

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

**Deda ena anu
anbani da
pirveli
sakit'xavi cigni
skolebši ...**

Iakob Gogebašvili

46500.5.2

Harvard College Library

FROM THE BEQUEST OF
JOHN HARVEY TREAT
OF LAWRENCE, MASS.
(Class of 1862)

°
Gogelashvili, Jakob

The mother tongue

ლეღა ენა

ა ნ უ

ანბანი და ჰირველი საკითხავი წიგნი

სკოლებში სახმარებელი

შედგენილი

იაკობ ბოგებაშვილის-მიერ.

მეთოთხმეტე გამოცემა.

სამას სამოცი სურათით.

ჯრას შეთვრამეტე ათასი (218,000).

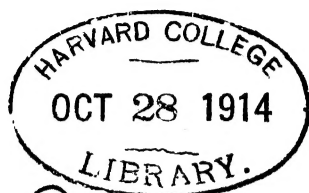
წიგნი სახელ-გაკეთებულა (рекомендована) განათლების სამინისტრო-საგან და მოწონებულია უწყმიდესის სინოდისაგან.

თ ბ ი ლ ი ს ი, 1899.

ბტამბა 8. შარაძისა და ამხანაგობისა, ნიკოლ. 21.

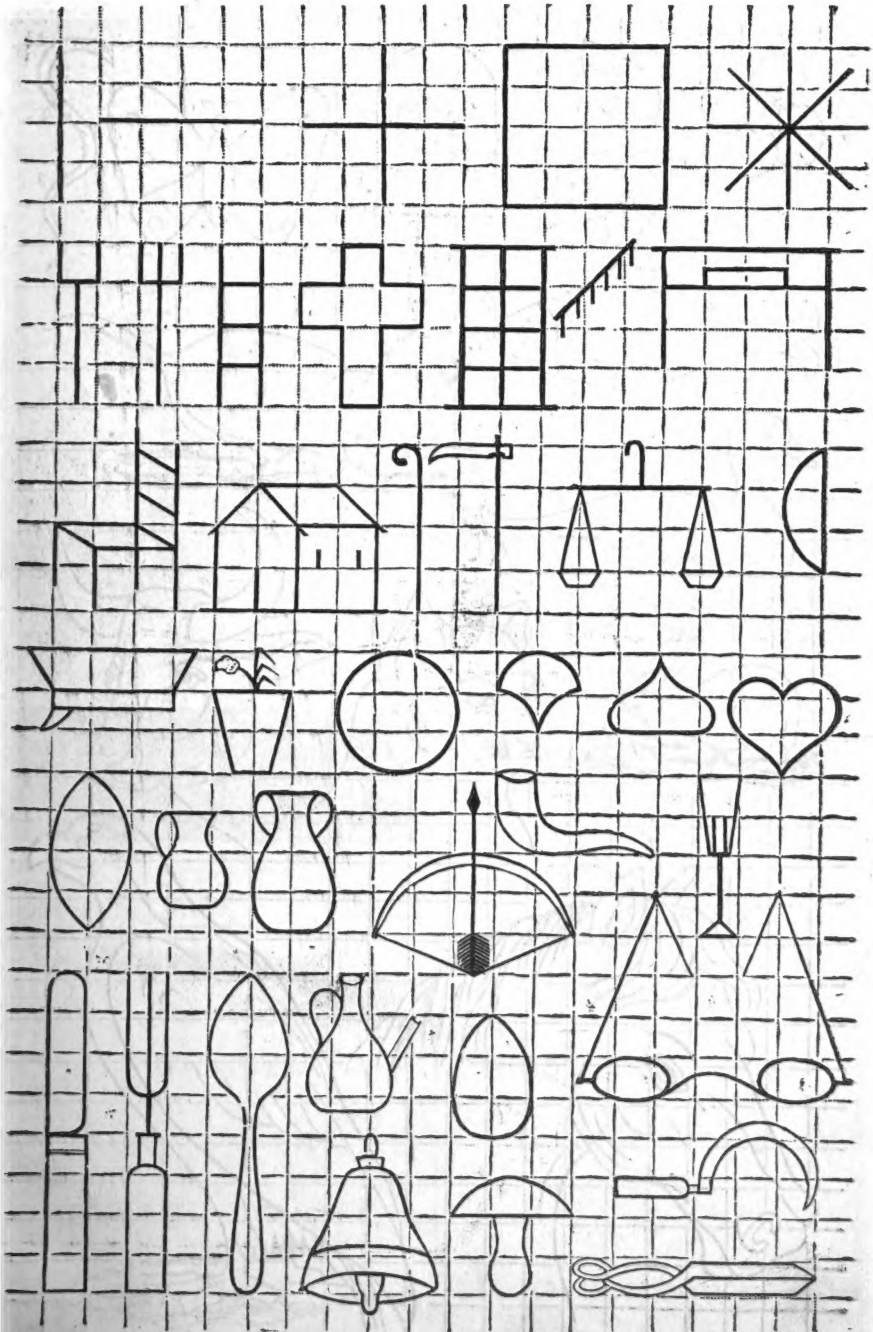
OL 46500.5.2

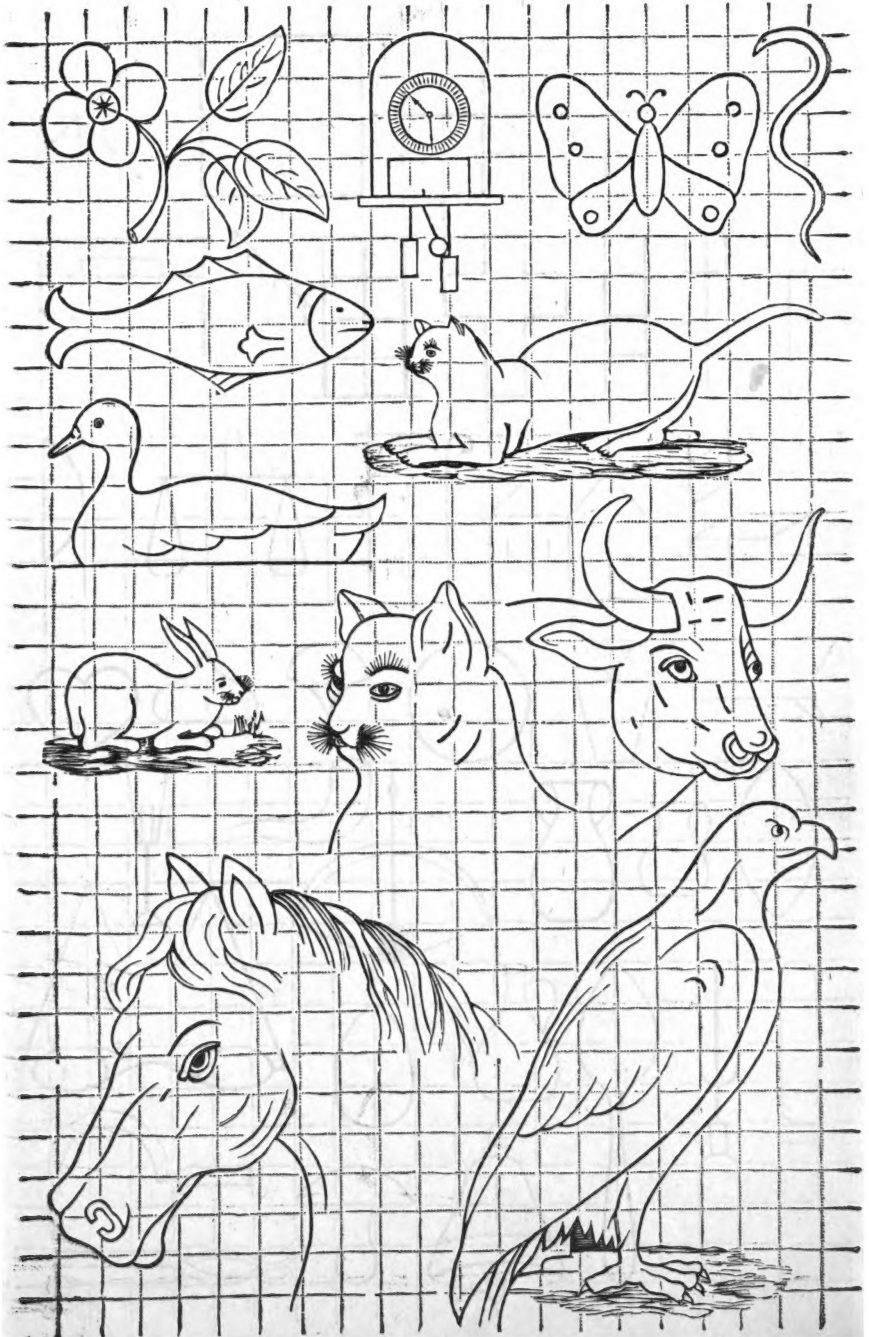
~~OL 48661.9.3~~

Great fund

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 22-го Апрѣля 1899 г.

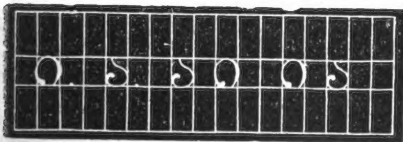

Կ Ն Յ Ն Ն Ո

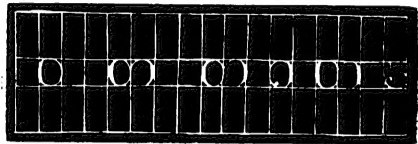
ո Կ
 օն Կո
 Կո օն

փայտ
 փ փ
 փ փ փ փ
 փ

Կ-տո. տո-տԿ. տԿ-
 տո. տո-տո.

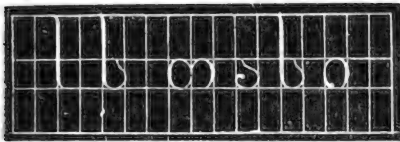
Կո օն. Կո տոտո.
 Կտո տԿտո. Կո տո-
 տԿ. Կտո օն.

ժամատ
 ժ Կ փ
 ժ Կ Կ փ օ
 փ
 օն. օ-ժ. Կ-ժ. ժ-

Նա. տակո. Նա-ս-տո. տե՛ն. ո՛ն տո՛նա. ե՛նե
սո տակո. ստո Նա- Նանտո.

ստո. ստո տոտո. սո
Նանա. ո՛ն օնա.

տե՛ն *ten*

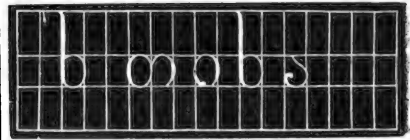
տ ե ս

ե

սե. ս-նա. ս-նո. նա-

նա. տո-նա. ս-նո-ս.

սո տո՛նա. ստո

տռե՛ն *trhe*

տռ նո

տ ռ ե ո

ռ

ռ-նո. նո-ռ. տո-

տռ. Նռ-Նռ. Բո-

նո. տռ-նո. Բո-տ-

նո.

Բոտնո տռնո. տո-

տռ Նանտո. ստո

ლთახნი. ის ლხინა.
ანი ლლხლ.

სე

ს

ე

ე

ეს. ე-სა. ასე. ეს.
სე. სე-სე. სასე. თე-
სე. სე-სე.

ეს თითო. ათი სე.

ანი სესე. ეს თლხნი.

იან თესე. ლლხლ

სახე. თახი სესე.
ის სესე. ეს იან.

უთლ
for a repenser

უ

თლ

უ

თ

ლ

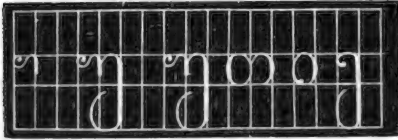
უ

სე. თე. თე-თა. სე-
თი. უ-თლ. უ-თი-
თლ.

ანი თუთა. ეს უთლა.

სეუთი თითო. ათი

თუთა. ხუთი ხე.
სუ, სესე.

*capo dell'orso
del cavallo*

მ უ ს

მ უ

ს

მ

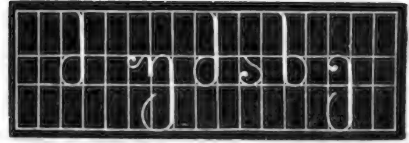
უ

ს

მ

მე. მი-ს. მი-მს. მუ-
მუ. თე-ძო. სი-მე.
ხუთი მე. აი მი-

მს. ეს თეძოა. საით,
სიძე?

მ უ ს

მ უ

ს

მ

უ

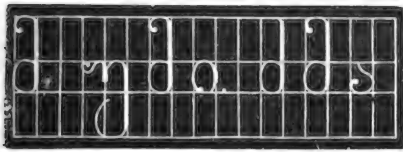
ს

ს

მ

მე. უ-მი. რ-მი. მს-
მს. მს-ხე. სს-მი.
მე-ხი. თრ-მს. ხს-
მი. მი-ხს. მრ-ხე.

მუხა ხეა. მუა მო-
მე. მოძამ თესა. მო-
ხამ იძახა. ის ხე
მუხაა. მაძა იძახის.
ხომე მოძახის. მუ-
ხამ მოიხსნა. თუთამ
მოიხსნა.

მ ა მ ა

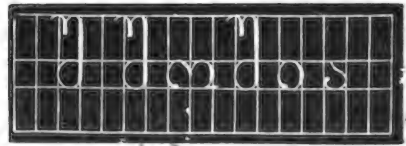
მ ა მ ა

მ ა მ ა

მ

შო-ო. მუ-შა. შე-შა
შო-შო. ხა-შო. შო-

თო. შუ-შა. შო-შო-ა.
აო შუშა. შოშოა
იძახის. შოო მოძა-
ხის. ოთახში შემო.
შოთო მაშე. მაშა
მოე. შეშა მომე. თო-
მამ თესა. მაშოხ
შოო უძახის.

ს ო გ ო

ს ო გ ო

ს ო გ ო

გ

გუ. გო-გა. გა-მა.

თო-კო. სუ-კო. კო-
მში. კამ-კამ-ში. მი-
ხა-კო.

სუთი სოკო. ათი
კომში. სამი კოკა.
მანკო იმანის. თო-
კო კეკეს მიე. აი
კეკეს კომში.

ი ს გ ი

ი ს

გ ი

ი

ს

გ

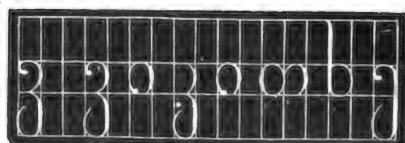
ი

გ

ა-გო. კე-გო. ვა-სო.

კა-გო. ვა-გე. შა-გო.
თა-გო. ხე-გო. თი-
ვა. თაგ-თა-გო.

ვასო აგო. აი შა-
გო ძუა. კეკე კოგის.
მიმან ვეძანო. თო-
კო ვასოს მიგე. ეს
კომში ვინის? მი-
მა კამასა თე-
სავს. აი შავი თუ-
თა. აი ვასოს სავ-
თი. თოკო თივამი
ძეგს. მამოს კეკო
მიე. მანის კაი თეგა.
ეს კეკო ვინის?

რ თ რ თ რ

რ თ რ თ რ

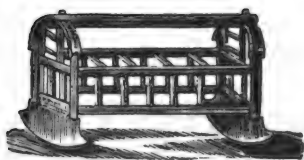
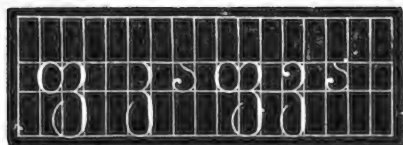
რ თ რ თ რ

თ

თა-თა. თე-თე. მე-
თე. ძა-თი. თე-ნი.
თი-ნი. თა-ნი. კე-
თა. თრ-თი. კრ-
თრ. სრ-თი-რ. ნი-
თა-თი.

თრთი მათხოვე.
რთრთი იძახის. მა-
მა მუნასა კათავს.
ვიხი ეს თათა?
თეთენი. სრთი

შავია. მიძას ძათი
მიე. მაიკოს თენი
უნავს. ეს თრთი
იათი. თეთე, რთ-
ნი ში ში. ეს რთ-
თი ვიხი? თეთენი.

აკვანი

აკ ვა ნი

აკ ვ ა ნ ი

ნ

ნა-ვი. თრ-ნი. თრ-

նց. նց-քո. նշ-մո.
 Թո-նո-ս. քս-նս-Թո.
 Նցմ-նո. ցց-նս-նո.
 մոն-մո. տո-ննս.

յն նշմո քշնցս.
 տոնոտ տոննոն.
 քսքանո ոնմոն. նցքո
 տոտոս. նստո սոն-
 տո. քքքյն սքքանմո
 մոնսցն. յն քանս-
 Թոն մսԹոս. ոցանց
 ցցնսնս տոննոն. սո
 մշնոն նսցո. սո քսո
 Թոնո. ոոքոն ցց-
 նսնմո մոնսցն.

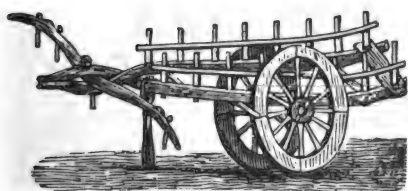
տ ք ց ն ո

տ ք ց ն ո
 ց
 ց

քս-նո. նս-նո. նց-
 տո. նս-նո. մս-նս.
 քշ-նո. քոք-նո. ս-
 նո-նո. նշ-տնո.
 նցս-ցո. նշ-նշ-նո.
 քո-նս-քո. քշ-նո-ս-
 նո. մոն-ս-նո.

նշտնո տքցնոս.
 տքցնո շնմոս. նո-
 Թոնո նսնոս. մոմոս
 նցնց նոն. քսնո

ვაზზე ძევს. თამა-
ზავ, ვენახში შემო.
ძუხაზე ვინა ზის?
ზაზა ნავში ზის.
ზის კოვზი იატაკი.
ზევით ვინა ძი-
ნავს?

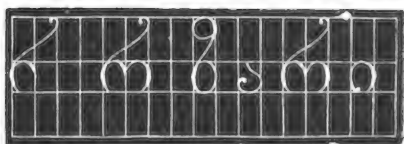
ურემი

უ რე მი
უ რ ე მ ი
რ

სუ-რა. ნა-რი. ზა-

რი. სუ-ფრა. რკო.
ზა-რა-ზი. ვა-რი-ა.
ზუ-რნა. ძროხა.
ფა-ფა-რი. კრუ-ნი.
ავ-მა-რა.

სარი ზისა. ვე-
ნახი შესარე. სარი
რევე. თევზი მიიწ-
თვი. ვარია სარი-
ზაზე ზის. ნიკოლ
ავმარა ათხრავ. ზა-
რის ხმა ისმის. კი-
რი შავია, თუ თეთ-
რი? ეს ფაფარი კი-
არა, ძუა. ძროხა.
სერზე ძოვს.

კამეჩი

კ ა მ ე ჩ ი

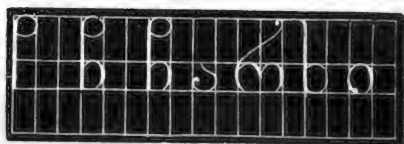
კ ა მ ე ჩ ი

ჩ

ჩო-ხა. ჩი-ჩი. ჩი-
თი. ფუ-ჩე-ჩი. ფა-
ჩა. ჩა-მი-ჩი. ჩა-ნა-
ხი. ჩა-ჩი. თახ-
ჩა. ჩა-ჩი. ჩო-
ჩი-ჩი.

ჩითი ჩახა. ფუ-
ჩეჩი შეხმა. ჩემი
ძმა ჩუძია. ჩანახი
მათხოვე. შორს მუ-
ხა მოჩანს. ზუთ-

ხი თახჩაში შეინა-
ხე. ის ჩაჩიო ვი-
ნია? ეს ზუარი ჩე-
ძია. ის ჩანახი შე-
ნია. კამეჩი ფუჩეჩი-
თან არის.

დანა

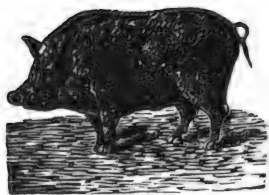
და ნა

და ა ნ ა

დ

დო-ში. და-ნა. ზო-
დი. კუ-დი. ფა-და.
ჩა-დი. სი-ძინ-დი.
ძინ-დი. მდი-ნა-ჩე.

დედა მიდის. მამა
მოდის. დეიდა ვნა-
ხე. მამიდას მი-
ნავს. დათვი დიდი
ნადირია. დათვიც
მარანი ააშენა. ეს
დანა ვისია? სიძემ
დიკა დათესა. სი-
მინდი დაუთმა
თოხნა. დედამ ჩა-
დრი მოისხა. რა
არის ღოძი? რი-
საა ღუძა? რა ფე-
რისაა ჩადრი?

ღორი

ღო რი

ღ ო რ ი

ღ

ღო-ნე. და-ღი. ღა-
რი. თა-ღი. კო-
ღო. ღუე-ღი. ღუი-
ნო. ფუ-ღუ-რო. სა-
ღუი-ნე. ღმერ-თი.

ღორი მოვიდა.
ღარი აიღე. ღომი
დათესე. კამეჩი ღო-
ნიერია. კოღო თა-
ვზე მაზის. აი
სიძინდის ღერო.

ძროხის რძე ადუღ-
და. კახური ღვინო
ძვირია. ღამურა
ღამით დაფრინავს.
ადამიანს ღამით
ძინავს, დღისით
ღვიძავს.

კახლია

კა ლი ა

კ ა ლ ი ა

ლ

ლა-ფი. ლო-მი.

კა-ლო. ზო-ლი.

ლალა. დე-და-ლი.

მე-ლა-ნი. ხე-ლე-
ჩო. ლა-ვა-ში. თო-ვ-
ლი. ულე-ლი. ღან-
ძი-ლი. მღვდე-ლი.
ნათ-ლი-ა.

მელანი შავია.

თოვლი თეთრია.

ლავაში თხელია.

ფოლოს ხარშვენ.

კალოს თოხნიან.

ხელეჩო იარაღია.

ლომი ძლიერი ნა-

დირია. ღალღა მა-

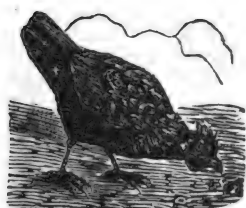
რდად დადის. თო-ვ-

ლი ზამთარში მო-

დის. ზაფხულში

რაღა მოდის? ფე-

რი ფერსა, მადლი
დმერთსა.

ქათამი

ქ თ მ

ქ ა თ ა მ ი

ქ

ქ-ფი. ზა-ქი. კა-

რა-ქი. ქა-ჩა-ლი.

ქო-თა-ნი. და-ლა-

ქი. ქუ-ხი-ლი. ქინ-

ბი. ქა-ღალ-დი. ქა-

ფქი-რი. ქარ-ქა-ში.

ქაფი მოხადე. ზა-

ქი სმოვს. დალაქი

ხელოხანია. ქორს

ქათამი მოუკლავს.

მამალს ქერი უკენ-

კია. ქოთანს სარ-

ქველი დახურე. მო-

რიდამ ქუხილი მო-

ისმის. ქალი ექიმ-

მა მოარჩინა. ზა-

ქი კამეჩის შვი-

ლია, კოზაკი—აქ-

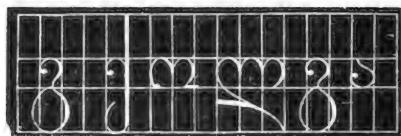
ლეშისა.

ან გელოზი
 ან გელოზი
 ან გელოზი
 ბ
 გა-ზი. გუ-თა-ნი.
 გუ-გუ-ლი. ნა-გა-
 ვი. ღა-გა-მი. ნამ-
 გა-ლი. უ-ზან-გი.
 ქოლ-გა. ხა-ფან-
 გი. ჩან-გა-ლი.
 ფარ-და-გი.

გუთანი გამარ-
 თე. ფარდაგი და-
 გე. ქოლგა გაშალე.
 ნამგალი კარგად
 გაღესე. ქონის სან-

თელი გაქრა. სა-
 ხლი კარგად და-
 გავე. თაგვს ხა-
 ფანგიდაუბე. გუგუ-
 ლი ღამაზი ფრინ-
 ველია. ანგელოზი
 ჩვენი მფარველია.

ბუდე

ბუ დე

ბ უ დ ე
 ბ

ბე-ბი-ა. ბა-გა. ლო-
ბი-ო. სა-ბა-ნი. ნა-
ბა-დი. ხო-ხო-ბი.
ბუ-ხა-რი. ბლა-ვი-
ლი. ბუჩ-ქი. ბულ-
ბუ-ლი.

ობობა ქსელს
აბამს. ხოხობი ბე-
მრიელი ფრინვე-
ლია. ბუღბუღი
მშვენიერადა გა-
ლობს. ბაღში ბევ-
რი ხილი გვიდგია.
ძერა დიდი ფრინ-
ველია. შორს მოუ-
არე, შინ მშვიდო-
ბით მიდი.

პეპელა

პე პე ლა
პ ე პ ე ლ ა
პ

სა-პო-ნი. ნი-კა-
პი. პოპ-ნა. პუ-რა-
დი. და-პო-ბა. პრა-
სა. აპ-რი-ლი. პარ-
კი. პე-რან-გი. ა-
პე-უ-რი. სა-პო-ბი.
ნა-პი-რი. პილ-პი-
ლი. პარ-პა-ში.

შეშა დააპე. საპო-
ნი აქათგდა. პარკში
პური ჩასდგე. პირი
საპნით დაიბანე. პე-

ზელა ჰრასაზე ზის.
 ლექსები კარგად
 გაიზეპირე. ჰაჰას
 ჰერანგი დაეხა. უ-
 დელს აზეურები
 შეაბი. აჰრილი და
 მაისი გასათესუ-
 ლის თვეებია.

საქდარი

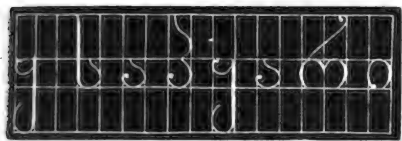
სა ედა რი
 ს ა ე დ ა რ ი
 ე

ყო-ჩი. ეა-ვა. ეა-ეა-
 ჩო. გა-ყო-თა. მა-
 ევა-ლი. ეი-ნუ-ლი.
 ეო-რა-ნი. საჰ-ეა-
 რი. ბა-ეა-ეი.

ეაჰო ევაჰილია.
 მამალი ეივის. ბა-
 ეაჰი ეიუინებს. მა-
 ერებმა ბეჰრი იმ-
 ღერეს. ეეჰარი ხა-
 რი ეიუიდე. ევაჰები
 საევაჰეჰედ სხედან.
 აი დიდი საუდარი.

ანდაჰები: თხა
 ეიუიდე, თხა გაჰეი-
 დე, სარგებელი ეე-
 რა ენახე. — მიმჰა-
 რაჰი ძადლი ეა-

რესია მუეფარაზედ.

საცეცხლური
სა ცე ცხლუ რი
ს ა ც ე ც ხ ლ უ რ ი
ც
ქო-ცო. ცერ-ცვი.
სა-ცე-რი. ვერცხ-
ლი. ლო-ცვა-ნი.
მერ-ცხა-ლი. მცხე-
თა. მა-ცხო-ვა-რი.
მცხეთის საუდა-რი.

ანდაზები: სი-
ცილი გადამდებია.
იმედიანი სიმში-
ლიც კარგია.—ნა-
მუსიც კარგი სა-
ქონელია.—ქვევი-
თი ცხენოსანს და-
სცინოდა. — ჰირში
მაქებელი ეშმაკის
მოციქულია.—ვინც
მოითმენს, ის მოი-
გებს. — მამიდასაც
ვნახავ, კვიცსაც გა-
ვხედნი.—თხას თხა
ურჩევნია ათასს
სულს ცხვარსა.—
კვიცი იუიდე და დე-
და უკითხე. — კე-

დელს რომ ცერ-
ცვი შეაუარო, ზედ
არა შერჩება-რა.—
ნუ იქ ავსა, ავისაც
ნუ გეშინიან.—ზარ-
მაცისათვის ეოველ
დღე უქმეა.

მაცხოვრის სატი

სა ტი

ს ა ტ ი

ტი

ცე-ტი. ტა-მა-რი.

მუშ-ტი. ღი-ტი-ნი.

ბოს-ტა-ნი. ბატ-

კა-ნი. მტე-ვა-ნი.

მუ-ტრუ-კი. სა-ტა-

ცუ-რი. ღა-ტა-კი.

კირ-კი-ტა. კომ-

ბოს-ტო. კორ-კო-

ტი. კუნ-ტრუ-ში.

ანდაზები: ციხე

შიგნიდგან გატ-

უდება. — საქონელი

ზატრონს ეგვანება.

სადაც არ იუოს,

ცოტა კმარიუოს.

მოუვარეს ჰირში

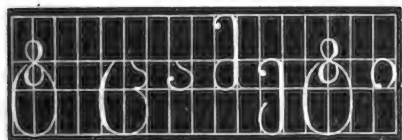
უძრახვენ, მტერს

ჰირს უკან.—თხის

ზატრონს აღარც

თხის კუდიო?—სა-

დაც შავარდენი ბუ-
დობს, მტრედი ვერ
გაიხარებსო.—ავსა
კაცსა ავი სიტყვა
ურჩევნია სულსა,
გულსა.—

ახუზული წიწილა

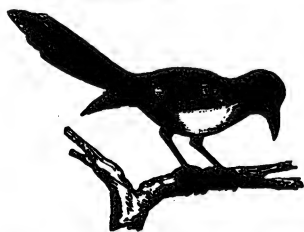
წი წი ღა
წ ი წ ი ღ ა
წ

წიწილა წივის. წი-
წაკა მწარეა. წიწმა-
ტი მწვანელია. წი-

წილებს ევაგები
იტაცებენ. წუარო-
მიწიდგან ამოდის,
ან მთიდგან გამო-
დის. წაბლი შემო-
დგომასუდ მწიფ-
დება. წურბელა
წუალში სცხოვ-
რებს. წიფლის ნა-
ყოფი ღორებს ასუ-
ქებს. ქინაქინა ციე-
ბის წამალია. ჰეჰე-
ლა ტკბილი წვე-
ნით იკვებება.

ანდაზები: კაცი
კაცის წამალია.—
მწიფეს ესროდნენ,
მკუხე ცვივოდა.—

ვირის წიხლი არ
უნდა გეწეინოს.—
ორნი ძმანი ერთს
ქორწილში არ წავ-
ლენ.— წინა კაცი
უკანა კაცის ხი-
დია.— ერთმა თა-
გვმა ცხრა ქვეერი
წაბილწა.—

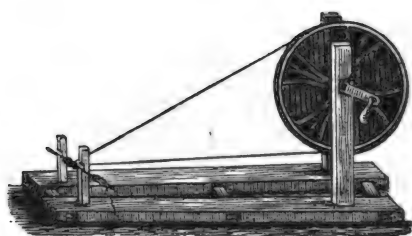
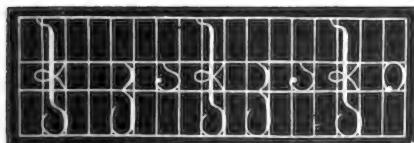

ჭრელი კატკაჭი
კატ კა ჭი
კ ა ჭ კ ა ჭ ი
ჭ

ჭრიჭინა ჭრიჭი-
ნებს. გოჭი ჭუვი-
რის. კატკაჭი ჩხა-
ვის. ჭაჭიდგან მდა-
რე არაესა ხდიან.
ჭიანჭუელა მხნე
სუღდგმულია. ჭი-
ლობს ჩაღისას
ქსოვენ. შინაურს
საქონელს ნაღბან-
დი სჭედს. მაღალი
ლერწამი ჭაობში
იზრდება.

ანდაზები: მარ-
ტოხელა კაცი ზუ-
რის ჭამაშიაც ბრა-
ლია.—კამეჩის მო-
ჭიდავე ხარს რქები

არ შერჩება.—ურემს
რო მეტს დაუდებენ,
ჭრიალს დაიწეებს.
დო - ჭამიას დო
აგონდებოდა, ევე-
ლი-ჭამიას — ევე-
ლიო.—თუ მასწინ-
ძელი არ მღერის,
სტუმარსაც მოე-
წეინების. მელამა
სთქვა: ჩემს დამ-
ჭერს ძაღლს ერ-
თი შეხედვით ვი-
ცნობო.

ჯარა სდგას

ჯა რა

ჯ ა რ ა

ჯ

ჯოჯო ძლიერ მა-
ხინჯია. ჯონჯო-
ლი მარხვის საჭმე-
ლია. ფინჯანი ჩა-
ის ჭურჭელია. ჯე-
ჯილი ღაღანებს.
ფუტკარი გამრჯე-
ლი მწერია. ხიდი
ბურჯებზედ აბჯე-
ნია. მუნჯს ღაპა-
რაკი არ შეუძლია.

ანდაზები: წის-
ქვილი ჯერით არ-
ის.—ჯერ ძილო,
მერე სიზმარო.—
ნავში მჯდომი მე-
ნავეს ეჩხუბებო-
და.—ჩათრევას ჩა-
უოლა სჯობია.—
ათჯერ გაზომე, ერ-
თხელ მოსტყერი,—
ცუდად ჯდომას ცუ-
დად შრომა სჯო-
ბია.—მკაში ჰირო-
ბას ხენაში ჰირო-
ბა სჯობია.—უბედი
ვინ მოღალა და
მუნჯმაო. — ჯოხს
რო აიღებენ, ქურ-

დი კატა მაშინვე
გაიპარება.—ხერხი
სჯობია ღონესა,
თუ კაცი მოიგო-
ნებსა.

ვაჟი ღოცულობს

ვა ჟი

გ ა ჟ ი

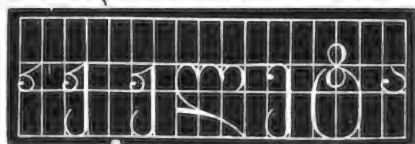
ჟ

ირაჟრაჟა. მუაუნა

მუაჟეა. მაწონიც

მუხავა. კირკაჟი
მძიმე საჭმელია.
ჟუჟუნა წვიმა მაის-
ში იცის. ჩიტები
ტეეში ჟივჯივობენ.
ჟანგი რკინეულო-
ბას აფუჭებს. დაბე-
ჟილი ხილი ძაღვ
ლჭება. ჭანჭური
მუხავე ხილია. კრი-
ჟანგს ფული გა-
გიჟებით უეგარს.
ფრინველები ბევრს
ჭია-მატლისა ჟლე-
ტენ და მოსაუაღს
ხელს უწყობენ. ჰა-
ტარა ვაჟი დაჩოქი-
ლია და ღმერთს

ავედრებს თავისს
დედ-მამასა.
ანდაზები: რკი-
ნას ჟანგი სჭამს,
კაცის გულს—დარ-
დი.—ცარიელს კაცს.
საბაჟოზედ მიუნა-
როდა.

ჩიტი ჰკიდია

ჰკი დი ა

ჰ კ ი დ ი ა
ჰ

ანდაზები: ძალა
აღმართსა ჰხნავს.—
ჭამა ქონებაზედ ჰკი-
დია.—კვიცი გვარ-
ზედ ჰხტის.—მოჰ-
კლას ხარი თივა-
მა.—ძაღლი ჰუეფს,
ქარავანი მიდის.—
კიდევ სჭრის და
კიდევ ჰკერავს.—
მაღლი ჰქენი, მა-
რილიც მოაუარე.
მელა კვდებოდა და
თავი საქათმისკენ
მიჰქონდა.—მწვადი
ისე შესწვი, არც
ხორცი დაჰსწვა და
არც შამფური. —

ეურძნის .სიუვარუ-
ლით ღობეს ჰკოც-
ნიდნენ. — ობლის
კვერი ცხვა, ცხვა,
გვიან გამოცხვა,
მაგრამ კარგად გა-
მოცხვა.

ასოები

ი ა თ ს ხ ო ე უ ძ მ შ კ გ ფ ნ ზ
რ ჩ დ ღ ლ ქ ც ბ ზ ე ც ტ წ ჭ ჯ ქ ჭ

ამ ასოებს გარდა ძველს ქართულს წიგნებში და ზოგიერთს ახლებშიაც იხმარება შემდეგი მომეტებული ასოები: **ჭ** გამოითქმის როგორც **ჭე**, **ა-ჭი**, **ყ-გი**, **კ-ხ**, **ჟ-ჭი**.

სრული ანბანი რიგზედ

ა ბ გ დ ე ვ ზ ც თ ი კ ლ მ ნ ძ ო პ
რ ს ტ უ ჯ ფ ქ ღ ე შ ჩ ც ძ წ ჭ ხ კ
ჯ ჭ ჭ ჟ

ა ბ გ დ ე ვ ზ ც თ ი კ ლ მ ნ ძ ო პ
ჟ რ ს ტ უ ჯ ფ ქ ღ ყ შ ჩ ც ძ წ ჭ ხ
კ ჯ ჭ ჟ

ციფრები

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20.

ანბანის გათავების შემდეგ დაფების მაგივრად მოსწავლეებს წერა დაწყებინეთ რვეულებში. აწერინეთ ბაღში მხოლოდ პირველს წელიწადს, მეორე წლიდან კი სწერონ ოთხ ხაზს შუა, მერე ორ ხაზს შუა, შემდეგ ერთს ხაზზე და ბოლოს უხაზოდ წვრილი ნუსხური ხელით, როგორც ამ წიგნის ბოლოშია.

ბაჭარა ლოცვები

Figure
უფალო, შეგვიწყალებ.—მოგვბაძლე (მოგვეც),
უფალო.—გვაკურთხენ, უფალო.

ღმერთო, მილხინე მე ცოდვილსა.—უფალო, მო-
წყალე მეუფ მე ცოდვილსა.

სახელითა მამისათა და მისათა, და სულისა წმი-
დისათა, ამინ.

წმიდაო ღმერთო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უკუ-
დავო, შეგვიწყალებ ჩვენ.

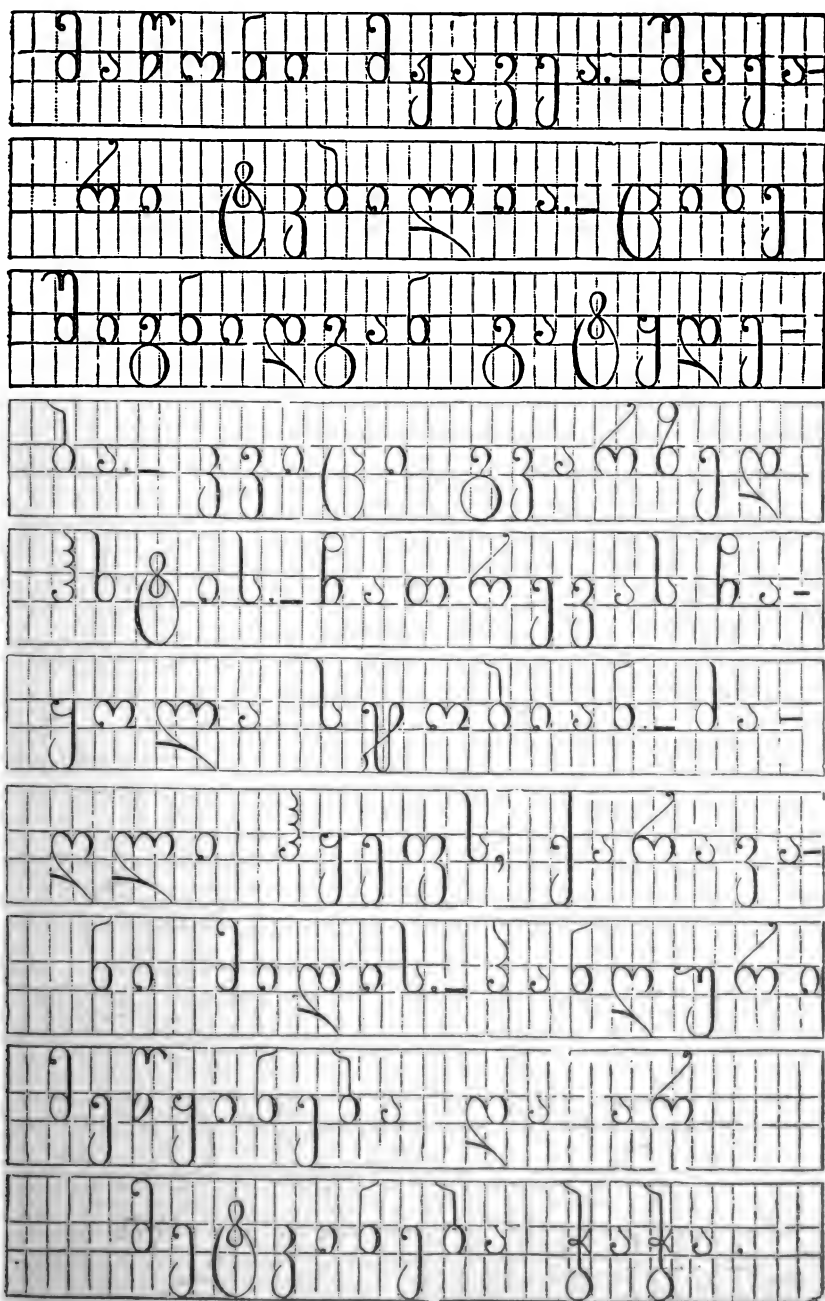
დიდება მამასა და მესა და წმიდასა სულსა, აწ
და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

მომხსენე მე, უფალო, ოდეს მოხვიდე სუფევითა შენითა.

იუჟნ სახელი უფლისა კურთხეულ ამიერიდგან და
უკუნისამდე, ამინ.

წმიდა ხარ, წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ, ღმერთო
ჩვენო, ღვთის-მშობლისა მიერ შეგვიწყალებ ჩვენ.

(სხვა ლოცვები იხილე წიგნის ბოლოში).

სწავლას კაცს სიბე-

ჭემდის არ მოსწავრ-

დებს. სწავლას სინათ-

ლეს, უსწავლელობა

სიბნელე. — მადლარს

მშაერაც მადლარი ე-

გონა. — ნყალი რომ და-

გუბდებს, აეროლდე-

სა. — ღარიბი კაცის

ლუკმა გემრიელია.

ხინა კაცი უკანა კაცის

ხილდა.— აძინათის შენახუა

მუქლმაც იცის.— ყუაუხ

რა აქვს, რაქვას რა მის-

ცეს.— ძოღხამ იხუელა, იხ-

უელა, ბოღლოს ჰერა ხის-

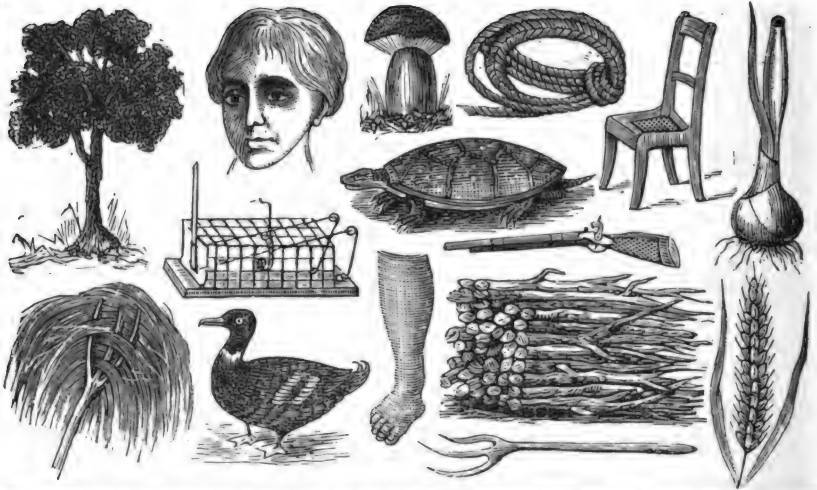
ლი და ხუღ დაღუარა.—

აუი ძაღლი თიუაბუღ იხუა,

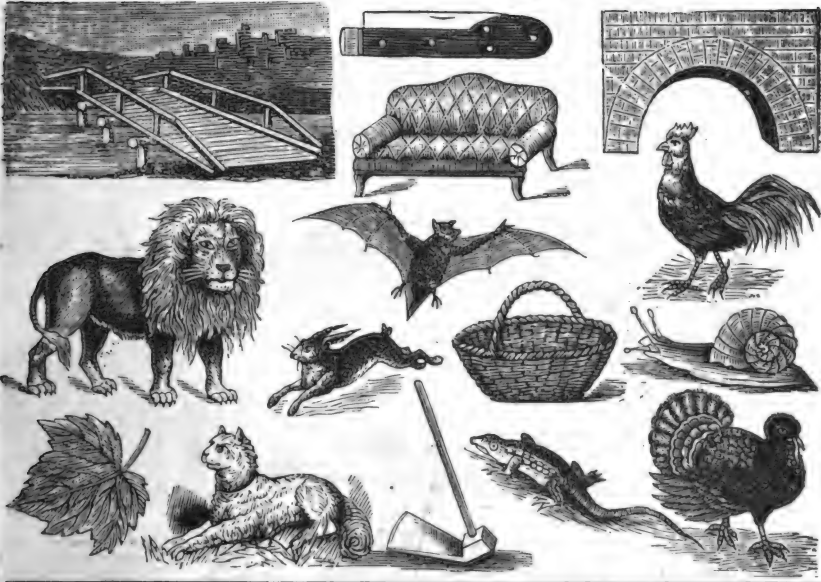
უქრც თითონა სჟამდა,

არც სხუას აქმუელა.—

დასწერეთ, რა რა არის აქ დახატული?

დასწერეთ, რა და რა არის აქ დახატული?

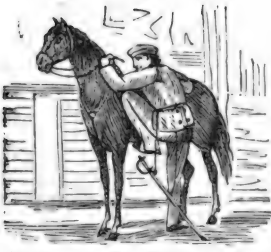
დასწერეთ, რა და რა არის აქ დახატული?

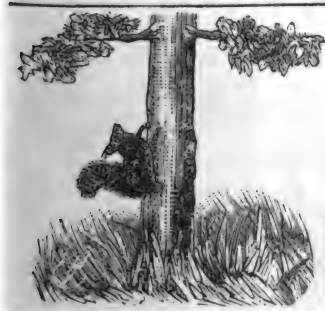
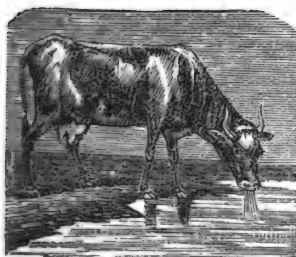
დასწერეთ, ვინ რას აკეთებს?

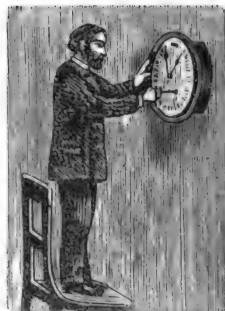
დასწერეთ, ვინ რას აკეთებს?

დასწერეთ, ვინ რას აკეთებს?

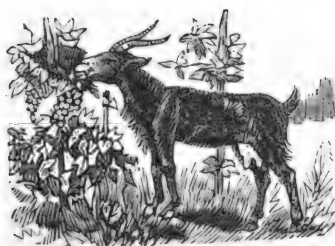

დასწერეთ, ვინ რას აკეთებს?

პირველი საკითხავი წიგნი

შემდეგ ^{მეორე} ანბანისა. *alphabet.*

ხალხური ^{prolari} სიმღერა.

მოდის ^{ადრე} ვნახო ვენახი, რამ შეჰამა ვენახი;
მიველ, ვნახე ვენახი, თხამ შეჰამა ვენახი.

მოდის ვნახო თხაო, რამ შეჰამა თხაო;
მიველ, ვნახე თხაო, მგელმა ჰამა თხაო.
მგელმა თხა, თხამ ვენახი შეჰამა.

მოდის ვნახო მგელი, რამ შეჰამა მგელი;
მიველ, ვნახე მგელი, თოფმა ჰამა მგელი.
თოფმა მგელი, მგელმა თხა,
თხამ ვენახი შეჰამა.

მოდის ვნახო თოფი, რამ შეჰამა თოფი;
მიველ, ვნახე თოფი, ჟანგმა ჰამა თოფი.
ჟანგმა თოფი, თოფმა მგელი,
მგელმა თხა, თხამ ვენახი შეჰამა.

მოდის ვნახო ჟანგი, რამ შეჰამა ჟანგი;
მიველ, ვნახე ჟანგი, მიწამ ჰამა ჟანგი.

მიწამ ჟანგი, ჟანგმა თოფი,
თოფმა მგელი, მგელმა თხა,
თხამ ვენახი შექამა.

მოდი ვნახო მიწა, რამ შექამა მიწა;
მიველ, ვნახე მიწა, თავგმა ჭამა მიწა.

თავგმა მიწა, მიწამ ჟანგი,
ჟანგმა თოფი, თოფმა მგელი,
მგელმა თხა, თხამ ვენახი შექამა.

მოდი ვნახო თავგი, რამ შექამა თავგი;
მიველ, ვნახე თავგი, კატამ ჭამა თავგი.

კატამ თავგი, თავგმა მიწა,
მიწამ ჟანგი, ჟანგმა თოფი,
თოფმა მგელი, მგელმა თხა,
თხამ ვენახი შექამა.

ნუცას სკოლა.

პატარა ნუცამა სთქვა: ჩემს დედოფლებს უთუოდ
კითხვა უნდა ვასწავლოვო. ბადუშალა წიგნი და
ეუბნებოდა: ეს არის ანი, ეს არის ბანი, ისწავლეთ,
გენაცვათო. ისწავლიდნენ დედოფლები კითხვასა, თუ
ვერა?

მოსიუჯარულე ამხანაგი.

მინდორში წაველ, სწორებო, მზე წითლად ამოდოდა;
მე იქ რა გამაძლებინებს, თქვენი ხმა არ მომდიოდა.

ჯატარა ქალის ნატვრა.

ნეტავი რადმე მაქცია,
ბულბულად გადამაქცია;
ბულბულის ენა მასწავლა,
ამ ბაღებს შემომაჩვია.

ჯარდი და ბულბული.

მარდმა გასძახა ბულბულსა: ეგ ბაღი დამიცალეო.
შანა სხვა ბაღი არ არის, რა ჩემზე მოიცალეო.

ჯაუახო და ჯმაწვილი.

შაყახოსა სიწითლითა
შანა დაუმშვენებია,—
შმაწვილსა კარგი სწავლითა
სახლი გაუხარებია.

სწავლასეღ ზარმაცი, ლეკურსეღ მამაცდი.

„შანო, სკოლაში წადიო“.—უცხები საშინლად
მტკივაო.—„შანო, მოდი ლეკური დაუარეო“.—აბა
ერთი კარგი ტაში დაუკარითო.

მოწვევა სწავლასად.

ბიჭო, ვისი ხარ მალხაზი, დაურჩი დედა შენსაო;
საქმე რომ არა გქონდეს რა, ჩამოირბენდე ჩვენსაო;
ზადგიშლი წიგნსა პატარას, მეც მოგიჯდები გვერდსაო;
ზასწავლი წერა-კითხვასა, არაკებს გეტყვი ბევრსაო;
მიმდერ და შენცა გამდერებ, ლექსებს გასწავლი
[ძველსაო.

ს ა ს ა უ ბ რ ო.

კითხვას რაში სწავლობთ? რაზედ სწერთ? რითი სწერთ
ხის ფიცარზედ? ასპიდის ფიცარზედ? ძალაღებდ? ძალამს
რაში აწობთ? მელანი რაში გიდგათ? შიცარზედ დაწერილს
რითი შლით? შველა ეს ნივთები რისთვის არის საჭირო?
სწავლისათვის. მაშ მათ რა საზოგადო სახელი უნდა დავარ-
ქვათ? **სასწავლო ნივთები.**

ბურთი, ბზრიალა, კოჭი, ჩილიკა და დედოფალი, ანუ
ტიკინი რისთვის არის საჭირო? სათამაშოდ. მაშ ამათ რაღა
სახელი უნდა დავარქვათ? **სათამაშო ნივთები.** რა არის წიგნი?
ბზრიალა? ძარანდაში? ბურთი? ძარცი? რა და რა ნაწილი
აქვს: წიგნსა, ასპიდის ფიცარსა, ძარანდაშსა, საწერელსა?
რომელი სასწავლო ნივთია თეთრი? მრგვალი? პრტყელი?
კუთხიანი? გასატეხი? გასახევი? დასადვრელი? რითი ჰგავს
ერთმანეთსა და რითი განსხვავდება: ფრთის კალამი და რკინის
კალამი, სასკოლო ფიცარი და ასპიდის ფიცარი, გრიფილი
და ძარანდაში, ბურთი და ბზრიალა?

ანდაზა: სწავლა კაცს სიბერემდინ არ მოსჭარბდება.

გამოცანა: თეთრი ხნული, შავი თესლი, თესლი
მთესავს ეუბნება. —

საზასუხო და საწერა: შემდეგს ნივთებში რომელია
სასწავლო და რომელი სათამაშო:

ძარანდაში... ბზრიალა... წიგნი... საწერელი...
ძოჭი... ბრიფილი... საკლასო ფიცარი... ბურთი...
ძალამი... ასპიდის ფიცარი... რვეული... სახაზავი...
ღრუბელი...

მკვებარა ქოთანი.

ქოთნები ერთად შეგროვილიყვნენ. მართი უფრო
მაღალი ქოთანი შუაში ჩამდგარიყო და იკვებოდა:
მე თქვენისთანა როდი ვარ, მე ოქროს ძირი მაქვსო.
შცებ თავზედ წაადგა ციცხვი. მკვებარა ქოთანს
შერცხვა და გაკმინდა ხმა.— რად შერცხვა ციცხვისა?

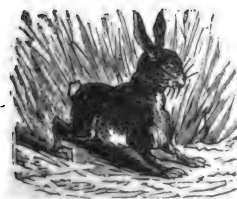
ამომავალი მზე.

მზეო, ამოდი, ამოდი, ნუ ეფარები გორასა:
სიცხვეს კაცი მოუკლავს, საწყალი აგერ ჰგორავსა.

ვანო და ქვევრი.

ვანო ახდილის ქვევრის თავთან იდგა და ილან-
ძღებოდა. შველა ლანძღვა უკანვე უბრუნდებოდა.
ვანომ დედას შესჩივლა: ამ წყეულმა ქვევრმა ლან-
ძღვით ამიკლოვო. ღედამ უბასუხა: შენი თავი შენვე
გაგილანძღავს: რაც ჩაგიძახნია, ქვევრს იგივე ამოუ-
ძახნიაო.

კურდღელი და ყანა.

კურდღელო, ნუ სძოვ ყანასა,
ნაღარია და ბრალია;
თორემ მოგიტევ მწევრებსა,
ჩემი აღარა ბრალია.

მძინარე ნიბლია.

ნეტამც არ დაგძინებოდა,
ჩიტო ნიბლიავ, ნარზედა:
ბამოგიქროლებს ალალი,
წაგიყვანს მალლა მთაზედა.

კოკა და ლიტრა.

დიდმა კოკამ წყალი ააშმორა. უნდოდათ დაეტუქსათ, მაგრამ პირდაპირ ვერაფერი შეჰხედეს. იქვე ახლო იდგა უდანაშაულო პატარა ლიტრა ანუ ნიტრა. მიაღწენ ამ საწყალსა და ერთი ამბავი დაუწიეს: შე წუწკო, შე უმსგავსო, წყალი რად აგვიშმორეო.

ანდაზა: ლიტრას ეუბნებოდნენ და, კოკავ, შენ გესმოდესო.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

მასწავლებელი რაზედ ზის კლასში? წინ რა უდგას? პატარა ბავშვებს რაში აწვენენ? ცომს რაში ჰხელონ? სტოლსა, სკამსა, აკვანსა, ვარცლსა რა საერთო სახელი ჰქვიათ? **დგამა**. ძიდევ რა დგამი იცით? რა გამოსაყენებელია კიღობანი? თაბახი ანუ გობი? ხონჩა? ტახტი? კრაოტი? დივანი? კამოდი? სავარძელი? შკაფი?

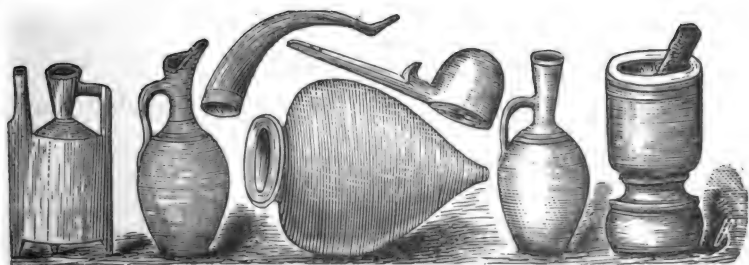
რა და რა ნაწილი აქვს: სტოლსა, სკამსა, კრაოტსა, კიღობანსა და აკვანსა? რითი ჰგავს ერთმანეთსა და რითი გაირჩევა: სტოლი და სკამი, დივანი და ტახტი?

რისთვის ხმარობენ: სურასა, ქვევრსა, საღვინესა, სტაქანსა ანუ ქიქასა, ქოთანსა, ჯამსა, კულასა, ყანწსა, ქილასა ანუ ზალამსა, ქვაბსა, ტაფასა, როდინსა, სამოვარსა, ბოთლსა, ტასტასა? რა საერთო სახელი ჰქვიათ ამ ნივთებსა? **ჭურჭელი**.

ჩა და რა კურკელს აკეთებენ თიხისასა? სპილენძისასა? მინისასა?
ჩასაპქვიან კოკობი ანუ კვანწია, კუტალი, ჯიხვი? ჩა და რა

ნაწილი აქვს: სურასა, ქვაბსა, ბოთლსა? რითი ჰგავს ერთმანეთსა
და რითი განსხვავდება: ქოთანი და ქვაბი, საღვინე და ბოთლი,
სტაქანი და ყანწი?

ანდაზები: ძოკასა შიგან რაცა სდგას, იგივე წარ-
მოღინდება.—ლუკმა გავარდეს, ჯამში ჩავარდეს.—

შოთანი დაგორდა, სარქველი იბოვნა.— ჭვევრს რასაც
ჩასძახებ, იმასვე ამოგძახებს.

გამოცანება: მთხთა ძმათა, ტანით ტოლთა, თავზედ
ხურავთ ერთი ქუდი.— ბარედ ოქრო, შიგნით ვერ-
ცხლი, ვერცხლში წყალი, წყალში ცეცხლი.

საზასუხა და საწკრა: შემდეგ ნივთებში რომელია
სასწავლო, რომელი სათამაშო, რომელი დგამი და
რომელი ქურქელი.

ძილა... ხონჩა... ბურთი... ტაფა... ტახტი... სკამი...
ბზრიალა... თიბახი... საღვინე... ნიტრა... სტოლი...
პოქი... შოთანი... ძრაოტი... ძარცი... ძიდობანი...
ძარცლი...

ღორ-მუცელა და ბეჯითი.

„ღედა, გეთაყვა, ხვალ ადრე გამაღვიძეო“. — რა-
დაო? — „მს პურის ყუა უნდა გავათავოო“.

„ღედილო, მეც ადრე გამაღვიძეო“. — შენ რაღა-
დაო? — „საწერი გაუთავებელი დამრჩაო“.

ღვინო და სიტყვა.

შავს ლუდსა, წითელს ღვინოსა განა სულ ყველას
სმა უნდა!

პირში მოსულსა სიტყვასა განა სულ ყველას თქმა უნდა!

სიბოროტე.

პატარა ნიკოს ჯავრი სჭირდა თავისის დისა. სა-
დილის დროს ჩუმად ლობიოს შეკამანდში ნაცარი
ჩაუყარა. ღამ თვალი შეასწრო და ძმას ჩუმადვე ჯამი

შეუცვალა. როცა სადილი გაათავეს, დამ უთხრა ნიკოსა: ნაცრიანი შეჭამანდი გაამოსო.

ჰურჩი, ღვინო და მჭადი.

პურმა სთქვა სახელ-ქებულმა, მე ვარ ყველაში ქებული, ძაცი უჩემოდ არ ვარგა, არც გლეხი, არც დიდებული.

ღვინომ სთქვა სახელ-ქებულმა, მეცა ვარ ყველგან
[ქებული,

მცირედი კაცი არ დამღევს, თუ არა მირონ-ღებული.

მჭადმა სთქვა, მეც ვიხსენები სუფრისა ბოლოს გდე-
[ბული,

მდიდარი კაცი არა მჭამს, თუ არ ყელ-გადაგდებული.

კეთილი სანდალა.

სოფლის სკოლაში მოსწავლეებს საუზმის დრო მოუვიდათ. შველა ჭამას შეუდგა. მხოლოდ ერთი ბავშვი არ საუზმობდა: შინ არაფერი ჰქონდა და სკოლაში ხელ-ცარიელი მისულიყო. იდგა საწყალი და თვალები ებრიცებოდა თავის ამხანაგების საუზმეზედ. ქეთილმა სანდალამ დაინახა ესა, მაშინვე შუა გაჰყო თავისი ყველი და პური და მისთავაზა თავისს ღარიბს ამხანაგსა.

ჰ უ რ ი.

პურმა სთქვა, მე ვარ ქებული, მუდამ სუფრასა დებული, ღვინოვ, შენ თავსა ნუ იქებ, ჰკუა არა გაქვს ქებული. მე შენგან კაცი მინახავს, შერცხვენილ, თავს ლაფ-
[დასხმული,

წუნწუხში ამოთხუპნული, კლდეზედა გადავარდნილი.

ს ა ს ა უ ბ რ ო

სიმშილს რითი იკლავთ? პურის გარდა რასა სკამთ კი-
დევ? სიმინდის ფქვილის გამონაცხვარს რა ჰქვიან? მქადი.
ჭერისას? ჯინჯილა. ძიდევ რასა ხმარობთ საკმელად? ჩამომი-
თვალეთ საზოგადოდ საჭმელები! რისა და როგორ მზადდება:
პური, მქადი, ფლავი, ფაფა?

წყურვილს რითი იკლავთ? წყლის გარდა სასმელად კი-
დევ რასა ხმარობთ? ჩამომითვალეთ სასმელები! რომელი
სასმელია ყველაზე უფრო საჭირო? საიდან ვიღებთ წყალსა?
მდინარეებიდან, წყაროებიდან და კებიდან. რძეს რა იწველის?
რძეს რად შევადედებთ ხოლმე? მაწონს რომ ედღეებავთ, რა
დგება? რასა ჰქვიან ერბო? ლეინოს როგორ აყენებენ? ლეინო
რომ ადამიანმა ბევრი დალიოს, რა მოუვა? ლეინოზედ უფრო
მომეტებულად რა ათრობს კაცსა? რისასა ხდიან არაყსა?
როგორა ხდიან? შეძლებული კაცები რასა სმენ დილითა და
სალამოთი? როგორ ამზადებენ ჩაისა და ყავასა? რა ფერისაა
რძე? ჩამომითვალეთ თეთრი ნივთები! რა ფერისაა ჩაი? ჩა-
მომითვალეთ ყვითელი ნივთები! რა ფერისაა ყავა? ღაასახე-
ლეთ შავი ნივთები! რითი ჰგავს ერთმანეთსა და რითი გა-
ირჩევა: რძე და წყალი, პური და მქადი, ლეინო და არაყი,
ჩაი და ყავა?

ანდაზება: მაძლარს მშიერიც მაძლარი ეგონა. —
წყალი რო დაგუბდება, აყროლდება. — თავად არ იყო
ძმარიო, შიგ შეურიეს წყალიო. — პური და გული სტუ-
მარსა, წავა, შინ მოაგონდება. — ბერი-კაცი თვრესო,
ვაჟკაცს ერთი ხედესო, ემაწვილს სუნი მიედინოს,
ღმერთს თაყვანი-სცესო.

გამოცანები: ღვეკარ ხმალი, არ დაეტყო კვალი. —
აეხადე ფირფიტელასა, დაეხედე გულ-წითელასა.

საზსუხო და საწერა: ფლავი არის საკმელი... ლეი-

ნო... ბოზბაში... სურა... ჩიხითმა... ქოთანნი... არა-
ყი... ძარანდაში... სავარძელი... სამოვარი... ჩაი...
ბრიფილი... თევზი ანუ საინი... პური... წყალი...
ბოთლი... მკადი.. წიგნი... ტასტი...

რწყილი და ჭიანჭველა

რწყილი და ჭიანჭველა დაძმობილდნენ. წავიდნენ
გზასა. მიაღდნენ ერთს რუსა. რწყილმა უთხრა ჭიან-

ჭველასა: მე გადავტები და შენ
რალა გეშველებო? ბანა მე კი
ვერ გადმოვტებიო, უთხრა ჭი-

დანტა; ჭიანჭველამ ისკუბა, წყალში ჩავარდა. შეე-
ზვეწა რწყილსა: ძმობილო, მიშველე რამე, ნუ და-
მარჩობო. რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ღორთან და
სთხოვა:

ღორო, მომე ჯაგარი,
დავგრეხ თოკსა, ბაწარსა,
ჩავუგდებ, ამოვიყვან
ჩემს ჭიანჭველსა ძმობილსა.

ღორმა უთხრა: შენ რომ
ჩემთვის რკო მოგიტანიაო! რწყილი ახტა, დახტა, მი-
ვიდა მუხასთანა და სთხოვა:

მუხა, მომე რკო,
რკოს მივუტან ღორსა,
ღორი მომცემს ჯაგარსა,
დავგრეხ თოკსა, ბაწარსა,
ჩავუგდებ, ამოვიყვან
ჩემს ჭიანჭველსა ძმობილსა.

მუხამ უთხრა: შენ რომ ჩემთვის ყვავი მოგიშორებიაო!
ჩწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ყვავთან და სთხოვა:

შვავო, ესენ მუხასა,
მუხა მომცემს რკოსა,
რკოს მივუტან ღორსა,
ღორი მომცემს ჯაგარსა,
ღავგრეხ თოქსა, ბაწარსა,

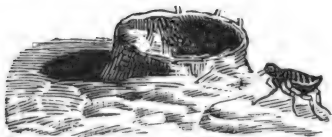
ჩავუგდებ, ამოვიყვან ჩემს ჭინჭველსა ძმობილსა.
შვავმა უთხრა: შენ რომ ჩემთვის წიწილა მოგიყვანიაო!
ჩწყილი ახტა, დახტა, მივიდა კრუხთან და სთხოვა:

პრუხო, მომე წიწილა, წიწილს მივგვრი ყვავსა,
შვავი დასთმობს მუხასა, მუხა მომცემს რკოსა,

რკოს მივუტან ღორსა,
ღორი მომცემს ჯაგარსა,
ღავგრეხ თოქსა, ბაწარსა,
ჩავუგდებ, ამოვიყვან
ჩემს ჭინჭველსა ძმობილსა.

პრუხმა უთხრა: შენ რომ ჩემთვის ფეტვი მოგიტანიაო!
ჩწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ორმოსთან და სთხოვა:

ორმოვ, მომე ფეტვი,
ფეტვს მივუტან კრუხსა,
პრუხი მომცემს წიწილსა,
წიწილს მივგვრი ყვავსა,

შვავი დასთმობს მუხასა, მუხა მომცემს რკოსა,
რკოს მივუტან ღორსა, ღორი მომცემს ჯაგარსა,
ღავგრეხ თოქსა, ბაწარსა,
ჩავუგდებ, ამოვიყვან ჩემს ჭინჭველსა ძმობილსა.

ორმომ უთხრა: შენ რომ ჩემთვის თაგვი მოგიშო-
[რებიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა თავთან და სთხოვა:

თავო, ეხსენ ორმოლა,
 ორმო მომცემს ფეტვსა,
 ფეტვს მივუტან კრუხსა,
 კრუხი მომცემს წიწილსა,

წიწილს მივგვრი ყვავსა, ყვავი დასთმობს მუხასა,
 მუხა მომცემს რკოსა, რკოს მივუტან ღორსა,
 ღორი მომცემს ჯაგარსა, დავგრეს თოკსა, ბაწარსა,
 ჩავუგდებ, ამოვიყვან ჩემს ჭინჭველსა ძმობილსა.

თავმა უთხრა: შენ რომ ჩემთვის კატა მოგიშორებიაო!

რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა კატასთან და სთხოვა:

პატავ, ეხსენ თავვსა, თავვი დასთმობს ორმოლა,
 ორმო მომცემს ფეტვსა, ფეტვს მივუტან კრუხსა,
 კრუხი მომცემს წიწილსა,

წიწილს მივგვრი ყვავსა,
 ყვავი დასთმობს მუხასა,
 მუხა მომცემს რკოსა,
 რკოს მივუტან ღორსა,

ღორი მომცემს ჯაგარსა,

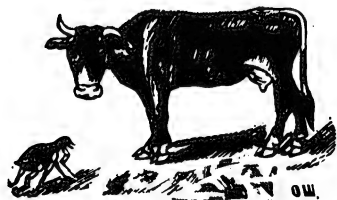
დავგრეს თოკსა, ბაწარსა,

ჩავუგდებ, ამოვიყვან ჩემს ჭინჭველსა ძმობილსა.

პატამ უთხრა: შენ რომ ჩემთვის რძე მოგიტანიიაო!

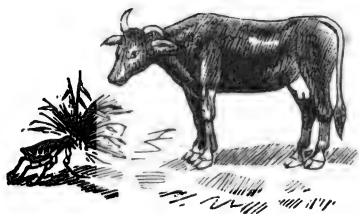
რწყილი ახტა, დახტა, მივიდა ძროხასთან და სთხოვა:

ძროხავ, მომე რძე,

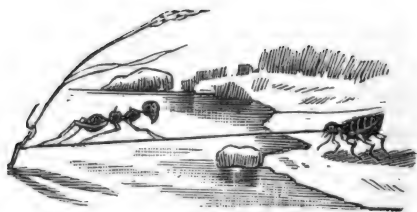
რძეს მივუტან კატასა,
 პატა დასთმობს თავვსა,
 თავვი დასთმობს ორმოლა,
 ორმო მომცემს ფეტვსა,
 ფეტვს მივუტან კრუხსა,

ძრუხი მომცემს წიწილსა, წიწილს მივევრი ყვავსა,
შვავი დასთმობს მუხასა, მუხა მომცემს რკოსა,
რკოს მივეუტან ღორსა, ღორი მომცემს ჯაგარსა,
ღავეგრეს თოქსა, ბაწარსა,
ჩაუგდებ, ამოვიყვან ჩემს ჭინჭველსა ძმობილსა.
ძროხამ უთხრა: შენ რომ ჩემთვის ბალახი მოგიტანიო!

რწყილი წავიდა, დაგლიჯა
მინდორში ბალახი და ძროხას
მიუტანა. ძროხამ მისცა რძე,
რძე მიუტანა კატასა, კატა
დაეხსნა თავგსა, თავგი მო-
შორდა ორმოსა, ორმომ მის-

ცა ფეტვი, ფეტვი მიუტანა კრუხსა, კრუხმა მისცა
წიწილა, წიწილა მიჰგვარა ყვავსა, ყვავი დაეხსნა მუ-
ხასა, მუხამ მისცა რკო, რკო მიუტანა ღორსა და
ღორმა ჯაგარი უთავაზა. ჯაგრის ბაწარი დაგრიხა
რწყილმა და ჩაუგდო წყალში ჭიანჭველასა, რომე-
ლიც ბალახს მოსჰიდებოდა. ჭიანჭველა ბაწარზედ
შეჯდა, რწყილმა ბაწარი გამოსწია, ჭიანჭველა ნა-

პირს გამოიყვანა და სიკვდილს გადაარჩინა. — შერმე
ისევ ძმურად გაუდგნენ ზხასა.

ანდაზა: ძმა ძმისთვინა, შავის დღისთვინა.

ქ უ რ დ ი.

ზღებს ფულები მოჰპარეს. ჭურდი ეძებეს, ვერ იპოვნეს. შეიკრიბნენ ერთად გლეხები. მამასახლისმა უცებ დაიყვირა: დახე, დახე, ქურდს ქუდი ეწვისო. მართმა გლეხმა ფიცხლავ ქუდზედ ხელი იტაცა. მაშინ ყველამ შეიტყო, რომ ის იყო ქურდი.

ანდაზა: ჭურდს რომ ყური უგდო, დღეში ასჯერ გატყდება.

გამოცანები: სჭრის და არ აკაკუნებს.— ძაცზედ მაღალი, ღორზედ დაბალი.— წითელის ხარის ნაძოვნზედ ბალახი აღარ ამოდის.

ი რ ე მ ი.

— ირემო, მთასა მყვირალო,
რად ჩამოვარდი ბარადა?
— მეუღლე ჩემი მომიკლეს,
ღავეხეტები ცალადა.

ნაწოფნი საჯარცხელი.

მრი კაცი ერთად მიდიოდა. მრნივე ქაჩლები იყვნენ. ბზაზედ სავარცხელი იპოვნეს და წაიჩხუბნენ: არა, მე მერგება, და არა, მეო. მესამემ დაინახა ესა, გაიცინა და უთხრა: კაცნო, სავარცხლისათვის რა გაჩხუბებთ? დასავარცხნი თმა არც ერთს გაბადია და არც მეორესაო.

გამოცანა: მრთი საბელი მაქეს, ვკეცე, ვკეცე, ვერ დავკეცე.

ტოროლა.

ტოროლას მაინც არ მოვკლავ,
ბევრიც რომ მქონდეს წამალი,
საწყალის ღამის მეხრისა
ის არის კარგი მამალი.

ღირსეული კაცი.

[ლია,

არც არავის ყმა ვყოფილვარ, არც არავინ ყმად მყო-
ძველი პური, ძველი ღვინო წლით-წლობამდინ გამ-
ყოლია.

მუქთა-მჭამელა.

იყო ერთი ზარმაცი და მუქთა-მჭამელა ბიჭი.
შველას აბუჩად ჰყავდა აგდებული. იფიქრა, მოდი,
ჩოხას გავიხდი, სერთუკს ჩავიცვამ და პატივი დამე-
დებაო. ასეც მოიქცა, მაგრამ უარესი დაემართა:
ყველამ უფრო მეტად აიგდო მასხარადა. მეზობელმა
უთხრა: ბიჭო, ტანისამოსს კი ნუ იცვლი, ხასიათი
გამოიცვალე, გაისარჯე და პატივი დაგედებაო.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

ტანზედ რა გაცვიათ? პერანგზედ რაღას იცვამთ? ახა-
ლოხზედ? თავზედ რა გხურავთ? შებებზედ რა გაცვიათ? შვე-
ლა ამ ნივთებს რა საერთო სახელი ჰქვიათ? საცმელა. — რა
და რა ნაწილი აქვს ახალოხსა? პერანგსა? ქუდსა? წალასა?
ქალამანსა? ქულაჯასა? ნაბადსა? რომელ საცმელს აქვს, საპი-
რეს გარდა, სარჩულიცა და რომელს მარტო საპირე?

ლამე ქვეშ რა გიგიათ? ზედ რა გხურავთ? თავ-ქვეშ რა
გიძევთ? ბალიშს რას უდებთ ქვეშ? ბალიშს შეძლებული კა-

ცები რას აკვრენ? ლეიბს ზევიდგან რას აფარებენ? შველა ამ წივთებს ერთად რა ჰქვიან? ღოგინა ანუ ქვეშაგება.

ტახტზედ რას აგებენ? ხალიჩა ანუ ნოხი რისა იქსოვება? ქეჩა? ფარდაგი? ხალიჩასა, ფარდაგსა, ქეჩასა რა საერთო სახელი ჰქვიან? საფენი.

რითი ჰგავს ერთმანეთსა და რითი გაირჩევა: ჩოხა და ახალოხი, ქალამნები და წაღები, ბალიში და მუთაქა, ხაჩიჩა და ქეჩა?

ანდაზები: ნათხოვარი მოგიხდება, ისევ მალე გაგეხდება. — მორთული ტიტველას პერანგსა ჰხდოდა. — ოა ქუდად არ მიაჩნია, დედამიწა ქალამნადა. — ოცხალს არ მეცვა კაბანი, მკვდარსა ჩამაცვეს ფარჩანი.

გამოცანები: ღავაბამ, დადის, ავუშვებ, სდგას. — მონი არიან, ტოლნი არიან, ერთად მიდიან, მიიმღერიან. — ბამოცანას მოგახსენებ, დიდი არაფერიაო, ზოგან ყვითელ, ზოგან წითელ, ზოგან ალის-ფერიაო. — შევსდგი ტაფა, ჩავდე ღუმე, დადნა ტაფა, არა ღუმე.

საშასუხო და საწედა: ხალიჩა... საბანი... ძაბა... ღრუბელი... ახალოხი... ბალიში... თაბახი... ქათიბი... ბოზბაში... ჩოხა... ფარდაგი... ძოკა... ქალამნები... ჩაი... ზეწარი... ოარცი... საური... წაღები... პერანგი... ქვევრი... ქულაჯა...

განო და ფრინველები.

მრთს პატარა ქალაქში სკოლა იყო გამართული. ამ სკოლაში სწავლობდა სოფლელი პატარა მანო. მრთხელ მანომ ღამის ძილში მეტად საამური სიზმარი ნახა: ვითომც დილით აღრე მიირბინა მდინარის

პირზედ, რომელიც ქალაქს გვერდით ჩამოუდიოდა და პირის ბანა დაიწყო. უცებ დედა მოაგონდა და ძლიერ დაღონდა. თვალ-ცრემლიანმა ყურება დაიწყო თავისი სოფლისაკენ. მართი ცენახოთ, დაინახა იქიდან მომფრინავი ჩიტები. მანომ ჩიტებს შესძახა:

ჰე, ჩიტებო, ჩიორებო, მალხაზო და ნაცარებო!

სად ყოფილხართ, რა გინახავთ, დედაჩემი არ გიჩიტებმა მხიარულად ჩამოსჭყივლეს: [ნახავთ?

ღედა შენი ამ დილაზედ ბანზედ იყო გადმომდგარი და კრელს წინდებს მანოსათვის ჰქსოვდა ტკბილად მომდიმარი.

მერე მოფრინდა მერცხალი. მანომ იმასაც შესძახა: მერცხალო კუდ-მაკრატელა, მოჭიკჭიკე, მონავარდე! სად ყოფილხარ? ღედა ჩემი არ გინახავს, თუ გიყვარდე?

მერცხალმა აღერსიანად ჩამოსჭიკჭიკა:

თქვენის სახლის ერთ კუნჭულში ბუდე მქონდა ანაშენი, და ყოველთვის თვალ-წინ მედგა მხნე, გამრჯელი დედა შენი.

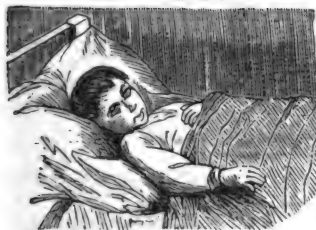
ახალოხს რო უკერავდა მანოს დიდი სიამითა, მე მაღლიდგან დავმღეროდი, ვჭიკჭიკობდი ტკბილი ხმითა.

ბოლოს მოფრინავდა ბულბული. მანომ ამასაც შესძახა: შენ, ბულბულო, მგალობელო, ქვეყნად სწორი რომ არა გყავს,

სად ყოფილხარ, სიდგან მოხვალ? ღედაჩემი არ გიბულბულმა მშვენივრად ჩამოუსტვინა: [ნახავს?

ღედა შენი? როგორ არა! ბალში ვნახე მე ამ ხანად, ლოყაწითელს ვაშლებს ჰკრეფდა მანოსათვის გასაგ- [ზავნად.

ამ საამურმა სიზმარმა ისე ძალიან გაახარა მანო, რომ გამოეღვიძა. ბათენებულიყო კიდეც. აღგა საჩ-

ქაროდ, პირი დაიბანა, ხატის წინ ილოცა, წიგნები ხელში აიღო და მხიარულად მიირბინა სკოლაში. მანო სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა და დედისაგან მოელოდა ჭრელს წინდებსა, ლამაზს ახალოხსა და წითელს ვაშლებსა. თვითონაც სცდილობდა კარგად ესწავლა და თავისი საყვარელი დედა გაეხარებინა.

ანდაზა: ძარგი შვილი დედის გულის ვარდიაო.

ქარი და საბძელი

ძალოობა იყო. ბაძლიერებულმა ქარმა ბევრი ბზე მიჰყარა საბძლის კარებთან და დაუძახა: „საბძელო, კარები გამიღე, ბზე უნდა შემოვიტანოვო“. საბძელმა უპასუხა: „ძამიავ, შენი ამბავი რომ ვიცი, წინიდგან შემოტანილს ბოლოდგან გაიტან და თან ჩემს საკუთარს ბზესაც გაატანო. თუ დამეხსნები, არც შენი შემოტანილი მინდა და არც გატანილიო“.

ანდაზა: ძარის შემოტანილს ისევ ქარი წაიღებსო.

ხარნი და გუთანნი

[ვაო.

ხარმა უთხრა გუთანსა: მომბეზრდა შენი მაგდენი თრე-ბუთანმა უპასუხა: მეც მომბეზრდა შენი მაგდენი ჭმევაო.

გ უ თ ა ნ ი.

შენი ჭირიმე, გუთანო, გათლილო წმინდის ხისაო, შენ აქმევ პურსა ცოცხალსა, დამმარხველი ხარ მკვდრისაო.

ჩხუბი სულ არაფერზედ.

ორნი ძმანი გაიყარნენ. მართი ქვევრი ღვინო უნდა გაეყოთ. შევიდნენ მარანში. მე ბევრი მერგებაო, სთქვა ერთმა. არა, მე უფრო მეტი უნდა წავიღოვო, უთხრა მეორემ. მოუვიდათ სულელობა, გამართეს ჩხუბი. მოხადეს ქვევრი და ცარიელი კი დახვდათ.

ანდაზები: ჩხუბში ისეთს სიტყვას ნუ იტყვი, რომ შერიგების დროს შეგრცხვეს. — თუ მტერი არა გყავს, ძმას გაეყარე, მტერს გაიჩენ.

გუთნის დედა.

შხერხული გუთნის დედა მებრეებს ემუქრებოდა; ცოტას მხენელი და მთესველი მაღალს ღმერთს ემღურებოდა.

უოჩადი კაცი.

ძაცი უნდა ხერხი იყოს, გაჰქონდეს და გამოჰქონდეს. ზანა კაცი ეჩო არის, სულ თავისკენ მიითლიდეს.

ორი სახნისი.

მართ სამკედლოდგან ორი ერთ ნაირი სახნისი. გამოვიდა. მართი სულ ხენაში იყო, მეორე კუთხეში ცუდად ეგდო. ძაი ხნის შემდეგ ერთმანეთს შეხვდნენ. მართს ლაპლაპი გაჰქონდა, მეორე კი ჟანგით იყო შექმული. ჟანგიანმა ჰკითხა: მეგობარო, ეგრე რამ გაგამშვენიერაო? — შრომამაო, მიუგო ლაპლაპამა.

ჩიტე და ფეტვი.

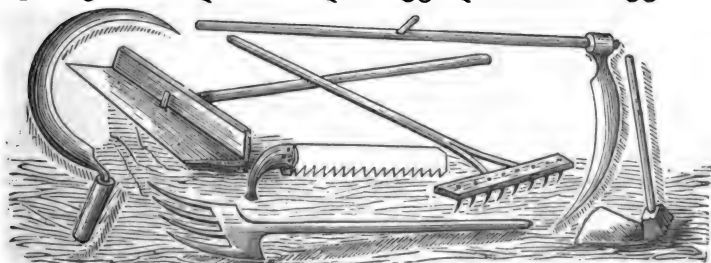
მომოში ფეტვი ჩავყარე შესანახადაო;
მომოში წყალი ჩასულა დასაღობადაო;
მომოდგანა ამოვყარე გასაშრობადაო;
ჩიტე ღობეზედ შემოჯდა ასაკენკადაო;
ჩიტსა ჯოხი წამოვუსვი მოსაკლავადაო;
ჩიტე ბატონთან გაიქცა საჩივლელადაო;
ჩიტმა კაცი მოიყვანა დასარბევადაო;
იმან სრულიად წამართვა, რაც რამ მებადაო.

მენავეები.

მენავეებს შიგ შუა მდინარეში დიდი ქარიშხალი ამოუვარდათ. საშინლად შეშინდნენ, დაჰყარეს ხელიდგან ნიჩბები, მოჰყვნენ პირჯვრის წერასა და იძახოდნენ: ლმერთო, შენ გვიშველეო. ნაპირიდგან დაუძახეს: თქვე ოჯახ-ჰქორებო, ლმერთს რო ევედრებით, ნიჩბებიც მოუსვით და ნაშველი იქნებითო.

ანდაზა: ლმერთმა მაღლიდგან გადმოიხედა და სთქვა: ქვეყანაზედ ბევრი ჩემი უნებური მკვდარი არისო.

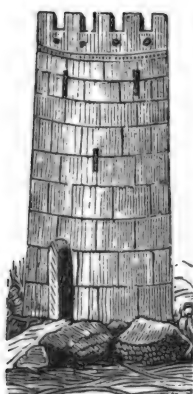
გამოცანა: მიდის, მოდის, კვალს არ ამჩნევს.

ს ა ს ა უ ბ რ მ.

სახსნისით ხვწენ, ნამგლით რაღას შვრებიან? ფოცხითა? კვერითა? ორთითითა? ფიწლითა? ნიჩბითა? არნადითა? და-

ნითა? ცულითა? ხელეჩოთი? წალდითა? ხერხითა? საქრეთ-
ლითა ანუ სატეხითა? ნემსითა? მაკრატლითა? სამართებლი-
თა? თოფითა? ხმლითა? ხანჯლითა ანუ სატევერითა? დამბა-
ჩითა? შველა ამ ნივთებს რა საერთო სახელი ჰქვიან? აააა-
აა. რა და რა ნაწილი აქვს: ნამგალსა, ფიწალსა, ცულსა,
მაკრატელსა, თოფსა, დანასა, ხანჯალსა? რითი ჰგავს ერთ-
მანეთსა და რითი გაირჩევა: ორთითი და ფიწალი, სახნისი
და საკვეთელი, ნამგალი და ცელი, ცული და ხელეჩო?

რაში სდგევხართ? სადა ლოცულობთ? სადა სწავლობთ?
საქონელი ზამთრობით სად გიბიათ? ძვეერები სად გიფლიათ?
პურს სადა ჰფქეავთ? სად აცხობთ? ბზეს რაში ინახავთ? შურ-
ძენს სადა სწურავთ ანუ სწნახავთ? სავაქროს სადა ჰყიდი-
ან?—სახლსა, საყდარსა, სკოლასა, ბოსელსა, მარანსა, წის-
ქვილსა, სათონესა, საბძელსა, საწნახელსა, დუქანსა რა სა-
ზოგადო სახელი ჰქვიან? შენობანა. რა და რა ნაწილი აქვს:
სახლსა, საყდარსა, წისქვილსა და ბოსელსა? რითი ჰგავს
ერთმანეთსა და რითი გაირჩევა: სახლი და საყდარი, კოშკი
და ციხე, მარანი და ბოსელი?

ანდაზება: შუბი პარკში (ანუ ხალთაში) არ დაი-
მალეება. — სანამ თონე ცხელია, პური გამოაცხე, გა-

ნელდება, აღარ გამოაცხობს.—წისქვილის ქვები რომ ერთმანეთს არ ეხმარებოდეს, ცალმა რამდენიც უნდა იბრუნოს, ვერას დაფქვავს.

გამოცანები: რკინის ხარს ბამბის კუდი აბია.—ორ-მო ბნელი, შიგ მოზვერი, ძნელად მოსაბრუნებელი.—**ცოცხალი** სცემს მკვდარს უწყალოდ, მკვდარი უძახის სოფელსა. — **მოფი** ხისა, **ტყვია** წყლისა, **ხეს** ეცა და ქვა გაიქცა. —

სამასუხო და საწერა: ნამგალი... საყდარი... ცელი... საწნახელი... სახნისი... აღვირი... ფიწალი... სადგისი... ქვევრი... სათონე... მრთითი... გრიფილი... წისქვილი... წალდი... ქაფქირი... შილაფლავი... მოფი... საჭრეთელი... ტიკინი... სასახლე... ლაგამი... სამართებელი... მრბო... მაკრატელი...

გ ვ რ ი ტ ი.

იყო და არა იყო რა, იყო ერთი გვრიტი. სცხოვრობდა თავისთვის ერთს ხეზედ. მრთელ თავისი ბარტყების საჭმლისათვის შორს მოუხდა წასვლა. ბოროტმა კაცმა ამ დროს ბარტყები ამოუხსა ბუდიდან და შინ წაასხა. ღაბრუნდა შინ გვრიტი და შვილები ბუდეში აღარ დაუხვდნენ. ღაღონდა მწარედ. წავიდა ბარტყების საპოვნელად. შემოეყარა წინ მამალი. „გვრიტო, გვრიტო, სად მიფრინავო?“—შვილების საპოვნელადაო.—„მეც შენი მშველელი ვიქნებიო“.—ძალიან კარგიო.

იარეს, იარეს და ახლა მახათი შემოეყარათ გზაზედ. „გვრიტო, გვრიტო, სად მიფრინავო?“—შვილების საპოვნელადაო.—„მეც შენი მშველელი ვიქ-

ნებიო“. — ძალიან კარგიო. ღაედღენა უკან მახათიცა.

იარეს, იარეს და ახლა ფილთაქვა ანუ ქვასანაყო შეხვდათ გზაზედ. „ზვრიტო, გვრიტო, სად მიფრინავო?“ — ბარტყების საპოვნელადაო. — „მეც შენი მშველელი ვიქნებიო“. — ძალიან კარგიო. ბამოუდგა უკან ფილთაქვაცა.

ბეგრი იარეს, თუ ცოტა იარეს, ბოლოს წინ შემოეყარათ ვირი. „ზვრიტო, გვრიტო, სად მიფრინავო?“ — შვილების საპოვნელადაო. — „მეც შენი მშველელი ვიქნებიო“. — ძალიან კარგიო. ღაედღენა უკან ვირიცა.

მივიდნენ ღამით ერთს სოფელში. ღაუგდეს ყური. მრთი სახლიდგან პატარა გვრიტების საცოდავი ჭყივილი შემოესმათ. შველანი ამ სახლთან მივიდნენ და საომრად მოემზადნენ. მირი კარებთან აიტუზა, მახათი კარებიდგან შეძვრა, სხვანი ერდოდგან ჩავიდნენ სახლში. მამალი ბუხრის თავზედ შეფრინდა. შილთაქვა ნაღვერდალში ჩაეფლო, მახათი ბუხრის პირას დაერქო. ზვრიტი გალიასთან მიფრინდა თავისი ბარტყების გამოსაშვებად. ამასობაში გლეხს გამოედვიდა. წამოვარდა ზეზედ, ბუხართან მივიდა, ცეცხლი უნდა ანეთო. ამ დროს ფილთაქვა გასქდა და ნაღვერდალი თვალეზში შეაყარა, მახათი ბარდაყში შეერქო, მამალმა ზევიდგან დაჰყივლა. ბლეხი შეშინდა, გარედ გამოვარდა. აქაც ვირმა ერთი ღონიერი წიხლი ჰკრა და გონება სულ დაუბნია. ამასობაში გვრიტმა გალია გაუდო თავისს ბარტყებსა, შეისხა მხრებზედა და ბუდისაკენ გააქანა.

ძალღი და კატა.

ძატამა სთქვა: ლმერთო, პატრონი დამიბრმავე, ჯამს მუდამ მეამოვუქამო—ძალღმა სთქვა: ლმერთო, პატრონი გამიბრმავლეო; ყველა თითო ლუკმას მომიგდებს და მე მეტიც არ მინდაო.

მეცხვარე.

მხედავ მეცხვარეს ჯოხით მხარზედა,
წინ უძღვის ცხვარსა, მიდის მთაზედა;
სალამურს უკრავს ზარის ხმაზედა,
ცხვარიც მეტი ჰყავს თავისს თმაზედა.

თავისი თავის წუეველა.

ხარი ურმიდგან გამოშვებულისო და გარბოდა. ძუღ-მოგლეჯილი მეურმე უკან მისდევდა და მისძახოდა: სად მიხვალ, შე ოხერო, შე სატილოო! მგზავრმა ჰკითხა მეურმესა: ვისია ის ხარო? — ჩემი საკუთრებააო, უბასუხა მეურმემ.—ძაცო, მაშ რად სწყევლი შენს თავსაო? უთხრა მგზავრმა.

კამეჩი.

კამეჩი წევს და იცოხნის, თავის ამინდი ჰგონია; ლაფში ჩაფლული ურემი შინ მიტანილი ჰგონია.

ცალი ხარი.

ცხრა ძმას ცხრა ხარი ჰყავდა. ბევრი ეგონათ. ზაიყარნენ და გაიყვეს. თვითეულს ცალ-ცალი ხარი ერგო. ღაღონდნენ: რა სულელობა მოგვივიდა, რომ გავიყარენითო. მერე კი გული ამითი გაიკეთეს: სულ არარაობას ცალი ხარი სჯობიაო.

ხ ა რ ი.

მრშაბათობით აშენდა ციხე-ქალაქი კლდეზედა, ბარს გალავანი არტყია, ცა ახურია თავზედა.

აღამიანის შენახვა ვერავინ იღო თავზედა. [ზედა. ხენა, ფარცხვა, ზიდვა სარჩოსი გასჰირდა მეტად ძალ-ხარმა სთქვა პირმა-ნათელმა, მე დავიწერავ თავზედა. მოცვოდნენ ანგელოზები, დაჰკოცნეს ორთავ თვალ-ზედა;

ჩამოჰქნეს წყვილი სანთელი, მიაკრეს ორთავ რქაზედა: — წადი, ხარო, იმუშავე ერთგულად მთა და ბარზედა. ექვსი დღე უღელში ები, მეშვიდეს დაწექ მხარზედა; შინც კვირა-უქმით შეგაბას, ხელი შეახმეს მკლავზედა.

აღექსი და აქლემი.

პატარა აღექსის თავისს დღეში აქლემი არ ენა-ხა. მინდვრად გავიდა და დაინახა მწოლარე აქლე-მი. აღექსი ძლიერ გამბედა-

ვი ბავშვი იყო... ბაექანა და აქლემზედ შეჯდა. აქლემმა ადგომა იწყო. აღექსი ძა-ლიან მალლა-მალლა წავიდა. მეონა, ზეცას მივყევარ ამ აქ-ლემსაო და დაიძახა: მშვიდო-

ბით, ჩემო საყვარელო დედმამაო.

თ ხ ა.

მრთი თხა ჰყავდა ბებიას ცქვიტი, მარდი და პატარა; თავს ევლებოდა, უვლიდა, უყვარდა წვერებ-ცანცარა. ატროკდა ერთხელ ბეკეკა, გაიქრა ტყეში, გავარდა;

წეკერი ჩააკნატუნა, კუნტრუშით შეინავარდა.
 მაგრამ ჩამწარდა მოლხენა, დღე დაუბნელდა მას შავად:
 მგელს სუნი ეცა და თავზედ წაადგა სულთამხუთავად.
 შაუმაძლარი თვალები ცეცხლივით დაუბრიალა,
 ძბილი მოავლო, გაჰგუდა, აბლავლა, აღრიალა.
 სწრაფლ გადასანსლა მსუნაგმა, შესვლიბა, შეახრამუნა;
 მხოლოდ რქები და ჩლიქები ბებიას დაუნარჩუნა.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

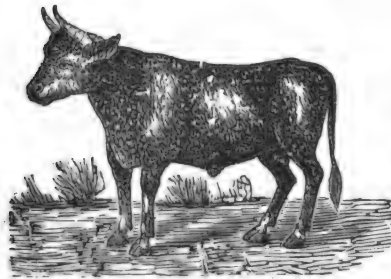
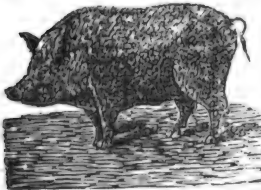
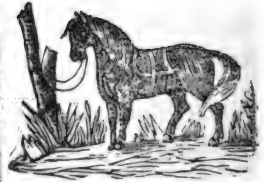
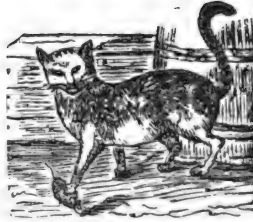
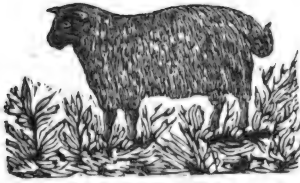
რომელი ცხოველი უღარაჯებს ადამიანის სახლსა? რომელი ცხოველი იჭერს სახლებში თავებსა? რომელ ცხოველებს ვაბამთ ურემსა და გუთანში? რომელს ცხოველს ვადგამთ უნაგირსა და ზედა ვსხდებით? რომელი ცხოველები იწველიან რძესა? რომელს ცხოველს ვკრეკავთ მატყლსა? რომელს ცხოველს ვინახავთ მხოლოდ ხორცისათვის? ძაღლსა, კატასა, ხარსა, ცხვარსა და ღორსა რა საერთო სახელი ჰქვიათ? შინაური ცხოველები. ძიდევ რა შინაური ცხოველები იცით? შირი, ჯორი, აქლემი.

რომელ საქონლის შეიღსა ჰქვიათ ხბო? ზაქი? კნუტი? ლეკვი? გოქი? ბატკანი? კრავი? ციკანი? კოზაკი? ჩოჩორი?

რა გამოსადეგია: ხარი, კამეჩი, ცხენი, ძროხა, თხა, ცხვარი, კატა, ძაღლი, ვირი, ღორი, აქლემი?

რასა სკამს ხარი? ძიდევ რომელი შინაური ცხოველები სკამენ ბალახსა? ძაღლი რაღასა სკამს? ძიდევ რომელი შინაური ცხოველები სკამენ ხორცსა? ჩითი ზრდიან თაგისს შეიღებს შინაური ცხოველები? რომელ ოთხფეხთ აქეთ გაყოფილი ჩლიქები? რომლებს გაუყოფელი? რომლები იცოხნიან? რომლები არ იცოხნიან? რომლებს აქვს რქები? შრქო რომელნიღა არიან? რომელს შინაურს ცხოველებს ჰქვიათ საქონელი და რომელს არა? რა და რა ასო აქეთ: ძაღლსა? ცხვარსა? აქლემსა? ჩითი ჰგვანან ერთმანეთსა და ჩითი გა-

იჩვენებენ: კატა და ძაღლი, ხარი და კამეჩი, თხა და ცხვარი,
ვირი და ცხენი?

ანდაშუბა: თხისა წინიდან გეშინოდეს, ცხენისა—
უკანიდანა. — ძროხამ იწველა, იწველა, ბოლოს ჰკრა
წიხლი და სულ დაღვარა. — ბედაური ცხენი მათრახს
არ დაიკრავს. — ძვიცი რო დედის წინ ხტომას დაი-
წყებს, მგელი შესჭამს. — მრთმა ტალახიანმა ღორმა
ასი ღორი გასვარაო. — აქლემები წაიკიდნენ, კოზაკო

შუაში გასრისეს.— ბჭლემი ისე არ დასუსტდება, რომ ვირის ოდენა ველარ აიკილოს.

საზასუხო და საწერა: სასწავლო ნივთები: სათამაშო ნივთები: დგამი: კურკელი: საკმელები: სასმელები: საცმელები: საფენი: ლოგინი: იარაღი: შენობანი: შინაური ცხოველები:

ბალახის მჭამელი საქონელი: ხორცის მჭამელნი ოთხფეხნი: მეწველი საქონელი: საკლავი საქონელი: ჭატყაო საქონელი: მცოხნავი საქონელი: არა-მცოხნავი ოთხფეხნი: ჩლიქებ-გაყოფილი საქონელი: ჩლიქებ-გაუყოფელი საქონელი.

ჩიტო და მელა.

იყო ერთი ჩიტო-ჩიორა. ტყეში ხეზედ მოხერხებული ალაგი იპოვნა და ბუდე გაიკეთა. მერე შიგ ჩაჯდა და სამი კვერცხი დასდო. სამს კვირაზედ გამოსჩეკა პატარა ჩიორები. ღედა თავისს შვილებს უზიდავდა კალიებსა, პეპელებსა, ბუზებსა, აკმევდა და ზრდიდა. ღიდს სიხარულში იყო ჩიორა: ჩქარა დავაფრენ ჩემს ბარტყებსაო. მაგრამ მალე უბედურება ეწია. წყეულმა მელამ ბუდეს მიაგნო, ხის ძირში მიცუნცულდა და ჩიორას შესძახა:

— ჩიტო, ჩიტო, ჩიორაო!

— რაო, ბატონო მელაო?

— მართი შვილი გადმომიგდე,

თორემ შავს ღღეს დაგაყენებ:

ცულოს მოვიტან, ცუნცულასა,

ხელეჩოს და წაღდუნასა,

ხესაც მოვჭრი, ხის ძირსაცა,
შენც შეგჭამ და შენს შვილსაცა.

შეეშინდა საწყალს ჩიორას, აიყვანა ერთი ბარ-
ტყი და გადმოუგდო მელასა. მელამ პირი დაავლო,
ბუჩქებში გაარბენინა და გადაყლაბა. მეორედ კიდევ
მიირბინა და შესძახა:

— ჩიტო, ჩიტო, ჩიორაო!
— რაო, ბატონო მელაო?
— მართი შვილი გადმომიგდე,
თორემ შავს დღეს დაგაყენებ:
ცუღს მოვიტან, ცუნცულასა,
ხელეჩოს და წალდუნასა,
ხესაც მოვჭრი, ხის ძირსაცა,
შენც შეგჭამ და შენს შვილსაცა.

ღაღონებულმა ჩიორამ მეორე ბარტყიც აიყვანა
და მელას გადმოუგდო. მელამ პირი სტაცა, ბუჩქებში
გაარბენინა და გადაყლაბა. მესამედაც მოცუნცულდა
მელა და ჩიტს შესძახა:

— ჩიტო, ჩიტო, ჩიორაო!
— რაო, ბატონო მელაო?
— მართი შვილი გადმომიგდე,
თორემ შავს დღეს დაგაყენებ:
ცუღს მოვიტან, ცუნცულასა,
ხელეჩოს და წალდუნასა,
ხესაც მოვჭრი, ხის ძირსაცა,
შენც შეგჭამ და შენს შვილსაცა.

მწარედ დაღონებულმა ჩიორამ მესამე ბარტყიც აიყვანა და მელას გადმოუგდო. მელამ გაარბენინა და ისიც სწრაფად გადაყლაპა.

შბედური ჩიტი აფრინდა და მოშორდა იმ არემარეს. შემოჯდა ერთს ხეზედ მეტად დაღონებული. მონადირემ დაინახა და ჰკითხა: „ეგრე მწარედ რამ დაგაღონა, ჩიორაო?“ — „არ გეგბრალები, ერთმა წუწკმა მელამ შვილები სრულიად დამიჭამაო. — „აბა, წამო, მიჩვენე ის წყეული და მე გაყურებინებ იმისს სეირსაო“. ჩიტი გაუძღვა მონადირეს და მელასთან მიიყვანა. მონადირემ მელას თოფი ესროლა, შიგ პირში მოარტყა და კბილები ჩააყრევინა.

ო რ ი ი რ ე მ ი.

ო რ ი ი რ ე მ ი სძოვდა მაღალი ბალახით შემოსილს მინდორზედ. ერთმა მოჰგლიჯა მთელი ბლუჯა საუკეთესო ბალახი, გაუშვირა მეორეს და მისთავაზა. მეორემ უთხრა: რად ირჯები, ძმობილო, ხომ ჰხედავ, ბალახი მეც თავზედ საყრელი მაქვსო. — შიცი, რომ არც შენ გაკლია, მაგრამ ერთმანეთის გულის მოგებააო, უბასუხა პირველმა.

ს ა მ ი მ გ ე ლ ი.

სერზედ მიდის სამი მგელი, ტუჩ-მოკლე და კულა-
გძელი,
ერთმანეთს ეუბნებიან, ჭალას არის ლურჯა ცხენი.
ერთმა თავსა დაუბინოს, ორმა გავკრაო გავას ხელი,
პატრონს კაცი გაუგზავნოთ, ნულარ გინდა თივა, ქერი-

ს ა ზ ა ს უ ს ო .

რა კიხვინებს და ხვიხვინებს? რა კნავის, ჩხავის
და კრუტუნებს? რა ჰყეფს და წკმუტუნებს? რა ჰყივის
და ღრუტუნებს? რა ბლავის და ზმუის? რა ყროყინებს?

ღ ო ზ ო .

მთაში ღორმა დაიკვება, ყველგან გავიკეთე ბინა,
მერც არას თოვლი დამაკლებს, ვერცა შემოდგომის
წვიმა,
მე რომ კბილებს გავილესავ, ვერვინ დამიდგება წინა.

მჩხავანა კატა.

მრთს სახლში თაგვები ძლიერ გამრავლდნენ.
სახლის პატრონმა იმათ გასაწყვეტად კატა გაიჩინა.
მაგრამ ეს კატა ახირებულის ზნისა გამოდგა: ისე ფეხს
არ გადადგამდა, რომ ვეებერთელა არ დაეჩხავლა,
ვითომ შემომხედეთ, რა გამრჯელი ვარო. თაგვები
ამის გამო ყოველთვის ადრევე ტყობულობდნენ კა-
ტის მიახლოვებას და იმალებოდნენ. მერც ერთი
თაგვი ვერ დაიჭირა კაი ხნის განმავლობაში. სახლის
პატრონი ადგა და მჩხავანა კატა გარედ გამოაგდო.

ანდაზა: მჩხავანა კატა თაგვს ვერ დაიჭერსო.

საწყალი მელა.

საწყალი მელა ჩიოდა, არ მომივიდა ძილია,
მრთსა საქათმეს მივაგენ, გამოვუთხარე ძირია;
იხვსა, ბატსა და ქათამსა ყველას გავკარი კბილია.
უკუ ვიხედე, მომდევდა პატრონი — გზირის შვილია;
მხარზედ გაედო კომბალი, გათლილი შინდის ძირია.

ზადმომკრა, გადმომიშხივლა, ცამდის ავასხი ტვინია;
მაგრამ ტვინს ვილა ჩიოდა, ცოლ-შვილი დამრჩა ქერი-
ვია;

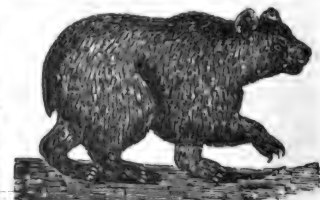
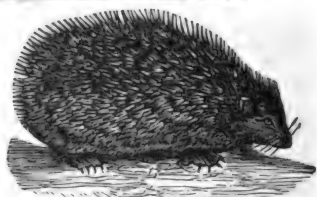
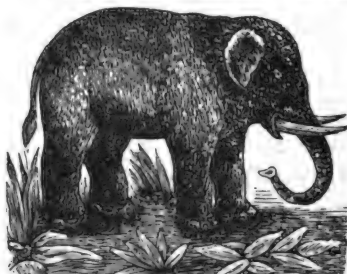
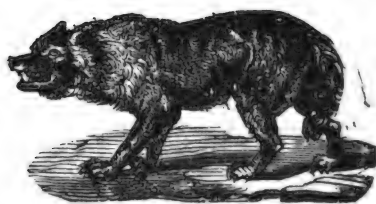
შოლიც მალე გათხოვდება, ობლები დამრჩა წვრილია;
ობლებიც გაიზრდებიან, თავი დავკარგე გმირია.

თხა და გიგო.

იყო ერთი ზარმაცი ზიგო. მრთხელ სთქვა: მოდი, ერთი თავს გამოვიჩინე ბეჯითობითაო. ზამოვიდა სახლიდგან, გამოიტანა თან წიგნი, გავიდა სოფლის მოედანზედ, ჩამოჯდა ხეზედ, დაიღო წიგნი მუხლზედ და ცქერა დაიწყო შიგ, ვითომ, ერთი შემომხედდეთ, რა ბეჯითი ბიჭი ვარო. წიგნი უკუღმა ედო, სრულიად არა კითხულობდა და შიგ ტყუილად იცქირებოდა. მალე ძილი მოუვიდა და თავს ასკილივით აქნევდა. ამ დროს მეზობლის თხა ფეხების ბაკუნით და წვერის ცანცარით ბაკიდგან გარედ გამოვიდა. ზიგოს თავის კანტური რო დაინახა, თხას ეგონა, კიდაობაში მითხოვსო, გამოექანა, დაეჯახა რქებით შუბლში, ყირამალა გადაატრიალა და ააბღრიალა ჩვენი თავ-მომწონე ზიგო.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

შგელი სადა სცხოვრობს? ძიდევ რა ცხოველები სცხოვრობენ ტყესა და მინდორში? შგლა, დათვი, ირემი, კურდღელი,

შგელი, ჯიხვი, ციყვი, კვერნა, თხუნელა, ზღარბი, თაგვი. ამ გარეულს ცხოველებს რა საერთო სახელი ჰქვიანთ?— ნადირნი.

რომელი ნადირის შვილსა ჰქვია ლეკვი? ბელი? ბაქია? ნუკრი? ღლაპი? რომელმა ნადირმა იცის ღმუილი? წკაპწკაპი? ჩხავილი? ბურტყუნი? ბლავილი? წრუწრუნი?

რომელნი ნადირნი არიან დიდი ტანისანი? შუა ტანისანი? პატარა ტანისანი? რქიანები? ხორცის მკამელნი? ბალახის მკამელნი? რომელნი არიან გამოსადეგნი გემრიელი ზორცით? ტყავით? რქებით? ბეწვით? რომელნი არიან მტაცებელნი? სცხოვრობენ, თუ არა ჩვენს ქვეყანაში ლომი, სპილო და მაიმუნი? ჩატომ არა?

ამიწერეთ და შეადარეთ ერთმანეთთან: კურდღელი და ციყვი, ირემი და მაიმუნი, მელა და მგელი, ლომი და სპილო.

ანდაზება: მელას რაც აგონდებოდა, ის ესიზმრებოდა.—მელა მახეში გაება, თავი მოიმძინარა, სიზმარი იქნებოდა.— ამანათს მგელიც შეინახავს.

გამოცანება: მრთი რამა სულიერი მიწა-მიწა მძრო-მელია, კაი ვაჟიკაცისათვის თავსა წამომდგომელია, სამჯერ გითხარ მის სახელი, აბა მითხარ, რომელია.

საზასუხო და საწერა: მელა არის ნადირი... ძამეჩი არის საქონელი... ირემი... თხუნელა ანუ მუდო... რძე... ცხვარი... ღათვი... აქლემი... სკამი... ძურდღელი... ძატა... ძვერნა... ძოხი... ზღარბი... ღორი... საქრეთელი ანუ სატეხე... ძირი... შარდაგი... ლეიბი... ჯორი... ტურა...

დედაბერი და ქათამი.

იყო ერთი დედაბერი. ჰყავდა ერთი ქათამი. შოველ ღღე თითო კვერცხს უდებდა; მაგრამ დედაბერს ეცოტავებოდა. უნდოდა, რომ ქათამს ღღეში ორისამი კვერცხი დაედო. იფიქრა, მოდი მომეტებულს

საკენკს დაუყრი და უფრო ბევრს კვერცხს დამიდებსო. ღაუწყო ბევრის საკენკის დაყრა; მაგრამ ქათამი მეტის-მეტად გასუქდა და ერთი კვერცხიც აღარ დაუდო.

გამოცანა: უსულო ვნახე ორსული, სულიერისა მშობელი, შვილსა შობს, დედა მოკვდება, ვინ არის გამომცნობელი?

კურდღლის სიზმარი.

ტურდღელმა სთქვა: ჩირგვში ვზივარ, ვერვინ მოვა
ჩემზედაო;

შევიხედე სერზედაო, ბატონი ზის ცხენზედაო;
წინ მეძებრები მოუდის, დაგეშილი ჩემზედაო.
დამისიეს, გამომიღენენ, გავეჟეცი განზედაო,
აღმართშია მე ვაჯობე, იმათ თავდაღმართზედაო.

მართმა წუწყმა მეძებარმა კბილი გამკრა გვერდზედაო;
ბამწიეს და გამომწიეს, ჩამომკიდეს ცხენზედაო.
მზარეულებს მიმაბარეს, კარგად შესწვით ცეცხლზე-
დაო;
ცალი გვერდი ცეცხლზედ იწვის, ცალი ერბოს აღ-
ზედაო.

შეურეთ ამ მსუნაგებსა, რა ყოფა აქვთ ჩემზედო?
 ამარიგეს, ჩამარიგეს წვრილ-წვრილ ლამბაქებზედო,
 ხორცი ხორცად შემიჭამეს, ძვლებს იმტვრევდნენ
 ცერზედო.

ქურდი და მამალი.

ქურდი სტუმრად იყო. მასპინძელი ოჯახიში-
 ლურად დაუხვდა. ქურდმა მაინც თავისი არ დაიშალა,
 მასპინძელს მამალი მოჰპარა,
 კალთაში გამოიხვია და გაიპარა.
 პატრონი უკან დაედევნა, დაე-
 წია და მამალი ჰკითხა. ქურდი
 ეფიცებოდა, არა ვიცი-რაო;
 კალთიდან კი მამალს ბოლო
 უჩანდა. პატრონმა უბასუხა:
 ფიცი მწამს, ბოლო მაკვირვებსო.

მ კ გ ე ს ა რ ა.

აქეთ გორასა წიხლსა ვკრავ და იქით გორას ძვრას
 ვუზამ;
 აღიდებულსა დიდს მტკვარსა დავაყენებ და ყლაპს
 ვუზამ;
 ასს ლიტრა რკინას დავღეჭავ კევივითა და ყლაპს
 ვუზამ.

ს ა ზ ა ს უ ს ო.

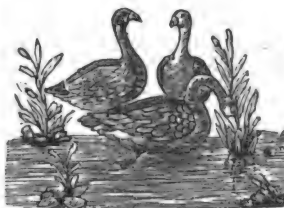
რამ იცის ძუნძული? მგელმა. ცუნცული? მელამა.
 მანცალი? კურდღელმა. ცუცუნი? თავგმა. ბაჯბაჯი?
 ბატმა. ჩაქჩაქი? ცხენმა. ძუნტრუში? ხბომა. საჭმელს
 რა ჰკენკავს? რა სძოვს? რა სთქვლევფავს? რა იცოხნის?
 რა ხრავს? რა ღრღნის?..

მელია და მამალი.

მრშაბათ დილა გათენდა, რა ავი დარი ღვებოა;
ის ჩვენი წუწკი მელია საომრად ემზადებოა;
წავიდა, იქ მიცუნცულდა, სადაც მამალი ჯდებოა:
— პატარა ხორცი მიბოძე, მელას გზა გაველებოა.
— შენ ჩემს ხორცს როგორ შეირგებ, ყელს ძვალი
დაგადგებოა;
ჩემს პატრონს კარგი თოფი აქვს, მეხივით გავარდებოა.
— მეც კარგა ვიცნობ შენს პატრონს, უყვარს მუ-
ცელზედ გდებოა;
თოფი კახას უკიდია, ჩახმახი უჟანგდებოა.
თუნდ მუგუზალი დაადოს, მაინც არ გავარდებოა.

ს ა ს ა უ ბ რ მ.

ძაკანი რამ იცის? ყივილი? ყიყინი? კიკიკი? ღულღუნი?
ძათამსა, მამალსა, ბატსა, ინდოურსა და მტრედსა რას ეძა-

ხიან? — ფრანგელებსა. რად ეძახიან ფრინველებსა? სადა სცხოვ-
რობენ ეს ფრინველები? ამიტომ რა საერთო სახელი ჰქვიათ? —

შინაურა ფრანგელები. რომელი ფრინველის ბარტყსა ჰქვიან წიწილა? ქუჭული? ქუკი? ხუნდი?

რა და რა ასოები აქვთ ფრინველებსა? ჩისთვის ზრდის კაცი შინაურს ფრინველებსა? რომელი შინაური ფრინველი ატყობინებს კაცს გათენებასა? რომელმა შინაურმა ფრინველებმა იციან წყალში ცურვა? რად ეადვილებათ ბატებსა და იხვებს ცურვა? იმიტომ, რომ ტანი ნავივით აქვთ მოყვანილი, ფეხის თითები გაერთებული აქვთ კანითა და ამის გამო ფეხებს ისე უსმენ წყალში, როგორც ნიჩაბს მენავე; ფრთები და ბუმბული ღიბი აქვთ და წყალი არ ასველებს. რომელმა შინაურმა ფრინველმა იცის მარდი ფრენა? რად ეადვილება ჩქარი ფრენა მტრედსა? იმიტომ, რომ ტანი პატარა აქვს და ნავივით მოყვანილი, ფრთები კი დიდრონი და ღონიერი. რად ეძნელებათ ფრენა სხვა შინაურ ფრინველებსა? რითი ჰგვანან ერთმანეთსა და რითი განირჩევიან: ქათამი და ბატი, იხვი და მტრედი, ინდოური და ბატი?

ანდაზება: ბარეულმა ქათამმა შინაური ქათამი გააგდო. — ქათამი რო წყალს დაღევს, ღმერთს შეხედავს. — ეს ქათამი ჩვენსა კაცანებს და სხვაგან კი კვერცხსა სდებს. — უდროოდ რო მამალი ყივილს დაიწყებს, თავს მოსჭრიან.

გამოცანება: მრჯერ შობილი ერთხელა კვდება. — მრთს ტიკტორაში ორფერი ღვინოა, თეთრი და ყვითელი, რამდენიც უნდა აჭყაბუნო, ერთმანეთში ვერ აურევ.

საპასუხო და საწერა: ხორცის მჭამელნი ნადირნი... ბალახის მჭამელნი ნადირნი... სახორცე ნადირნი... სოროს მთხრელნი ნადირნი... მტაცებელნი ნადირნი... ბეწვიანნი ნადირნი... ღასწერეთ, რითი განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან ფრინველი და ოთხფეხი?

კატო და კატა.

ბანზედ პურის მარცვლები ეყარა. ახლო კატა იწვა; თვალები დახუჭული ჰქონდა, კუდი გადაგდებული. ჩიტის ბარტყს ეგონა, კატასა სძინავსო, და ახლო დაუჯდა მარცვლების ასაკენკად. ბელად, იმავე ბანზედ კეთილი ძატო წინდასა ჰქსოვდა. იმან კარგად იცოდა კატის ეშმაკობა, შეეცოდა გამოუცდელი ბარტყი, აუქშია, გააფრთხო და გადაარჩინა კატის კლანჭებსა.

ქორი და იხვი.

მართმა ქორმა ერთი იხვი დაიჭირა და შექმას უპირებდა. ამ დროს ზევიდგან მონადირისაგან შეშინებულმა კაკაბმა ახლო ჩაუარა. ჭორი წაეტანა, ამასაც დავიჭერო; იხვმა იდროვა, ქორს კლანჭებიდგან გაუსხლტა და უშველა თავსა. მერც კაკაბი დაიჭირა ქორმა და იხვიც დაჰკარგა.

ანდაზება: მორის კურდღლის მდევარი ვერც ერთს ვერ დაიჭერსო.—ხარბის თვალი არ გაძღებო.

ქორი.

აფრინდა ქორი, აფრინდა,
პრაგვი ჩაინადირა,
მცხეთას დაეცა დედალსა,
ავქალას მტვერი ადინა.

მერცხალი და მეცხვარე.

ზამთარი მიწურული იყო. მართი მერცხალი დაწინაურებულიყო, ადრე მოვიდა ჩვენს ქვეყანაში და

ჭიკჭიკი მორთო. მეცხვარეს ეგონა, ეს არის გაზაფხული დადგაო. ადგა და ცხვრები დაჰკრიჭა. მაგრამ მეორე დღეს დადგა სიცივე, მოვიდა თოვლი და გაკრეჭილი ფარა ცხვარი სულ გაუწყვიტა. მაშინ მეცხვარემა სთქვა: „ახლა კი ვხედავ, რომ ერთის მერცხლის ჭიკჭიკი ზაფხულს ვერ მოიყვანსო.“

მწეერი და მწეემსი.

ჰანაზედა მივდიოდი,
ამიფრინდა თვალ-წინ მწეერი;
სახრე ვსტყორცნე, მოვახვედრე,
წავაწყვიტე თავ-კისერი.
ძირს დავხედე, ბუდე ვნახე,
შიგ ბარტყები, სულ ტიტვლები,
ძიგძიგობდნენ, ჭყიპინობდნენ,
საცოდავად ის ობლები.
თითქოს ასე მაყვედრიდნენ:
„შე უღვთო და შე უწყალო!
რისთვის უმტრე დედა ჩვენსა,
რას ერჩოდი, რომ მოჰკალო?“

მწეერი და ღაბურა.

ზალიაში დამწყვდეული მწეერი მხოლოდ ღამ-ღამით ჭუკჭუკებდა. ღამურამ ჰკითხა: „ღამ-ღამით რომ

ერთი ყოფა გაქვს, რატომ დღისით კი არა ჭუკჭუკებო? — ძიდევ დღისით ჭუკჭუკმა ჩამაგდო ამ ტყვეობაშიო, უბასუხა მწყერმა. — მე ჭკუა წინად უნდა გეხმარა, თორემ ახლა რაღას გიშველისო, უთხრა ლამურამა.

ანდაზა: ურემი რო გადაბრუნდება, გზა მასუკან გამოჩნდება.

ქორი და წიწილა.

ძორმა წიწილა წაიღო,

იძახის: „წიავე-წიავესა“.

წიწილის თეთრი ბუმბული

მელად გაჰქონდა ნიავესა.

ისმოდა ბებრის ეზოში

ძრუხის ქვითინი მწარეა, —

მოსვლოდნენ მოკეთეები:

ძრუხნი, მამლები, ვარია.

ცხარე ცრემლს ღვრიდნენ ქათმები,

იღვა გლოვა და ზარია.

გვრიტი და მწეური.

გვრიტი გალიის მსგავსს მახეში მოჰყვა და იწყო საბრალოდ ფთხრიალი. ხან აქეთ აწყდებოდა, ხან იქით, ეგები როგორმე თავი დავახწიოვო.

ღანახა ეს ახალგაზდა მტრედმა და და-

ხმარების მაგივრად დაუწყო გულ-

მოსაკლავი დაცინვა: „არა გრცხვენ-

იან, შუადღისას მახეში გაებიო;

მე აგრე აღვილად ვერ მომატყუე-

ზდენო“. თურმე იქვე ძუის მახე იყო გაბმული. ღამ-
ცინავმა მტრედმა ვერ შენიშნა და შიგ გაიხლართა.

ანდა'ხა: ნუ დასცინი სხვასაო, გადაგხდება თავსაო.

სასაუბრო

რომელმა ფრინველმა იცის კუკუკუ? კიკიკი? ჟიჟივი?
ჟიჟილი? ჩხავილი? რომელი იძახის ყვავა? გუგუ? კუკუ?

შეგო... ეს ფრინველები სადა სცხოვრობენ? ამიტომ რა საერ-

თო სახელი ჰქვიათ? გაჩეული ფრინველები. ძიღვე რა გარე-
ული ფრინველები იცით? რომელ ფრინველებს უყვართ სო-
ფლის ახლო ცხოვრება? ჩად ეტანებიან სოფელს ჩიტები,
მერცხლები და კაჭკაჭები? რომელნი იტაცებენ და სჭამენ
პატარა ფრინველებსა და პატარა ნადირებსა? რომელი ფრინ-
ველები დაფრინავენ გუნდ-გუნდად? ცალ-ცალკე. რომელი
ფრინველები მიდიან საზამთროდ სხვა ქვეყანაში? რომლები
არიან ბინადარნი და მუდამ ჩვენთან სცხოვრობენ? რომელი
ფრინველი არას დროს არ იკეთებს საკუთარს ბუდესა და კვერ-
ცებსა სდებს სხვა ფრინველების ბუდეებში? რომელი ფრინ-
ველია განთქმული გალობით? ღამისახელეთ მაგლობელი
ფრინველები. შრინველების შვილებს რას ვეძახით? რომელი
ფრინველის ბარტყსა ჰქვიათ ჩოჩორი? მწყრისას. ბახალა?
ყვავისას. ხუნდი? მტრედისას. ჩითი გვიშვრებიან ფრინველე-
ბი მეტად დიდ სიკეთეს? ჭლეტამენ ჭია-ღუასა, მატლებსა
და მავნე მწყრებსა და ხელს უწყობენ მოსავალსა. ამწყვრეთ
და შედარეთ: ჩიტი და მერცხალი, ყვავი და კაჭკაჭი, არ-
წივი და ძვრა.

ანდაზები: ჩიტი სადაც გაიზდება, მისი ბაღდადი
ის არის.—შვავსაც თავისი ბახალა მოსწონს.—შვავს
თვალი არ ება, ღმერთს წამწამსა სთხოვდა.—პრ გა-
თეთრდება ყორანი, რა გინდ რომ ჰხეხო ქვიშითა.—
შვავს რა აქვს, კაჭკაჭს რას მისცემს.—პატარა ტო-
როლა დიდს ტოროლას ატყუებდა.—მწყვრს ერთხელ
ელირსა ხეზე შეჯდომა და მაშინაც შტო მოუტყდაო.

საპასუხო და საწემა: მტაცებელი ფრინველები:
მაგლობელი ფრინველები: სწრაფად მფრინავი ფრინ-
ველები: მომსვლელ-წამსვლელი ფრინველები: ბინა-
დარი ფრინველები: მაზარალებელი ფრინველები:

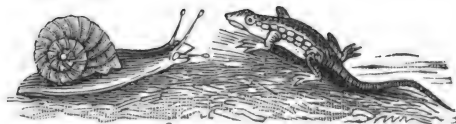
ჩითი გაირჩევა ერთმანეთისაგან შინაური და გა-
რეული ფრინველი? _____

მეთევზე და თევზი.

ბავშვმა მდინარეში პატარა თევზი დაიჭირა. თევზმა უთხრა: „გამიშვი, შენს გაზდასა, ხომ ჰხედავ, ჯერ პატარა ვარ, ერთი ლუკმა ძლივს გამოვალო; გამიშვებ, გავიზდები და მაშინ დამიჭირეო; არც მე მოვკვდები უდროვოდ და შენც მეტს ხეირსა ნახავო“. ბავშვს ენანებოდა თევზის გაშვება, მაგრამ იმისი სიტყვები ჭკუაში მოუვიდა და გაუშვა წყალში.

ლოკოკინა და ხვლიკი.

— თქვენ ეი! ჩამომეცალენით, გზა მომეცით, ხომ ხედავთ მოვრბივარო! იძახოდა თავ-მოწონებით ლოკოკინა.

— ღმერთო ჩემო! შესძახა ხვლიკმა: მაგ ფორთხვას თუ სირბილს ეძახი, სიარული რომ შეგეძლოს, იმას რაღას დაარქმევდიო!

მოჯამაგირის ლექსი.

სხვათა მოჯამაგრობას ადვილად იტყვის ენაო,
ღილიდგან საღამომდისინ არ მქონდა მოსვენებაო.
ღილით ძროხაში მგზავნიდნენ, საღამოს ღორისკენაო:
ჰორ-მეძებრებს თან მატანდნენ, ხომ ინადირებ შენაო:
თუ კურდღელი დაიჭირო, ტყავი შენ, ხორცი ჩვენაო,
და თუ მელასა დაიჭერ, ხორცი შენ, ტყავი ჩვენაო.

ს ა ზ ა ს უ ს ო.

რის კრებასა ჰქვიან ჯარი? მეომართა კრებასა.

ნახირი რილას კრებასა ჰქვიან? ფარა? ჯოგი? გუნდი?
ხროვა? ბრბო? ქარავანი? ტყე? ხვაი?

თ ე ვ ზ ი.

თევზსა ჰკითხეს: „შე საწყალო, რას გაჩუმებულ-
ხარ, რატომ არათერს ამბობ, ქვეყანა შენა გმტრობს,
გდევნის, გჭამს და შენისთანა უვნებელი სულიერი-
კი ქვეყანაზედ არ მოიძებნებაო“? თევზმა უბასუხა:
„სათქმელი ბარემ ბევრი მაქვს, მაგრამ პირი წყლითა
მაქვს სავსეო“.

გამოჴანა: შრთები აქვს, არა ფრინავს, უფეხოა
და ღარბის.

მგელი და მეცხვარე.

მგელმა სთქვა: „მთაზედ მეცხვარეს შემოეშალა
ცხვარიო;

თიკანს რო პირი დავავლე, თხამ დაიძახა ვაიო;

იმ ჩამოსარჩობ მურიას ჩემსკენ ეჭირა თვალიო.

ზადმოეშველა მეცხვარე, ეჭირა შინდის კავიო;

ზადმომიჭირა, გადმომკრა, მომტება თეძოს თავიო;

ძლივს გავასწარი რა ყოფით, დღე დამაყენა შავიო.

მაცალე, შვილო მეცხვარე, მოგსელოდეს ტკბილი
ძილიო,

შინ გაგპარვოდნენ ძაღლები, ღია დამიხვდეს კარიო;

შევსულიყო შენს ფარეხში, მეწყვიტოს თხა და ცხვა-
რიო.

ზამოსულიყვე დილაზედ, გეგლიჯოს თმა და წვერიო;

თავს დაგჩხოდნენ კაჭკაჭნი, გედოს სიკვდილის ფე-
რიო“.

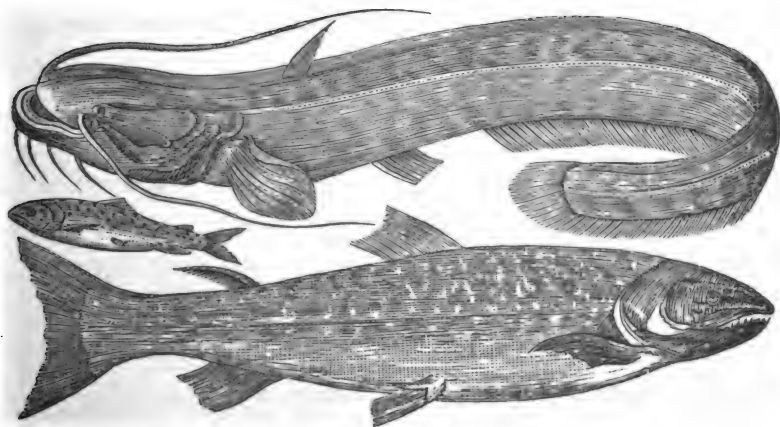
ბაყაყი და თაგვი.

ბაყაყი და თაგვი წაიჩხუბნენ. ავიდნენ მაღლობზედ და დაუწყეს ერთმანეთს ცემა-ტყევა. ისე ცხარედ ებრძოდნენ ერთმანეთს, რომ ყველაფერი დაავიწყდათ. ძორსაც ეს უნდოდა. ჩამოუქროლა, დაავლო კლანჭები ორივე ჭკუა მოკლე მოჩხუბარსა და წააწიალა თავისს ბუდეში.

გამოცანა: წყალში ზის, თევზი არ არის, ბალახს სძოვს, ძროხა არ არის, ლულუნებს, მტრედი არ არის.

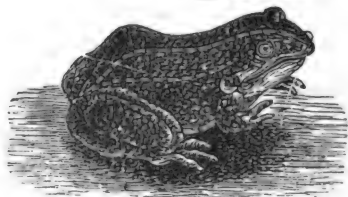
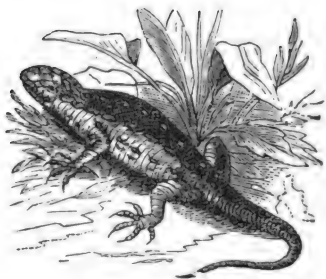
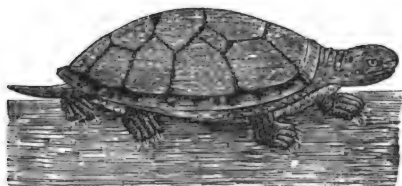
ს ა ს ა უ ბ რ ო .

ძალმახი რა არის? ლოქო ანუ ღლაფი? ორაგული? დამისახელეთ ყველა თევზები! თევზების შვილებს რა ჰქვიანთ? ლიფსიტები. ძვერცხებსა? ქვირითი. ჩამომითვალეთ, რა და რა ასო აქვს თევზსა? მთხფენი მიწაზედ სცხოვრებენ, ფრინ-

ველები ჰაერში, თევზები? მთხფენი დარბის, ფრინველი ფრინავს, თევზი? მთხფეს ბალანი ასხია, ფრინველებს ბუმბული ანუ ბურტყელი, თევზსა? ადამიანი ლაპარაკობს, ფრინველი გალობს, მთხფენი ჭყავის, თევზი? ადამიანსა, მთხფეს-

სა, ფრინველსა თბილი სისხლი აქვთ, თევზსა? შვილების გაჩენაში თევზი ოთხფეხსა ჰგავს, თუ ფრინველსა? რითია თევზი სასარგებლო ადამიანისათვის? როგორ იჭერს თევზებს ადამიანი? რა ჰქვიათ თევზების გროვასა? ძარავენი. ამიწერეთ და შეადარეთ: კალმახი და ორაგული, ორაგული და ლოქო.

რომელმა ცხოველმა იცის ყიყინი? სრიალი? რომელი ცხოველი ზის ძვლის ბუდეში? ბაყაყსა, გველსა და კუსა რა საერთო სახელი ჰქვიათ? ქვეწარმავალი. ძიდევ რა ქვეწარმავალი იცით? ხელიკი. რა ასოები აქვს გველსა? ბაყაყსა? ხელიკსა? კუსა? მათში რომელნი არიან უვნებელნი? საშიში და მავნე რომელიღაა? რითია საშიში გველი? შველა-გველს აქვს შხამი? შეადარეთ ბაყაყი და კუ, ხელიკი და გველი.

ანდაზები: თევზი თავიდგან აყროლდება. — თევზი მარხვაში, ცხენი აღმართში. — ბედაურებსა სჭედდნენ, ბაყაყმაც ფეხი აიშვირა.

გამოცანა: სირის, სირის ქათამო, სველი ფრთები გასხია, ბუდიდგან რო გამოხვალ, ფიცხლავ სული გაგცვივა.

საშასუხო და საწემა: მრავული არის... ბველი...
ქალამი... ბუ... ხრამული... ჩოხა... საღვინე... შიჩ-
ხული... ქალამანი... ბაყაყი... ქალმახი... შაშვი...
მელა... ხვლიკი... ზურგიელი... ხონჩა... ტარალანა...
ჯამი... ტურა... ბალიში... თაბახი... ჩხიკვი... ინდო-
ური... სტაქანი... ძერა... იხვი... მურწა ანუ წვერა...

ბუზი და ეტლი.

მრი ბელაური ცხენი ნიავსავით მიაქროლებდა
ეტლსა. ქვიშიანს გზას კორიანტელი ანუ ბღღვირი
ასდიოდა. ბუზი გაექანა, დასკუპდა ეტლზედ, იფიქრა,
ვითომც ის მიაბენინებს ეტლსა, და თავ-მოწონებით
მორთო ძახილი: ერთი შემომხედეთ, რა კორიანტე-
ლი დავაყენო!

პეპელა და ფუტკარი.

მინდვრიდგან ფუტკარს თაფლი მიჰქონდა და
მიეშურებოდა თავისს სკაში. ზზაზედ შემოეყარა კრე-
ლი, მორთული პეპელა და ამაყად დაუყვირა: „ეი,

შენ, თხუბნია, იქით ჩამომეცალე, ტანისამოსი არ
გამისვაროვო“. ფუტკარს ჯერ გული მოუვიდა და
იფიქრა: „ახი არ იქნება, რომ ამ ბრიყვს ჩემი შხამი-
ანი ისარი ვკრა და ფეხები გავაფშეკინოვო“. მაგრამ

მალე აზრი შეიცვალა და სთქვა: „რა ვაჟკაცობა იქნება ძალა ვიხმარო ამ სუსტს და უიარაღო სულდგმულზედა, — ისა სჯობია, სულგრძელობით და თავაზიანად მოვექცეო“. ჩამოეცალა გზიდგან და უთხრა: „მიბრძანდი, ქალბატონო“!

შესაძლებელია?

სანთლის გუთანს ავაშენებ, შიგ შევაბამ უღელს-
დევსა;
ზღვაში ვხნავ და ზღვაში ვთესავ, მშრალზედ ვანა-
დირებ თევზსა;
შინულზედ კალოს გავლენწავ და მშრალზედ გადავყრი
ბზესა;
შინქველას გოდორს ავკიდებ და დევებს დავუყრი
ბზესა.

ბავშვი და ჭრიჭინა.

მინდორში ბავშვმა ჭრიჭინა დაიჭირა და შინ მიჰყავდა. ბზაზედ უცაბედად ხელი ცუდად მოახვედრა ჭრიჭინას და ფეხი მოსტეხა. ბავშვს გული აევსო სიბრაღულით და მწუხარებით. როცა შინ მივიდა, ჩაიკეტა ოთახის კარები, ჯავრით იმ დღეს აღარაფერი უჭამია და კარგა ხანი იტირა. მს ბავშვი შემდეგში გამოვიდა უგულკეთილესი, უპატიოსნესი, ყველასათვის საყვარელი და ფრიად სახელოვანი ადამიანი.

კუდა ხარბი და ბუზები.

ზაფხულის პაპანაქება იდგა. საქონელი ჩრდილს

შეჰფარებოდა. ბარს ეხვია აუარებელი ბუზი და აწუხებდა. პირუტყვნი წამ-და-უწუმ კულებს იქნევდნენ და იგერებდნენ გამაბეზრებელ მწერებსა. ამას ვერ ახერხებდა მხოლოდ ერთი კუდა ხარი, რომელსაც ურიცხვი ბუზი დაჰხვეოდა და უწყალოდ ჰკბენდა. თვითონ რომ ვერა გაეწყო-რა, ხან ერთ ხართან მივიდოდა, ხან მეორესთან, ეგები იმათი გძელი კუდი მომხვდეს და ბუზები გამიფთხოსო. ჰკითხეს ხარებმა: „კუდავ, რას დაეხეტებო?“ — ვერა ჰხედავთ, ბუზებს გიგერებთო, არხეინად უბასუხა კუდამ.

ანდაზა: ძუდა ხარი თავისათვის არ იყო, სხვებს ბუზებს უგერებდაო.

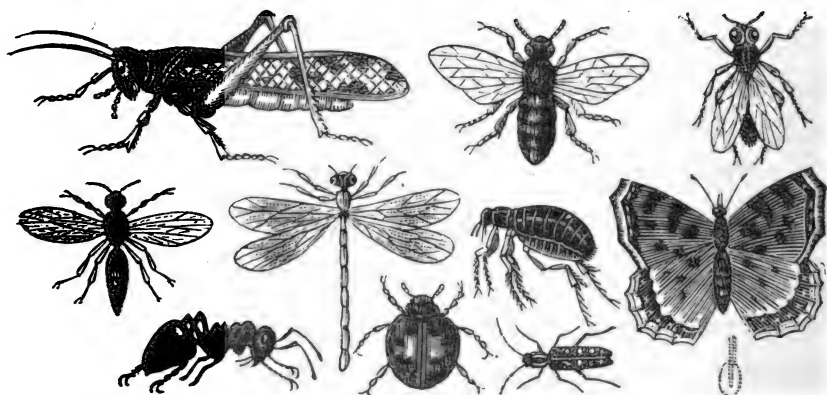
ჭიანჭველა და ფუტკარი.

ჭიანჭველას წამოეკიდნა ოთხი თავისი ოდენა ტვირთი, მიათრევდა და თან სჩიოდა: „ჩემოდენა ჯაფაში სულიერი არ არის, მაგრამ ქება კი არავისაგან მესმისო. აი უღონო და ბზუილა ფუტკარი კი მარტო ყვავილებზედ დაფრიალებს, ჯაფა არც კი შეუძლიან, მაგრამ ყველა იმის ქებაშიაო; მეტი უსამართლობა კიდევ იქნებაო?“ ფუტკარმა გაიგონა და უბასუხა: „ძამიავ, შენ მარტო შენის თავისთვის ზრუნავ, ჩემი შრომა კი ადამიანისათვისაც სასარგებლოა და ღვთისათვისაც სასიამოვნოა. ამიტომაც მაქებს მე ქვეყანა და შენ კი არავინ არაფრად გაგდებსო“.

გამოჴანა: მართი რამა სულიერი შორით დამკრეფი ვარდისა, ჯერ ღვთისა მოსამსახურე, მერმე ყოველის კაცისა.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

თაფლს რა გვიკეთებს? ბზუკუნი რამ იცის? ბზუილი? კრიკინი? აბრეშუმს რა გვიკეთებს? შაქარზედ დახვევა რას უყვარს? იმ ცხოველებს რა ჰქვიათ, რომელნიც ტანზედ ჰკბენენ უსუფთაო ადამიანებსა? იმ ცხოველს რაღა ჰქვიათ, რომელიც ხანდისხან გუნდ-გუნდად დაეცემა ხოლმე მინდორსა და მოსაეაღსა სტელებავს? ფუტკარსა, კოლოსა, ბუზსა,

კრიკინასა, კინკველასა, რწყილსა, ტილსა და კალიას რა საერთო სახელი ჰქვიათ?—**მ წ ე რ ე ბ ი**. მეორე რიგში პირველი აღდილი რომელს მწერს უჭირავს? კრაზანასა. მეორე? კრიკინასა. მესამე რიგში მეორე აღდილზედ რა მწერია დახატული? კია-მაია. მესამეზე? ხის კია. რა მწერი ჰყავს ადამიანს გაშინაურებულნი? რად ინახავს შინ ფუტკარსა? რისგან აკეთებს ფუტკარი თაფლსა და ფიქასა? რომელი მწერები სცხოვრობენ ერთად კრებით? ცალ-ცალკე? როდისა ვხედავთ მწერებსა? ზამთარში სადღა არიან? ასწერეთ და შეადარეთ: ფუტკარი **ღ** ბუზი, რწყილი **ღ** კალია, კინკველა **ღ** კრიკინა.

ანდაზება: ბუზი ბევრი ბზუის, ფუტკართან ყველა სტყუის. — შველა თავისას ჩიოდა, მენახირე ბუზანკალსა. — შიასაც რომ ფეხი დაადგა, ისიც კი ზმას ამოიღებს. — ძოღოც კი წააქცევს ცხენსა, თუ

დიდი მგელი უშველის. — რწყილს დააწვენს და აქლემს აშობინებს.

გამოცანები: მართი პატარა მანანა, ხან გაიცინებს, ხან არა. — შავი არის შაშვივითა, იკბინება ძალღვივითა, პატრონს ღამით ათამაშებს ქამანჩა და სტვირვითა.

საშასუხო და საწყრა: ძოლო არის... თირითინა... შიანჭველა... ღოში... ნემსი... პური... ძალია... უტკარი... ძეჩა... ბაყაყი... რწყილი... ბაღლინჯო ანუ კედლის ტილა... შალვარი... მობობა... წინდა... შრიქინა... მარანი... ტოროლა... ტილი... ლომი... ბრიფილი... ძოჭი... შუბი... ტასტი...

ჩიოთი გაირჩევიან ერთმანეთისაგან ფუტკარი და ქიანჭველა?

მელია და მწყერ-ჩიტა.

მშიერმა მელიამ ლეშს მიაგნო და ღონივრად მიაძღა. ბაუჭირდა მონელება. შეეხვეწა მწყერ-ჩიტას: მეზობელო, ოღონდ კი ეს საკმელი მომანელეებიან და, თუვი არ მომიკვდება, ჩემს დღეში შენს ბარტყებს პირს არ ვახლებო. — „ძარგო“, უთხრა მწყერ-ჩიტამ: „მე ავფრინდები და შენ უკან ფეხ-და-ფეხ მომყეო“. აფრინდა და გაიდევნა უკან მელია. ხან მინდორზედ არბენინა, ხან ჩირგვებზედ ახტუნა, ხან წყალში ატოპინა. იმდენი ახეტიალა, მინამ ფერდებს დაახეთქავდა.

„ნათლიმამ, მონელე, თუ არაო?“ ჰკითხა მწყერ-ჩიტამ. — „მონელეებით მოვინელეო“, უპასუხა მელამ, მაგრამ ახლა სიცილი მომინდა ძალიანაო; ერთი გულთანად მაციანე და შენს შვილი-შვილებსაც არას

დავუშავებო“. — „კარგო, ეგეც ადვილი სამსახურიაო, გამოძეე უკან და სიცილითაც გაგაძღობო“, უთხრა მწყერ-ჩიტამ. მწყერ-ჩიტამ მიიყვანა მელა კალოზე

და ძნაში დამალა. შვიტონ მიფრინდა და ხარს რქაზედ დააჯდა. ზღეხმა სახრე მოუქნია მწყერ-ჩიტას, მაგრამ ის სწრაფად გაუსრიალდა, სახრე ხარს მოხვდა რქაში და მოსტეხა. მელა იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა.

მერე მწყერ-ჩიტა მაწვნის ქოთანზედ დაჯდა. ძვა ესროლეს, მწყერ-ჩიტამ აიციდინა, მოხვდა ქოთანსა, ქოთანი გატყდა და მაწონი კალოზედ დაიღვარა. მელა იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა. მესამედ მწყერ-ჩიტა ბავშვს დააჯდა თავზედ. ბავშვმა სახრე მოუქნია, უნდოდა მოეკლა, მოირტყა თავში და მორთო ბღრიალი. მელა იცინის, იცინის, კვდება სიცილითა.

მიფრინდა მწყერ-ჩიტა მელისთან და ჰკითხა: „კაი სერი გაჩვენე, თუ არაო?“ ამ დროს მელის კიდეც მოჰშივნოდა, წაატანა პირი, უნდოდა მწყერ-ჩიტა დაეჭირა და შეეჭამა. მწყერ-ჩიტა აფრინდა, მელის ზემოდ ძნაზედ დაჯდა და უთხრა: „ერთი სერი კიდე უნდა გაჩვენო“. მიეპარნენ მწყერ-ჩიტას და დაუქნიეს დიდი სახრე. აიცდინა მწყერ-ჩიტამ სახრე, მოჰხვდა მელის შიგ თავში და შუაზედ გაუტეხა. აფრინდა მწყერ-ჩიტა, გასწია თავის ბინაზედ და მელას მიაძახა: „სადაც შენი დაიკვებო, იქ ჩემიცა სთქვიო“.

ცალ-თვალა ირემი.

იყო ერთი ცალ-თვალა ირემი. ცალი მხრიდგან მიპარვისა ეშინოდა და ძოვნის დროს დიდს სიფრთხილეში იყო. ბოლოს იფიქრა: წავალ ზღვის პირსა, ბრმა თვალს ზღვისაკენ ვიქ, საღს ხმელეთისაკენ და სიფრთხილე აღარ მომინდებაო. ჩწორედ ასეც მოიქცა; მაგრამ მონადირემ შენიშნა ირმის დაუდევრობა, ზღვიდგან ნავით მიეპარა, ესროლა ისარი და მოჰკლა ირემი.

ანდაზა: სიფრთხილეს თავი არ ასტკივდება.

კ ა ტ ა.

ღელა-კატა კარს უკან სცუცქს გრძელ-კულ ამოძუებული, თვალში ცრემლი მოჰრევია, სიმწუხარით სწყდება გული. ზეადი მიდის, შეჰკრუტუნებს: ჩემო კარგო ციცუნია! მისზედა ხარ გაბუტული და ან ვინ რა გაწყენია? — ჰოტემ თევზი მოიპარა, შეშინდა და გადაჰფიცა; მე ქურდობა შემომწამა, ურცხვად ღმერთი დაიფიცა, ის გადარჩა, მე გამცოცხეს, ის მტყუანი, მე მართალი, ამისთანა სამართალს კი დაუდგება ორივე თვალი.

ძალდი და ძროხა.

მართი ძალდი დაწოლილი იყო თივის ბულულზედ. მივიდა სიმშლილსაგან დაბნედილი ძროხა და თივას ჰამა დაუწყა. ძალდი კბილების ღრენით მივარდა ძროხასა და იქით გააგდო. ძროხამ უთხრა: „შე უმსგავსო მძოვრო, რადა გაქვს იმდენად შურიანი თვალი, რომ შენტვის გამოუყენებელი თივაც კი არ გემეტება მშიერის ძროხისათვისაო“?

ანდაზა: ავი ძალდი ვერც თვითონა სჰამდა, არც სხვას აჰმევდა.

გამოცანა: მთხი ასოთი დასწერეთ ხმელი ბალახი.

ს ა ჰ ა ს უ ხ ო.

დიდი, პატარა შავი, თეთრი. სავსე, ნაკლული. მწიფე, მკუხე. ნედლი...? მწარე...? მალალი...? სალი...? მღვიძარე...? სიცილი...? მაგარი...? ცივი...? წვრილი... ჩლუნგი...? სულელი...? უძლური...? უმი...? ქარგი...? ლამაზი...? ზრძელი...? მრგვალი...? მძიმე...? თხლად...? ზვიან...?

ც რ უ.

ბავშვი ცხერებს აძოვებდა. მახლობლად გლეხები ყანასა მკიდნენ. ბავშმა იფიქრა: მოდი, ერთი ამ გლეხებს შევაჩოქოლებო. უცებ დაიწყო ყვირილი: „ვაიმე, ვაიმე, მიშველეთ, მგელიო!“ ზღეხები მიცვიდნენ, ნახეს, ტყუილი იყო. ასე მოატყუა ბავშმა მეორედ ზ მესამედ. მეოთხედ მგელი მართლა მიუვარდა ბავშვს. ბავშმა კიდევ გააბა ყვირილი: „არჩა, მიშველეთ, მგელიო“. ზღეხებს ეგონათ, კიდევ გვატყუებსო, და ყურიც არ ათხოვეს. მგელი უშიშრად დაერია ცხვარში და დიდი ზარალი მისცა.

ანდაზები: ტყუილის მთქმელს რა სარგებლობა აქვს? ის სარგებლობა, რომ მართალსაც აღარ დაუჯერებენო. — ტყუილს მოკლე ფეხები ასხია.

მთის წყარო.

მალლა მთიდგან შხუილითა მორბის ხტუნვით ცივი წყარო, მითქო მთა-ბარს ჩაჰკითხოდეს, მოწყენილი რადა ხარო. აბა, წყაროვ, მარდო წყაროვ, თამაშობით მომდინარო, ძორდი, ველი და ნახნავი ვინძლო კარგად გაახარო.

უსუნო ყვავილი.

მინდორში გაშლილიყო მშვენიერი უსუნო ყვავილი. ბავშვს ძალიან მოეწონა, მოგლიჯა და თავისს ვარდის კონაში ჩაარქო. პატარა ხანს უკან ისევ ამოაძრო კონიდგან, უსუნა და იგრძნო, რომ ამ უბრალო ყვავილს ვარდის საამური სუნი მისცემოდა. ბავშვი დაფიქრდა და სთქვა; ჰო, ახლა კი კარგად მივხვდი, რად მირჩევს დედა ჩემი კარგს ამხანაგებში ყოფნასაო.

ანდაზა: ხარი ხართან რომ დააბა, ან ზნეს იცვლის, ან ფერსაო.

მინდორში გასვლა.

მწვანე მინდორი ბიბინებს, მეპატიეება მე სტუმრად, ბევრს მშვენიერსა ყვავილსა მპირდება ძღვნად და საჩუქრად. მეწვევი, შევკრავ კონებსა, ათას ფრად აყვავებულსა, მოვურბენინებ ჩემს დებსა, ვასიამოვნებ მათ გულსა.

მოუფიქრებელი კითხვა.

ბლესს ურმით თივა მოჰქონდა. შემოეყარა წინ მეორე გლეხი. „ბამარჯობა.“ — ბავიმარჯოსო. — „მე რა მიგაქვსო?“ — „შეშაო! — რას ამბობ, კაცო, რის შეშა, თივა უძევს ურემ-ზედაო.“ აბა თვითონვე რომ კარგად ჰხედავ, რაც უძევს, რაღას შეკითხებო?

გამოცანა: მც. და-ოთხს ფეხს რვა ქალამანი აცვია.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

მინდორში საქონელი რასა სძოვს? აქ დასატუღს ჭკუფში
 ზირკულად რა ბაღასსა ჰხედავთ? ზიტნის შემდეგ რა არის დასატუღი?
 ნატარქათამის შემდეგ? იონჯას რა მისდევს? სამეურას მეტე მეორე რიგში
 ზირკული ადგილი რა ბაღასს უჭირავს? რა მისდევს მრავალძარღვას?
 გვირილას? ღეროფას? — ანწილი. ჩამომითკაღეთ სხვა ბ ა ლ ა ხ ე ბ ი ტ .

ბაღასის ქვემო ნაწილს რა ჰქვიათ? ფესვებზედ ბაღასს რა ამოსდის?
 ძირზედ რაღა ამოსდის? ღეროზედ რა ასხია? ძაწ რამდენი ნაწილი ჰქონია
 ბაღასსა? საჭმელს ბაღასი საიდან სწოვს? რითი სწოვს მიწიდან
 საჭმელსა? როგორა ჩნდება ბაღასი? ადამიანი რომელ ბაღასსა ხმარობს
 საჭმელად? წამლად? რომელი ბაღასი არის შხამიანი? ამიწერეთ და შეა-
 დარეთ: იონჯა და სამეურა, ზიტნა და აბზინდა, გვირილა და ვარდუაჭკაჭა!

გარდიც ბაღსია? მას რა არის? დამისხელებო უგაგილებო.
 ჰმ გვერდზედ დასტუდეს ჭკუთში ჰიკველი ადგილი რომელს უგა-
 ვიღს უჭირავს? გარდსა. მეორე? იასმანსა. მესამე? შროშანსა.
 მეოთხე? თუთრის ზამბახსა. მესხეთე? ღიღიღღსა, ანუ ცოცხობანასა.

შეგჭეს? მახკას. რა გარჩევას უგავილებსა და ბაღსებს შუა? როდის
 გაიშლება ხოლმე უგავილები? უგელაზედ ადრე რომელი უგავილი
 იშლება? ია. რა თერისა ია? ვარდი? ყაყინო? იასმანი? ნარგიზი?
 რომელ უგავილებს აქვს კარგი სუნი? რომელნი არიან უსუნანი?
 რომელი უგავილი იზრდება ეკლიან ბუჩქებზედ? შეადარეთ ვარდი
 და ია, შროშანა და იასმანი, თუთრი ზამბახი და მახკა.

ანდაზები: სხვისა ხელით ნარს ნუ მოგლეჯ, ეკლიანი
 ბალახია. — შიგაში ცეცხლი არ დაიმალება.

საშასუხო და საწერი: იონჯა... ია... ღრუბელი... იასა-
 მანი... მელუნა... ნარგიზი... სვინტრი... მიხაკი... ხეკაყუნა
 ანუ ძოღალა... ზამბახი... სატაცური... ლენცოფა... სპი-
 ლო... რძიანა... ლამბაქი... ძორკოტი... სამყურა... მუთა-
 ქა... წინდები... ბერილია... ლომი... ნიბლია... შაფა...
 ძორი... შინქარი... ბალბა... შოშია...

დასწერეთ, რა სარგებლობა აქვს აღამიანს ბალახებისაგან?

ბებერი და გოგოები.

იყო ერთი ბებერი; ჰყავდა ორი გოგო. შოველთვის მამლის ყვილისას აღვიძებდა გოგოებსა და ერთს მათგანს

ჯარაზედ ართვევინებდა ძაფსა, მეორეს თითისტარზედ ახვევინებდა. ზოგოებს ადრე ადგომა ეხარებოდათ და სთქვეს: „მოდი, მამალი მოგვლათ და ჩვენი ბებერი ისე ადრე ვეღარ

გაგვადვიძებსო“. ადგნენ და მოჰკლეს. მაგრამ უარესი მოუვიდათ: ბებერს უძილობა სჭირდა, გვიან ადგომისა ეშინოდა და გოგოებს მამლის ყვილზედ უფრო ადრე დაუწყო ღვიძება.

გამოცანები: მრთი პატარა ბაჰია სირბილით არის მაკეა. — ძაღლი წევს და კული ღრინავს.

შავარდენი და მტრედი.

მტრედი, საჰმლით დატვირთული, მიფრინავდა ბუღისკენა; შავარდენმა თვალი მოჰკრა, გაეჰანა მტრედისკენა.

თავში ჩაჰკრა მას ნისკარტი, ტანი ბლუჯა კლანჭებითა, მალლა ცაში მოსდო ბურტყლი, მიწა ღება ძირს სისხლითა. მომაკვდავი თავს არ ნადულობს, სტირს ბარტყების ობლობასა, მოსთქვამს, თუ რა ეშველებათ, ვინ გაუწევს ღედობასა.

ჩხუბს თაგლაფიანობა მოსდევს.

ორი ბიჭი ყანიღან მიდიოდა სოფლისაკენ. ზაზზედ

დამპალი თოკი იპოვნეს. მრთი ც თავისათვის ჩემობდა, მეორეცა. მოუვიდათ ჩხუბი, წაავლეს ხელები თოკსა და ერთი აქეთ იწევდა, მეორე იქით. უცებ თოკი გაწყდა და ორივენი აქეთ-იქით გადაიქცნენ. იმათ საუ-

ბედუროდ, გზის მარჯვნივაც წუმპე იდგა, გზის მარცხნივაც. მორსავე მაჩხუბარს თავი წუმპეში ჩაუვარდა და შეიქმნენ თავლაფიანები.

ჟ ე ჯ ი ლ ი.

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო, დაპურდი გახდი ყანაო;
იკურთხოს იმის მარჯვენა, ვინც გთესა, მოგიყვანაო.
ზეცამ გიგზავნოს ცვარ-ნამი, მზემ შუქი გფინოს თანაო;
ძარმა გაღელვოს ზღვასავით, მწყრებმა მოგძახონ ნანაო.
ამაღლდი, თავი დაისხი, ჯეჯილო, ნორჩო ყანაო,
იმისი საზრდო შეიქენ, ვინც გთესა, მოგიყვანაო.

ცხვირს მალლა ვინ იწეეს.

მამა და შვილი შემოსულის ყანის პირას იდგნენ. შვილი დააქცერდა ყანასა და ჰკითხა: „მამილო, ეს რისგან არის, რომ ზოგი თავთავი ძირს არის დაშვებული, ზოგი კი ზევით აშვე-რილია?“ მამამ უპასუხა; „რომელი თავთავიც საესეა მარცვლე-ბითა, ის თავ-დაღუნული არისო, და ცარიელი ფშუტა თავ-თავი კი ყალყსა სდგასო“. — „ჰო, ახლა კი მივხვდი, ჩვენი მეზობელი ცხვირს მალლა რად იწევსო“, სთქვა ბავშვმა.

ს ა ჰ ა ს უ ნ ო.

ჰეა არის უსულო საგანი, ჩიტი არის სულიერი საგანი. უსულო საგანია, თუ სულიერი ბატი? კია? ქვევრი? წიგნი? კალია? რწყილი? კვერი? ქალამანი? ბურთი? ბაყაყი? მუხა? ვაზი? პეპელა? სკამი? კრიკინა? ღამისახელეთ ექვსი უსულო საგანი და ექვსი სულიერი.

ე ა ნ ა.

ჟანაო, ქვეყნის სამოთხევ, გლეხის დიდებავე, ყანაო!
მისკრის სხივებმა შეგმოსა და ნამმა გადაგბანაო.

ღილის ნიაგმა დაგქროლა, აღერსით გითხრა ნანაო,
შუეუნა წვიმამ ზედ დაგკრა, ზურმუხტად აგამწვანაო;
ზედ უფლის თვალი დაგყურებს, შენი ბარაქა ბრძანაო;
აგშორდეს გვალვა და სეტყვა, მოსავლის გამოცანაო,
შანაო, ოქროს ზურმუხტო, ყანაო, ჩვენო ყანაო!
მაღალმა ღმერთმა აკურთხოს სხვაც ბევრი შენისთანაო.

ცუდი მეზობელი.

ივანეს ცხენი მეზობლის სიმინდში შეიპარა. მეზობელი გაბრაზიანდა, დაამწყვდევინა ცხენი და ივანეს ზარალი ერთი სამად გადაახდევინა. ზავიდა ორიოდ დღე. მეზობლის ხბო ივანეს ბოსტანში გადავიდა და მწვანილეულობა სულ გააოხრა. ივანემ დაიჭირა ხბო, მიჰგვარა მეზობელსა და უთხრა: აი შენი ხბო, ჩემი ბოსტანიდან მოგიყვანე; ჩაიბარე, — მეზობლებს ჩხუბი და ჯიბრი არ შეჰშვენითო. შერცხვა მეზობელსა და უთხრა: ჩინებული კაცი ყოფილხარ, ივანე! შიირთვი უკანვე ცხენის ფული და ვიცხოვროთ მეგობრულად, როგორც კარგს მეზობლებს შეჰშვენითო.

საბრალო დედაბერი.

საბრალო დედაბრისასა თავნი ყანასა მკიანო,
ლომნი უგრეხენ ულოსა და ვეფხენი შეუკვრიანო;
ღვენი ურემსა აბიან, ირემნი ძნასა ჰყრიანო;
შველნი კევრებში შებმულან, კალოს გარს დარბენიანო.
ზედ ანგელოზნი უსხედან, წვრილ ხმაზედ დასძახიანო;
ჭინკები მარდად უქცევენ, ყანასა გაჰფოცხიანო;
ტახნი მისწივენ კალოსა, მელეები კუდით ჰგვიანო;
წერონი ანიავებენ და ბატნი დაჰკმაზიანო;
ღათვებს ჰკიდიან ტომრები, ორმოში პურსა ჰყრიანო;
მგლები წისქვილში გაგზავნეს, პურს მალე დაუფქვიანო;
შაშვი ფქვილს მტკიცავს, გნოლი ჰხელს, კაჟკაჟნი ამოჰქნიანო:

მტრედნი ჩააკვრენ ლავაშსა და გვრიტნი ამოჰყრიანო.
 მარიები ამზადებენ, იხენი სუფრასა ჰშლიანო;
 ზეცას ტაროლა გაგზავნეს, ფრინველნი მოჰყრიბიანო;
 შენს მადლსა, ჩხიკენი ნუ გინდა, სუფრასა აგვიშლიანო.
 სილამაზითა ხოხობი შუაში ჩაისვინანო,
 ბუღბუღი გაღობისათვის სულ თავსა დაისვინანო;
 საწყალი ბერი ქედანი ბოლოში მოიგდინანო.
 მრთად სმენ, სკამენ, ლხინობენ, ჰარალეს დასძახიანო.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

რა მცენარეებს სთესვს გლეხი ნახნავში? ზურსა, ქერსა, სი-
 მინდსა, ფეტვსა, შერასა და ღომსა რა საერთო სახელი ჰქვიათ?
ჭ ა ნ ა ხ უ ლ ი . როდის სთესვენ ჭინახულსა? რა ამინდზედ მო-

ჭვავს კაი მოსავალი ნათესსა? როშელმა ჭინახულმა უფრო დიდი
 გამოსავალი იცის? როდის მწიფდება ქერი? ზური? სიმინდი? ღომი?
 როგორ იუენებენ გლეხები სიმინდსა? ქერსა? შერასა? ფეტვსა?
 ღომსა? რითი ჭვავს ერთმანეთსა და რითი გაიძრევა: ზური და სი-
 მინდი, ქერი და შერა, ფეტვი და ღომი?

ხახვს სადა სთესვენ? ჩამომითვალეთ ბო ს ტ ნ ე უ ლ ი ! ს ტ ა -

ფიჭოსი რა არის საჭმელი, თავი, თუ ფოთი? კარტოფილსა? კომბოსტოსი? ნიერისა? ჭარხალსა? ბოლოკისა? თაღვამისა? ნახუ-
რისა? წიწმბისა? ქინძისა? ქინდრისა? რხხუშისა? რეჰანისა?
რა და რა ბოსტნის მცენარე ისხმის საჭმელს ნაყოფსა? კიტრი და

ტერგვი, ნესვი და საზამთრო. იმ მცენარეებს ბოსტნისა რა ჭკვიანთ,
რომელნიც თავს ზედ ძირზედ იბმენ? შიშისა და. რომელი მცენა-
რეა ბოსტნისა ძილის წამალი? რითი ჭკავს ერთმანეთსა და რითი
გაიწევა: ხახვი და სტაფილო, ბოლოკი და კიტრი, ნესვი და სა-
ზამთრო?

ადაზებო: ახალს კიტრს და ახალს ამბავს ძვირად ნუ
იყიდი, მალე გაიფუტება.— ნიორმა ძმარშიაც კი სამი წელი-
წადი შეიძინა თავისი სიმყრალე.

გამოცანებო: თოკი სვამს, ხბო იბერება.— შეიქმნა ხმა
და ძახილი, მრავალი წაიქცევისა, უწყალოდ ჰყრია დაქრილი,
სისხლი არ დაიქცევისა.

საზასუხო და საწერა: სიმინდი... წიწმბი... ჭარხალი...
მრავალძარღვა... შეტვი... ახლოხი... სტაფილო... მუხუდო...

ქალია... პქლემი... აბზინდა... ცერცვი... შერია... ჩძინა...
ია... სატაცური... მიმინო... ქინძი... ლომი... ჩწყილი... ბო-
ლოკი... შვაფი... ზეწარი... ქაფქირი... შლაფი... ხაშხაში...

ღასწერეთ, რითი ჰგავს ერთმანეთსა სიმინდი და ცერცვი
და რითი გაირჩევა?

ირემი და ვენახი.

ირემი მონადირეებს ვახებში დაემაღათ. მონადირეებმა
თვალიდგან დაჰკარგეს ნადირი და ასცდნენ. ირემს გაეხარდა
და კორტნა დაუწყო ვახების ფოთლებსა. ფოთლებმა ნძრევა
იწყეს. მონადირეებმა შენიშნეს ესა და სთქვეს: ნადირი უთუოდ
იქ დაგვემაღაო; ესროლეს თოფი და დასქრეს ირემი. ძედე-
ბოდა ირემი და თან ამბობდა: „ახია ჩემზედ, ფოთლებმა მე
დამმაღეს, სიკეთე მიყვეს და მე კი იმათ კორტნა დავუწყეო“.

გამოცანები: მამა კოქლი, დედა ლამაზი, შვილი გიჟი.—
მამა დაგრეხილი, დედა დაქცლეთილი, შვილი გადარეული.

ეკალი და მოხუცი.

მკლისა ადგილს ამოსვლა ეკლისა არის წესია;
მოხუცი იმას მოიმკის, რაც სიყრმით დაუთესია.

ბერი კაცი და ნამუენი.

მართი ღრმად მოხუცებული ბერი კაცი ბაღში მსხალს
ამყნობდა. მივიდა ერთი ყმაწვილი და უთხრა: „ბიძია, რას
ეწვალები, შენ ხომ მაგის ნაყოფს ველარ მოესწრებო?“—
მიცი, რომ ვერ მოვესწრობი, მაგრამ სხვანი მოესწრობიან,
გაიხარებენ, მომიგონებენ და ცხონებას შემომითვლიანო.
შუტკარიც კი მარტო თავისთვის არა შრომობს და ადამიანმა
როგორ არ უნდა იზრუნოს თავისი მოყვასისათვისაო.

გამოცანა: ხარი ბოსელში შევაგდე, კუდი ხელში შემჩა.

ბალი და ჩიტები.

დამწიფდა ბალი, დაშაქრდა, გამოსჩანს ვითა ბროლია,
და მის გარშემო შეუღდათ ჩიტებსა სიხარულია.
ჩიორაები სტუმრადა დახუნძლულს ხეხილს სწვევიან
და ლხინით, ნაზი კიკიკით ტკბილს მარცვლებს შეექცევიან.
არ დაგიღვევენ ცელქები გლეხის წუხილსა, ჩივილსა,
ხილსა ჰკენკავენ, არ სწყვეტენ ხმა-მალა ჟივილ-ხივილსა.
აგერ გამოძლენ ყველანი, ბალიდგან წამოიშალნენ
და ამწვანებულს მინდორში სიმღერით გამოიშალნენ.

ძაღლ-ეურძენა.

პატარა მანო ტყეში საქონელს აძოვებდა. მრთს ჩირგვ-
ზედ დაინახა მრგვალი და მოშავო ფერის ხილი. მს უთუოდ
აღუბალიაო, იფიქრა მანომ; მოგლიჯა ერთი მარცვალი და
შეკამა. ოტა არ იყო ეგემა. დაუწყო კამა და მთელი ჩირგვი
გაჰკრიფა. უცებ გულმა რევა დაუწყო და მუცელმა გლეჯა.
ძლივს მოახწია შინამდის. ღედა მაშინვე სოფლის სკოლის
მასწავლებელთან გაიქცა წამლისათვის. მასწავლებელმა რო
ბავშვს გამოჰკითხა, სთქვა: ძაღლ-ეურძენა უკამია და იმას
მოუწამლაესო. მაშინვე თბილი რძე ბლომად ასვა, რომ
ბავშვს პირღებინება ასტეხოდა და ნაჭამი შხამი ამოერწყია.
პირღებინება მართლა აუტყდა და სიკვდილს ძლივს-ძლივობით
გადაურჩა გაუფრთხილებელი ბავშვი.

ს ა ნ ა ს უ ხ ო.

ხვნა არის მოქმედება, გუთანი არის საგანი. შურძენი არის
საგანი, კრფვა არის მოქმედება. მოქმედებაა, თუ საგანია კამა?
პური? სმა? ღვინო? ლეწვა? ძნა? კალო? თოხნა? ხორბალი?
ფქვა? ყანა? მკა? ვენახი? ტირილი? კრავი? ახალოხი? სიცი-
ლი? — დამისახელეთ ათი სხვა მოქმედება და ათი სხვა საგანი.

ვ ა შ ლ ი.

მალლა ფოთლებში ელვარებს ვაშლი, სისხლივით წითელი,
შას აქეთ-იქით აქანებს სიო საამო და ნელი.

დიდი ხანია შესცქერის მალლა ვაშლს ცელქი შაქარა;

ოხ, ნეტავ ერთი მოსწყდესო, ამბობს თვისს გულში პატარა.

თითქო ქარმაო უსმინა, ხე შეარხია გრიალით,

ქუნწში მოსწყვიტა ნაყოფი, ძირს მოდის ბზრიალ-ტრიალით-

შმაწვილმა ხელი დასტაცა, ქარს მადლი უძღვნა გულითა

და სახლისაკენ მოჰკურცხლა აღვსილმა სიხარულითა.

ხეების ბაასი.

ხეები ერთმანეთს შეებნენ: არა, მე გჯობივარ და არა
მეო. მუხამ სთქვა: ყველაზედ უკეთესი მე ვარ: ფესვები
ღრმად ჩამიშვია მიწაში, ღეროც სხვილი მაქვს, ჩემი მაღალი
ტოტები ცაში იცქირება და ქარიშხალი სხვა ხეებსავით თავს
ვერ დამიდრეკსო.

ვაშლის ხემ ბალიდგან გასძახა: ძმობილო, ტყუილად
ტრახახობ: შენს რკოს მარტო ღორები კადრულობენ და
ჩემი წითელი ნაყოფი მეფის სუფრასაც კი ამშვენებსო.

ფიჭვმა ორივეს ასე უპასუხა: ძმობილნო, თქვენ ორივენი
ზამთარში საცოდავად ტიტვლდებით და მე კი მაშინ ლამაზი
და მწვანე კოკოჩანებით ვარ შემოსილი; გლეხს ბუხარსაც
ვუხურობ, სახლებსაც ვუნათებ და სადგომსაც ვუშენებო.

მარწყვისა და კიტრის ქება.

მარწყვმა სთქვა: მოვალ პირველად, მე ვერა მისწრობს ხილია,
შერად მსგავსი ვარ ლალისა, მერე საქმელად ტკბილია.

წინედ რა მისწრობს ტყემალი, მუჟე არის და გრილია;

მისგან სჩივიან ყველანი, ვსკამეთ, მოგვკვეთა კბილია.

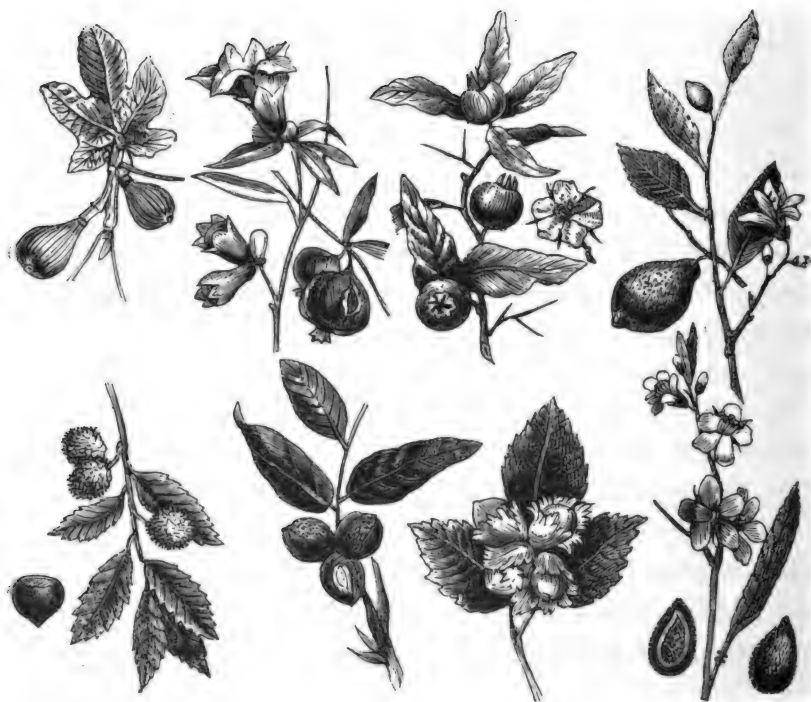
კიტრმა სთქვა: რაღა ვიკადრო საქმე ქებისა ჩემისა;

ტკბილი და მუჟე არა ვარ, კაცი რად მემოყვრებისა;

შრილი ვარ, კაცსა გავბერავ, თავი მე არ მექებისა;
შინცა ჩემითა გაძლება, ციება შეეყრებისა.

ს ა ს ა უ ბ რ ო.

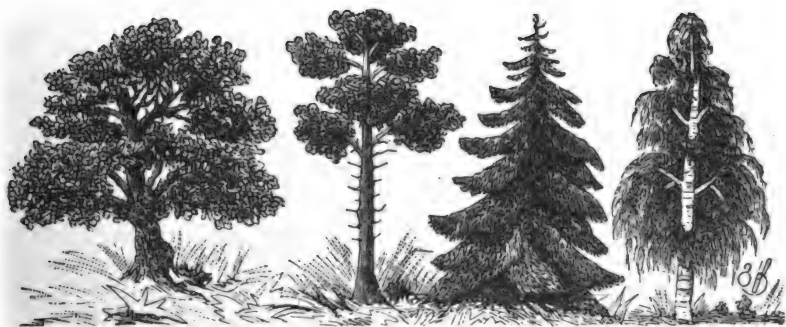
გაშლი ხეხილია, თუ უბრალო ხე? რად გეძახით ხეხილსა? ხი-
ლი რა გვარს ნაყოფსა ჰქვიათ? რომელსაც ადამიანი საჭმელად ხმა-

რობს. ჩამომითვალეთ ხ ე ხ ი ლ ე ბ ი. სადაც ბევრი ხეხილი ერთად
სდგას, იმ ადგილს რა ჰქვიათ? რა განსხვავებაა ჰაღსა და ბაღჩას
შუა? რა და რა ნაწილი აქვს ხეხილსა? აუვავება როდის იცის ხე-
ხილმა? რომელი ხეხილი მწიფდება ადრე? გვიან? რომელი ხეხილის
ნაყოფია ტკბილი? მუავე? რომელი ხეხილების ნაყოფი ზის ბუდეცა
და ნაჭკუში?

უუროძენს რა ისხამს? სადაც ბევრი ვაზი სდგას, იმ ადგილს რა

ჭქვიან? რა განსხვავებაა გენასსა და ზვარს შუა? ბაგას რას ვეძახით? ვაზის ტოტებს რა ჭქვიან? რქები. ყუაგიდს? კვირტი. წალამი რას ჭქვიან? გამხმარს რქებს ვაზისსა. როდის შეიფუდება უურძენი? როცა უურძენი იკრიფება, იმ დროს რა ჭქვიან? რასა ჭქვიან? ჭაგანი? ჭაგა? ბადაგი? მაგარი? ჩუჩხელა ანუ ჯანჯუხი? როგორ ვუენებთ ღვინოსა?

რითი ჭკავს ერთმანეთსა და რითი გაირჩევა: ვაშლი და მსხლი, კაკალი და წაბლი, კოშში და ატამი, ბროწეული და ლღვი, გენასი და ბადი, ვაზი და ხეხილი.

რა არის მუხა? განა მუხა კი არ იხსამს ნაყოფს? მაშ რატომ ხეხილს არ ეძახიან? დამისხელეთ ხეები. საცა ბევრი ხეებია ამოსული, იმ ადგილს რა ჭქვიან? ტუე სად უფრო ჩნდება, მთაში, თუ ბარში? რომელი ხის ფესვებსა ხმარობენ სანათად? რომელი ხეები არის ამწვანებული ზამთარ-ზაფხულ? რასა ჭქვიან მუხნარი, ფიჭვნარი, ნაძვნარი? რა სარგებლობას აძლევს კაცს ტუე? რითი ჭკავს ერთმანეთსა და რითი გაირჩევა: მუხა და ფიჭვი, ნაძვი და ფიჭვი, ნერგი და ვერხვი. ტუე და ბადი?

ხეებს გარდა ტუეში კიდევ რა სდგას? ჩირგვები. რა ჩირგვები იცით? იმ ვაკე წელიანს ადგილს რა ჭქვიან, რომელიც ჩირგვებით არის დაფენილი? ჭაღა. რითი ჭკავს ერთმანეთსა და რითი გაირჩევა: კაკალი და თხილი, ჩირგვი და ხე?

ანდაზები: თურამაულის პატრონი ტყეში დაეძებს კუნელსა.— ასი წლის ბებერმა იანვარში მარწყვი მოინდომა.—

მწიფეს ესროდნენ, მკუხე ცვივოდა.—ხე რომ წაიქცევა, ცუ-
ლიანი და უცულო ყველა ზედ მიაღებდა.—ზოგისა ბამბა
ჩხრიალებს, ზოგის კაკალიც არაო.—როგორიც ტყეა, იმის-
თანა ნადირი გამოხატის.

გამოცანები: აქლემზედ მაღალი, ქუდზედ დაბალი.—ბა-
რედ ატლასი, შიგნით ათასი.—თეთრად დავქსელე, წითლად
მოექსოვე, შავად ამოვქერ.—ტყეში ხარი შემეივარდა, გამო,
გამო, გიშერაო, ნაბდის ძველა იქ დაავდო, გამოვარდა ში-
შეგლოა.

საპასუხო და საწყობი: ბროწეული არის... ხეხილი...
ქვრიჩხი... შერხეი... ძირტკბილა... უნაბი... პომბოსტო...
თხილი... მუხა... ბოლოკი... ნაცარ-ქათამა... ხემაყვალა...
ნაძვი... წაბლი... ხვართქლა... წალდი... ურთხელა... ხაშხაში...
ნეკერჩხალი ანუ მეკენჩხალი... ხმალი... მფოფი... სპილო...
ბზა... შოცხვერი... თელა... პომში... ლომი... წიფელა...

დასწერეთ, რითი ჰგავს ერთმანეთსა და რითი გაირჩევა:
მუხა და კაკალი?

ლომი და თაგვი.

ლომს ეძინა. თავგმა ტანზე გადაურბინა. ლომმა გამო-
იღვიძა და დაიჭირა თაგვი. თავგმა უთხრა: გამიშვი და შეგი-

წყალებო. ლომმა გულიანად
გაიცინა და გაუშვა თაგვი.

ზავიდა რამდენიმე ხანი.
მონადირეებმა ლომი დაიჭი-
რეს და თოკით ხეზედ მია-
ბეს; უნდოდათ მერე მოსუ-
ლიყვნენ და ცოცხალი წაე-
ყვანათ. მონადირეები რო-

წავიდნენ, ლომმა საშინელი ღრიალი მორთო. თავგს შემო-
ესმა, მიიტყუტუნა, გადალრღნა თოკი, გაანთავისუფლა ლომი

და უთხრა: „გახსოვს, შენ რომ მე დამცინეო? ახლა ხომ ჰხედავ, რომ პატარა თავგესაც შესძლებია მოწყალება დიდისა და მძლავრის ლომისათვისაო?“

კატა და ძეხვები.

მშვიერი კატა მდიდრის საკუქნაოში შეძვრა. იქ ხარხა-ზედ მწკრივად ეკონწიალა მსუქანი ძეხვები. ძატას თვალები

აენთო და კბილებმა კაწ-კაწი დაუწყაო. მაგრამ, დახე მისს ბელსა, ძეხვები ძლიერ მალლა ეკიდა. ძატა ხან კედელს ებლაუჭა, ხან ჰირდაპირ ძეხვებისკენ შეხტომა სცადა, ხან საცოდავად იკნაფლა, იქნება რომელმამე ძეხვმა შემობრალოს და ძირს ჩამოვარდესო; მაგრამ ვერაფერს გახდა. თვალგბი ტყუილად ზევით დაებრიცა, კბილში კი ერთი ნამცეცცი ვერ მოიგდო. ბოლოს უკან გამობრუნდა და გულის გასაკეთებლად წაიბუტბუტა:

„მართლა, ღღეს ხომ პარასკევია, და ბარაქალა მე, რომ ძეხვი არა ეკამე და მარხვა არ გავტეხეო“.

ანდაზა: ძატა ვერ შესწვდა ძეხვსაო, პარასკევია ღღესაო.

მევენახის სიმღერა.

ვაზის ქირიმე, ვაზისა, შეფლისგან კურთხეულისა,
წითელის ღვინის დედაა, გამხარებელი გულისა.

მაზო, შვილივით ნაზარდო, უღვაშებ გადგიგრეხია;
ჩაჰკონებინარ კიგოსა, შუაზედ გადგიტეხია.
ჭირიმე შენის ფესვისა, მოვკვდები მე შენს ძირშია;
შენით ვარ მხნე და გულადი, იმედით გასაჰირშია.
შენის ზედაშის მადლს ვფიცავ, შენ არ მოგაკლო ბარია,
ბაგსხლა, შეგყელო, გაგთოხნო, არც კი ჩნდეს მონათხარია,
შეგფურჩქნო, გაგალამაზო, როგორც რომ პატარძალია;
არა დავზოგო მე შენთვის ჩემი ღონე და ძალია.
მაზის კირიმე, ვაზისა, შეფლისგან კურთხეულისა;
წითელის ღვინის დედაა, გამხარებელი გულისა.

ს ა ზ ა ს უ ს ო .

ნერგი არის საგანი, ნელლი არის თვისება. შაქარი არის
საგანი, ტკბილი არის თვისება. თვისებაა, თუ საგანია ქალა-
დი? თეთრი? შავი? მელანი? ღვინო? წითელი? ბურთი? მრგვა-
ლი? მწარე? ბოლოკი? ძმარი? მჟავე? ბოროტი? კეთილი? მუხა?
მწვანე? ღამისახელეთ ექვსი საგანი და თორმეტი თვისება.

მ ა რ გ ა ლ ი ტ ი .

ზღეხმა გზაზედ ძვირფასი მარგალიტი იპოვნა; ადგა და
საჩუქრად მეფეს წაუღო. სასახლეში რომ მივიდა, კარის-კაცმა
უთხრა, რასაც მეფე გიწყალობებს, თუ იმის ნახევარს მე
მომცემ, შეგიშვებ მეფესთან, თუ არა-და აქედგან დაიკარგეო.
ზღეხი ნებას დაჰყვა. ძარის-კაცმა შეიყვანა მეფესთან. მეფემ
ჰკითხა გლეხსა: „რა საჩუქარი მოგცე ამ ძვირფასის ძღვენი-
სათვისაო?“ ზღეხმა მოახსენა: „მე გთხოვთ, ორმოც-და-ათი
მათრახის დაკვრით დამასაჩუქროთო; მაგრამ რადგანაც პირობა
მივეცი შენის სასახლის კარის-კაცსა შუაზედ გავუყო საჩუქარი,
ამიტომ ოც-და-ხუთი მათრახი მე დამკრან და ოც-და-ხუთი
მაგას გადუქირონო“. მეფემ გულიანად გაიცინა, კარის-კაცი
მაშინვე გააგდო და გლეხს-კი ასი თუმანი უწყალობა.

სასაუბრო.

ჭვახებს რისას აკეთებენ? სპილენძისას. თათს რითი სტენენ? ტყვიითა. ცუდი რისა? რკინისა. კარკს დანებს რისას აკეთებენ? ფოლადისას. თეთრი ფუღი რისა? გერცხლისა. ევითელი ფუღი? ოქროსი. ჭვახებს რითი ჭვალავენ? კაღითა. საკკეს უკანა პირზედ ბჭევრიალა რა უსვია? სინდიკი ანუ გერცხლის წვალი. ეგვლა ამ ნივთებს რა საერთო სახელი ჭჭვიან? ღითონები. მათში რამელი ძვირფასია და რამელი იაფი? ფუღს გარდა რა ნივთებს აკეთებენ გერცხლისას? ოქროსას? რა ნივთები კეთდება რკინისა? ფოლადისა? სპილენძისა? შეადრეთ გერცხლი და ოქრო, რკინა და სპილენძი, ტყვია და კაღა.

ტაღიც ღითონია? არა, ტაღი ჭვაა. დამისხელეთ ქვები. სიზი ჭვა, თლილი ჭვა, მარმარილო, შიფერი. რისთვის არის საჭირო ჭვები? ალმასი რაღა? ძვირფასი ჭვაა. კიდევ რა ძვირფასი ჭვები იცით? ფირუზი, მარკალიტი, ჯაღი, ბრილიანტი, იაკუნდი, ზურმუხტი. რისთვის ხმარობენ ძვირფასს ჭვებს? სამკაულად. რამელი ძვირფასი ჭვითა სჭირან მინასა? ალმასითა. შეადრეთ: ტაღი და სიზი-ჭვა, ფირუზი და მარკალიტი.

ანდაზები: მგორავს ქვას ხავსი არ მოეკიდება.—ზაუთლელი სჯობს ალმასი გათლილსა ფირუზანასა.—რკინას ეანგი სქამს, კაცის გულს დარდი.—მართი რეგვენი მოიქნევს ძვირფასს ალმასს და ზღვაში გადაგდებს, ათასი ჭკვიანი რომ მიაღვეს, ვეღარ ამოიღებს.

საზასუხო და საწერი: ტალი... ხეკაკუნა... რკინა... იაკუნდი... ცარცი... სინდიკი... ალუბალი... სპილენძი... მარმარილო... ალუზი... ძალა... სათონე... ლალი... შიფერი... შარშავანგი... ზურმუხტი... ტყემალი... ჩერქესკა... შონდარი... მაჩვი... შველი... ტყვია... შორანი... ოქრო... იონჯა... მერცხლი...

შემდეგს სიტყვებში რომელი ნიშნავს სულიერ საგანსა, რომელი უსულოსა, რომელი მოქმედებასა და რომელი თვი-

სებასა: კედელი, მაგარი, აშენება, მღვდელი, მადლიანი, წირვა, ღონიერი, კამეჩი, რძიანი, რბენა, რძე, ღერო, ჩხრიალი, ჩურჩხელა, ჩამოკიდება, ხმელი, წყალი, წერვა, ცხელი, ლაპარაკი, ოქრო, გადაღება, ყვითელი, ოთხ კუთხიანი, კლიტე, ლიბი, ყინული, პტყელი, ხბო, ზაქი, სახნისი, სასწავლებელი, სწავლება, ბეჯითი.

დასწერეთ, რითი განსხვავდება ერთმანეთისაგან ქვა და მცენარე.

ი რ ე მ ი.

ირემმა წყალში ჩაიხედა და თავისი ჩრდილი დაინახა. ძალიან მოეწონა თავისი გრძელი და შტოიანი რქები. მერე ფეხებზედ დაიხედა და სთქვა: რა ლამაზი ვიქნებოდი, ეს

წვრილი და გრძელი ფეხები რომ არ მაუშნოებდესო. უცებ ტყიდგან გამოხტა ლომი და გაექანა ირმისაკენ. ირემი ტრიალს მინდორზედ ისარივით გაეშვა. ლომი უკან დარჩა. მაგრამ, როცა ირემი ტყეში შევარდა, რქები გაეხლართა ხის ტოტებში. ლომი მივარდა და დაიქირა.

იღუპებოდა ირემი და ამბობდა: ჰაი, შე სულელო, ჩემო თავო! რასაც იწუნებდი, იმათ ხიფათს გადაგარჩინეს, და რაც მოგწონდა, იმათ კი დაგლუპესო.

მ უ ქ ა რ ა.

მთვარიანი ღამე იყო. სოფლის ტოლ-ტოლი ბიჭები კალოზედ იყვნენ მოგროვილნი და ლაზღანდარობდნენ. სანდრომ უთხრა: „თქვენზედ ხელის გასვრა არ მინდა, თორემ ყველას

ერთად დაგლახავდითო“. ბიჭებს გული მოუვიდათ, მისცვი-
დნენ სანდროსა და გალახეს. მერმე მასხარად აიგდეს: „ჩვენს
უძლეველს მღევს გაუმარჯოსო.“ „მთვარიანი ღამე არ ყოფი-
ლიყო, მე თქვენ გიჩვენებდითო“, უთხრა მუქარით სანდრომ. —
რას გვიჩვენებდითო? — „რასაო? ღავიმალებოდითო“.

გ ა ზ ა ფ ხ უ ლ ი .

ზაზაფხულდა, ბუჩქის ძირას თავს იწონებს ნაზი ია;
წვეს სალხენად კოკობს ვარდსაც ემზით გული გაულია.
ზავერდივით მწვანე ბალახს აბიბინებს სიო ნაზად,
თითქოს უნდა დაეფინოს იმ ყვავილებს ფიანდაზად.
მალლა მთიდგან წმინდა წყარო მოჩქრიალობს ჩუხჩუხითა,
თითქოს ნანას ეუბნება ძუძუ-მწოვრებს ტკბილი ხმითა.
ზის ტოტებზედ ჩიტუნები ფრთხიალობენ, სრიალობენ;
იშენებენ მალლა ბუდეს, დაჰხარიან და გალობენ.
და მახლობლად იქვე თავი მოუყრიათ ყმაწვილებსა,
იმღერიან და თან ჰკრეფენ სხვა-და-სხვა ფერს ყვავილებსა.

ვიწის ჰკუა.

მარილით დატვირთული ვირი მდინარეში გადიოდა;
წაიფორხილა და წყალში ჩაწვა. მარილი დადნა, საპალნე
ბევრად შეუმსუბუქდა და ვირი აღვილად აღგა. „მს კარგია,
შენმა მზემ“, იფიქრა ვირმა: „წყალმა კიდევ გამაგრილა და
საპალნეც შემიმსუბუქა; კვლავისათვის ამას კარგად დავიხსოვ-
ნებო. რამდენისამე დღის შემდეგ ამ ვირს ღრუბელი აჰკიდეს
და იმავე გზაზედ წაიყვანეს. შუა წყალში რო შევიდა, ვირი
განძრახ წაიქცა: ეგონა ტვირთი ეხლაც შემისუბუქდებოდა. ის
კი არა, ღრუბელი წყლით გაიჟღინთა, ტვირთი საშინლად
დამძიმდა, უგუნური ვირი ველარ წამოდგა და დაირჩო.

გამოტანება: წყალში ჩავაგდე, წყლად გადაიქცა, ცეცხლ-
ში ჩავაგდე — ხმად გადაიქცა. — ას მუცლიანი ბებერი სულაც

არ ხმარობს საკმელსა, ლოთი კი ასეთი არის, ვერ მოაქარ-
ბებ სასმელსა.

მზე და მთვარე.

ნათელმა მთვარემა ბრძანა, ბევრით მე ვჯობივარ მზესა;
ღაჯდა, დასწერა წიგნები, ზენა ქარი მიათრევსა.

მზეს რო კაცი მიუვიდა, მზე ძალიან გაჯავრდესა;
მე და ვარ და ის ძმა არის, რად ვძულდებით ერთმანეთსა;
აღი ამინდი რომ დადგეს, ის ხომ ვერ გააშრობს გზებსა;
ცივანა კაცს ვერ გაათბობს, თუ არ დაანთებდა ცეცხლსა.
თუ ეს სიტყვა ტყუილია, ჰკითხვეით ღამის მეხრესა...

ღამის-მეხრე დაიბარეს, უღვაშებზედ ისვამს ხელსა.

„ღაჯექ, ბიჭო, სწორეთა სთქვი, თორემ მიგცემთ სატანჯ-
დასვეს და ალაპარაკეს, მეუფე ყურს დაუგდებსა. [ველსა.“

„მე უმზეოდა ვერ გავძლებ, ღამით კი გავტეხავ ბნელსა,
ღღისით შევზვერავე ბალახებს, ღამით მივრეკ საქონელსა.“

ერთი მაზარა უბოძეს, ღამით მავალია ესა.

ღვინოზედ კაცი გაგზავნეს, ორნივე შეარიგესა.

ცისკარი მოჩანჩალებდა, თავისს ტყავსა მოათრევსა;

ზათენებისას ამოდის, პანდური ჰკრეს, გააგდესა.

შუქურ-ვარსკვლავი მობრძანდა, ის ძალიან დაათვრესა;

ხალათი გამოუცვალეს, კაი ჩოხა ჩააცვესა.

მეცხვარე და მარტი.

მართელ მეტად თბილი ზამთარი დადგა, და ისე გავიდა,
რომ მარტამდის მეცხვარეს ერთი სული ცხვარიც არ დაჰ-
კლებია. მეცხვარე სიხარულით ფეხზედ აღარ იდგა და სულ
ზამთრის ქებაში იყო; მაგრამ დადგა მარტი, მოიტანა თან
ქარიშხალი, თოვლ-ქყაბი, კორიანტელი და მეცხვარეს ფარა
თითქმის მთლად გაუფლიტა.

ზავიდა ეს წელიწადი, დადგა მეორე ზამთარი. ისეთი
ცუდი ამინდი დაიჭირა, რომ ცხვრის ფარას სულ ლასლასი

გაჰქონდა. მეცხვარემ იმედი გადაიწყვიტა, რადგანაც მარტის ავდარს იმისი მისუსტებული ცხვარი სრულიად ვეღარ გაუძლებდა. მაგრამ დადგა მარტი და ისეთი მშვენიერი ღარი დაიჭირა, ისეთი ბალახი მოიყვანა ნაადრევად, რომ ცხვარი მოსულიერდა, ღონეზედ მოვიდა და მთლად გაღურჩა ზამთარსა.

მაშინ მეცხვარემ სთქვა: მარტი რომ წინ გედოს, ზამთარს ნურც აქებ და ნურც აძაგებო.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

რასა ქქვიან დღე? ღამე? დამისახელეთ დღის ნაწილები! ჩამომთვალეთ ღამის ნაწილები! დღისით რა ანათებს და ათბობს ქვეყანას? ღამით კი არათუ ანათებს? ათბობს, თუ არა დედამიწას მთვარე და ვარსკვლავები? რა გადაეფარება ხოლმე მზეს, მთვარეს და ვარსკვლავებს? მას დრუბები უფრო ახლო უოფილა ჩვენზედა, თუ ცის მნათობები? რომი გაიჩჩევა დღე და ღამე ერთმანეთისაგან? მზე და მთვარე?

როცა ცხელა, იმ დროს წელიწადისას რა ქქვიან? როცა ცივა? როცა თბილა? როცა გრილა? ზაფხულსა, ზამთარსა, გაზაფხულსა და შემოდგომას საერთოდ რა სახელი ქქვიან?—წელიწადის დრონი. რად ცივა ზამთარში? ზაფხულში რად ცხელა? როდის არის დიდი დღეები და ჰატარა ღამეები? დიდი ღამეები და ჰატარა დღეები? როდის სწორდება დღე და ღამე? რომი გაიჩჩევა ერთმანეთისაგან ზამთარი და ზაფხული, გაზაფხული და შემოდგომა?

ანდაზები: ღრუბლიანი ღლე პატარძალს დილა ეგონა.— დილას ოქრო ხარ, სტუმარო, საღამოს ვერცხლად იქცევი; თუ ხანი დაგიგვიანდა, სპილენძად გადაიქცევი.— მზეს ვინც ტალახს ესვრის, მზემდის ვერ აუწევს, მასვე თავზედ დაეცემა.

გამოცანები: მოვიდა თეთრი მოზვერი, გააგდო შავი მოზვერი.— მართი რამ ქვეყანაზედ ყოველს თვეს იბადება, მინამ თვე დადგებოდეს, ის კიდევაცა კვდება.— შენოდ ლაპარაკობს, უფხოდ მარღალ ღარბის, კაცთან ხშირად ბაასობს, თუმცა

უსულო არის. — აბლი, ბაბლი, ვერცხლის ტახტი, მზით ავი-
ლე, მთვარით დავდგი.

საპასუხი და საწყობი: დასწერეთ, რას აკეთებენ გლეხები:
ზაფხულში, ზამთარში, გაზაფხულზედ და შემოდგომაზედ?

ღარბი გლეხი.

იყო ერთი ღატაკი გლეხი. იმის ბედზედ არ მოიბოვე-
ბოდა არც სახნავი, არც სათესი, არც სახლი და არც კარი.
წავიდა ქალაქს სამუშაოდ და გზაზედ ერთი ქილა ერბო იპოვნა.

პილო ქილა, ყურში ჯოხი გაუყარა
და მხარზედ გაიღო. შიდას გზა-გზა და
თან ამას ამბობს: „მომხედა ღმერთმა
და ჩემი გამდიდრება ინება: ჩავალ
ქალაქში, ერბოს მანეთად გავყიდი,
იმ ფულით თორმეტ სამამლე ვარი-
კას ვიყიდი, დავზრდი, დავკოდავ და
ყვერულებად დავასუქებ; მერმე ჩავი-
ყვან ქალაქს და თითოს ათ-ათ შაურად
გავყიდი. ნაშოვნი ფულით გოჭებს
ვიყიდი, დავასუქებ და ოროლ მანეთად გავყიდი. შემდეგ სა-
ხარე ხზორებს ვიყიდი, ხარებად დავზრდი, გავიმართავ ურემ-
სა, გუთანსა; მოვხნავ, მოვთესავ და აშენებული შევიქნები“. —
ამ ფიქრში რომ არის, ვითომც ურემს შეშა კიდევ დაუდო
და ქალაქს გასასყიდად მიაქვს: „აქ ხომ ხარი ძნელად გა-
ივლის, ხმა უნდა გავცეო“. შესძახა: ჰამოო, და თან ჯოხიც
მოუქნია. მრბოს ქოთანი ძირს დაეცა, ლუკმა-ლუკმად იქცა
და ერბოც სულ დაიღვარა. ღარჩა ჩვენი ოცნებიანი გლეხი
ისეთივე ღატაკი, როგორიც იყო.

ანდაზა: ბავშვი ჯერ არ დაბადებულიყო და აბრამს კი
არქმევდნენო.

გ უ თ ა ნ ი.

გუთანო, ქრისტეს ნაკურთხო, ღრმად გაუარე კვალია, რომ შემოგვნატროს სუყველამ, მგზავრს ჩვენზედ ღარჩეს თვა-შენი იმედით ვცოცხალვარ, რომ შენით ვჰამო პურია; [ლია. შენა გმსახურებ, შენცა მე საქმე გამიწყე ძმურია.

ბაუსვი სახნის-საკვეთი, ნალესი აღმასივითა,

ბადაშავე ყამირი, აღარ აივოსს თივითა.

ჭირიმე შენი, გუთანო, ნაკურთხო ქრისტეს ჯვართა;

არ მილაღატო, კვნესამე, ბედ-შავ არ მომკლა ჯავრითა.

ოთხი სურვილი.

ნიკომ პატარა ციგით ბევრი იცურავა თოვლზედ, მერმე გაწითლებულმა და გახარებულმა მამასთან მიირბინა და უთხრა: „უპ, მამილო! რა კარგია ზამთარი, ნეტავი სულ ზამთარი იყოსო“. — შენი სურვილი ჩემს უბის წიგნში ჩასწერეო, უთხრა მამამ. ნიკომ ჩასწერა.

ღადგა გაზაფხული. ნიკომ პეპელეებს ბევრი სდია, ბევრი ყვავილები მოჰკრიფა და ლამაზი კონები შეჰკრა; მერმე მამასთან მიირბინა და უთხრა:

„რა მშვენიერია ეს გაზაფხული! ნეტავი სულ გაზაფხული იყოსო“. მამამ ნიკოს ეს სურვილიც თავისს უბის წიგნში ჩააწერინა.

მოვიდა ზაფხული. ნიკო და იმისი მამა სამკალში ერთად წა-

ვიდნენ. ბავშვი მთელი დღე დიდს სიხარულში იყო: ხან ხელეურს ჰზიდავდა, ხან წყალში ბანაობდა, ხან მარწყვსა

ჰკრეფდა და ხან მწყრებს დასდევდა. საღამოზედ რო მამასთან მივიდა, უთხრა: „უჰ, ღღეს რამდენი ვისიაჟოვნე! რა კარგი

იქნებოდა, რომ სულ ზაფხული ყოფილიყო!“ მს სურვილიც ნიკოს მამამ თავისს წიგნში ჩააწერინა.

ღადგა შემოდგომა. ბაღები მწითე ხილით სავსე იყო; ვენახებში დამწიფებული მტევნები ვაზებზედ დნებოდა. ნიკომ

თავიანთს რთველში ბევრი აკიღო ასკრა და საღამოთი მამას უთხრა: „შემოდგომა ყველა ღროს სჯობნებია!“ მაშინ მამამ უბიღვან წიგნი ამოიღო და ნიკოს წააკითხა ყველა იმისი ჩაწერილი სიტყვები. ნიკო მაშინ ცხადად მიხვდა, რომ ყოველი ღრო თავისს რიგზედ კარგი ყოფილა.

გამოცანა: მართსა აღვისა ხეზელა თორმეტი ტოტი აბია,
სცვივა და სცვივა ფურცელი, ისევ იმდენი ასხია.

გაშვებული ჩიტი.

ბუშინ გავუღე გალიის კარი
ჩემს დატყვევებულს უცხო ფრინველსა
და ჩვეულებრივ სიმღერა მტკბარი
მოჰფინა ეშხით ტყესა და ველსა.
ბაფრინდა იგი, შემოჯდა ხესა,
შესტრფიალებდა მშვენნიერს დღესა,
იმ სიმღერაში მლოცავდა მეცა
ღლისით, ბინდისას, დილით, ღამეცა.

ს ა ზ ა ს უ ს ო.

სურები დაიმტვრა, სურა გატყდა. ტომრები აწყვია, ტო-
მარა სძევს. შუავეები დავხოცე, ყვავი? ხარები გავრეკე, ხარი?
წიწილები წავასხი, წიწილა? პრუხები ჩავსხი, კრუხი? ძეგები
ავკრიფე, ქვა? შაშლები ჩავყარე, ვაშლი? ძაღმები დავყარე,
კალამი? ნამყენმა ვაშლები მოისხა, ვაშლი? მარცვლები დავა-
ბნიე, მარცვალი? მსხლები ჩამოცვივდა, მსხალი? ძეგები ჰყრია,
ქვა? ქამეჩები დამეხოცნენ, კამეჩი? მწვერები მოვასხი, მწვეარი?

კოლო და ლომი.

ძოლომ ლომა საომრად გამოითხოვა. ლომს ეს საცინ-
ლადაც არ ეყო. ძოლომ იწყინა, გაგულისდა, გაეჟანა და
შიგ ცხვირში ეცა. ლაუწყო მწარედ კბენი ტიტველა ცხვირ-
სა და ტუჩში. ლომს ძალიან ემწარა. იწყო ფეხების ცემა
ცხვირ-პირზედ, ეგონა, კოლოს მოგახვედრებ და მოვკლავო.
მაგრამ კლანჭებით თავ-პირი სულ დაიკაწრა და კოლო კი
ვერ მოიშორა. ბოლოს ლომი საცოდავად დაქანცული დაე-
ცა მიწაზედ.

ბამარჯვებულმა კოლომ შინისკენ მხიარული ბზუკუნით გასწია; მაგრამ გზაზედ უცებ წააწყდა ობობას ქსელსა და შიგ გაება. მივარდა ობობა და წუწვნა დაუწყო. ძვლებოდა კოლო და ამბობდა: „ძლიერს ლომს მოვევრიე და, დახე, წუწკი ობობასაგან კი ვიღუპებო“.

მარტი და აპრილი.

მარტმა სთქვა: „თოვლ-ჰყავს ვაპირებ, ღმერთო მიმართე ხელიო, ცხვარი და ძროხა გავწყვიტო, არ ვუშვა ჰაკი ცხენიო; ღრანტე ხეები ავაფსო, არ სჰამდეს ტურა, მგელიო“.

აპრილმა შემოუთვალა: „მარტო ხარ ჰკუა თხელიო: სახნის-საკვეთი დავპიროთ, გუთანს ვუძართოთ ხელიო: შრემში შევდვათ უღელი, შევაბათ ყოყინებო; ჯერ ქერები დავათავოთ, მერმე ყანებს ვყოთ ხელიო“.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

ბაღას რა თვეში სთიბავენ? ზურს რა თვეში მკიან? მკათათვეს რა თვე მისდევს? თიბათვე, მკათათვე და მარამობისთვე რამელი დროის თვეებია? ზაფხულის თვეები. სიმინდის მჭრა და ვურძნის კრეფა რამელს თვეში იცის? ღვინოს რამელს თვეში აუენებენ? ღვინობისთვეს რა თვე მისდევს? ენკენისთვე, ღვინობისთვე და გიორგობისთვე რამელი დროის თვეებია? შემოდგომის თვეები. ქრისტეს შობას რა თვეში ვუქმობთ? ახალი წელიწადი რამელს თვეში დგება? დიდი ქარები რამელმა თვემ იცის? ქრისტიანობისთვე, იანვარი და თებერვალი რა დროის თვეებია? ზამთრის თვეები. თებერვალს რა თვე მისდევს? რამელ თვეში იმსება მინდარი ბაღასითა და ტუე ფოთლითა? რამელ თვეში გაიშლება ხოლმე ვეფილები? მარტი, აპრილი და მაისი რა დროის თვეებია? გაზაფხულის თვეები. ზაფხული, შემოდგომა, ზამთარი და გაზაფხუდი ერთად რას შეადგენს? წელიწადსა.

წელიწადს რამდენი დრო აქვს? თვე რამდენიდა აქვს? თვეში

რამდენი კვირაა? კვირაში რამდენი დღეა? დამისახვედრე კვირას დღეები.

ანდაზა: მარტი პატარძალია, დღეში სამჯერ მოიხრთვება და სამჯერ მოიფუშება.

ენის გასატეხი: საყდარშია თეთრი მტრედი, ფრთა თეთრი და ფრთა ფარფატი.

სამასხუხო და საწყერა: მრუშბათი არის დღე კვირისა... ზაფხული არის დრო... მანვარი არის თვე... პარასკევი... ზამთარი... ღილა არის ნაწილი... მაისი... შუალამე... შემოდგომა... მკათათვე... შუადღე... ზაზაფხული... სტაქანი ანუ ქიქა... ბინდი... შაბათი... პრწივი... საღამო... ძაბა... თიბათვე... სამშაბათი... თებერვალი... ხუთშაბათი... მსკენისთვე... აპრილი... საწერელი... ხმელი... რკინა... ღვინობისთვე... მარტი... ბერვა... ხორკლიანი... ღაგლეჯილი... ტრიალი... ლეწვა... ცისფერი...

ერთგული ჰატარა ქალი.

პატარა მაროს დედა ავად გაუხდა. მქიმმა ავადმყოფს მწარე წამალი მისცა დასალევად. ღედას ამ მწარე წამლის დალევა მეტად ეზიზღებოდა. მარომ ეს რო შენიშნა, უთხრა: „დედილო, გენაცვა, ეგ მწარე წამალი მე მომე, შენს მაგიერად მე დავლევა“.

ანდაზები: ძაი შვილი დედის გულის ვარდიაო. — შვილმარომ დედის გულისათვის ხელზედ ერბო-კვერცხი მოიწვას, იმისს ამაგს მაინც ვერ გაღიხდის.

მ ე რ ც ხ ა ლ ი.

ჩემს ფანჯრის ზევით მერცხალი	მზის ამოსვლიდგან ჩასვლამდის
ბუდეს უკეთებს შვილებსა;	შრომობს, ირჯება ერთგულად,
ნისკარტით მოაქვს ბუმბული,	თან მხიარულად, უწყვეტლივ
შეხებით ჰზიდავს ჩალებსა.	ჭიკჭიკებს თავისებურად.

ბალამოს ჟამზედ დაღლილი მძლევა მოსვენებასა; თავს ფრთის ქვეშ იღებს, იძი- ნებს, მოელის გათენებასა.	ჩაერაზედ ფრთას ფრთას შე- მოჰკრავს, ძვალად დაიწყებს ნაფარდსა; აღვიძებს მუშაკთ ჰიკიკით, შქარვებს ნალევს ზღარდსა.

კ ე თ ი ლ ი მ მ ა.

შემოდგომა იყო. მენახში გლეხი მწიფე მსხალსა ჰკრეფდა. სანდრო ვენახის კარებთან იღვრა და უცქეროდა. ზღუბმა სანდრო დაინახა, დაუძახა და ერთი დიდი გემრიელი მსხალი უთავაზა. სანდროს უნდოდა ჩაეკბინა, მაგრამ უცებ რაღაცა მოაგონდა და შინისკენ გაჰკურცხლა. შინ ჰყავდა ავადმყოფი და. „ღედილო, ძეგეს მსხალი ხომ ექმევა?“ ჰკითხა სანდრომ დედას. — ზოგორ არა, შვილო! უთხრა დედამა. სანდრო იმავ წამს დაიბადა თავისის დის ლოგინთან, მისცა ძეგეს მსხალი და სიამოვნებით უცქეროდა, როცა ავადმყოფი პირს იტკბარუნებდა მსხლითა.

ანდჳხა: მართი თხილის გული ცხრა ძმამ გაიყო.

კ ა რ გ ი კ ა ც ი.

რა კარგია კაი კაცი, კარგს საქმეზედ აგებული:
ძვეყანა ჰყავს მადლიერი, სწორის გული მოგებული.

ს ა ზ ა ს უ ხ ა.

ძოკა გატყდა, კოკები? დაიმტვრა. პარკი სძევს, პარკები? აწყვია. ჰვაფი მოვკალ, ყვავები? ხარი გავაგდე, ხარები? წიწილა ავიყვანე, წიწილები? ძრუხი ჩავსვი, კრუხები? ძვა ავიღე ქვები? მაშლი ჩავაგდე, ვაშლები? ძალამი დავაგდე, კალმები? წამყენმა ვაშლი მოიბა, ვაშლები? მსხალი ჩამოვარდა, მსხლები? ძვა გლია, ქვები? ძამეჩი მოკვდა, კამეჩები? მწვეარი მოვიყვანე, მწვერები?

ც რ უ ჰ ე ნ ტ ე ლ ა.

იყო ერთი ცრუპენტელა კაცი. მართელ უცხო ქვეყანაში წავიდა. შინ რო დაბრუნდა, ტყუილი ტრაბახით ყველას ყურები გამოუქვდა. „მე იქ ისეთი საოცარი რამეები ვნახე, რომ თქვენ აქ სიზმარშიაც ვერ ეღირსებითო“. აგეთი განა რაები ნახეო? ჰკითხეს მეზობლებმა. — „აი, მაგალითად, მინდოეთში ვირები ხის ტოტზედ არხეინად გადიოდნენ და გამოდიოდნენო“. ამ დროს იქვე ხის ძირში ვირი ბალახსა სძოვდა. მეზობელმა უბასუხა: „შვილოსან, თუ ეგ ცოცხალი ტყუილი არ არის, აი ეს ვირი და ეს ხე, აბა აქაც გავიდესო“.

რძლები სიუჟარული.

წიგნი არ მიმიწერია ჯერ ამის მეტად რძლისთვისა; მოკითხვა არ შემითვლია იმ ტურთა ლამაზისთვისა; ნეტავი, რძალო, იმ დღესა, ჩემს მაზლს მოჰყავდე ცხენითა; ამბავი შენი მეკითხოს, გებრძანოს ტკბილი ენითა.

ზ ა ს უ ხ ა.

შენ რო წიგნი მოგეწერა, გარედ ვიჯექ ვარდის ჩრდილსა; ღაეწერა ბროლის თითსა, მარგალიტის ბაგე-ტკბილსა. წაეკითხე და ვაკოცე, ვაკოცებ და მოვსჯამ ჰირსა; ღამე უბეში ჩავიდებ, არ ვაღირსებ თვალსა ძილსა. მალლა ვზივარ და წიგნსა ვწერ, წვერი მიტყდება კალამსა, ჩემი თავი მოგახსენებს შორით მადლსა და სალამსა.

დაკარგული ბაჟშვი.

ჯვარობა იყო. მრავალი ხალხი მისულიყო ქართლის სოფელ არბოში წმიდა ზიორგის ხატის სალოცავად. მთელი სოფლის გარემო გაქედილი იყო ურმებითა და ცხენებითა. მლოცავნი ბუზებივით ირეოდნენ. უცებ ერთი ხუთი წლის გოგოცუნა გადასცდა თავისს დედასა და გზა დაჰკარგა. აქეთ

ეცა ბავშვი, იქით გაექანა, იძახოდა ხმა მაღლივ: „დედავ, დედავ“! ძვითინებდა, სტიროდა, მდულარე ცრემლსა ჰღვრიდა. შლოცველებს ძლიერ შეეცოდათ, გარს შემოეხვივნენ და ჰკითხავდნენ: „პაწიაფ, გაგვაგებინე, ვინ არის დედა შენიო? — რა ვქნა, განა არ იცით? დედა ჩემი ის არის, ვინც ყველაზედ უკეთესიაო, უპასუხა მტირალა გოგოცუნამა.

ორგულის ლექსი.

მრთგულის კაცის ორგულსა ხიდნი წყალს ჩაუცვივიან,
მშვილდიც გაუწყვეტს ბაწარსა, ისარნიც ელგწებიან.

მოსამართლის ლექსი.

ძრულია ის მოსამართლე, ვინც არ გაარჩევს საქმესა;
მდიდარსა საქმეს გაუწყობს, ღარიბს მცირედსაც ართმევსა.

მეფე და მხატვარი.

იყო ერთი ცალ-თვალა მეფე. ჰყავდა მას ერთი ხელოვანი მხატვარი. მოუარა მეფეს ხუსტურმა და სთქვა: უნდა რამე მიზეზი ვუპოვო ამ ჩემს მხატვარს და დაესაჯოვო. უბრძანა: ჩემი სახე უნდა დამიხატოვო. სთქვა მხატვარმა თავის გულში: „ახლა კი მოვიდა ჩემი აღსასრულის დღე: თუ ცალ-თვალა დაეხატო, მომკლავს, როგორა მკადრეო, — თუ ორ-თვალა დაეხატო, თავს მომქრის, როდის არის ჩემი მსგავსიო“. იფიქრა, იფიქრა და ეს ღონე მოიგონა: დახატა შორს მინდორზედ ირემი, აქეთ გამოხატა მეფე, მისცა თოფი ხელში, ბრმა თვალთ დაუხუტა და საღი თვალთ მიზანში ამოადებინა ირემი. სურათი რო გაათავა, მეფეს მიართვა. მეფემ მიზეზი ველარა უპოვა რა და გადარჩა მხატვარი.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

სკამებს, სტოლებს და ხის ავეჯეულობას ვინ აკეთებს? სახლებს ვინ აშენებს? რკინის ნივთებს ვინ აკეთებს? ქვაბებს? ჰარხვას,

თმის გაკრეჭა და სისხლის გამოშვება ვინ იღის? ქუდებს ვინა ჰკე-
რავს? წადებსა? ტანისამოსსა? ჭურჭლის გამოკეთებულს რა ჰქვიათ?
ვერცხლის და ოქროს ნივთების გამოკეთებულს რადა ჰქვიათ? ვეველა
ამათი საზოგადო სახელი რა არის? ხელფანები. რა იარაღითა და
როგორ ხელფანებენ: ღურტალი. კალატოზი, მჭედელი, მკერფალი,
მეჭურჭლე, ჭონი და სხვა ხელფანები?

რას აკეთებენ: მასწავლებელი, მასწავლის უფროსი, მასწავლი? ამით
რა საზოგადო სახელი ჰქვიათ? მძახვლები.

იმ ადამიანს რას ეძახიან, რომელიც მუდამ გარჯილობაშია?
მხნესა. რომელსაც გლახაკი, ავადმყოფი და ვეველა უბედური კაცი
ეზრდება და ჰშეუღლის? მოწყალესა. რომელიც ვეველას წყენას ერი-
დება? მშვიდსა. რომელსაც თავისი ქონება არავისთვის ჰშუშს?
უხესა. რომელიც უფველთვის სამართლიანად ღაზარაკებს და სი-
ზინდისიანად იტყუვს? ზატოხსანსა. მხნეობასა, მოწყალებასა სი-
მშვიდესა, სიუხესა, სიზატოხსნესა რა საერთო სახელი ჰქვიათ?
სათნოება.

როგორს ადამიანს ჰქვიათ ზარმაცი? შურიანი? ცრუ? ბორო-
ტი? მუნწი? ჭურდი? ამზარტავანი? სიზარმაცეს, სიშურეს, სიძრუეს,
სიბოროტეს, სიძუნწეს, სიამზარტავნეს რა საერთო სახელი ჰქვიათ?
ბიწიერება.

ანდაზები: მეჭურჭლეს საითაც უნდა, ყურს იქით გა-
მოაბამს ჭურჭელსა. — აქლემის ჭურდი და ნემსის ჭურდი
ორივე ჭურდია. — მკედელს დანა არა ჰქონდა და ფეიქარს
ხელსახოცი. — ჭურდი ფიცხედ მზად არის. — ჭურდმა ერთი
კოდვა ჰქმნა, დამკარგავმა ათასი. — ჭურდს რა უნდა, და
ბნელი ღამეო.

ენის გასატყეხი: მათარი თეთრს თათარასა სკამდა.

საზახუსა და საწყნარი: ღალაქი... მასწავლებელი... ბეჯო-
თობა... ჭურდობა... მარიამობისთვე... მოწყალეობა... მჭედ-
ელი... ღურტალი... კალატოზი... მსახული... ძირკილა...
სიუხე... შური... ღოში... სიზატოხსნე... ბეჯა... მხატვარი...
ბიწიერი... მერცხლი... მარტი... ძომბოსტო... ჩიი... სამყურა...

მკედელი... თელა... თუჯი... თითბერი... ნოყიერი... იონ-
ჯა... ძანაობა... საქანელა... ლურჯი... საწნახელი...

დასწერეთ, რისას და როგორ აშენებს კალატოზი სახ-
ლებსა? რისას და როგორ აკეთებს ჭურჭელს მეჭურჭლე?

მოთმინება კაი საქანელა.

მორნი და-ძმანი, ყვინჩილა და ვარიკა, ერთად სცხოვე-
რობდნენ და ერთმანეთის დიდი ხათრი ჰქონდათ. მართელ
გაზაფხულზედ ყვინჩილა ბაღში გაიქცა და მკუხე მაყვალს
კენკვა დაუწყა. ვარიკა უკან დაედევნა და მისძახოდა: „ნუ
სჭამ, ძმაო, მაგ მწვანე მაყვალსა, მოითმინე, სანამ დამწიფდე-
ბოდეს, თორემ გაწყენსო.“ შვინჩილამ არ დაუჯერა, მკუხე
მაყვალი ბევრი ჰკენკა, გახდა ავად და ძლივს-ღა მიადწია შინა.
„შაიმე, ვაიმე,“ ყვიროდა ყვინჩილა: „უბედურება მეწვია,
ვკვდები, დაო, ვკვდებიო!“ ვარიკამ პიტნის ჩაი დაალევინა,
ოფლი მოადინა და თავისი ძმობილი მოარჩინა.

შვინჩილა რო მორჩა, მაშინვე მინდორში გაიქცა. ბე-
ვრი ირბინა, იხტუნავა, გახურდა და ოფლი დაასხა. ამ დროს
წყალი მოსწყურდა და ცივის წყლის დასაღვეად წყაროზედ
გაიქცა. ვარიკამ რო დაინახა, დაუძახა: „მოითმინე პატარა
ხანს, ძმაო, დაისვენე, ოფლი შეიშრე და მაშინ დალიე
წყალი, თორემ გახურებულს გულზედ ცივი წყალი გაწყენს,
გაცივდები და ისევ ავად გახდებიო.“ შვინჩილამ ვარიკას არ
გაუგონა, დაღალულის გულზედ ცივი წყლით გაძღა და მაშინ-
ვე ციებამ ძაგძაგი დააწყებინა- ვარიკამ ძლივს-ძლიოზით ში-
ნამდის მიიყვანა, დააწვინა ლოგინში და ექიმთან გაიქცა.
მქიმმა მწარე წამლის სმა დააწყებინა. შვინჩილამ ლოგინში
ბევრი იკვნესა, მაგრამ საზამთროდ მაინც მორჩა. როცა კარზედ
გამოვიდა, რუ გაყინული დაინახა და ყინულზედ ცურაობა
მოინდომა. ვარიკა კი ეუბნებოდა: „დაიცადე, ძმაო, ჯერ
ყინული თხელია, გასქელდეს და მაშინ, რამდენიც გინდა,

იმდენი იცურავე, თორემ ჩაგემტვრევა და დაირჩობიო. შინჩილამ ახლაც არ გაუგონა თავისს დასა და ყინულზედ ცურაობა დაიწყო. შინული უცებ ჩაუტყდა, ყვინჩილა ჩავარდა შიგ და დაირჩო.

მორიელი და კუ

მართი კუ და ერთი მორიელი დამშობილდნენ. წავიდნენ გზასა. მასავალი წყალი დახვედათ. მორიელი დაღონდა, გასვლა არ შეეძლო. აქუ უთხრა: „ზურგზედ შემაჯექ, მე გაგიყვანო.“ შეაჯდა მორიელი ზურგზედ. აქუ რო წყალში შეცურდა, მორიელმა თავისი შხამიანი კუდით კბენა დაუწყო. აქუ ჰკითხა: „ძმაო, რას შერებო?“ მორიელმა უპასუხა: „რა ვქნა, ძმობილო, არც მე მინდა, მაგრამ ისეთის გვარისანი ვართ, რომ მტერსა და მოყვარეს ყველას უნდა ვკბენდეთო.“ აქუ დაიყურყუმელავა, მორიელი წყალს მისცა და მიაძახა: „ძმაო, არც მე მინდა, მაგრამ ჩემი გვარი თუ დაშხამულს ტანს არ გაიბანს, გასივდება და მოკვდებაო.“

მელიას კუდი მოწმად

მელია ერთ საქათმეს შეეჩვია და ქათმებს სულ მუსრი გაავლო. ბოლოს საქათმის პატრონმა უხერხა, ხაფანგში გააბა, დაიჭირა და მოკვლა დაუპირა. მელიამ უთხრა: „ტყუილად მკლავ, თავი არ მომიკვდება, მე ამ საქმეში უბრალო ვარო; ამ საქათმისათვის მე ერთი ვარიაც არ მომიკლია, ფეხიც არ შემომიდგამს აქა და მხოლოდ წუხელის გამიწყრა ღმერთი, ბნელაში გზა დავკარგე და უნებლიედ აქ მოვხეტეო.“ — მერმე მაგისი მოწმე გყავს ვინმეო? ჰკითხეს. — „როგორ არაო, ერთი ისეთი მოწმე მყავს, რომ ათზედ უფრო სარწმუნაოა.“ —

ვინ არის ეგ მოწმეო?— „მს ჩემი პატროსანი კუდიო,“ არხეინად მიუგო მელიამა.

ანდჳზა: მელიამ თავისი კუდი მოწმად მოიყვანა.

პატარა მდინარე

დადგე, წყალო, და მიაბე, სად ვინ რა დაგაბარაო? მინა მოვიდა შენთანა, ხელ-პირი დაიბანაო?

ხომ არ ატირდა ბრალოდა, ცრემლები გადმოჰყარაო?

ოჲში წასულსა ძმასთანა დამან რა დაგაბარაო?

უფროსი და უმცროსი ძმა

მართს დედ-მამას ორი ვაჟის მეტი არა გააჩნდა რა. ერთი ვაჟი მეორეზედ ბევრით უმცროსი იყო. უცებ უფროსი მძიმე ავადმყოფი შეიქმნა და სიკვდილის პირზედ იყო მისული. მამას ძლიერ ენანებოდა მზა-მზარეულად გაზრდილი შვილი და სთქვა: „თუ სიკვდილი აუცილებელია, ისევ უმცროსი რომ მომიკვდებოდეს, ის მირჩევნიაო.“ ღედამ უთხრა: „სულ ერთია, რომელი თითიც უნდა მოგვჭრან, ყველა ერთ ნაირად გვეტკინებაო.“

ს ა ზ ა ს უ ხ ო

რომელს საგნებს აქვს შემდეგი თვისება: ტკბილი, მჟავე, მწარე, შავი, თეთრი, მწვანე, ყვითელი, ცხელი, რბილი, ხმელი, ფაფუკი, მაგარი, ბასრი, ჩლუნგი?

სასაყიდლო ჩხუბი

მართი მოხუცებული გლეხი გარდაიცვალა. მან თავისს ორს შვილს დაუტოვა, სხვათა შორის, ერთი „ვეფხვის-ტყაოსანი.“ ძმებს გაყრის დროს წიგნზედ დიდი ცილაობა მოუვიდათ, ორნივე მის დასაკუთრებას ნდომობდნენ და ძლიერ წაიკიდნენ. მელიატორემ უთხრა: „თქვენ ორნივემ უთუოდ ვშვენიერად იცით კითხვა, რომ წიგნზედ აგრე ჩხუბობთო.“ — რა ბრძანებაა,

წიგნისა ჩვენ არც ერთს არაფერი გაგვეგებაო, უბასუხეს.—
„მაშ თქვენ სწორედ იმ ორს სასაცილო ქაჩალსა ჰგვანები-
ხართ, ერთმანეთს რომ სავარცხლის გულისათვის თავ-პირს
ამტვრევდნენ ჭდასავარცხნი თმა კი არც რეთს არ ესხაო,“ უბა-
სუხა მედიატორემა.

მ ა ი ს ი ს დ ი ლ ა

ამომავალმა მზემ წითლად შეღება მთისა წვერები,
შესძრა ყოველი სულდგმული, ააჰიკიკა ფრინველები.
ზადაიფურჩქნენ ათას ფრად ნამით ბანილნი ყვავილნი,
და ლაღანობენ მწვანედა შეთქვირებულნი ჯეჯილნი;
მეცხვარემ ცხვარი შეშალა ამწვანებულსა გორაზე,
პატარა მესხრემ დასძახა ლექსი რაკრაკით გუთანზე;
ზოგმანა მწყერმა გააბა ქუკუკუკი მაღალს ყანაში,
დაუზარელმა ტაროლამ მორთო გალობა ზეცაში.

ტყიდგან ისმის ბუღბუღლისა სტვენა მეტად საამური,
თითქო მას ბანს დასძახისო სოფლის მწყემსის სალამური.
შევაილები სუნნელება მოჰფენია გარს ყველგანა,
ჰხარობს ახლად გაღვიძული მაღლა ცა და ძირს ქვეყანა.

ჩიუბი ადამიანის ასოებისა

მართხელ ადამიანის ასოები წაიკიდნენ. შეხებმა სთქვეს;
„აღარ გვინდა თქვენი ტარება, თუ კარგია, თქვენ თითონ ია-
რეთო.“ ხელებმა წამოიძახეს: „ამდენი მუშაობა თქვენთვის აქამ-
დისაც გვეყო, ახლა თქვენ თითონ იმუშავეთ, თუ კარგიაო.“
პირმა წაიბუტბუტა: „განა სულელი ვარ, მუდამ გასვათ, გაქა-
მოთ, აღარ მინდა თქვენთვის საქმლის ღეჰვაო.“ თვალები ამ-
ბობდნენ: „მოგეწყინდა ამდენი თქვენი ღარაჯობა, აღარ გვინ-
და თქვენთვის ცქერაო.“ შურებმაც ხელი აიღეს სმენაზედ. ასე.
წაიჩხუბნენ ადამიანის ასოები და შესწყვიტეს ერთმანეთის სამ-
სახური. მაგრამ რა გამოვიდა? შევლა ასო დასუსტდა, სხეული
სულ ჩამოხმა და სიკვდილზედ მისდგა. მაშინ ასოები მიხვდნენ.

რომ ჩხუბით ისინი ერთმანეთს დაჰლუპავდნენ, ისევ შერიგდნენ, ერთმანეთის დახმარება იწყეს ზე შეიქმნა სხეული უწინდელივით სალი და ღონიერი.

გამოცანა: ის რა სულიერია, რომ დილით ოთხ ფეხზედ დადის, შუადღისას ორზედ და საღამოს სამზედ?

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

ადამიანის სხეულის ზემო ნაწილს რა ჰქვია? შუა ნაწილს? ქვემო ნაწილს? დამისხედე თავის ნაწილები! საქჩრე, კეფა, ზირი-სახე, ურები, საფეთქლები.

თავი რითი ერთდება ტანთან? ჩამომითვალეთ ტანის ნაწილები! მკერდი, მუცელი, ფერდები, ზურგი, ბეჭები და ხერხემალი. დამისხედე ხელის ნაწილები! მხარი, მკლავი, ნიდაფი, მახა, ხელის სავარცხელი, ხელის გული, ხელის ზურგი, თითები. რა სახელი ჰქვია თვითეულს ხელის თითებს? ცერი, საღვო თითი, შუათითი, აჩა-თითი, ნეკი. ჩამომითვალეთ ფეხის ნაწილები. ბარძაყი, მუხლი, კანკი, წვიფი, კუნთი, კოჭი, ქუსლი, ფეხის ზურგი, თითები.

მიჩვენეთ შუბლი. შუბლ ქვემოდ რა ნაწილია? წარბებს ქვემოდ? თვლებ შუა რა ნაწილია? ცხვირის აქეთ-იქით სორცისან ადგილებს რა ჰქვია? ცხვირ ქვემოდ რა ნაწილია? ზირ ქვემოდ შუბლი, წარბები, თვლები, ღოუები, ცხვირი, ზირი და ნიკაზი რის ნაწილები არის? ზირის სახის ნაწილები.

საჭმელს რითი ვდეჯავთ? კბილებს გარედან რა აფარია? რაში სხედს კბილები? რამდენი უბა აქვს ადამიანს? კბილების ძირს რომ სორცი ჰყოფავს, იმას რა ჰქვია? ზირში რა სძევს? ენის ზემოდ რა ნაწილია? კბილები, ტუჩები, უბები, ღრძილები, ენა და სხვა რის ნაწილები არიან? ზირის ნაწილები. წამწამები, ქუთუთები, კაკალი, გუგა და ბაია რიდას ნაწილები არის? თვალის ნაწილები. დამისხედე ცხვირის ნაწილები.

ადამიანის სორცი რას აკრავს? ძვლებსა. სორცში მსხვილი ძაფებივით რა არის წასუღ-წამოსუდი? ძარღვებში რა დგას? როგორი ფერისაა სისხლი? რა ზრდის ადამიანის სხეულს?

ანდაზება: მუცელი ჩემს ქვევით არის და არა ჩემს ზეითა. — მუცელს აქორებ, ქორია, აღორებ, ღორია. — სამართლით მოკრილი ხელი არ მეტკინება. — მანამ ხმალი მოვიდოდა, ენამ თავი მომქრა. — თეთრი კბილი, შავი გული. — ცალი ხელით ტაში არ დაიკვრის.

გამოცანება: წინ ზურგი, უკან მუცელი. — მართი თახჩა მაქვს, სულ კენჭებით არის გამოტენილი. — მართი ერდო მაქვს, ზამთარ-ზაფხულ ბალახით არის შემოსილი. — მართი ბოსელი მაქვს, ვხვეტე, ვხვრეტე, ვერ დავხვეტე. — მართი პირსახოცი მაქვს, ვაშრე, ვაშრე, ვერ გავაშრე. — აი ჩემი თოფ-თოფელა, ცის კიდეშის მიმწვდენელი. — ბოძი, ბოძი, ბოძანდარი, ზედ გულა და ზედადგარი, ზედ იქყიტი, ზედ იკრიჭი, ზედ იალბუხის მთა არის, იმაშია ქალა, შიგ ღორები წვანან. — თეთრი სცხვებს, წითელი ურევს, ოხერი იძახის: ჩამომაყარეო. —

ორნი ფრინველნი ჩემს თავსა დაბადებიდგან სხდებიან;

ამ წამს რომ ჩემთან არიან, იმ წამსა გაფრინდებიან;

სხვასა უსინჯვენ ჯავარსა, თავისას ვერა ჰხედვიან;

ახლო არიან მეზობლად, ერთმანეთს ვერა ჰხედვიან.

ენის გასატყხა: მრთსა კაცსა ბლისკინელსა ბლის კალათით ბლის ხიდზედა ბალი გააქვს და გამოაქვს. — ბაყაყი მყაყე ქაობში ბაყბაყებს ბაყბაყ მღევივით.

საზსუსო და საწერა: ძეფა არის ნაწილი თავისა... მუსლი არის ნაწილი ფეხისა... საფეთქელი... ნიკაპი... პირის სახე... ლოყა... საქორე... ღრძილი... ნესტო... წარბი... მუთუთო... მნა... ბუგა... ტუჩები... წამწამები... ძბილები... მკერდი... შბა... ბეჭები... ნიდაყვი... სასა... ძოქი... ბაია... მუხლი... მაჯა... ხერხემალი... შურები... მუცელი... ბარძაყი... ძუნთი...

ღასწერეთ, რითი გაირჩევა ერთმანეთისაგან ხელები და ფეხები?

თაფ-ნება თაგვი.

თაგვებს სორო ჰქონდათ ერთი სახლის ახლო. ამ სო-
როდგან ისინი მიწასა ხობრიდნენ ყოველ მხრივ, მხოლოდ ერთს
მხარეს ძლიერ ერიდებოდნენ. მათში ერია ერთი ახალგაზდა
და თაფ-ნება თაგვი. პიტეხა ამ თაგვმა: „ამ მხრისკენაც უთუ-
ოდ მიწა უნდა ვთხარო და ქონი გამოვთხაროთ“. ზამოც-
დილმა თაგვებმა უთხრეს: „მანდეთკენ მიწის თხრას თავი და-
ანებე, თორემ ქონის მაგივრად კატას გამოსთხარი და თავს დაი-
ღუპავო.“ არ დაუჯერა, სთქვა: „რა იციან ბებრუცუნებმაო.“
თხარა და თხარა მიწა და მართლა გამოთხარა, მაგრამ ქონი
კი არა, ვეებერთელა მშვიერი კატა. ძვლებოდა თაგვი კატის
კლანკებში და ამბობდა: „ახია ჩემზედ, უფროსებმა და ჩემზედ
გამოცდილებმა ჰკვიანი დარიგება მომცეს და მე კი არ გა-
უფგონე და მასხარადაც ავიგდეო.“

ანდაზა: თაგვმა თხარა, თხარაო, კატა გამოთხარაო.

ღათვის სიზმარი.

ღათვმა სთქვა: სიზმარი ენახე, რაც რამ თავს გადამხდებოდა:
სიმიინდი ბევრი შევქამე, ხილად არ გამიხდებოდა;
ხელი შევეუწყე სკაში თაფლს, ვსვლიბე, ვინ მიმიხედებოდა;
მეღორის ტყეში გადაველ, იქ ღორი მეგულებოდა;
ერთი ბურვაკი შევქამე, შხამადაც შემერგებოდა;
სოფლის ბოლოს რომ გავედი, ვიცოდი არ შემრჩებოდა;
ლამაზ-ლამაზი ბიჭები თოფ-იარაღში სხდებოდა,
ლამაზ-ლამაზი მწვერები თითის ფრჩხილებზედ სდებოდა.
ზამიგდეს ისეთს მინდორსა, თვალი არ გადასწვდებოდა;
ისეთს ხევ-ხუვში ჩამაგდეს, ქორი ვერ ჩაფრინდებოდა;
დამაზილეს ბევრი ტყვია, სიკვდილი მომსურდებოდა;
იქ დაღვა სისხლის მორევი, ზედ ნავი მოსცურდებოდა.
მოვიდა ყვავი, ყორანი, სვამდა და არ ილეოდა;
მარბებმა გამინაწილეს, სვავი ძვალ-ძეულით ძლებოდა.

კოჭლი და ბრმა.

ძოჭლი და ბრმა მიდიოდნენ. მიაღწენ ერთს მდინარეს, გასვლა ვერ მოახერხეს და დაღონებულები დასხდნენ წყლის ნაპირსა. წაადგა თავს მესამე მგზავრი. „რას დამძარებულხართო?“ ჰკითხა. „შთხრეს: „როგორ არ დავღონდეთ, ერთს უფეხობა უშლის გასვლასა და მეორეს უთვალთბაო.“ „შთხრა მგზავრმა: „ერთმა მეორისაგან ფეხები ითხოვოს, სამაგიეროდ მას თვალები ათხოვოს და ორნივე იქით ნაპირს გახვალთო.“ მართლა, ბრმამ კოჭლი ზურგზედ შეისვა, კოჭლმა ბრმას გზა უჩვენა და ორნივე მშვიდობით გავიდნენ იქითა ნაპირსა.

ერთი და ორი.

შენ პირი ერთი გაქვს, ყური კი ორი; რისთვის? შენვე მიხვდი: ბევრი ისმინე, ცოტა იყბედე.

პირი ერთი გაქვს, თვალი კი ორი; რაღა? იმიტომ-რომ ორჯელ გასინჯო და ერთხელ სთქვა.

პირი ერთი გაქვს, ხელი კი ორი; რაღა? იმიტომ-რომ ბევრი იმუშაო და ცოტა სჭამო.

ს ა ზ ა ს უ ხ ო.

რის ხმას ვეძახით წკარუნსა? ზუზუნსა? ეღარუნსა? შრი-ალსა? კრიალსა? შიშხინსა? ღრიჭინსა? ხრიალსა? წანწკარსა? ჰეჰასა და ქუხილსა? ბუყბუყსა? შიშინსა?

მახეში გაბჟული ჩიტო.

ბავშვება.

ბაბჟულხარ, ჩიტო, მახეში? ბაჩერდი, ნულარ ფთხრიალობ! ჩვენი ხარ, ველარ წაგვიხვალ, დაგვიმორჩილდი, რას წვალობ?

ჩიტა.

ნეტავი რისთვის გინდივართ, ბავშვებო გენაცვალებით? ზამიშვით, ჩემთვის გავფრინდე! რას გამოამჩჩებით წვალებით?

ბავშვები.

მერ შეგელევით, მალხაზო, აგაცდენტ ყოველს გასაჭირს:
სულ შაქრით ჩაგიტკბარუნებთ მაგ პაწაწინა ყელს და პირს.

ჩიტა.

ჩად მინდა თქვენი შაქარი? არ მიყვარს, ჩემთვის მწარეა.
მინდორში ვიჭერ ბუზ-პეპლებს, სხვაც ბევრი საკენკარია.

ბავშვები.

ტრიალს მინდორში, საწყალო, გაგყინავს ცივი ზამთარი,
და აქ კი ოქროს გალია შენთვის ეხლავე მზად არი.

ჩიტა.

ნუ შიშობთ! გადაფრინდები საზამთროდ თბილსა მხარესა,
ტყეობაში კი სამოთხეც არ მინდა გულ-მწუხარესა!“

ბავშვები.

ახ, რომ იცოდე, ჩიტუნავ რა რიგად შეგიყვარებით?
არ მოგაწყენდით, ღმერთმანი, ნიავს არ მოგაკარებდით.

ჩიტა.

მე, მეგობრებო, მეც მჯერა, მეფერვით უეჭველია;
მაგრამ ეგ თქვენი ალერსი რა ვქნა, რომ მავნებელია?
ბალია ჩემთვის ციხეა, ეს ბავშვნო, ნუ გავიწყდებათ;
ტყვედ ყოფნა მაწყენს, ფეხებს ვფშეკ და თქვენვე გული დაგ-
წყდებათ.

ბავშვები.

გაუშვეს, უთხრეს: „მაშ ღმერთმა აწ მოგიმართოს ხელიო!
ზაფრინდი, გადაიარე ქიკტიკით მთა და ველიო.“

ბრმა, კოჭლი და ლატაკი.

იყო სამი ამხანაგი: ბრმა, კოჭლი და ლატაკი. მართელ
სუფრაზედ ისხდნენ და ღვინით კარგად დაითვრნენ. ბრმამ
უთხრა კოჭლსა: „შენ ეი, დიდ-დიდ ლუკმებს ნუ იტენ პირ-
ში, თორემ მზეს დაგიბნელებო.“ კოჭლმა უპასუხა: „აბა რას
ხედავ? შე ბრუტიანო და მართლა მზე დაბნელებულო, დიდს

ლუკმას ვიდებ, თუ პატარასაო. ახი არ იქმნება შენზედ, ეხლავე წამოვხტე, კაი ღონიერი წიხლი ჩაგცხო და სული გაგანთხევი-
ნოო.“ — მოჰკალ ეგ საძაგელი და მე ვზღამო, დაუმატა ლატაკმა.

ასე სასაცილოდ ჰხდის ყველას ღვინის ჰარბად სმა.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

რითი ხედავთ? თვალებითა. რითი ისმენთ? ყურებითა. რითი
ჭკრძნობთ გემოსს? ენითა. სუნსა? ცხვირითა. რითი იგებთ სიარბი-
ლეს და სიმაგრესა? შეხებითა. მხედველობასა, მისმენელობასა, გე-
მოვნებასა, ენისვასა და შეხებასა რა ჰქვიათ? ხუთი გრძნობა. თვა-
ლებსა, ყურებსა, ენასა, ცხვირსა და სხეულის კანსა ჰქვიათ გრძნობის
სახსრები, ანუ ორგანოები.

მე ვამბობ: ბაღასი მწვანეს, ცა ღურჯაო, მეღანა შავია, რძე
თეთრია, სისხლი წითელია, — რომელი გრძნობით ვიგებ ამას? მხე-
დველობითა.

ზარის რეკას, წულის შუილს, სიმღერასა გალობასა, ჭიკჭიკ-
სა, ძახილსა, ბღავილსა რომელი გრძნობით ვიგებთ? მისმენელობითა.

რომელი გრძნობა გვატუობინებს ქუხილსა? სიმწვანესა? ტკაცან-
სა? ღაზღაზსა? ჭეივილსა? სინათლესა? სიწითლესა? ჩურჩულსა?
სიუფითლესა? სითეთრესა? სტეგანასა?

მე ვამბობ: ვარდის სული მომდის, ლეშა ჰუარს, — რომელი
გრძნობით გავიგე ესენი? ენისვითა.

რომელი გრძნობა გვატუობინებს რახუნსა? სიჭმასესა? სიღა-
მასესა?

მე ვამბობ: შაქარი ტკბილია, კომში ანუ ბია მჭავეს, ბოლოკი
მწარეს, მარილი მღაშეს, — რომელი გრძნობით გავიგე ყველა ეს?
გემოვნებითა.

რომელი გრძნობით გტუობულობთ მორთულობასა? სიმჭავესა?
სიმწარესა? სიტკბილესა? საკმდის სულსა?

მე ვამბობ: ფაცარი ხმელია, ბუმბული რბილია, ეინული ღი-
ზია, თოფლი ცივია, თონე თბილია, — რომელი გრძნობით გავიგე
ესენი? შეხებითა.

რომელი გჰმნობა გვატუბინებს დანის სიწუნგესა ანუ სი-
ბლაგესა? ხანჯლის მჭრელობასა? ზიტნის სუნსა? ქაღალდის ფერ-
სა? ტუტის სიბოლსა? წიწილის წივილსა? ზამთრის სიციფესა?
მშრის სიხსარესა?

ანდაზები: როგორც თვალი შორს, ისე გული შორს.—
რეგვენს კაცს ჰკუა თვალში აქვს.— ზრმათა შორის ცალ-თვა-
ლიო არს პირველი სარდალიო.— შრუსათვის ორჯერ როდი
სწირვენ.

გამოცანება: მრთი მოლაპარაკე, ორი მაცქერალი და
ორი მსმენელი ერთს კვახზედ სხედან.— ის რა მხედარია, რომ
ცხენზედა ზის და თავისი ფეხები ყურებზედ აქვს გაწყობილი.—
შის უნდა ცალ-თვალი იყვეს?

ენის გასატეხი: ღედავ, რამან დაგაბერა, რამან დაგადე-
დაკაცა?

საზასუხა და საწყერი: ღასწერეთ, რას გვატუბინებს მხე-
ღველობა, მსმენელობა, გემოვნება, ყნოსვა და შეხება?

ფუტკარი და მტრედი.

ჰაფისაგან დაღალული ფუტკარი ჩავარდა წყალში და
ირჩობოდა. ახლო ხე-
ზედ დედა მტრედი იჯ-
და. მთავალი შეასწრო
ფუტკრის გაჭივრება-
სა, აფრინდა, მოჰგ-
ლიჯა ნეკერჩხალის დი-
დი ფოთოლი და ჩა-
უგდო წყალში. ფუტ-
კარი ზედ შეჯდა და
წყალმა ნაპირზედ გა-
მორიყა. ზაიშრო მზე-

ზედ სველი ფრთები, აფრინდა და წხიარული ბზუილით გას-
წია თავისი სკისაკენ.

ბავიდა რამდენიმე დღე. ბარტყებისათვის საკმლის ზიდ-
ვით დაღალული მტრედი ხეზედ იჯდა და სთვლემდა. ამ დროს
მონადირე მიეპარა მტრედსა, ამოეფარა ჩირგვსა და დაუმიზნა
თოფი. ამას თვალი მოჰკრა ახლო ყვავილზედ მჯდომმა ფუტ-
კარმა, აფრინდა, სწრაფად მოუარა მონადირეს უკანიდამა და
მარჯვენა ხელზედ უკბინა სწორედ იმ დროს, როცა ჩახმახს
აცემინებდა. მონადირეს სიმწარისაგან ხელი აუკანკალდა და
ტყვია ასცდა მტრედსა.

ანდაზა: რასაც დასთესავ, იმასვე მომიკი.

ემაწვილი და პეპელა.

ჭრელი პეპელა დაათრო და გააბრუა იამა;
მას მიეპარა ემაწვილი, დაიჭირა და იამა.

აღერსით უთხრა პეპელას:

„თავს რითი ირჩენ შენაო?

როგორ არ გღალავს მთელი დღე
მოუსვენარად ფრენაო?“

პეპელამ უთხრა: მინდორში

მცხოვრობ მე უზრუნველადო;

იქ ყვავილები გაშლილა ჩემს საზრდოდ, საწუწნველადო.

რაც დღე მაქვს, ტკბილად ვატარებ, ჩემს ნებაზედაც დავფრენო;

მაგრამ დღეგრძელი არა ვარ, გამიშვი ნულარ მაცდენო.

ემაწვილმა ხელი გაუშვა, გაფრინდა ნაზი პეპელა,

და, თითქო ნიშნად მადლობის, თავს ევლებოდა ნელ-ნელა.

თბგვები და კატა.

თაგვებს კატამ საქმე გაუჭირა. ისე დღე არ გადიოდა,
ოთხი-ხუთი არ დაეფხრიწა თავისი კლანჭებითა და კბილებითა.
დაღონდნენ და შესწუხდნენ თაგვები. ბოლოს მოიყარეს ერ-

თად თავი და დაიწყეს სჯა, თუ როგორ ეშველათ თავიანთ თავისათვის. მართმა ყმაწვილმა თავგმა სთქვა: „ფიქრი ნუ გაქვთ, ძმებო, საქმეს ადვილად მოევლებაო: ჩვენ იმიტომ ვიღუპებით, რომ კატის მოპარებას ვერა ვტყობულობთო. ჩვენ რომ ციცუნიას ეფვანი შევბათ, ჯღარუნი ყოველთვის შეგვატყობინებს იმის მოახლოვებასა, მოვკურცხლავთ ღროზედ, თავს ვუშველით და კატას სიმშილით მოვკლავთო.“ „შშვენერი აზრიაო,“ წამოიძახეს ყველა თავგებმა ერთხმად. მაგრამ როცა მოხუცმა თავგმა ჰკითხა: აბა თქვენში ვინ იკისრებს კატისათვის ეფვნის შებმასაო, ყველანი შიშის ძაგძაგმა აიტანა და სოროგებში მიიმალ-მოიმალნენ.

თ ო ვ ლ ი.

მეთრ-წვერა სპეტაკ ზამთარმა გამოიჩინა თვის ძალა, ზაჰყინა დაბლა ხმელეთი, სიცივით ააკანკალა. მაგრამ უფალმა მალლიდგან წყალობის თვალით დაჰყურა, შეჰკერა თოვლის საბანი, მცივანს ქვეყანას დაჰხურა. ზამოეხვიენენ შიგ თბილად ბუჩქნი, ხენი და ხეხილნი, მეთრს საბანს თბილად ქვეშ მოჰყენენ ჯერ კიდევ ნორჩნი ჯეგჟილნი. ზღეხმა სთქვა: „ამის უამეს რას ნახავს ჩემი თვალიო; შიცი, რომ ზამთარს თოვლიანს თან მოსდევს მოსავალიო“.

ბოროტისათვის სიკეთე.

თოვლიანი ზამთარი იდგა. ზღეხს პავლეს ხორბალი ჰქონდა ჩასატანი წისქვილში დასაფქვადად. მარხილი უნდა შეება, მაგრამ წინა დლით ტყეში მარხილი გადაუბრუნდა და გაუტყდა. პავლემ მიჰმართა თავისს მეზობელს და მარხილი სთხოვა. მაგრამ მეზობელმა ხელი არ გაუმართა და ცივი უარი უთხრა. ზავიდა რამდენიმე დღე. პავლეს მეზობელს ძლიერ დასჭირდა ხერხი. ხერხი თვითონ არა ჰქონდა, პავლემ კი იმ წინა დლით ქალაქიდგან ახალი ხერხი მოიტანა. მეზობელი პირ-

შავად იყო პავლესთან და ერცხვინებოდა ეთხოვა მისთვის ხერხი, მაგრამ მეტი ჯანი არ იყო. მივიდა და გაუბედავად სთხოვა ხერხი. პავლემ იმ წამსვე გამოურბენინა და თავაზიანად მისცა. მეზობელი სირცხვილით დაიწვა, სთხოვა პავლეს მიეტევებინა მისთვის წინანდელი სიბრყვე და პირშავობა და აღუთქვა: თავი მომიკვდეს, თუ ამ ღლიდგან შენი ერთგული მეზობელი არ ვიქმნეო.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

რასა ჰქვიაან წვიმა? როდის და რა ამინდზედ ჩნდება წვიმა? რისთვის არის სასარგებლო წვიმა? ზამთარში წვიმის მაგივრად რა მოდის? რასა ჰქვიაან ქარი? რომელი მხარეებიდგან ჰქრის ქარი? რომელს ქარსა ჰქვიაან ზენა-ქარი? ჰვენა-ქარი? რასა ჰქვიაან ნამი? რა დროს იცის ნამი? წვიმა და თოვლი ღრუბელს გასდის, ნამი რაღას გასდის? ჰაერსა. როცა ნამიანს დამეს ძლიერა ცივა, ნამი გაიუინება ხოლმე; ამ გაიუინულს ნამს რა ჰქვიაან? რისთვის არის მაზარალებელი რთვილი? თუ წვიმას მდლა ჰაერში ძალიან ცივი ქარი დაუხვდა, გაიუინება და მრგვალ უინულად გადაიქცევა. რას ვეძახით ამ უინულებს? ძაშ რა ეოფილა სეტყვა? რისთვის არის მაზარალებელი სეტყვა? რასა ჰქვიაან ქუხილი და ეფვა და რა დროს იცის? ეფვა რო ძიარს დედამიწაზედ დაეცემა ხოლმე, იმას რას ვეძახით? მეს-სა. წვიმასა, ქარსა, თოვლსა, ნამსა, რთვილსა, სეტყვასა, ქუხილსა, ეფვასა და მესსა რა საერთო სახელი ჰქვიაან? ბუნების მოვლენანი. შეადარეთ: წვიმა და თოვლი, ნამი და რთვილი, სეტყვა და თოვლი.

გაიშვირეთ თითი იმ მხრისკენ, სადაც მზე ამოდის. რა ჰქვიაან იმ მხარესა? თითი გაიშვირეთ იმ მხრისკენ, სადაც მზე ჩადის. იმ მხარეს რაღა ჰქვიაან? ზიარი რომ აღმოსავლეთისკენა ჰქნა, ზურგის გასწვრივ რა მხარე იქნება? მარჯვნივ? მარცხნივ? რად ჰქვიაან ამ უკანასკნელს მხარეს ჩრდილოეთი? იმიტომ რომ შუადღისას ჩრდილი სწორედ იმ მხრისკენ წადება ხოლმე. დაიხსომეთ, რომ აღმოსავლეთსა, დასავლეთსა, სამხრეთსა და ჩრდილოეთს ჰქვიაან

ოთხი მხარე ქვეყნისა. როდის წადგება ხოლმე ჩრდილი დასავლეთისაკენ? აღმოსავლეთისაკენ? ჩრდილოეთისაკენ? რატომ სამხრეთისაკენ ან წადგება ხოლმე ჩრდილი? რომელი მხრისკენ უნდა ციადეს და რომლისკენ უნდა ცხელოდეს? რად უნდა ციადეს ჩრდილოეთისკენ და რად უნდა ცხელოდეს სამხრეთისკენ?

ანდაზებია: მოვიდა სეტყვა, დახვდა ქვა. — მოვლი თეთრია, მაგრამ სიცივე დიდი იცის. — როგორც ჰქუხს, ისე არა სწვიმს. — შარის მოტანილს ქარივე წაიღებს.

გამოცანებია: ბევრჯელ მნატრობენ, გულით მელიან, როცა მოვალ-კი, იმალებიან. — მალლიდგანა წამოვიდნენ ხაპა-ხუპით ცხენოსანნი, სულ აქეთ იქით გაჰფანტეს ქვეითნი და ცხენოსანნი. — ცოცხალია, ჩუმიდ არის, მოკვდება, ღრიალს ასტეხავს. — არც იწვის ცეცხლში, არც სძირავს წყალში.

ენის გასატეხია: თეთრი თრითინა თეთრს რთვილზედ თრთოდა.

საპასუხო და საწერია: მოვლი... აღმოსავლეთი... მხნობა... სეტყვა... დასავლეთი... სიზარმაცე... ჭუხილი... ზღმარტლი... ბეჯითობა... ჩრდილოეთი... მღვა... ნესვი... მოწყალება... წვიმა... სამხრეთი... ბოლოკი... ნამი... ჩხიკვი... რთვილი... ბუზი... თუნგი... ბალბა... ჭურდობა... სპილო... მენი... შარი... ზამთარი... ბინდი... ბზა... ფშატი...

დასწერეთ, რითი გაირჩევა ერთმანეთისაგან წვიმა და თოვლი, რთვილი და ნამი?

წერო და შამფური.

მართმა უცხოელმა მონადირემ ცაში წერო დაინახა, მაშინვე გაექანა ტყეში, მოიტანა შეშა, დაანთო ცეცხლი და შამფურს თლა დაუწყა.

შართველმა მგზავრად გამოიარა, დაინახა ესა და ჰკითხა: კაცო, საკლავი კი არსადა სჩანს და ეგ ცეცხლი და შამფური ნეტა რისთვის გინდაო?

— ხედავ მაღლა წეროსაო? მესერი ისარსა, მოვახვედრებ, ძირს ჩამოვაგდებ, გავბტყვნი, ავაგებ ამ შამფურზედ, დაუდებ ამ ცეცხლზედ, შევწვამ და შევექცევით.

განცვიფრდა ქართველი და სთქვა: მოდი ერთი ამ კაცის სეირს ვუყურებო.

უცხოელმა აიშივრა მაღლა შვილდ ისარი, სტყორცნა წეროსა, მაგრამ ნახევრობამდისაც ვერ აუწია; ისარი ძირს დაეშვა და დედამიწაში ჩაერქო.

მაშინ ქართველმა უთხრა: არა, ძმობილო, ისევ ჩვენებური წესი სჯობნებია თქვენებურსაო: ჩვენში ჯერ წეროს მოჰკლავენ და მერე შამფურს გასთლიანო.

ანდაზა: ზეცას წერო მიფრინავდა, ძირს შამფურსა სთლიდნენ.

გამოცანა: ბინდ შეწვი და გინდ მოხარშე, გინდ კერიდგან დასძარიო, გინდ გასცერი, გინდ გამტკიცე, ის დარჩება, რაც არიო.

ქალების მუშაობა.

ლექებმა რომ დამიჭირეს, დამდეგ იყო მკათათვისა;
ასი მთა გადამატარეს, მთები კავკასიონისა.

შავხელდე ჩერქეზთ მინდორსა, ნისლი იდგა შავი ზღვისა.
სამი ქალი თივას სთიბდა, სამივ ჩერქეზთ ბატონისა;
ხელში ეჭირათ ცელები, პირები აქვს აღმასისა;

მარმარილოს სალესავით იმათ მოუწყობენ პირსა;
სამნივ იგრე დასძახიან, როგორც ანგელოზი ცისა.
არ მენახა, გამიკვირდა მუშაობა დიაცისა.

უვაჟი და სურნა.

შვავს წყალი მოსწყურებოდა და მინდორში დაყიალობდა, ეგები წყალს მივაგნო და ყელი გავისველოვო. უცებ წა-

აწყდა წყლიანს სურასა; მაგრამ, დახე ყვავის ბედსა, სურაში წყალი ნაკლულად იდგა. როგორ უნდა დიელია წყალი? შიგ ვერ ჩახტებოდა, ადგილიდგან ვერ დასძრავდა, ვერც წააქცევდა, ამიტომ რომ სურა

დიდი იყო. ღაფიქრდა ყვავი და ბოლოს ეს ხერხი მოიგონა: კენკები მოაგროვა და თავისი ნისკარტით სურაში თითო-თითოდ ჩაჰყარა. წყალმა ზევით-ზევით ამოიწია და ბოლოს პირამდინ ამოვიდა. შვავმა დაიგრძელა კისერი, ჩაჰყო ნისკარტი სურის ყელში და მიაძღა წყალსა.

ანდაზა: ხერხი სჯობია ღონესა, თუ კაცი მოიგონებსა.

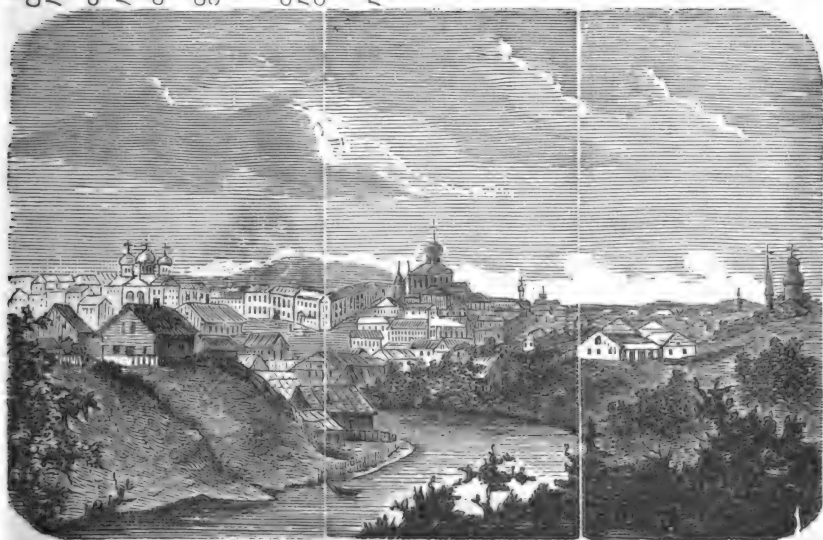
მონადირის ლექსი.

მეფის მონადირე ვიყავ, ვაჭრევეინებდი ხმაღსაო;
მეფეზედ მოსულსა მტერსა ქვაზედ ვუხლიდი თავსაო;
სამშობლოს დამაქცევარსა თავზედ დავცემდი ზარსაო;
ბაქცეულს ნადირს ვიჭერდი და შევისვამდი მხარსაო;
მეფე მწყალობელი მყავდა, იმას მივგვრიდი კარსაო;
მტერი რო აგვიჩნდებოდა, წინ მივუძღოდი ჯარსაო;
სადაც ცუდ-სავალი იყო, იქ გავიყვანდი გზასაო;
საწყალსა, გაჭირვებულსა შორით ვაწვდენი ხმასაო.

მრთხელ სანადიროდ გახლდით ერთს უდაბურსა მთასაო;
ირემსა თოფი ვესროლე, მოვარტყი მარჯვნივ მხარსაო;
რა ის შევიპყარ, ვინანე, რომ ჯვარი ენახე რქასაო;
ღაჯექ და ბევრი ვიტირე, ვაის ვიყრიდი თავსაო!

ვანო და ქალაქი.

ვანოს მამა დილით ადრე ურმით ქალაქს მიდიოდა.
ვანო აუტყდა: მამილო, გეთაყვა, თან წამიყვენე და ქალაქი
მაჩვენეო. მამამ დაისვა ურემზედ და წაიყვანა. შუადღისას
ქალაქი შორიდგან გამოჩნდა. ვანო ცქერად გადაიქცა და
სულ ქალაქისკენ იხედებოდა.

— მამილო, აის თეთრად და ყვითლად რაები ბჭყვრია-
ლებს მალლა ჰაერში? ჰკითხა ვანომ მამასა. — საყდრების გუმ-
ბათებიო, შვილო, უთხრა მამამ. — „რად უნდათ მაგდენი საყდა-
რი, განა ჩვენსავეთ ერთი ეკლესია კი არ ეყოფათ.“ — რო-
გორ ეყოფათ, შვილო, რომ ამ ქალაქში ჩვენს სოფელზედ
ოცჯერ უფრო მეტი მცხოვრებია.

ბი შევიდნენ ქალაქში. ვანოს თვალები აუჭრიალდა, იმ-
დენი ახალი სანახავი დახვდა. მას აკვირვებდა: ლამაზი ორ-სამ

სართულიანი სახლები, განიერი, სწორე და გრძელი ქუჩები, ბაზარი, სადაც ათას ნაირი ხალხი ბუზივით ირეოდა და გაჰქონდა ჟივილ-ხივილი, ღუქნები ხელოსნებისა და სავაჭრო მაღაზიები, სავსენი მყიდველებითა.

როგორ მოგეწონა ქალაქი? ჰკითხა მამამ შანოს, როცა ქალაქიდან გამოვიდნენ. — „უჰ! ძალიან მომეწონა, უთხრა შანომ; მაგრამ ეს კი მაკვირვებს: რატომ ბაკები, ბოსლები და საბძლები არსადა სჩანდა?“ — რად უნდათ, შვილო, ეგენი ქალაქელებსა, უთხრა მამამ; ისინი არცა ხევენ, არცა სთესვენ და არც საქონელი ჰყავთ; ფულებს შოულობენ ვაჭრობით; ხელოსნობით, სამსახურით და ყიდულობენ სოფლელებისაგან პურსა, საკლავსა და შეშასა.

სადამოზედ შანო იჯდა თავისს ტოლებში და ქალაქის ამბავს ელაპარაკებოდა.

ქ ა რ თ ე ე ლ ე ბ ი .

პირველ თქმულია ძველთაგან სიღარბაისლე მესხისა; პურადობა და ვაჭრობა ქართლელთა არ ეძრახვისა; ზრდილნი არიან იმერნი, მტერთა მიმცემნი რისხვისა; ომი და ლხინი კახისა მოსაწონია კაცისა.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

რა ჰქვიათ თქვენს სოფელს? აღმოსავლეთით რა სოფელი უძევს? დასავლეთით? ჩრდილოეთით? სამხრეთით? თქვენს სოფელს ახლო რა ქალაქია? რითი გაიჩნევა ერთმანეთისაგან სოფელი და ქალაქი? ყველა ქართულს სოფელსა და ქალაქსა რა საერთო სახელი ჰქვიათ? საქათველო.

საქართველოს აღმოსავლეთის ნაწილს ჰქვიათ კახეთი. კახეთიდან რომ დასავლეთისკენ წახვიდე, ქართლში მიხვად. ქართლს დასავლეთით ამერეთი უძევს. ამერეთის თავს ჩრდილოეთისკენ რაჭა აწის. ამერეთის იქით დასავლეთისკენ სამეგრელოა. სამეგრელოს თავს ჩრდილოეთისკენ სვანეთია. სამეგრელოს ბოლოს სამხრეთის-

კენ გუკია მდებარეობს. სამხრეთით გუკიას უძვეს შესხეთი. კახეთი, ქართლი, იმერეთი, რაჭა, გუკია, სამეგრელო, სვანეთი და შესხეთი არის საქართველოს ნაწილები. მთელი საქართველო არის ნაწილი რუსეთის სახელმწიფოსი და განიყოფება ქუთაისისა და თბილისის გუბერნიებად.

მითხარით, რომელი მხრისკენ უნდა წავიდეს მგზავრი გუკიიდან სამეგრელოს? სამეგრელოდგან იმერეთს? იმერეთიდან სამეგრელოს? იმერეთიდან რაჭას? რაჭიდან იმერეთს? იმერეთიდან ქართლს? ქართლიდან იმერეთს? ქართლიდან კახეთს? კახეთიდან ქართლს?

თქვენს ახლეს რომელი მთაა? რა ქვეყანა მთის ქვემო ნაწილსა? შუაწელსა? ზემო ნაწილსა? საქართველოს რომელი მხრისკენ უფრო დიდი მთები აქვს? რა სახელი ქვეყანა ამ მთებსა? რა სძევს კავკასიონის მთებზედ ზამთარ-ზაფხულს? რად სძევს ამ მთებზედ თოვლი ზიგისის დრესაც კი? დაიხსრმეთ, რამ კახეთში არას გომოხრის მთა, — ის არის ტოტი კავკასიონის მთებისა და შუა კახეთსა გაწოლილი ჩრდილოეთიდან სამხრეთისკენ. ქართლში არის გაწოლილი დასავლეთიდან აღმოსავლეთისკენ თრიალეთის მთები. ქართლსა და იმერეთს შუა სძევს სურამის მთა; ეს არის ტოტი კავკასიონის მთებისა. იმერეთს და რაჭას შუა არის მთა ნაქერადა. გუკიასა და შესხეთის შუა არის ატარის მთები. ჩამომითვალეთ საქართველოს მთები.

არწივი და ღორი.

არწივმა მაღალს მუხაზედ ბუდე გაიკეთა და გამოიჩია პატარა ბარტყები. იმავე ხის ქვეშ ბუნაგი გაიკეთა გარეულმა ღორმა და დაყარა გოქები. არწივი ყოველ დღე დაჰქროლა ვდა სანადიროდ და საკმელს უზიდავდა თავისს ბარტყებსა. ღორი სჩიქნიდა მიწას ხის გარშემო, დადიოდა ტყეში და სალამოობით მოჰქონდა თავისი გოქებისთვის საკმელი. სცხოვრობდნენ ასე მშვიდობიანად ორნი მეზობელნი.

ძატამ მოინდომა დაეღუპა ორივე სახლობა თავის სა-
სარგებლოდ და ქორიკანაობა იხმარა ხერხად. წადგა არწივის
წინ და მოახსენა: შენ, არწივო, სიფრთხილე გმართებს,
შორს ნუ მიდიხარ; თვალი ადევნე შენს მტერს ღორსა, მას
ცუდი საქმე მოუწადინია: უნდა ხეს ძირი გამოუთხაროს,
წამოაქციოს და ბარტყები დაგიჭამოს. მერმე წავიდა ღორთან
და უთხრა: შენ ძლიერ საშიში მეზობელი გყავს; გუშინ
უცაბედად ყური მოვკარი იმის სიტყვებსა; არწივი ეუბნე-
ბოდა თავის ბარტყებსა: არხეინად იყავით, შვილებო, ხვალ
გავიტყუებ თუ არა ტყეში ღორსა, დავავლებ კლანჭებს ერთს
იმის გოჭსა და საუზმედ ამოგიბენინებთო.

მასჴრა კატის ქორმა. პრწივს შიში მიეცა ღორისა, ღორს
არწივისა. მელარც ერთი ანებებდა თავს ბინასა, ველარც მეორე,
და ერთმანეთის დარაჯობაში აღამებდნენ ღლეებსა. ღარჩნენ
უსაქმლოდ ბარტყებიცა და გოჭებიც და მალე დაიხოცნენ.
ძატასაც ეს უნდოდა: გადმოაგდებდნენ თუ არა მკვდარს ბარ-
ტყსა, ან გოჭს, ის მაშინვე მივარდებოდა და შეახრამუნებდა.
ერთი შვილიც აღარ შერჩათ უბედურს არწივს და ღორსა.
მეჴორე კატამ კი მუცელიც გაიძლო და ქონიც ბევრი მიიკრა.

გუთნის ლექსი.

სახნისმა სთქვა: „ქვესკნელს დავალ, მზისა შუქი მენატრება.“
საკვეთელმა გაიგონა: „ჩემზედ მეტი შენ რა გხვდება?
მეტის-მეტის წინ ძლოლითა წინა კბილი არა მრჩება.“
მს ჯამბარამ გაიგონა: „ჩემზედ მეტი თქვენ რა გხვდება?
პედარია, მე დავლპები, დარი ცეცხლად მომედება.“
მს ხარებმა გაიგონეს: „ჩვენზედ მეტი თქვენ რა გხვდებათ?
ღავადებენ მძიმე უღელს, ზედაც მეხრე დავვაჯდება;
ჩავვიყრიან შინდის ტაბიკს, არ გასწიო, არ იქნება.
ის უსჯულო გუთნი-დელა ქვეშ-ქვეშ გამოიყურება;
იმას არ ეტყვის მეხრესა, უდივრობა არ იქნება...

ზადმომკრეს მალლა რქაშია, სისხლმა ამხეთქა თავშია;
ღავიჩოქე და შევყვირე მეუფეს მალლა ცაშია:

„ჩემო მეუფევ, მიშველო, სისხლმა ამხეთქა თავშია!“
— მე აქედგან რა გიშველო, მეც მაგინებენ ცაშია.
მე მაშინ მოგეშველები, აქ მოვლენ სამართალშია,
ღავადო რკინის უღელი, ჩავადო ჯოჯოხეთშია.

მშიშარა ვანო.

საღამოზედ დედამ თავისი შვილი მანო მარანში შეჭ-
ვზაენა საღვინის გამოსატანად. შიგ რო შევიდა მანო, ქარმა
ჩანთელი გაუქრო. ამ დროს მოესმა რაღაცა ბუყბუყი—თურ-
მე მაქარი სდულდა. მანომ კი სხვა ნაირად იფიქრა: „ჭაჯი,
დედავ!“ კანკალით დაიყვირა და უკანვე გამოიქცა; გზაზედ
თოხს ფეხი დაჰკრა და ტარი მოხვდა თავში. „ვაიმე, ვაიმე,
მიშველეთ, ქაჯი მკლავს!“ დაიღრიალა მანომ და კარებში უნდა
გამოვარდნილიყო; მაგრამ, საუბედუროდ, ამ დროს ქალამნის
თასმა მოეხსნა და კარებში გამოედო. ბაიშხლართა მანო
მარნის კარებთან და მორთო საშინელი ღრიალი: „ვაიმე,
მიშველეთ, ქაჯმა დამიჭირა, მკლავსო.“ ბამოვარდა დედა
და ცოცხალ-მკვდარი მანო ძლივს ააყენა.

როცა მანოს ტოლებმა ეს ამბავი შეიტყეს, მასხარად
აიგდეს, აჯავრებდნენ და დაცინვით ჰკითხავდნენ: როგორ იყო,
რომ შეგაშინა მაქარმა, თოხმა და ქალამნის თასმამაო?

პატარა მდინარე.

შეღებდ ჩამორბის წანწყარი პატარა წყალი ანკარა; ძეგებზედ გადადულს ჩანჩქარით, ძეგშას მიტბორავს წყნარ-წყნარა. მიხვევ-მოხვევით გზას იკვლევს, ბალახებს შუა ჩაუდის; ხან იმალება, აღარ სჩანს, ხან კი ლაპლაპი გაუდის, შერად-ფერადნი ყვავილნი მისს ნაპირებზედ ხარობენ; ლურჯი ცა, შორნი ღრუბელნი თავისს სარკედა ხმარობენ. მირბის, ჩახჩახებს ანკარა, უხვად რწყავს არე-მარესა; ღელის რძესავით ერგება მიწას ხმელს ზე მწყურვალესა.	ბეაღვისაგანა ჩათუთქულს და დაყვითლებულს ყანებსა ისევ უბრუნებს სიცოცხლეს, ამწვანებს, ალაღანებსა. სიმინდის, პურის მალამო, მენახის მალხენელია, სოფლის დიდი და პატარა შველა მის მადლიერია. არ კმარობს ამდენს სიკეთეს, აგერა ღარს ეტანება; წისქვილს აბრუნებს, ბორბლებსა თავს ახლის, არ ენანება. ჯაფისგან აქაფებულნი მიშხუის ქვემო მხარესა, და აქ ამ სოფელს, იქ იმას უყვავებს არე-მარესა.

სამი გეზაფერი.

თავადი, ვაქარი და გლეხი შორს გზას მიდიოდნენ. წინ დიდი მდინარე დახვდათ. ჩასხდნენ ნავში და მდინარეში შეცურდნენ. მენავე მებაღურიც იყო. შუა წყალში მოზრდილი თევზი დაინახა, ვერ მოითმინა, ესროლა ბადე და, დახე ხიფათსა, თითონაც თან გადაჰყვა ბადეს. ნავი მდინარეში მოიტაცა. ნაპირიდან ნავში მსხდომთ დაუძახეს: „არიქა, ნიჩაბი მოუსვით, თორემ დაიღუპებითო“.

თავადმა თავ-მოწონებით უთხრა თავისს თანამოგზაურებს: „მე არ შეკადრება ნიჩაბს ვუსვამდე და თქვენ ისე ისხდეთო“.

სოფლაგარმა სთქვა: „თქვენისთანებს მე ორმოცს ვიყიდი და გავყიდი, მე გემსახუროთ, თქვენ კი ისხდეთ, რას ეგვანებაო“.

ზღეხმა სთქვა: „აქაც რომ მე მიმსახუროთ, თქვენის ხელის განძრევას როდის-ღა შევესწროვო“.

ამ ჯიბრიანობაში ნავი კლდეს დაეჯახა, გადაბრუნდა და ჯიუტი მგზავრები წყალმა წაიღო.

მეუღაბნოე და დათვი.

მართი მეუღაბნოე სცხოვრებდა უდაბურს ტყეში. ღაიჭირა დათვის ბელი, გაზარდა ღ შეიჩვია. ძაი მოსამსახურე გამოადგა: დათვი ნადირობდა, შეშა მოჰქონდა, ქოხს ჰდარაჯობდა და თავისს პატრონს ხშირად უკან დასდევდა. მართელ პაპანაქებაში მეუღაბნოეს გძინა ჩრდილ ქვეშ მწვანეზედ. დათვი გვერდით უჯდა და ბუზებს უგერებდა. მართმა ბუზმა ყველაზედ უფრო საქმე გაუჭირა და დათვი გააჯავრა. დათვმა ეს ბუზი ბევრჯელ გააფრთხო, მაგრამ ვერ კი მოაშორა სრულიად: ბუზი ისევ უკან ტრიალდებოდა და მეუღაბნოეს ჰკბენდა ხან ცხვირზედ, ხან ლოყაზედ და ხან თვალეში. ბოლოს ბუზი შუბლზედ დააჯდა. დათვი მოთმინებიდგან გამოვიდა: „მოიცა, შე შეჩვენებულო, მე შენ რა გიყო: არ მოშორდი და მიცქირე, როგორ გაგსრისო.“ მს რო სთქვა, აიღო ერთი ლოდი და, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, ესროლა შუბლზედ მჯდომს ბუზსა. ბუზი მართლა მოჰკლა, მაგრამ მეუღაბნოესაც სული გააფრთხობინა.

ანდაზება: სულელი მეგობარი მტერზედ უარესიაო. — შეგნებულთან ჭირი სჯობიან შეუგნებელთან ღხინააო.

ლ ი ა ხ ე ი .

ღიახემა სთქვა: ავდილდები, პარავს არ დავედარები, ისე მოვალ და მოვხუევი, თითქოს ფეხს მეკრას ნალები. ცხინვალის ხიდს შევუთვალე—აწ სადღა დამემალეები? შუალამე რომ შეიქმნა, მაშინ ავუბი თვალეები;

მარი მცურავი დავარჩე, ულვაშ-ნაღები ლაღები;
მათი ცოლები სტიროდნენ, დაირჩენენ ჩვენი ქმარები.

ღაიცა, გნახავ, ლიახვო, დავხვეოდნენ კოლოები,
ბიჭ-ბუჟნი გაქყაპუნებდნენ და გწკუპლაოდნენ გოგოები.

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

თქვენს ახლ რა მდინარეა? რა ჰქვიათ იმ ჩადრმაგებულს ადგილს, რომელშიაც წყალი სდის? რა იჭერს ანუ იკაფებს წყალს კალაპოტში? რამდენი ნაპირი აქვს მდინარეს? რომელ ნაპირსა ჰქვიათ მარჯვენა ნაპირი? მარცხენა? საიდგანაც მდინარე გამოდის, იმ ადგილს რა ჰქვიათ? სადაც ჩადის, იმ ადგილს რაღას ეძახიან? მდინარის ტოტი რასა ჰქვიათ? ფონი? რასა ჰქვიათ ტბა? წყარო? რუ? კუნძული? ჩახრიალა რაღასა ჰქვიათ? ჩახრიალას გეძახით იმ ადგილს, სადაც მდინარე მადლიდგან ჩადის, ჩაშუსის, ჩახრიალებს.

ვეელაზედ უფრო დიდი მდინარე მთელს საქართველოში არის მტკვარი. სათავე სამხრეთისაკენ ოსმალეთის საზღვართანა აქვს, ჩრდილოეთისაკენ შიდას, ქართლში ჩამოდის, აქ აღმოსავლეთისკენ ბრუნდება, ქართლზედ მიდის, კახეთის ბოლოს უგდის და ჩადის კასპიის ზღვაში. ქართლში მტკვარს ერთვის: ღიახვი, ქსანი და ახაგვი, — სამნივე კავკასიონის მთებიდან გამოდიან, სამხრეთისკენ მორბიან და ჩადიან მტკვარში. კახეთში ორი მდინარეა: ალაზანი და იორი. ორნივე კავკასიონის მთებიდან გამოდიან და სამხრეთისკენ მიდიან. მათ ჰყოფს ციფ გომბორის მთა. ალაზანი იქითა კახეთზედ მიდის, იორი აქეთზედ. იორი ერთვის ალაზანს და ალაზანი ჩადის მტკვარში. მეორე დიდი მდინარე საქართველოში არის რაონი; რაონიც კავკასიონის მთებიდან გამოდის, სამხრეთისაკენ მორბის, ჯერ რაჭაზედ, მერმე იმერეთზედ, შემდგომ დასავლეთისკენ ბრუნდება, გურიასა და სამეგრელოს შუა მიდის და ერთვის შავს ზღვასა. რაონში მარცხნივ ჩადის ყვირილა, მარჯვნივ ცხენის წყალი, რომელიც იმერეთსა და სამეგრელოს შუა მიმდინარეობს. მესხეთში არის მდინარე ჭოროხი. ჩამომითვალეთ საქართველოს მდინარეები,

ვევლასზედ უფრო დიდი ქალაქი საქართველოში, ანუ ახლანდელს თბილისისა და ქუთაისის გუბერნიასა და მთელს კავკასიაში, არის თბილისი. ასის დიდის სოფლის ოდენა იქმნება. იპურაბს ასი ათასზედ მეტს მცხოვრებელსა. სძევს ქართლში, გაშენებულია მტკვრის ნაპირებზედ. მეორე ქალაქი ქართლისა არის ახალციხე, რომელიც თბილისზედ ბევრით პატარაა. მესამე ქალაქი არის გორი, ახალციხის ნახევრის ოდენაა და სძევს მტკვარზედ, ლიახვის შესართავთან. კახეთში მდებარეობს სიღნაღი და თელავი, ორნივე იქითა კახეთში არიან. სიღნაღი ახალციხეზედ ცოტა ნაკლებია, თელავი-კი მხოლოდ გორის ოდენაა. იმერეთში არის ქუთაისი, უმთავრესი ქალაქი მთელის დასავლეთის საქართველოსი, ახალციხის ოდენაა და სძევს რიონის ოსსავე ნაპირზედ. სამეგრელოში არის პატარა ქალაქი ზუგდიდი. გურიაში არის აგრეთვე ორი პატარა ქალაქი: ოზურგეთი და ფოთი. ბათუმის მაზრაში ანუ მესხეთში შავი ზღვის პირად სძევს ქალაქი ბათუმი. ჩამომითვალეთ მთელი საქართველოს ქალაქები.

ანდაზები: წყალნი წავლენ და წამოვლენ, ქვიშანი ძირს დარჩებიან. — სანამ ბალახი გაიზრდებოდეს, მდინარეში ბევრი კოკა წყალი ჩაივლის. — ზღვაც დაილევა კოვზითა. — წყალწაღებული ხავსს ეკიდებოდა. — ზღვა ისე არ დაშრება, რომ გუბის ტოლა გახდეს. — ჯერ ფონს იკითხვენ, მერე წყალში შევლენ. — შონი გასვლის შემდეგ უნდა დალოცო და არა გასვლის წინად. — ასეთი ხილი გაღე, რომ შენმა შვილიშვილმაც ზედ გაიაროსო.

გამოცანება: შრემი მირბის, ხელნები სდგას. — მართი სადგომი ვიცი, მუდამ დადის და ყვირის, არც ერთმა მისმა მღვურმა ლაპარაკი არ იცის. — ლმერთმა ბრძანა და კაცმა სთქვა: დევს შევადგათ უნაგირი, არცა უნდა თივა ქერი, არცა ლაგამ-უნაგირი.

საზნაუხი და საწერი: დასწერეთ რა სარგებლობა აქვს კაცს მდინარისაგან?

ენის გასატყუბი: ნიორი ნანიორალში, რიონი ნარიონალში. — წახდა, წავიდა ჩოჩეთი, რაღა ექნათ უჩოჩეთოთა!

მეზადურის შვილი.

იყო ერთი მეზადური. ჰყავდა ერთი ვაჟიშვილი. წავიდა სათევზაოდ და თან თავისი ვაჟი წაიყვანა. მივიდა დიდს მდინარეზედ, ახსენა ღმერთი და გადაისროლა წყალში ბადე თავისი ვაჟის

ბედზედ. თევზი იმდენი მოხვდა ბადეს, რომ ნაპირს ძლივს-
ლა გამოათრია. გადახადა ბადეს და ნახა, რომ იმდენს უთ-
ვალაეს თევზში ერთი სისხლივით წითელი და მეტად ლამა-
ზი თევზი ურევია. მეზადურმა უთხრა თავისს შვილს: „მე
წავალ შინ, ურემს მოვიტან თევზების წასაღებად და მანამ-
დინ აქ ყური კარგად უგდე, მეტადრე უფრთხილდი ამ წი-
თელს თევზსაო.“

მეზადური რო შინ წავიდა, ყმაწვილმა აიყვანა წითელი
თევზი, ბევრი სინჯა, ეალერსა და ბოლოს სთქვა: „ცოდვა
არ არის ამისთანა მშვენიერი თევზის სიკვდილი; მოდი ისევ
გაუშვებო.“ ადგა და თევზი წყალში გაუშვა. მაშინ თევზი
მოუბრუნდა ყმაწვილს, მადლობა გადაუხადა, გამოიძრო
ფრთილგან ფხა და უთხრა: „რადგან მაგისთანა სიკეთე მიყა-
ვი, აი ეს ჩემი ფხა შენთვის მომიცია; როცა ძლიერ გაგი-
ჰირდეს, მოდი წყლის პირას, ეს ფხა უბილგან ამოიღე, ჩემი

სახელი ახსენე, მაშინვე შენთან დავიბადები და უთუოდ გი-
შველიო.“ შემაწვილმა ფხა გამოართვა და უბეში ჩაიღო. თევ-
ზმა მხიარულად გადიქნია ბოლო და შესერიალდა წყალში.

მივიდა მებაღური, შეიტყო წითელი თევზის გაშვება, საშინ-
ლად გაუჯავრდა შეილსა და უთხრა: „წადი, დაიკარგე,
ჩემს სიცოცხლეში თვალით აღარ დამენახოვო.“

წავიდა ყმაწვილი. მიდის გზასა. მართიკ ენახოთ დაქან-
ცული ირემი მორბის და უკან მოსდევენ ძაღლები და მონა-

ღირეები. შეეცოდა ყმაწვილს ირემი, გაეჩანა, მოაელო რქაში

ბელი, დაიჭირა და მონადირეებს უთხრა: „არა გრცხვენიათ, ჩემს გაშინაურებულს ირემს დასდევთ დასაჭერადაო? მონადირეებს ეგონათ, ირემი მართლა შინაურიოა, თავი დაანებეს და წავიდნენ. როცა კარგა მოშორდნენ, ყმაწვილმა გაუშვა ირემი. ირემმა გამოიძრო ბალანი, მისცა ყმაწვილსა და უთხრა: „რახან მაგისტანა სიკეთე მიყავი, აი ეს ჩემი ბალანი შენთვის მომიცია; როცა ძლიერ გაგჭირდეს, ამოიღე, ჩემი სახელი ახსენე, იმ წამსვე შენთან დავიბადები და გიშველიო.“ ყმაწვილმა ბალანი უბეში ჩაიღო და გასწია.

ბევრი იარა, თუ ცოტა იარა, დაინახა, რომ დაქანცულს

წეროს მისდევს არწივი და ის არის, უნდა დაიჭიროს. შეეცოდა ყმაწვილს წერო, გაეჭანა, ესროლა კომბალი არწივს, შეაშინა, გააფრთხო და გააშვებინა წერო. როცა წერომ სული მოიბრუნა, გამოიძრო

ერთი ფრთა, მისცა ყმაწვილსა და უთხრა: „რადგანაც მაგისტანა სიკეთე მიყავი, აი ეს ფრთა შენთვის მომიცია; როცა გაგჭირდეს, გამოდი მინდვრად, ამოიღე ფრთა, ჩემი სახელი ახსენე, მაშინვე შენთან დავიბადები და გიშველიო.“ ყმაწვილმა ფრთა უბეში ჩაიღო და გასწია.

ბოლოს ნახა, რომ მწვერებს გამოუგდიათ წინ მელია, საშინლად დაუღალავთ და, ის არის, უნდა დაიჭირონ. შეეცოდა ყმაწვილს მელია, ჩოხის კალთა აიხადა და მელია ქვეშ დამალა. როცა მწვერები მოშორდნენ, ყმაწვილმა გაუშვა მელია. მელიამ ბალანი გამოიძრო, მისცა და უთხრა: „რახან მაგისტანა სიკეთე მიყავი, ეს ჩემი ბალანი შენა გქონდეს; როცა გაგჭირდეს, ამოიღე, ჩემი სახელი ახსენე, იმ წამსვე შენთან

დავიბადები და გიშველიო.“ შმაწვილმა ბალანი უბეში ჩაიღო და გასწია.

ბევრი იარა, თუ ცოტა იარა, მივიდა ყმაწვილი ერთს ციხესთან. ამ ციხეში სცხოვრებდა ერთი მზეთ-უნახავი ქალი. მშრად ის უნდა შეერთო, ვინც ამ ქალს ისე დაემალეობოდა, რომ ვერ იპოვიდა. ზამოეცხადა ამ ქალს ყმაწვილი. ჰკითხა ქალმა ყმაწვილს: „რად მოსულხარო?“ — ცოლად მინდა შეგერთოვო, მიუგო ყმაწვილმა. ჭაღმა უთხრა: „თუ ისეთს ადგილას დამემალეობი, რომ ვერ გიპოვნო, შენი ცოლი გავხდები და თუ გიპოვნე, სამუდამოდ საპყრობილეში ჩაგსვა მო.“ ყმაწვილმა უთხრა, კარგი, ოღონდ-კი ოთხჯერ დამალვის ნება მომეცეო. ჭაღი დასთანხმდა.

შმაწვილი გამოვიდა ციხიდან, მივიდა წყლის პირას, ამოიღო თევზის ფხა და ახსენა წითელი თევზი. თევზი იმ წამსვე ყმაწვილთან დაიბადა, მიესალამა და ჰკითხა: „რა გაგჭირვებია, ჩემო კარგო მეგობარო?“ შმაწვილმა უთხრა: „ასე და ასეა ჩემი საქმე და ისეთ ადგილას უნდა დამმალო, რომ ეშმაკმაც-კი ვერ მიპოვნოსო.“ თევზმა შეისვა ყმაწვილი ზურგზედ სწრაფად, ჩაარბენინა შიგ ზღვის ძირში, ჩასვა ერთს ამოღრუტულს ფოსოში და ზვედგანაც თვითონ გადაეფარა. ჭაღმა ჩაიხედა თავისს სარკეში, ბევრი იცქირა და

ბოლოს ყმაწვილს თვალი მოჰკრა უძირო ზღვაში. ძალს ძალიან გაუკვირდა: „თქვენი ჰირიმე, ეს რა ეშმაკი ვინმე ყო-

ფილაო.“ მეორე დღეს ყმაწვილი თამამად გამოეცხადა ქალს. ძალმა უთხრა: „ტყუილად თამამობ, კარგად დაგინახე, ზღვის ძირში რომ იჯექი და ზე-

ვიდგან წითელი თევზი გეფარაო.“ ბანცვიფრდა ყმაწვილი: „გენაცვა, დედავ, ეს რა თვალთმაქცი ვინმე ყოფილაო.“

შმაწვილი გამოვიდა და კიდევ წავიდა დასამალავად. ბავიდა მინდორს, ამოიღო ირმის ბალანი და ახსენა ირემი. ირემი იმ

წამსვე ყმაწვილთან დაიბადა, მიესალამა და ჰკითხა: „რა

გაგჳირვებია, ჩემო გულითაღო მეგობარო?“ შმაწვილმა უთხრა: „ასე და ასეა ჩემი საქმე და ისეთს ადგილას უნდა დამბალო, რომ ეშმაკმაც ვერ მიპოვნოსო.“ ირემმა შეისვა

ყმაწვილი ზურგზედ, ქარივით გააქანა, ცხრა მთას იქით გადიყვანა, ერთს გამოქვაბულში შესვა და თვითონაც ზედ მიეფარა. ძალმა ჩაიხედა თავისს სარკეში, ბევრი იცქირა და ბოლოს ძლივს მოჰკრა თვალი დამალულს ყმაწვილსა. მეორედღეს ყმაწვილი თამამად გამოეცხადა ქალსა. ძალმა უთხრა: „ტყუილად თამამობ, კარგად დაგინახე, ცხრა მთას იქით გამოქვაბულში რომ იყავი შემაღული და ირემი გეფარაო.“ ზანცვიფრდა კიდეც უფრო მომეტებულად ყმაწვილი და კიდეც შეშინდა.

ბამოვიდა ყმაწვილი ციხიდგან და მესამედ წავიდა დასამალავად. ტრიალს მინდორზედ ამოიღო ფრთა და ახსენა წეროს სახელი. წერო მაშინვე ყმაწვილთან დაიბადა, მისვალმა და ჰკითხა: „რა გაგჳირვებია, ჩემო კარგო მეგობარო?“ შმაწვილმა უთხრა: „ჩემი განსაცდელის ღდეცა არის, ისეთს ადგილას უნდა დამბალო, რომ ეშმაკმაც ვერ მიპოვნოსო.“

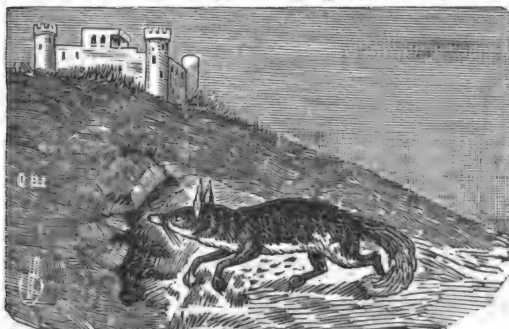
წერომ შეისვა ზურგზედ ყმაწვილი, აფრინდა, წავიდა მაღლა-

მაღლა, ლურჯს ცაზედ. მიაკრა ყმაწვილი და ქვევდიდან ამოეფარა. ძაღმა ამოიღო სარკე, გაიხედა ოთხივ-კუთხივ, ვერ იპოვნა და შეფიქრიანდა. ბოლოს მაღლა აიხედა სარკითა და დაინახა ზეცაზედ მი-

კრული ყმაწვილი. ბაუკვირდა მეტად ქალს: „ეს რა ქაჯი ვინმე ყოფილა, თქვენი ჭირიმეო.“ მეორე დღეს ყმაწვილი თამამად გამოცხადდა. ძაღმა უთხრა: „ტყუილად თამამობ, კარგად დაგინახე, ცას რომ მიჰკროდი და ქვევდიდან წერო გეფარაო.“ ყმაწვილი უწინდელზედ უფრო განცვიფრდა და ძალიანაც შეშინდა: „ვაიმე, მეოთხეჯერაც რომ მიპოვნოს, ხომ დავიღუპებიო.“ ბამოვიდა ციხიდან ხელ-ახლად დასამალავად.

ყმაწვილი გავიდა მინდვრად, ამოიღო მელიის ბალანი და ახსენა მელია. მელია მაშინვე ყმაწვილთან დაიბადა, მიესალმა და ჰკითხა: „რა გაგჭირვებია, ჩემო გულითაღო მეგობაროო?“ — „ასე და ასეა ჩემი საქმე და ისეთს ალაგას უნდა დამმალო,

რომ იმ თვალთმაქცმა ქალმა ვერ მიპოვნოსო, თორემ თუ მიპოვნა, სამუდამოდ საპყრობილეში ჩამსვამსო.“ მელიამ უთხრა: „ნუ გეშინიან, ოღონდ ორი კვირის ვადა სთხოვე

ქალსა და ისეთს ადგილას დაგმალავ, რომ თუნდ ძებნითაც მოკვდეს, ვერ გიპოვნოსო.“ ყმაწვილმა გამოსთხოვა ორი

კვირის ვადა. მელია წავიდა, ერთის მთის ძირიდან დაიწყო მიწის თხრა და სორო მოიტანა სწორედ იმ ტახტქვეშ, რომელზედაც ქალი იჯდა. შეაძვრინა შიგ ყმაწვილი, ატარა სორო-სორო და ქალის ტახტ ქვეშ მიწაში დასვა.

ძალმა ჩაიხედა სარკეში და ბევრი ათვალიერა ყმაწვილი: ხან აღმოსავლეთისკენ იხედა, ხან დასავლეთისკენ, ხან სამხრეთისკენ, ხან ჩრდილოეთისკენ, ხან ცაში იცქირა, ხან ზღვაში სძებნა, მაგრამ ტყუილად: თვალი ვერსად მოჰკრა. ბოლოს დაიძახა: „სადა ხარ, შე ქაჯო, გამოჩნდი, ველარ დაგინახეო.“ შემაწვილმა ქვევიდგან ხმა გასცა და ტახტის ქვეშიდგან გამოძვრა. ღარჩა ქალი ნაჯობნი და ყმაწვილი იქმნა გამარჯვებული.

მეორე დღეს ისეთი მშვენიერი ქორწილი გამართეს, რომ ჩიტის რძეც კი ბევრი ჰქონდათ.

ს ა მ ნ ი მ მ ა ნ ი.

მართი დიდებული მეფე იყო და სამი ვაჟი ჰყავდა. მეფემა სთქვა: „უნდა გამოვცადო ჩემი შვილები და შევიტყო, რომელს აქვს სამეფო ჰკუთვნო.“ სამივესა ჰკითხა: „რა უფრო კეკლუცია, რა უფრო მსუქანია და რა უფრო სწრაფიაო?“ შეტროსმა ვაჟმა ტრაბახით მოახსენა: „კეკლუცი არის ჩემი ცოლი, მსუქანი არის ჩემი ცხენი და სწრაფია ჩემი ქორიო.“ მამამ უთხრა: „მეფობა არ გელირსოს შენაო.“ შუათანა ვაჟმა იხმარა პირფერობა და მოახსენა: „დედოფლის ულამაზესი, მეფის ცხენის უმსუქნესი და მეფის შავარდნის უსწრაფესი არა იქნება—რა მთელს დედამიწაზედაო.“ იმასაც უბრძანა მამამ: „არც შენა ხარ ღირსი მეფობისაო.“ ბოლოს უმცროსი წარსდგა მამის წინაშე და მოახსენა: „გაზაფხულზედ უკეკლუცესი, შემოდგომაზედ უმსუქნესი და თვალზედ უმაღლესი არა იქნება—რა დედამიწის ზურგზედაო.“ მოეწონა მამას ეს პასუხი და სამეფო უმცროსს შვილს დაუმკვიდრა.

ა გ თ ა ნ დ ი ლ ი.

აგთანდილ გადინადირა ქედი მაღალი ტყიანი;
მერც მოჰკლა ხარი, ვერც ფური, ვერცა ირემა რქიანი.
ნახტომსა შეველსა ფერდსა ჰკრა ისარი ორბის ფრთიანი,
დაჰკიდა ცხენის ტახტასა ტყავ-გაუხდელი, რქიანი.
ჩამოხტა მუხისა ძირსა, ცეცხლი დაანთო ძლიერი,
ცხენსა მოხადა, ღაიგო თაქალთო უნაგრიანი;
დაჯდა და თალა შამფური, ნწვადი ააგო მცვრიანი.
სანამ მწვადი შეიწოდა, ცხენსა მისცა საძოვარი...
ლურჯამ კაცი დაინახა შორი გზიდამ მომავალი,
შებტა ცხენი, შესქიხვინა, ისა კაცი ავი არი.
მეჯინიბეს დაუძახა, ლურჯა მომგვარე ჩქარადა;
ბავაზედ ხელი გადუსვა, ზედ წამოახტა მარდადა;
მიწრონი გაარბენინა, მინდორი უფრო ჩქარადა.
უკუ იხედა, მოსდევდნენ ის ურჯულონი ჯარადა.
ასი ჰკრა და ასი მოჰკლა, ერთი გადურჩა შავადა;
მრთი იმანაც ესროლა, სისხლი წავიდა ღვარადა.
მუხისა ძირსა ჩამოხტა, ტოტი იწოდა ფარადა;
დაჯდა და წიგნი დასწერა, მტრედს გამოაბა მხარადა:
„მს დედა ჩემსა მიმირთვი, ვეღარ მოვივალ ჩქარადა,
ბიყვარდა თეთრი მანდილი, ჩემზედ შედეგე შავადა;
ის ჩემი ქამარ-ხანჯალი მღვდელს მიეც საწირავადა,
ის ქალი ისეთს კაცს მიეც, მე მჯობდეს თვალად-ტანადა,
ის ჩემი ციხე-ქალაქი თან გაატანე მზითვადა.“

მოწვეულებული წარმხცი.

იყო ერთი ყმაწვილი, შთამომავლობით თავადიშვილი.
ჯანი და ღონე ღმერთს კარგი მიენიჭებინა; მაგრამ სიზარმაცე-
კი დიდი სჭირდა და ჯაფას სრულიადაც არ კადრულობდა.
ამასთან უმამულოც იყო. სიზარმაცისა და უმამულობის გამო
ყმაწვილი დიდს გაჭირვებას ითმენდა, ძლიერ ღარიბად სცხო-

ვრებდა, თავის თავს გლახკად და უბედურად ჰრაცხდა და, ვისაც არ გინდა, შესჩიოდა ბედის უსამართლობასა.

მართელ ეს ყმაწვილი მიდიოდა გზასა ძლიერ დაღონებული და ბედის მომდურავი. მივიდა წყაროს თავსა, დალია ცივი წყალი და დაჯდა დასასვენებლად მაღალი ბუჩქის იქით, რომელიც წყაროს პირს იყო ამოსული. ბუჩქმა ყმაწვილი სრულიად დაჭფარა. ჩამდენისამე წამის შემდეგ წყაროსთან მივიდა კაცი, რომელსაც მარჯვენა ხელი არა ჰქონდა და ხმა-მაღლა წარმოსთქვა: „ახ, ნეტავი-კი მარჯვენა ხელი მბმოდა და უბედნიერეს კაცად ჩავთვლიდი ჩემს თავსაო?“ შმაწვილმა დაიხედა თავისს ძლიერს მარჯვენაზედა და ტკბილად გაიღიმა.

ცალხელა რო წავიდა, იმავე წყაროსთან მივიდა ორივე თვალით ბრმა, რომელიც პატარა ბიჭს მოჰყავდა. ბული რომ ცივი წყლით გაიგრძილა, წარმოსთქვა: „ახ, რა ბედნიერი ვიქნებოდი, რომ თვალის სინათლე მქონოდა და მშვენიერი ქვეყნიერების ცქერით გაჰძღარეყავო!“ შმაწვილმა თავისი გამჭრიახი თვალეები გადაავლო მშვენიერს მიდამოსა და უფრო ტკბილად გაიღიმა.

ბოლოს იმავე წყაროსთან მივიდა ორივე ფეხით კოჭლი, რომელიც ძლივს მილახლახებდა, და წარმოსთქვა: „ახ, რა ნეტარნი და ბედნიერნი არიან ისინი, ვისაც ფეხები მთელი ასხიაო!“

ზაიგონა ეს ყმაწვილმა, ფიცხლავ წამოხტა თავისს ღონიერს და საღს ფეხებზედ და სთქვა: საშინლად მოტყუებული და შემცდარი ვყოფილვარ. მე არამც თუ გლახაკი და უბედური არა ვყოფილვარ, არამედ მქონია იმდენი სიმდიდრე, რომ ამ სამსავე უბედურს მგზავრს გააბედნიერებდა და გაამდიდრებდა. ჩემთვის მხოლოდ საჭიროა ზარმაცობა შევიძულო, ჯაფა შევიყვარო, მარჯვენა გავსარჯო, თვალი და ფეხი საქმეზედ მოვიხმარო და მაშინ ქონებაც და ბედნიერებაც კარზედ თვითონ მომადგებაო.

ორმოში ჩაგდებული მეფე.

ორნი მეფენი შიბნენ. მართმა მეორესა სძლია, დაიჭირა და ორმოში ჩააგდო. ბავილენენ დღენი, მოვიდა ერთი ნაცნობი კაცი და მოინდომა ამოყვანა და გაპარება მეფისა. ჩასძახა ორმოში: „კარგს არ ვიქ, რომ ამოგიყვანო და გაგაპარო?“ მეფემ ჰეგმოდგან მადლობა უბრძანა. მოიტანა თოკი და ამოიყვანა. ახლა უთხრა: „კარგი არა ვქენ, რომ ამოგიყვანეო? მეფემ კიდევ მადლობა გადაუხადა. პატარა ხანს უკან ხელახლად ჰკითხა: „ხომ კარგი ვქენიო?“ მწყინა მეფესა და დიძახა: „არვინა ხართ, ამ კაცმა გამაპარაო“. მოცვიდნენ დარაჯები, დაიჭირეს ორნივე და ჰკითხეს მეფესა: „რად გაამჟღავნე და არ გაიპარეო?“ მეფემ უთხრა: მინამ ამომიყვანდა და გამაპარებდა, საყვედურით ამაესო; სანამ შინ მივალწვედი, კიდევ დამარჩობდა, და აქვე ყოფნა ვარჩიეო.

თამარ დედოფლის ლექსი.

საქართველოს დედოფალი, დედა ქართლისა თამარი, სიმშვენიერით მოსილი, ამომავალი მზის დარი. ღავით სოსლანის მეუღლე, რომელს უმშვენა მან მხარი, ღიდუბეში იქორწინა, სადაც რომ საყდარი არი. ნადიმობა გაუმართა, მოიწვია თავის ჯარი; ასი სული ცხვარი დაჰკლა და ორასი ნიშა ხარი. ლურჯი სუფრა გაუშალა, იქნებოდა ასი მხარი. მერივ ობლებსა უწყალობა ოქრო-ვერცხლი დიდი ძალი.

მეფე და იმისი ვაჟები.

მეფე ვინმე იყო დიდებული. ჰყავდა ოც-და-ათი ვაჟი. ღაბერდა და სიკვდილის დრო მოუახლოვდა. ღაიბარა თავისი ვაჟები, მოატანინა ოც-და-ათი შვილდ-ისარი, შეჰკრა ერთად, მოსწია დასამტკრევად, მაგრამ ვერც ერთი ვერ გასტეხა. მერმე

კონა გახსნა, თითო-თითო ისარი ცალ-ცალკე მოსწია და ყველანი დაამსხვრია. მიუბრუნდა თავისს შვილებსა და უთხრა: „თუ ერთად იქნებით და ერთ პირზე იდგებით, მტერი ისე ვერ დაგძლევთ, როგორც მე ვერ ვძლიე ისრების ერთად შეკრული კონა; მაგრამ, თუ გაიყრებით და გაცალ-ცალკევდებით, მაშინ მტერი ისე დაგლენავთ, როგორც მე ცალ-ცალკე ისრები დავამსხვრიეო.“

ს ა ს ა უ ბ რ ო .

გინ აშენებს სოფლებსა და ქალაქებს? მთები და მდინარეებიც ადამიანის გაკეთებული არის? არა, ბუნებათ არის გაჩენილი. დამისხელეთ რამდენიმე საგანი, ადამიანის ხელით გაკეთებული! ჩამომითვალეთ ბუნებათ გაჩენილი საგნები! ყველა იმ საგნებს, რომელიც ადამიანის ხელით არის გაკეთებული, ჭკვიან ხელფანებითა საგნები. იმ საგნებს კი, რომელიც ბუნებათ არის გაჩენილი, ჭკვიან ბუნებათა საგნები. მითხარით, ბუნებათა საგანია, თუ ხელფანებითა ხიდი? ბაღახი? გზა? ცხოველი? სახლი? ქვა? საუდაჩი? მიწა? წყარო? ღუქანი? ტბა? შინა? სარკე? ტყე? ჩოხა? თიხა? ჭურჭელი? ჩითი? ფული? რკინა? გუთანა? დეღე? რუმბი? სეტყვა? ვერცხლის ფული? საათი? ბაღდადი? ხე? ხის ავეჯი? თოფლი? ეურძენი? ღვინო?

ადამიანსა, იმისს გაკეთებულს საგნებსა, ბუნებასა და იმისს გაჩენილს საგნებს ერთად რა ჭკვიან? — ჭკვეანა. გინ არა მთელისს ჭკვეუნი გაშენი, ანუ შემომქმედი? — ღმერთი.

სასულიერო-ზნეობრივი განყოფილება.

ს ა უ დ ა რ ი.

ჩვენს სოფელში აშენებულია მშვენიერი თლილი ქვის საუდარძო წმიდა გიორგის სახელობაზედ. იგი სდგას შუა სოფელში მაღლობს

ადგილზედა და გადასტქერის მთელს სოფელსა. გარშემო გალავანი არტყია და გალავანს ირგვლივ შიგნიდან ჩარიკებული აქვს ხეები. ხეებით დაზრდილულს მწვანეზედ ხშირად იკრებიებიან ჩვენის სოფლის კაცნი და ქაღნი საღატავად და ერთმანეთის სანასვად.

რამდენიმე გერსის სიშორიდგანვე დაინახავ ჩვენი საუდრის გუმბათსა თეთრად ბჰვევრიალა ჟგრი-თა და უნებლიედ გადაწერ პირჟგაკსა და შეევედრება ღმერთსა.

მთელი ჩვენი სოფელი დიდს თაყვანსა სტუმს ჩვენს საუდარძსა. და ან როგორ არ უნდა სტეს? ყველა ჩვენგანი ამ საუდარძია მონათლული, მასში ევედრება ღმერთსა, ისმენს წირვა ღოცვასა, სმენულობს სახარებასა და დაბადებასა, ამბობს აღსარებასა, მიიღებს ხოლმე წმიდა ზიარებასა და სულის ცხრების გზაზედ დგება. ამავვე საუდარძი მიიტანენ ჩვენს კვამსა, როცა სულს მივაბარებთ ღმერთსა, აკვიგებენ ანდერძსა და ღოცვა-კურთხევით გაისტუმრებენ ჩვენს სულს საიქიოსა. იმავე საუდრის შორი-ახლო მივაბარებენ მიწას ჩვენს სხეულს სასაფლაოზედ, სადაც ჰმარხიან ჩვენნი დედ-მამანი, პაპანი, წინაპარნი. ყველანი ესენი ამ საუდარძივე მონათლულან, ჟგარი აქ დაუწერიათ, შვილები აქ დაუნათლავთ, წირვა-ღოცვა უსმენიათ, დღესასწაულს მიჰტეგებიან, თავისი მწუხარება აქ უდღარებიათ უფლის წინაშე და შემწეობა უთხოვნიან ზეციერის მამისათვის.

ჩვენი საუღარი საუფელთა საღმრთო საფარველია. მისი კარ-
კრთ ნაირად ღიაა ეველსათვის: ღარიბისათვისაც და შდიდრისათვი-
საც, კეთილშობილისათვისაც და გლეხისათვისაც, ღიღისათვისაც
და ჰატარასათვისაც, ქაღისათვისაც და კაცისათვისაც, რაღა ამ წმი-
და ადგილს იკრიბება სოფელი, იგი გარდაქცევა სოფელ ერთ ღიდ-
რებად, რომლის წვერნი ღვიძლნი ძმებივით და ღებივით ევედრე-
ბიან ერთსა და იმავე ზეცვიერს მამასა, ივიწეებენ ერთმანეთის მტრ-
ბასა და გუფი ევსებათ ღმობიერებითა და მოყვასთა სიყვარულითა.

შ ა ბ ა თ - ს ა ღ ა მ ო .

კვირადღია, შორით-შორს გაისმა ზარის წვრიალი,
მწუხრზედ მიიწვევს ქრისტიანთ, ვისაც აქვს საღმრთო ტრთიალი.
მუშებს მკესმათ უანებში, სთქვეს: „უქმე წამოგვესწროთ,
ცოდვას მისი გატეხს, ღოცვისთვის არის ეს დროო.
ენჭარებიან შინისკენ, სოფელად ბრუნდება სულ ეველა;
საუღარი განათებულა, ხაღხით ივსება ნელ-ნელა.
ხატის სახთლები ბრწეინავენ, ხაღხი ღოცულობს მაშვრალი
და ზეცით წუღობის თვალთ დაჭეურებს ღმერთი მაღალი.

საუღრის აგებულება.

საქართველოში საუღრებს სხვა-და სხვა სახე აქვს. ზოგი საუ-
ღარი მომრგვალოა, ზოგი მოგრძო და ზოგი ჭვარდინი. ეველა
საუღარს ზემოდ სახურავზედ ადგია გუმბათი, რომელზედაც ამაღ-
ლებულია ჭვარი. ჭვარი გუმბათზედ იმისი მომასწავებელია, რომ
საუღარი აგებულია ჭვარცმულის იესოს სადიდებლად. შიგნით აგე-
ბულობაც საუღრებისა ერთ-გვარი არ არის. ღიდ საუღრებს, ანუ
ტაძრებს აქვთ კარი-ბჭე, უბრალო საუღრები კი მოკლებულია ამას
და განიოფებათ რ ნაწილად: ჰირველი ნაწილი საკუთრივ საუღარია,
სადაც მღოცგელები სდგანან; მეორე ნაწილი საკურთხეველია. საუ-
ღარსა და საკურთხეველს შუა აუკანიალი კედელი, რომელიც ჩამწკრი-
ვებული ხატებით არის დაფენილი და რომელსაც კანკელი ჭჭეიან.
კანკელს აქვს სამი კარები; მარჯვნივ სამხრეთის კარები, მარცხნივ —

ჩრდილოეთისა და შუაში—აღსავლის კარები. ამ კარებებით ერთდგება საუღარო საკურთხეველთანა. საკურთხეველი უფელთუვის აღმოსავლეთისაკენ არის მიქცეული. ეს იმიტომ, რომ მატნოვარი დაიბადა, ჭქადაგებდა და წამიოულ იქმნა აღმოსავლეთის ქვეყანაში. მთავარი ნაწილი საკურთხევისა არის ტახტზე, რომელზედაც სრულდება ზიარების საიდუმლო და სადაც უხილავად სუფევს უფალი, მეუფე დიდებისა. ტახტზეზედ სძევს ოდიკი, ანუ გარდამოსნა, ჯვარი,

რომელიც არის დროშა ჩვენის ცხინებისა, წმიდა სასარება და სანაწილე ურთი, რომელშიაც ინახება ზიარება ავადმყოფთათვის. ზოგს ტახტზეზედ ათი მცნებაც არის დასვენებული.

ტახტის მარჯვნივ ინახება განჯინაში, ან სკივრში მღვდლის შესამოსი და საეკლესიო ტურტელი. მარცხნივ კედელში, ან ცაქკ სტოლზე არის სამკვეთლო, სადაც მზადდება პური და ღვინო ზიარების შესასრულებლად.

ილოცე, ბავშვო.

ილოცე, ბავშვო! მაღლით ეურს გიგდებს
ცისა და ქვეყნის გამჩენი ღმერთი,

წვეთ-წვეთად ითვლის შენს წმიდა ცრემლებს,
არ დაგეპარგვის მასთან არც ერთი.
თან შეეზარდე მაგ ღვთის გედრებას,
რამ დიდხანს გაგუგეს უმანკობა.
და სიბერეშიც ისევ ვარდის ფრად
გესატბოდეს ჰგეუნოება.

ოჩი ღვთისნაიკი ძმა.

ოჩნი ძმანი იუვნენ. უფრესს ცოლ-შვილი ჰყავდა, უმცროსი უცოლო იყო. ერთად გელარ მოთაგნდნენ და გაიჟარნენ. უოგელივე გაიუგეს, რატ-კი ჰქონდათ. გაუოთილი ჰური ცალ-ცალკე ორმში ჩაჰყარეს. ორმოები ორივეს აქეთ-იქით ნაპირებზედ ჰქონდათ. უფრესი ღამით ჩუმად იღებდა თავის ორმოდგან ჰურსა, ძმის ორმში ჰყრიდა და ამბობდა: „მე ღმერთმა ცოლი და შვილი მომცა, მომცა გებნი მუგანნი, ჩემს ძმას კი არაფინა ჰყავს, ეს იმისი იუოს და სტამოსო.“ უმცროსი მიიპარებოდა ხოლმე თავისს ორმოსთანა, იღებდა ჰურსა, ჰყრიდა თავისი ძმის ორმში და ამბობდა: „მე ერთი კაცი ვარ, ბევრი სარჩო არ მინდა, ჩემი ძმა კი წვრილ-შვილიანია და მეტი საზრდო უნდება, ეს ჰური იმისი იუოსო.“

ასე გაატარეს იმათ თავისნი დღენი და ღმერთმა ორივეს უოგელი სიკეთე გაუმრავლა და ღოგჯათი არ მოაქლო.

მოხუცის ნატყნა.

ნეტავი ჩემი სასახლე მადლა მთაზედა აშეგო,
გამგელ და გამომგელისთვის უოგელ დღე კარი გამეღო,
სიტყვა არვისთვის მეწეიანი, სულ უველას გული მომეგო,
რატ მეშოვნა და მეზოვნა, სულ ღარიბებსზედ გაღმეგო.

დედა და მისი მიცვალებული პატარა ქალი.

ერთს დედას მოუგვდა პატარა ქალი ქეთო. სიმწუხარით დედა აღარცა სტამდა, აღარცა სვამდა და სამი დღე-ღამე განუწვევტივ სტიროდა. მოთხე ღამეს ჩაეძინა და სიზმარში ნახა: ვითომც ქეთომ შეადო კარები, შევიდა ოთახში და ხელში უჭირავს საყვ

ჯამი. დედამ ჰკითხა: „რას ამბავია, შვილო, და რად გიჭირავს ეგ ჯამი?“ ჭეთამ უპასუხა: დედიქან, მე ამ ჯამში მოვარგე ვეველა შენი ცრემლები; ხომ ხედავ, ჯამი სრულიად საყვარელია, ღიწლიანი გაქვს. თუ ჩემთვის კიდევ იტირებს, ამ ჯამიდან მეტი ცრემლი გადმოვა, დედამიწაზედ იწვეებს ღენს და მე საჩივარს ცრულად შევიტყუებ; ესე-გი მე იქ ძლიერ კარგს უოფაში ვარო.

დედას რა გამოეფიქრა, ტირილი შესწევია და ნუგეშად ის ჰქონდა, რომ საყვარელი ჩემი ჭეთამ საჩივარს კარგს უოფაშიაო.

უმთავრესი სათნოება.

წმიდა იოანე ღვთის-მეტყველი, როცა ღრმად მოხუცდა, სიბერისა და დიდის ჯანსაღის გამო ძლიერ დაუძღურდა. იმდენი ღონე აღარ მოსდევდა, რომ მოგწმენეთა კრებაზედ ევლო. ამიტომ მოწაფეებს ღვთის-მეტყველი ხელთ მიჰყვანდათ ხოლმე კრებაზედ საქადაგებლად. თავისი ქადაგება ღვთის-მეტყველს არ შეუწყვეტია, ვიდრე ცოტათი ღონე კიდევს ჰქონდა შერჩენილი. ბოლოს იმდენად დაუძღურდა, რომ გაბმით საუბარი აღარ შეეძლო. მაშინ იგი უოფელს კრებაზედ იმეორებდა მხოლოდ ამ მცნებას მცნებარისა: „შვილო ჩემო, გიჟვარდეთ ერთმანეთი.“ მოწაფეებს უკვირდათ, რომ მათი მოძღვარი უოფელთვის ერძას და იმავე სიტყვას ამბობდა, და ერთხელ ჰკითხეს: მოძღვარო, რად გვიმეორებ უოფელთვის მხოლოდ მაგ სიტყვებსა? ღვთის-მეტყველმა უპასუხა: ამ მცნებაში გამოიხატება შემოკლებით მთელი სწავლა წმიდა სახარებისაო.

ლექსი არამს კაცზედ.

დაესენ არამს ჭამასა, დასდებოდა ღონის რჯულზედა, თორემ შენც ბევრს იხანებ, ხელთ რას დაგიწვევენ გულზედა: ეშმაკნი ანგელოზებს ეცილებოდნენ სულზედა.

ღვთის ქმნილების მკაცრი მთიუდი.

იყო ერთი მთიუდი. მთელი თავისი სიცოცხლე მადლა მთებში გაეტარებინა და ბადი არც ერთხელ არ ენახა. მოხუცების დროს

ჩამოვიდა მთიდგან ბარად, ნახს სოფელად ბადი: შევიდა შიგა, უფელი ხეხილი და მწვანელი დათვალეურა, მეტად მოქონა, ღმერთს მადლობა შესწირა და სთქვა: „ღმერთო, უგელაფერი კარგად გაგიბეგებია, მხოლოდ ერთი რამ ცუდად გინებებია: ზატარა ბაღასისათვის დიდი ნესვი მოგიბამს და ვეებურთელა ხისათვის ზატარა კაკალი“. მითარა, მოიარა და კაკლის ძირში დაეძინა. მოფრინდა უფავი, შემოჰდა ხეზედ და კაკალი ძირს ჩამოაგდო. კაკალი მძინარეს შუბლზედ დაეცა, გაუტეხა და დაუსისწლიანა. გამოეფვიდა მთიულეს, წამოსტა ხეზედ და რა შეიტყო მიზეზი შუბლის გატეხისა, აღაზერო სევით ხელები და სთქვა: „არა, უფალო, შენ უფრო ვეელა კარგად გაგიბეგებია; კაკალს რომ ამასე დიდი ნაუოფი ჰბოდა, თავს სრულად გამიჭყლეტდა“.

ანდაზა: კაცი ბჭობდა, ღმერთი იცინოდა.

ლექსი მადლიანსა და ცოდვილზედ.

აზობენ ბეწვისა ხიდი რა ძნელი გასაგელეია,
მტრედივით გადაფრინდება, ვინც რომ მადლისა მქნელია.
გარდება კუპრის აღშია, ვინც რომ ცოდვისა მქნელია:
მმა ძმისა მოღალატეი, ნათლისა შემგომბელია;
დედას, ობლების დამურელსა, ეელზედ ხეგვია გველია.

შენანული გაჭარბი

ერთი მდიდარი გაჭარი ცხენით გზაზე მიდიოდა და უცებ წვიმამ წამოუშინა. გაჭარმა საუკედურით სთქვა: შე დალოცვილო ღმერთო, რა დროს წვიმას; მიმადწევილები შინა და მაშინ რამდენიც გნებაგს, იმდენს აწვიმებდიო.

გაიარა ცოტა გზა და წინ ავაზაკი შესხდა. დაინახს თუ არა გაჭარი, ავაზაკმა მაშინვე თოფი მოიგდო ხელში, დაუმიზნა და ჩახმახი დაეცმინა. მაგრამ წამალმა ვერ იფეთქა, რადგანაც წვიმას ფაქია დაესველებინა, და თოფი არ კავარდა. გაჭარმა იდროგა, გააჭენა ცხენი და გადარჩა.

სამშვიდობოს რომ გავიდა გაჭარი, მოიხსდა ქუდი, გადაიწერა ზიარჯვარი, აღაზერო მადლა ხელები და სთქვა: შეცნოდე, უფალო!

შენ უფრო კარგად გცოდნია, რა დროს უნდა წვიმა და რა დროს
დარი. ეს დალოცვილი წვიმა რომ არ მოგვედინა, ესეც მე ცოც-
ხალი აღარ ვიქნებოდი.

სამი გლახა და ქრისტე ღმერთი.

იყო და არა იყო რა—ღვთის უკეთესი კი რა იქნებოდა—
იყო სამი უქანელ-უფოღელი გლახა. ღიაარებოდნენ და თხოულობ-
დნენ მოწულებასა.

ერთზე ეს სამივე გლახა ერთად მიდიოდა გზასა. წინ შე-
მოკუებათ გლახადვე ჩაცმული ქრისტე ღმერთი. მაცხოვარი მიემშვი-
დობა, გაუმხანაგდა გლახებს და ერთად წავიდნენ. მიაღწენ ერთს
მდინარესა. დალიეს წყალი და დასხდნენ დასასვენებლად. ქრისტე
ღმერთმა ჰკითხა გლახებს: ვის რა გინდათ, რომ ღმერთმა მოგ-
ცეთ?

ერთმა გლახამ გაჰყდა რიუიანს ჭაღას და უთხრა: მე ის მინ-
და, რომ შექცეს ეს რიუე ცხვრის ფარად, მე შევაქმნე მეცხვარე,
ცხვარი ჩემი იქმნას და ისე ვაცხოვრო.

იქცა რიუე ცხვრად, გლახა მეცხვარედ, გაირკვა ფარა და წაას-
ხა: „ღმერთი არ დაივიწყო, დაუძახა ქრისტემ ამ უტუბ გამო-
დრებულს გლახასა.

მაცხოვარი და ორი გლახა გავიდნენ მდინარესა, გაიარეს გზა
და ახლა მეორეს ჰკითხა: შენ რაღა გენატრება?

„მე მინდა“, მიუგო გლახამ: „ეს ვეებერთელა ჭაღა-ბუნჩა-
რი იქცეს ზვრად და მე იმისი პატრონი ვქნა“. აუსრულა ნატვრა
ქრისტემ, უქცია ჭაღა ზვრად, გახდა გლახა მის პატრონად, უთ-
ხრა: „ღმერთი არ დაივიწყო“, და განშორდა...

ბოლოს ქრისტემ შესამე გლახას ჰკითხა: შენ რაღას ინატრე-
ბო? — „მე კიდევ ხარ-გუთნის მონატრული ვარ“. აუსრულა ქრის-
ტემ მასაც ნატვრა, მისცა ხარ-გუთანი, უთხრა: „ღმერთი არ და-
ივიწყო“, და განშორდა.

ცხვრის ფარის პატრონმა ითხოვა ცოლი; ააშენა სახლი და
ისე ამრავლა ცხვარი, რომ იმ არე-მარეზედ აღარც კი ეტოლდა,

დაიჭირა მრავალი მწვემისი და მოჰმაგირე და მიეცა მდიდრულს ცხოვრებასა.

გენახის პატრონმაც კაადიდა ზვარი, ამრავლა ვაზი და ქვეყნის სიმეოფი ღვინო მოსდიოდა. შეირთო ცოლი, დაიდგა კარგი სახლი და დაიწყო განცხრომით ცხოვრება.

ხარ-გუთნის პატრონმა კიდეც უფრო უკეთესად გამოიყენა ღვთის წყალობა და უფრო უკეთესს ჟოფაში ჩავარდა.

გავიდა ხანი და დრო. იესო ქრისტემ, ისევ გლახად ჩამოუღმა, ჩამოურა მეცხვარესა. მეცხვარე ცხვარს ჰკრეჭდა. ქრისტე ღმერთმა ცოტადენი მატული სთხოვა მეცხვარესა: არაფერი მაცვია, ტიტეული ვარ და წინდებს მაინც დავაქსოვინებ შენ სადღეგრძელოდაო. — „გადმოუყარეთ, რაც რამ კვირტია და გამოუსადეგარიო,“ უბრძანა მეცხვარემ მოჰმაგიარეებს. გადმოუყარეს გლახას მართლა, რაც უმსგავსი და გამოუსადეგარი მატულის კვირტი ევარა. მასმინ დასწევვლა ქრისტე ღმერთმა მეცხვარე, ექცა ცხვარი ისევ რიუედ, მეცხვარე ხელ-ცარიელი დარჩა და იწყო ისევ გლახაობა.

მაცხოვარმა შემდეგ ჩაუარა მეგენახეს. რთველი ჰქონდა.

„ღვთის გულისათვის ცოტა უურძენი მიწააღობეთ, გლახა ვარ და მშინაო,“ გადასძახა ქრისტე ღმერთმა. — „აიღეთ, ბიჭებო, და რაც უკემური კრიკინებია, ზღვამელი, ის გადაუყარეთო,“ უთხრა ზვარის პატრონმა. ბიჭებიც ადგნენ და ისე მოიქცნენ. დასწევვლა მაცხოვარმა და ზვარი ისევ ჩირკვნარად უქცია მეგენახესა. დაგლახა იგი და ისევ მთხორბობას მიჰყო ხელი.

ბოლოს ქრისტე ღმერთმა გუთნი-ღედას ჩამოურა. „პატარა პური მიწააღობე, მშიერი ვარო,“ შეისძახა სახლის პატრონსა. გუთნის ღელა მასმინვე გამოეგება, შეიპატოჟა შინ გლახა, დაჰბანა ხელ-ფეხი, დაუგო სუფთა საფენი, გაუშალა სუფრა და გულ-უხვად მიართვა, რაც კი საუკეთესო საჭმელი ჰქონდა სახლში; თვითონაც თავ-ზედ დაადგა და მასმინდობდა. მასმინ ქრისტე ღმერთმა დალოცა, აკურთხა გუთნი-ღელა და მიეფარა, უჩინარ იქმნა. იქცა ხელ-ახლად ჩირკვნარი ზვარად, რიუე ცხვრად, და გუთნი-ღელა შეიქმნა მათ პატრონადაც.

ღამე ძღუდგელი.

ამოკაშაშდა მთივარე, თავზედ დაადგა სოფელსა;
ქოხებს და სუდარს თანაბრად გულ უხვადა ჭეუნს ნათელსა.
ჩამოვარდნილა სიჩუმე, დასძინებიათ სოფელულებს,
მხოლოდ შორეულ ქონიდგან რაღაც ბუტბოვით იელვებს.
წმიდა ხატის წინ დიდ-დედა პირქვე ძირს დამხობილია.
ლოცულობს!... ღოცვის საგანიც მის სატრფო შვილი-შვილია.
პირჯვარს ისახავს კანკალით, ცრემლი ღვარივით ენთხევა...
ნუ თუ ეს ღოცვა მხურვალე ზეცამდის არ მიელწევა?

სიზარმაცეს მთხრობობა მოსდევს.

ერთს სკოლაში სწავლობდა სანდრო. ისეთი ზარმაცი იყო, რომ ეველსათვის თითოთ სჩვენებელი შეიქმნა. სკოლაში სწავლის დროს სულ ეშმაკობდა, მასწავლებლებს უურს არ უცდებდა, თავისს ამხანაგებსაც ხელს უშლიდა. შინ ხომ წიგნი თვალის დასანახავად ეჭავრებოდა და სულ თამაშობასა და ეშმაკობაში იყო გართული. ბევრი ღონისძიება იხმარეს მასწავლებლებმა და მშობლებმა, მაგრამ ვერას გახდნენ, ჭკუაზედ ვერ მოიყვანეს, სწავლა ვერ შეაყვარეს. საქმე იქამდის მივიდა, რომ დღეს თუ ხვალ სკოლიდან უნდა გამოერიცხათ.

ერთხელ სანდროს სახლთან მივიდა ერთი სჩუღიად უცნობი მთხვარა. სანდრო თუმცა ზარმაცი იყო, მაგრამ გული კი კეთილი ჰქონდა. სანდრომ მთხვარას მაშინვე პერა გამოურბენინა და რამდენიმე გროშიც აჩუქა, თან კიდევ გამოელაპარაკა.

— ბიძა, განა სხვებსაც მუშაობა არ შეგიძლიან? ხელი არ გაკლია და ფეხი; სიბერე შენზედ ჯერ შორს არის, და ჯანითაც არა გიშავს რა. რად წაწალებ და რად დათხოულობ? ჰკითხა სანდრომ მთხვარას.

— რადგანაც მოწულებს უხვად გაიმეტე, მართლს გეტყვი, უნასუხა მთხვარაჲ: მეც პატარაობისას შენსავით სკოლაში ვსწავლობდი; ჩემი დედ-მამა არას იშურებდა, რომ სწავლა გამეთავებინა და კაცი გამოვსულიყავ. მაგრამ ჩამიჭდა თავში რაღაც ეშმაკი და

სწავლასზედ გუფი ამცრუებინა, ჯაფა შემადედა, ეშმაკობა და ცუდა-
ობა შემეფარა. საშინელი სიზარმაცე ჩვეულებად და სენად გადაშე-
ქცა და ბოლოს სკოლიდანაც გამომჩინეს. ძალე დედ-მამად დამე-
ხრცა და დავრჩი ობლად. სკოლაში სიზარმაცეს მიჩვეულს, ხელის
განძირეფც მეძნელებოდა. გარჯილობა მძულდა, ვერა საქმეს ვეღარ
მოგვეკიდე დავვარდი, დავუძღურდი, და ლუკმა ჰური მენატრებოდა.
ზღუგე, დავიწვეე მთხოვრობა და იმ დღიდან აქამომდე ძაღლივით
დავწანწალებ და მოწყალებით ვცხვრობ. — სთქვა ეს გლახამ და
სწრაფად განშორდა სახდროსა.

გლახის სიტუვები სახდროს გუფს ელდასავით ეცა და ეს ელდა
უებარ წამლად გაუხდა მის საზარმაცეს. ამ დღიდან სახდრო სრუ-
ლიად სხვა ბავშვად გადაიქცა. სიზარმაცე, უსაქმობა და ეშმაკობა
ჭირვით შეიძულა, ბეჯითობა კი სუფით და გუფით შეიფარა. დღე
და ღამ სულ სწავლაში იყო გართული და ძილშიაც კი გაკვეთილებს
იშეოებოდა. დედ-მამა ძალის-ძალად გაურევდა ხოლმე მოთამაშე უმა-
წვილებში, რომ მეტო მეტადინეობით ავად არ გამხდარიყო.

სახდრომ ბოლოს სწავლა ჩინებულად დამთავრა და მდგლად
ეკურთხა. ყოველს წირვასზედ იგი იმ მთხოვრას სულს იხსენიებდა,
რომელმაც საშინელის უბედურობისაგან დაიხსნა.

შ რ ო მ ა .

ზატოასანი შრომა წმიდაა, ვინ არ იცის?
ამ ქვეყნად სასარგებლო და საამური ზეცის.
ზარმაცობა ბუდეა, რაც ცოდვა და სენია,
ამიტომაც შეპრმიქმედს ასე გაუჩინია:
რომ კვირაში ექვსი დღე ვიმუშაოთ, ვიშრომოთ
და მეშვიდე — კვირა დღე შევისვენოთ, ვიუქმოთ.

დაბიგება ვაშლის მიერ.

ჯანოს ცუდი უოფა ქცევის ბიჭებთან ქტონდა ამხანაგობა.
დედ-მამა ძლიერ უშლიდა, მაგრამ ჯანო ურჩობდა, არ უგონებდა და
ხშირად ატარებდა დროს თაკის უზნეო ამხანაგებთან.

განოს დედას ერთი კალთა ვაშლი ჰქონდა შენახული საზამთროდ. ვაშლები დაბუწილი ჩაწეო და სულ ერთიანად დამშალა. ერთხელ დედამ მიიყვანა განო ამ დამშალ ვაშლებთან და მათ შუა საკუთარი ხელით ჩაადებინა მას ერთი სისხლივით წითელი და სრულიად სადი ვაშლი. „ახა ვნახთ, რა დაემართება ამ ვაშლსაო,“ უთხრა დედამ.

გავიდა ერთი კვირა. დედამ ხელ-მეორედ მიიყვანა განო კალთასთან და უთხრა: ახა ამოდე შენი ჩადებუდი ღამისი ვაშლიო. განომ ამოდო და ძლივს-ღა იტნო: ვაშლი თითქმის სულ ჩამშალა და ჩამკვებელიყო.

— ხედავ, რა მოსვლია ამ სადსა და ღამის ვაშლსა? დახედე და ჰკუა ისწავლე. იცო, რას გეუბნება ეს უღრმოდ დამშალი ვაშლი? რაც მე დამართეს დამშალმა ვაშლებმა, იმას შენ დამართებენ გაფუჭებული უზნეო ამხანაგებიო. ამათი ცუდი ეოფა-ქცევა და გარუენილობა შენც გადმოგედება და ისე გაფუჭდები და დაიღუპები, როგორც მე წავხდი და დავღუპი. — ეს სიტყვები ღრმად მოხვდა გულში განოსა და ჩააფიქრა. ამ დღიდან იგი თავისს უწინდელს ამხანაგებს ჭირივით ერიდებოდა და შორი-ახლოც აღარ იკარებდა მათ.

მორჩულებული მდიდარი.

ერთს სოფელში სტხოვრებდა ძლიერ მდიდარი კაცი. ამოდენა ჭიკნებას მარტო თავისს თავს ახმარებდა და არასოდეს ღარიბისა და გაჭირვებულისათვის შემწეობას არ გამოიმეტებდა. ერთხელ იმის თანხანაგისათვის მივიდა მწირი მგზავრი და სთხოვა: ღვთის გულისათვის, დამის გასათვები ბინა მომეცო. მდიდარმა მრისხანედ უთხრა: „დამეკარგე იქით, ჩემი სახლი სასტუმრო რადიოა.“ მაშინ მოგზავრმა ჰკითხა მდიდარს: შენზედ წინ აქ ვინა მდგარა? — „მამა ჩემი,“ უპასუხა მდიდარმა. — შენ შემდეგ ვინდა იდგება? — „ჩემი შვილი.“ შენი შვილის შემდეგ? — „ჩემი შვილის-შვილი.“ — მოგზავრმა ამასოდ უთხრა: „შენი სახლი სწორედ სასტუმროსა ჰგავს: გუშინ ერთი მდგარა, დღეს მეორე დგას, ხვალ მესამე იდგება, ღეკ მეოთხე. ყველანი ამ სახლში ღრუბით დგენხართ. ხოლო ვინ იცის, უფალი სად მოგიმზადებს საუკუნო სამეოფელსაო.“ მდი-

ღარი ჩაფიქრდა, მოიგონა, რომ ქრისტემ საიქიოს სუკეტისა
სამეოფელი აღუთქვა მოწყალეთა და გულ-კეთილთა, შეუშვა თავის
სახლში მცხადარი და მას უკან აღარ იშურებდა შემწობას ღარიბთა
და გაჭირვებულთათვის.

გულკეთილობა.

წუთი-სოფლის სტუმრები ვართ, ჩვენ წავალთ და სხვა დარჩება;
თუ ერთმანეთს არ ვახარებთ, იმის მეტი რა შეგვრჩება.

ძალა საყდრის ზარის ხმისა.

ერთი მდიდარი ვაჭარი ქალაქში მიემგზავროდა სავაჭროდ.
თან მას ბევრი ფული მიჰქონდა. გზაზედ ღამემ უსწრო და ერთს
ღუქანში ჩამოხტა. მეღუქნემ თვალი შეასწორო ვაჭრის ქისსა, ოქ-
როებით სავსესა, და ფულის სიხარბემ გაიტაცა. განიზრახა ავ-
ცობა და გადასწევიტა, რომ იმავე ღამეს ჩუმად მოეკლა ვაჭარი და
მისი სიმდიდრე ხელში ეგდო.

დაღალული ვაჭარი ღამით ღრმა ძილს მიეცა ცალკე ოთახში.
იმ ღამეს მეღუქნეს ბევრი მუშტარი ჭეჟადა და მამლის უვიჯლამდე
იმათს მასშინძლობას უნდებოდა. მხოლოდ გათენებისას გაისტუმრა
ღუქნიდგან ეგვლა მოქეიფენი და შეუდგა თავისი ბოროტის განზრ-
ხვის სისრულეში მოუვანსა. აიღო ხანჯალი, კარგად გაღესა, ფეხ-
აკრებით მივიდა იმ ოთახთან, სადაც ვაჭარს ეძინა, და ჩუმად შეადო
კარები. ფეხის თითებზედ დადგა, ფრთხილად მივიდა ვაჭრის სა-
წოლთან და მოუღერა ხანჯალი. მაგრამ სწორედ ამ დროს დაჰქრეს
ცისკრისა და გაისმა წერიალა ხმა იმ სოფლის საყდრის ზარისა.
მეღუქნეს თავ-ზარი დასცა ზარის ხმამ, შეკანკაღდა, ათრთოლდა;
ხანჯალი ხელიდგან გაუვარდა და აკურის იატაკზედ ჟღარუნო მოი-
ღო. ვაჭარს გამოეღვიძა, გაჭკრა სზიჩკა, ანთო სანთელი და თავის
ახლო დაინახა გაფითრებული მეღუქნე და მის ფეხთან ხანჯალი. გა-
შეშდა მეღუქნე და გაქცევად გელარ მოახერხა. დაეცა მუხლის თავებზედ
ვაჭრის წინა, წასქდა ცრემლი და ეგედებოდა: მაშატივე, მომიტყევე,
ღუთის გულისათვის; შეცნოდე, მე, წიუეჟმა, განვიზრახე შენი

მოკვლა ფულის გულისთვის და ცისკრის ზარს რომ გონზედ არ მოგვეყვანე, საშინელს საქმეს ჩავიდენდი: შენც მოგვალავდი და ჩემს სულსაც წაგიწებდი. მომიტყევე, მომიტყევე, ჭკითინებდა მედუქნე.

გაჭარმა მსურვალედ გადაიწერა პირჯვარი და უთხრა მედუქნეს: „ღმერთმა გახატოდა.“ ადგა ვაჭარი, ჩაიცვია ტანისამოსი, მივიდა იმ სოფლის ეკკლესიაში ტანკარზედ და მადლობის პარაკლისი გადახდევინა. ბოლოს რაც თან ფული ჰქონდა, შესწია ეკკლესიას იმ პირობით, რომ ქვეიდანთ უფრო დიდი და უფრო კარგი ზარი.

იესო ქრისტე და ბავშვები.

უფალს ჩვენს იესო ქრისტეს, თავისი ჭკუნიერი ცხოვრების დროს, განსაკუთრებით უყვარდა ბავშვები მათი უბიწოების, ალაღ-მართლიანობისა და გულკეთილობისათვის. ბავშვებიც ისე ეტანებოდნენ მაცხოვრსა, როგორც ბუზები თაფლსა. მაცხოვარი სიამოვნებით მიუშვებდა ხოლმე თავისთან ბავშვებსა, ეალერსებოდა, ხელში

იუვანდა, ჰკოცნიდა, ლოცავდა. ზოგჯერ მოციქულები, ან სხვა მასღობელები დაუშლიდნენ ხოლმე ბავშვებს იესოსთან მისვლასა, რომ არ

შეეწეებიანთ იგი; მაგრამ იესო უკრძალავდა მათ ამას და ბაშკებს თავისთან დაუძახებდა ხოლმე. ბაშკებიც დიდი სიხარულით მიეხვედნენ ხოლმე მაცხოვარს, ეძღერებოდნენ, ესიუფარებოდნენ და შეჭხარდნენ, როგორც თავის კეთილსა და ძვირფასს მამასა.

ბაშკებო! იუფით თქვენც მართლის მთქმელნი, კეთილნი, უბიწონი, ღვთის მოშიშნი და მაცხოვარი იქმნება უოველს ჟამს თქვენი დამფორცველი და მაკურთხეველი ზეციური ტახტიდგან, სადაც იგი ზის მარჯვენით მამა ღმერთისა.

უფერებოდეთ ობლებსა.

ობლები და ღარიბები ქვეყნად ბევრი იტანჯება,
ზოგს ღებ-მამა აღარა ჭეუფს, ზოგი სიციფითა კვდება.
უმაწვილებო, ამ გვარს საწულებს თუ რომ სადმე შეეუაროთ,
გალი გაქვთ, რომ ძმებისაგით მიეფეროთ, შეიუვაროთ.

ძმური სიუფარელი.

ერთი დიდი მონასტრის ბერმა ერთხელ ზამთარში მიუტანა თავის წინამძღვარს მკარის უურძნის მტევანი, ძლიერ კარგად შენახული. წინამძღვარი, თანახმად მაცხოვრის სწავლისა, თავის საკუთარს სიკეთესა და სიამოვნებას არ მისდევდა, არამედ სულ იმის ზრუნვაში იყო, თუ რითი ვაამო და ვარგო ჩემს მოყვასსაო. აიღო უურძნის მტევანი და თავისი ფეხით მიუტანა ერთს ავადმყოფს ბერსა. ავადმყოფს დიდად იამა წინამძღვრის ასეთი თავაზი და ღმერთის მადლობა შესწირა. ხოლო ეს ბერიც თავის მოყვასის სიკეთეზედ იყო გადაკებული და ზიარონული სიამოვნება დაეწეებოდა ქტონდა. ამიტომ უურძნის ერთი მარცვლიც არ მოაკლო და მტევანი გაუცაგნა მესამე ბერსა. ამანაც მოძმის სიამოვნება ამჯობინა თავისსა, შეუტანა უურძნის მეოთხე ბერსა და მისთავაზა. ამ მეოთხემაც მესხუთეს მისთავაზა, მესხუთემ შეეჭესკეს და ამ სახით უურძნის მტევანმა მოიარა ყველა ბერები.

ბოლოს მტევანი უნაკლულად დაუბრუნდა წინამძღვარსა. საღმრთო სიხარულით აღივსო წინამძღვარი, როდესაც ასე ცხადად

დაინახა ნამდვილი ძმური სიყვარული ბერთა შორის, თანახმად მაცხოვრის მცნების: „გიჟვარდეთ ერთმანეთი, როგორც მე შეგიჟვარეთ თქვენ.“

მოწყალე ბერი.

იყო ერთი ბერი, სხელად მარდარი. სულ გლახებსა და უბედურებსად იყო გადაკედილი. რითაც კი შეეძლო, ყველასთან ეწეოდა. ერთხელ სოფელად იყო თავისი მონასტრის საქმეზედ. უცებ უქეთოდ შეიქმნა. სხვისი შეწუხება არ უნდოდა და ფეხით გაეშურა თავისი მონასტრისკენ. გზაზედ ავი დარი დაუდგა, უფრო ცუდად გახდა, საშინელმა სიცივის კანკალმა აიტანა და ფეხები ეკეცებოდა. მიმავალმა დაინახა გზის პირად უძლეური, წელელებიანი გლახა, რომელსაც სიარულის თავი აღარა ჰქონდა. მარდარის სიბრალეულით აეცო გული, დაივიწყა თავისი ავადმყოფობა, მივიდა გლახასთან, ანათარა გაიხდა, გახვია იგი შიგა, შეისვა მხრებზედ და წაიყვანა თავისი ბინაზედ დიდი გაჭირვებით. ხოლო როცა მონასტრის ბიუჯეტადგინა, გლახა თავის-თავად ჩამოვიდა მხრებიდან და მიიღო სწორედ ის ბრწყინვალე სახე, რომელიც მაცხოვარს აქვს ხატებზედა. შემდეგ მარდარის თვალწინ ამოდიდა ზეცას, საიდგანად მოისმა ხმა: „მარდარი, შენ მე მოგველანე ჩემი უმცროსი ძმის სახით და შემიბრალე ერთ საათს ქვეყანაზედ, ამისთვის მე შენ შეგიწყალე საკუნოდ ზეცას.“

ღვთისნიერი ჭვრავი.

ერთს სოფელში სცხოვრობდა ერთი ღარიბი და ღვთისნიერი ჭვრავი. შვილად ჰყავდა ერთი შვიდი წლის ვაჟი. ამ ჭვრავს ღრმად ჰქონდა გულში ჩასახული მაცხოვრის მცნება: „გიჟვარდეთ მტერნი თქვენიო.“ ამიტომ ბოროტისთვის ბოროტს არას ღრმს არ უხამდა აღამანსა, პირ-იქით, სცდილობდა სიკეთე ექმნა და ამ გზით მტერი მოეყვარედა გარდაქცევა.

ამ ჭვრავს ერთხელ დათესილი ჰქონდა ნახევარ-დღის მიწა სიძინდით და წლის საჩხრის აქედგან მოეღოდა. მთელის სოფლის არე-

მარეზედ სდიოდა მხოლოდ ერთი ჰატარა მდინარე. ამით რწყავდნენ სოფლელები რაგ-რაგით ბოსტნებსაც, ვენახებსაც და სიმინდებსაც. როცა ქვრივის ჯერი მოვიდა, მერუეებმა მისცეს წყალი მხოლოდ ერთი ღამით სიმინდის მოსარწყავად. ქვრივმა შეიღის დახმარებით სულმო ჟამზედ სიმინდში წყალი ჩაუკრა, კარგად დაუნაკაღლა და როცა ხშირი ბინდი დადგა, შინ წამოვიდა. სრული იმედი ჰქონდა, რომ იმისი სიმინდი იმ ღამეს მთლად მოიწვევებოდა. ძაგრამ მეზობელმა, გამოიტყუილა თუ არა ქვრივი შინ, გადუგრა მის სიმინდიდან წყალი და მთელი ღამე თავისი სიმინდი რწყა. ქვრივის სიმინდი დარჩა მოურწყავი, გახშა და მოსავალი მოსცდა.

გავიდა რამდენიმე ხანი. ქვრივის მეზობელს უმაწვიალი ცოლი ძლიერ ავად გაუხდა სახადითა. სოფლელებს ეშინოდათ გადაიდები ავადმყოფობისა და უეკლანი ერიდებოდნენ. ავადმყოფს შინაც არავინა ჰყავდა მომვლელი და ამიტომ იმისი მორჩენა ძლიერ ძნელი იყო. ქვრივმა რომ ეს შეიტყო, თავისი ვაჟი ნათესავებში გაგზავნა, ახსენა ღმერთი და მეზობლისას მივიდა ავადმყოფის მოსვლელად. რამდენიმე კვირის განმავლობაში ქვრივი ისე უფლიდა სახადიანსა, როგორც ღვიძლი ღედა, და თავის თავს მოსვენებას არ აძლევდა არც ღღუ და არც ღამე. ავადმყოფის ქმარს სირცხვილი სწავდა, ხინდისი სტანჯავდა და თვალის გასწორებას ქვრივისათვის ვერ გაებუნა. ბოლოს, როგორც იყო, ავადმყოფი გამობრუნდა და სახადისაგან სრულიად განთავისუფლდა.

როცა ქვრივის მეზობელმა სიმინდი მოსჭრა და გაარჩია, ნახევარი მოსავალი მიუტანა ქვრივსა, ბოდიში მოითხოვა თავისს შეცოდებაზედ და დიდი გედრებით სთხოვა სიმინდი მიეღო მისგანა. ამ დღიდან მეზობელი ბოროტს ერიდებოდა და სტდილობდა მტრობისათვისაც მტრობა არ ექმნა და სიკეთით მტერი მეგობრად გაეხადნა.

მოწყალე გვირგვინოსანი.

თამარ მეფეს ძლიერ კეთილი გული ჰქონდა და დიდი ღვთის მოყვარე იყო. ამიტომ მეტად ებრალებოდა ყოველი ღარიბი და გა-

ჭირვებუდი და მუდამ მზად იყო უხვად გაეცა მოწყალება. მისი სასახლის კარებიდან არც ერთი გლახა არ გაბრუნებულა არც ერთხელ შეუწყვნილად, უსანუქროდ. მოწყალებას თამარ მეფე აძლევდა არა სახელმწიფო ხაზინიდან, არამედ საკუთარი შიშვითი მზრებუდი ფულიდან. თამარი მშვენიერი ხელ-საქმე იყო, მეტადრე ოქრომკედლით კერვა, და მისი ხატის ნივთები უფლებების ძვირფასად იუბილდოდა. ხელ-საქმეს ბევრს აკეთებდა, რადგანც ცუდად ერთს წამსაც არ დასდებოდა, და რაც სახელმწიფო საქმეებში არ იყო გამუდმი, სულ ქსოვა-კერვას ახმარებდა თავისუფალს დროს.

ერთხელ თამარ მეფე წირვანად ემზადებოდა წასასვლელად და ირთებოდა. ამ დროს მოახსენეს, ერთი მოხუცი დედაკაცი მოვიდა სასახლის კართან და მოწყალებას ითხოვს.

თამარი უბრძანა: ცოტა მოიცადოს, წირვანად წასასვლელად გაყავ და ჩემი ხელით მივცემ მოწყალებას. მართლაც თამარს კვლავინდელად მეტი დრო წაართვა, მეტადრე დაავიანა ძვირფასი ღირსის საურეების გაკეთებამ. გათავა თუ არა მართლაც, სწრაფად გამოვიდა გარედ და ფული დაამზადა მისცემად; მაგრამ გლახა დედაბერი კარებთან აღარ დაუხვდა, ღიადინი მოსწენებოდა და წასულიყო. ძლიერ შესწუხდა თამარი და შეინანა, რად მოვანდომე ამაღნი დრო მართლაც.

შეგრძნა თამარი საუბარში და მთელის წირვის დროს გულ-მხურვალედ ილოცა. რაც მდგომელმა უკანასკნელად ჩამოალოცა და ჭვარკი გამოასვენა, თამარი ღმობიერად ემთხვია ჭვარს და შემდეგ მივიდა ღვთის-მშობლის ხატთან, მოახსნა ღირსის საურეები, შესწირა ღვთის-მშობელს და სთქვა: მე ღირსი აღარა ვარ ამ ძვირფასი საურეების, რადგანც მათ დღეს დამიშაღეს კეთილი საქმე მექნა, მოწყალება გამეღო, მცხოვრის მცნება ამკრულდებინა.

მფარველი ანგელოზი.

თვითრეულს თქვენგანს, ბავშვებო, ჭვარს უხილავი კეთილის-მეოფელი, რომელიც უფლებების თქვენთან არის, კეთილად გაქცე-ბეთ, ბოროტს გაშორებთ და რომელსაც ახარებს თქვენი სიკეთე,

ზოღო მწუხარდა ხდის თქვენი სიტუდე. გინ არის ეს უხილავი კეთილის მუოფელი? იგი არის მთარეელი ანგელზი. ახლაც, ამ წამში იგი უხილავად თქვენს ახლას არის, დაგტქერით და უხარინ, რომ

სკოლაში ხართ, კეთილს საქმეს ადგენართ, სწავლობთ კარგსა და სასარგებლო საგნებს; როცა დღეს სწავლას გაათავებთ და შინ წახვალთ, თან გამოკუეებათ თქვენი უხილავი მტველი. იგი მიეცემა სიხარუდსა, როცა თქვენ სახლში გაკვეთილების გამოერებას შეუდგებით, ღედ-მამის მორჩილობასა და დახმარებას გაუწევთ, მეზობლებს ხელს გაუმართავთ, ტოდ-ამხანაგებს სიკეთეს უხამთ, ერთი სიტუვით, კეთილად მოიქცევით, მეტადრე ბრწყინავს სიხარუდითა ანგელზი, როცა დილითა და საღამოთი სასოებით დაიწიქებთ ხატის წინაშე, მსურვად შეევედრებით უფალსა და სთხრეთ არა მარტო თქვენს ბედნიერებასა, არამედ ღედმამისა, ნათესავებისა და ეგედა მოუგასისა. ანგელზი მთელი დამე იმუოფება თქვენს

საწოლს ახლავ. მოგვერთ მშვიდობიანს ძილსა და მოგივლენთ ტკბილსა და უმინკო სიზმრებსა.

ასე ახლავ თქვენთან ანგელოზი და ასე უხარიათ მაშინ, როცა თქვენ კეთილს გზაზედ სდგესართ და კარგად იქცევით. მაგრამ თუ თქვენ გული აიღრუეთ სწავლაზედ, სიზარმაცეს მიეცით თავი, დედ-მამას ურჩობა გაუწიეთ, ტოლ-აზიანებებს ცუდად მოეპუართ, ღმერთი და წირვა-ლოცვა დაივიწყეთ, მეზობლებს ავნეთ რაღაც, მაშინ მფარველი ანგელოზი გშორდებათ, სწუხს თქვენზედ და ეგუდრება უთაღსა, რათა მან გონზე მოგიყვანოთ, ცოდვისაკან გიხსნათ, კეთილი შეგაუფაროთ და ისევ სწორე გზაზედ დაგაყენოთ. და როდესაც მას უსრულდება ეს სურვილი და თქვენ ცოდოს ზურგს აჭრევთ და კეთილისკენ მიიქცევთ ზირსა, მაშინ იგი სიხარულს ეძლევა, უწინდებურად გიანჯლოვდებათ, მფარველობას გიწევთ და სცდილობს, რაც შეიძლება მომეტებული კეთილი საქმე გაქმნევიანოთ და ზეციერ მამასთან დაგახლოვოთ.

როცა დაბერდებით და გარდაიცვლებით, თუ თქვენ უფლის წინაშე მართალნი იქმნებით, მფარველი ანგელოზი ჩაიბარებს თქვენს სულსა, აიუვანს ზეცას და დააბინავებს იქ, სადაც მართალნი განისვენებენ.

ე დ ე მ ი.

სიზმრადა ვნახე ედემი აღმოსავლეთის თავშია;
არის მზე, არის მთოვარე, მრავალ ვარსკვლავი ცაშია.
მივდივარ სანუკვარდა წმიდა ედემის ბაღშია;
მიველ და ხეხილთ გადვხედე, ჩარიგებულა რიგშია;
ზოგი მწიფეს, ზოგი უვავილობს, ზოგსა მკუხენი ასხია;
ერთი რამ კუხრის ტბა არის აქედან მისავალშია;
ზედ წვრილი ბეწვის ხიდი სძევს, ვინ გადაზომავს თვალშია,
მართალნი მარდად გადიან, დამკვიდრდებიან ბაღშია,
ცოდვილნი ძირსა სცვივიან, იღუპებიან ტბაშია.

მოთხრობანი საღმრთო ისტორიიდან *).

შექმნა ქვეყნისა.

ჩვენ ვიცით, რომ უფელა ადამიანი დედ-მამისაგან იბადება. აგრედვე გვღაფთ, რომ ცხოველები ცხოველებისაგან ჩნდებიან, შტენარეები შტენარეებისაგან მრავლდება. მაგრამ ზირველი დედ-მამა როგორღა დაიბადა? ზირველი ცხოველი და შტენარეი როგორღა გაჩნდნენ ქვეყანაზე? ისინი შექქმნა ღმერთმა.

ღმერთი არის უოველისფრის შემქმემდი, დამადებელი. მან გააჩინა ცა, მან შექმნა ღელამიწა და მან დაბადა უოველი სუდიერი და უსუფო აჩსება. თვითონ ღმერთი კი არავისაგან არ შექმნილა და არავისაგან არ დაბადებულა. იგი უოველთვის იყო, არის და იქნება.

კაცი როცა რაიმე ნივთს აკეთებს, მასალას ხმარობს. ღმერთმა კი ქვეყანა არაფრისაგან შექქმნა... კაცი საქმის დროს ჯაფას სწევს: ხელებსა, ფეხებსა და მთელს სხეულს ამუშავებს. უფაღმა კი მთელი ქვეყანა შექქმნა მარტო სიტყვით, ბრძანებით. მას შეეძლო უოველისფერი ერთს წამს გაეჩინა, მაგრამ სხვაფრივ ინება: ცისა და ღელამიწის გაჩენას ექვსი დღე მოანდომა.

შექმნა ადამიანისა.

უფელა სხვა ქმნილება ღმერთმა გააჩინა სიტყვით, ანუ ბრძანებით. ადამიანის შექმნა კი სხვაფრივ მოახდინა. ჯერ სთქვა: შექქმნათ ადამიანი მსგავსებისა და სახისა ჩვენისა; მერმე აიღო თიხა, გააკეთა ადამიანის სხეული და ჩაჭბერა მას სული უგვდავი. ამ სახით გაჩნდა ზირველი კაცი. ამ ზირველ კაცს ღმერთმა დაარქვა ადამი. იგი ღმერთმა დააბინავა მშვენიერს ბაღში — სამოთხეში.

*) მასწავლებელმა ეს მოთხრობანი უნდა უამბოს ბავშვებს ცოცხალი სიტყვით და ამასთან ახმაროს დიდი საღმრთო სურათები. როცა ამ სახით გაათავებინებს ყველა მოთხრობებს ორივე ალტქმისას, მაშინ უნდა დაუბრუნდეს უკან და წიგნში გაამეორებინოს. თუ პირდაპირ წიგნში დააწყებინა კითხვა, მეტადრე ჯერ კითხვაში გაუმართავს ბავშვებსა, საქმეს გააფუჭებს.

აღამა დათვალეკა ღვთისკან განილი ვეგა ცხოველები, კარგად გასინჯა, მაგრამ ვერ ჰპოვა მათ შორის თავისი მსგავსი, თავისი თანასწორი. აღამისთან განიერი და მეტუველი არსება იმათში არც ერთი არ ენა. აღამს არ შეეძლო თავისი აზრი ვისთვისმე ეთქვა, თავისი გრძნობა გაეზიარებინა, თავისი სინარჯული ვისთვისმე შეეტუებინა. ამის გამო აღამა იგრძნო მარტობა და მოწყინა.

ღმერთმა რა აღამის მოწყენა იხილა, სთქვა: არ არის კარგი. აღამის მარტო დარჩენა, გაუზიაროთ მას ტოლი, თანაშემწე. მოჰკვარა უფალმა აღამს ღრმა ძილი, გამოუღო გვერდიდან წიბო და შეუქმნა მისკან მეუღლე, რომელსაც აღამა ევა დაარქვა. ბოლოს უფალმა აკურთხა, დალოცა ორნივე და უთხრა: გამრავლდით, აავსეთ ქვეყნა და უფლებდეთ მასზედა. ეს მოხდა მეექვსე დღეს. დადგა მეშვიდე დღე და უფალმა განისვენა ქმნისკან.

ს ა მ ო თ ხ ე .

სამოთხე, სადაც აღამ და ევა სცხოვრებდნენ, სავსე იყო ათასწარი მშვენიერი ვეგვილითა და ხეხილითა. შიგ შეაკუთს სამოთხეში იდგა ორი ხეხილი, სხვებზე უფრო შესანიშნავი. ერთს ერქვა ხე ცხოვრებისა, მეორეს—ხე კეთილისა და ბოროტისა. ზირველის ხეხილის ნაყოფს საკვირველი ძალა ჰქონდა: ვინც სჭამდა, თავისს დღეში არც ავად განდებოდა და არც მოკვდებოდა. მეორე ხეხილზე კი აი რა უბრძანა უფალმა აღამს: ნება გაქვს ჭამო ვეგა ხეხილის ნაყოფი, მაგრამ ამ ხეხილის ნაყოფი კი შენთვის აღმიკრძალავს. თუ ამ ჩემს მცნებას დაარღვევ და სჭამ ადრძალულის ხილს, სიკვდილით მოკვდები.

ნეტარი ცხოვრება ჰქონდათ აღამსა და ევას სამოთხეში. გარშემო ენვია ვეგვილების სუნიტ შეზავებული ჰქარი; საჭმელად ჰქონდათ ათასწარი ხილი, ერთი-ერთმანეთზედ უტკბილესი. ჯანი სადი ჰქონდათ, ავადმყოფობა იმათ არ იცოდნენ. გული ჰქონდათ სავსე ღვთისა და ერთმანეთის სიუფარულობით. ისინი იუვნენ უცოდველნი, უმანკონი და მათ წმიდა სინილისს არაფერი არ აწუხებდა. ღმერთს

აღმა და ეკა უფარდა, როგორც თავისი შვილები, და ისინიც ისე შეჭხაროდნენ ღმერთს, როგორც თავისს კეთილს მამასა. უფალი მაღ-მაღ მიდიოდა მათთან სამოთხეში, ესუბრებოდა და უხსნიდა უგელაფურს, რასაც ისინი თავისი გონებით ვერა სწვდებოდნენ. აღმასა და ეკას სსსამოგნო საქმეც ჭქონდათ: ისინი ერთგულად უგლიდნენ თავისს მშვენიერ სსცხორებელს—სამოთხესა.

ეს ნეტარი ცხოვრება აღმას და ეკას საუკუნოდ შეჩნებოდათ, თავისს ღლეში ისინი და მათი ჩამომავალნი არც ავად განდებოდნენ, არც დაბურდებოდნენ და არც დახცდებოდნენ, თუ ღვთისს ნებაზედ კარნათ; მაგრამ, საუბედუროდ, საქმე უკუღმა დატრიალდა.

ეშმაკის შერა.

აღმას და ეკას ჭყავდათ ერთი დაუძინებელი მტერი. ამ მტერს უნდოდა ცოდოში ჩაკელო ისინი, დაეშორებინა ღვთისსგან, დაეკარგვინებინა ნეტარი ცხოვრება და გაუბედურებინა. ეს მტერი იყო ეშმაკი. გინ იყო ეშმაკი, საიდგან განდა და როდის იყო შექმნილი?

ეშმაკი იყო თავდაზირველად შობწინებალესი ანგელოზი. ანგელოზები ღმერთმა შექქნა სიღუფის ქვეუნიწინად. ანგელოზები არიან სულნი უსხეულნი, უხილავნი, წმიდანი და ემსახურებიათ ქვეუნიწინად. ამისთანავე იყო თავდაზირველად ეშმაკიცა. მაგრამ შემდეგში გაამხარტავნდა, ღმერთმა მოინდომა, აღარ ისურვა ღვთისს მოჩილება, ზოგი სხვა ანგელოზებიც მიამხრო და წინ აღუდგა უფალსა. ამის გამო უფალმა დასწევვლა ეშმაკი, იმისი მომხრეებიც და ციდან ჩაჭყარა უფსკრულში.

შემდეგ ამისა ეშმაკი განდა სული ბოროტი, რომელიც ღვთისს უგელა ქმნილებას ემტერება: მუდამ იმას სცდილობს, რომ აღმანის ცუდი აზრები დაუბადოს გონებაში, ბოროტი განზრახვა ჩაუდოს გულში, ცოდვაში ჩააგდოს და გაუბედუროს.

ეშმაკს შერდა აღმისა და ეკას ნეტარება და ამიტომ მოინდომა შეეცდინა იგინი, ცოდვა ექმნევიანებინა, ღმერთი გაერისხებინა მათზედ და დაეღუპნა იგინი. თავისი ბოროტის განზრახვის შესსრულებლად ის შექცრა გველში და გამოცხადდა სამოთხეში.

შეცოდება ადამიანს და ევასი

ერთხელ ევა სამოთხეში დასერილობდა და აღკრძალულს ხეს მიუახლოვდა. ამ დროს მხლობელს ხეზედ დაინახა გველი და შეჩერდა. გველმა მაშინვე ტკბილი ხმით გადმოსძახა: ევა, ევა! მართლა თქვენ ღმერთმა უველა ხეხილი აღვიკრძალა? ევა! კარგად ხედავდა, რომ მას უბრალე გველი არ ელაპარაკებოდა, მაგრამ თვალში და უური მანც არ მოაჩინდა. ზიზ-იქით, კიდევ გამოეპასუხა: „არა, ჩვენ გვაქვს ნება გვამოთ უველა ხილი; მხოლოდ აი ამ ხილის ნაყოფი ღმერთმა აღვიკრძალა და გვითხრა: „არამც და არამც არა სჭამოთ ეს ხილი, თორემ უთუოდ დაინოცებითო.“ — ტუუილად შეგშინებოთ, მტკიცედ უთხრა გველმა: ღმერთმა კარგად იცის, რომ მაგ ხილის ჭამით არამც თუ არ დაინოცებოთ, არამედ აკეხილებოთ თვალები, შეიქმნებოთ ღმერთები და გეცოდინებოთ უველაფერი — კეთილიცა და ბოროტიცა. ევა დაეჭქერდა აღკრძალულს ხილსა და თვალში ძლიერ მოეწონა. მივიდა ახლოს, მოსწუებოდა ნაყოფი და სჭამა. მერე მეორე ნაყოფიც მოჭკლავდა, მიუტანა ქმარსა, უქო და იმანც სჭამა.

მოხდა თუ არა ეს, ადამისა და ევამ იგრძნეს საშინელი ცვლილება. აქამდის ისინი იუვნენ მხიარულნი, ახლა-კი გულისზედ დაწვათ რაღაცა მძიმე ვარამი; აქამდის ისინი მოუთმენლად მოელოდნენ ხოლმე უუფლის მოსვლას სამოთხეში, ახლა-კი ამ მოსვლისა საშინლად ეშინოდათ და ძაგბებდნენ; აქამდის ისინი იუვნენ ნათლით შემოსილნი და ამიტომ არა ჰგრძნობდნენ თავისს სიტუტუფესა და არც სირცხვილი იცოდნენ, ახლა-კი ნათელი მოშორდათ, დაინახეს ერთმანეთის სიტუტუფე და შერცხვათ... მათ დაჰკლვიჯეს ლეღვის ფოთლები, აასხეს ერთმანეთზედ, აიფარეს ტანზედ, გაიქნენ და დაემაღნენ უთაფლსა ხეებით დაბურულს ადგილსა.

დასჯა ცოდვისათვის.

სადამოს ჟამზედ სამოთხეში გამოცხადდა უთაფლი და დაუძახა ადამს: ადამ, ადამ, სადა ხარ? ადამმა სირცხვილისა და შინისაგან ჯერ ხმა არ გასცა, მაგრამ როცა უთაფლმა მეორედ დაუძახა, ადამმა უპასუხა: გავიგონე შენი ხმა, უთაფლო, მაგრამ შემეშინდა და

დავამალე, რადგანაც ტიტველი ვარ.—ზოგორ დაინახუდი შენს სიტიტველსა, თუ არ გეჭამა ადვრძალუელი ხილი? უთხრა უფალმა.

ადამს რომ ამ დროს წრფელი გულით შეენახებინა თავისი ცოდვა და მიტევება ეთხოვა უფლისათვის, ადვილად გადაჩნებოდა; მაგრამ, სინანულის მაგივრად, თავის მართლებას დაიწყო და თითქმის ღმერთს ახრადებდა თავისს შეცოდებას: შენ რომ ცოლი მომიცი,

იმან მომიტანა ადვრძალუელი ხილი და მაჭამაო. ღმერთი მიუბრუნდა ევას და უთხრა: რად ჰქმენი შენ ესაო? ევამაც სინანულის მაგივრად, თავის მართლებას დაიწყო: შენგან შექმნილმა გველმა შემაცნინა და მაჭამა ადვრძალუელი ხილიო,

მაშინ უთხრა უფალმა გველს: რადგანაც შენ ეს ჰქმენი, იუფე წვეული ნადირთა შორის; მუცლით სოხავდე მუდამ და სჯამდე მიწას მთელს შენს სიცოცხლეში. მე ჩამოვაგდებ მტრობას დედაკაცსა და შენ შუა, მის თესლსა და შენს თესლს შუა; შენ ცდილობდე დედაკაცის შთამომავლობას უკბინო ქუსლში, ხოლო ერთმა მისმა შთამომავალმა გაგიჩექოს შენ თავი.

ევას უბრძანა უფალმა: ვარამითა და ღარდით ატარებდე შენს

სიტუაციას; შეიღთა შენთა ჭეშმარიტ წყალობითა და ტანჯვითა; იყო ქმრის მორჩილებაში და ის იუყს შენი პატონი.

ბოლოს აღამს უთხრა: რადგან შენ გაუგონე ცოლსა შენსა და სჯამე ხილი, რამელინტ მე აღგაგრძელე, იუყს დედამიწა წვეულო შენს სატანჯვოდად; ნარი და კვალი მოჭეუვდეს მას შენთვის; ოფლითა შენითა სჯამდე ზუფსა შენსა, მანამ არ ჩახვალ მიწაში; მიწა ხარ და მიწადგე იქცევი.

ამის შემდეგ მისცა მათ ტუფის ტანისმოსი და უბრძანა უმაღლესს ანგელოზს-ქერობინსა გამოერეკნა აღამი და ევს სამოთხი-დგან და არა დროს აღარ შეეშვა შიგ. ქერობინმა გამოერეკა ცოდვილი ცოლ-ქმარი და სამოთხის კარში ჩასდგა. მას ხელში ეტირს ცეცხლის ხმალი და უუარაულოდა, რომ აღამი და ევს არ შესულიყვნენ სამოთხეში, არ ეტამათ ნაყოფი ცხოვრების ხისა და არ შექმნილიყვნენ უკვდავნი.

კაინი და აბელი.

აღამი და ევს დასახლდნენ სამოთხის ახლო. ამის შემდეგ ევს ეუფლა ორი ვაჟიშვილი: კაინი და აბელი. კაინი იყო მხვრელ-მთესველი, აბელი მეცხვარე. ერთხელ მათ უთაღს მისხერბლი შესწირეს. კაინმა შესწირა ჭინახული, აბელმა საუკეთესო კრავი. მისხერბლის შეწირვა ასე მოახდინეს: დააგრძოვს ცოდ-ცოდვე შეშა, დასდეს ზედ მისხერბლი და წაუკიდეს ცეცხლი. კაინის ცეცხლის ბოლი მიწას გაეკრა, აბელის მისხერბლის აღი კი ზირდაპირ ზეცას წავიდა. ეს იმისი ნიშანი იყო, რომ უთაღმა მიიღო მისხერბლი უმცროსის ძმისა, ხოლო უფროსისა კი უარ-ქყო. რად? იმიტომ-რომ აბელმა წმიდა გულისა და სარწმუნოებით შესწირა მისხერბლი, კაინის გული კი ამ დროს სავსე იყო ბოროტებითა.

კაინი შურით აიყის, მოუვიდა ძმაზედ ბრახი და სახეზედ შეიშალა. ღმერთმა უველაფერი იცის, რაც კაცის გულში იბადება. ხედავდა კაინის ცუდს განზრახვასაც და უნდოდა გაეთრთხილებინა. გამოერეკდა მას და უთხრა: „რად ხარ, კაინ, გაბრაზებული და რად არის შეშლილი და აშფოთებული შენი სახე? გათრთხილდი, თორემ

ცოდნა კარზედ მოგდგომია. ნუ დაქდევინებ ცოდვას, ზირ-იქით, ეცადე შენ თვითონ დასძლიო იგი.“

მაგრამ, საუბედუროდ, კაინმა ღვთისა არაფერი შეისმინა. მას გულში ძლიერ ღრმად ჰქონდა ჩარჩენილი შური და სიძულელი თავისი ძმისა. ჯავრის ამოსაურელად კაინმა გაიტყუილა მინდვრად აბელი, უცბე მივარდა კეთილ, დაჰკრა თავში და იქვე მოჰკლა.

კაინის 'დასჯა და სეთის შობა.

ყოფილ მოწყალე ღმერთს სურდა სინანულში ჩაეგდო კაინი. ამიტომ გამოეცხადა და ჰკითხა: კაინ, სად არის შენი ძმა აბელი? კაინმა, სინანულის მაგივრად, ბრუიულად და ამაყად მიუგო: „მე რა ვიცი? ჩემის ძმის დარაჯი ხომ არა ვარო?“ მაშინ უფალმა მრისხანედ უთხრა: ის რა ჰქენი შენა! შენის ძმის უმანგო სისხლის ხმა მიწიდან ჩემამდინ ზეცას ამოჰკვივის. აუჟ წვეუელი ქვეყანაზედ, თრთოდე შიშითა და გერსდა ჰმავებდე მოსვენებას.

საშინელს ვაებაში ჩაცვიფდნენ საწყალი ადამი და ევა. აბელი მოკლული იქმნა, კაინი შეიქმნა ძმის მკვლეელი და წვეუელი ღვთისა-გან; ღელ-მამას თავიცი დახება, სადღაც შორს გადაიხვეწა და იქ დასახლდა. დარჩა უბედური ღელ-მამა მარტოდ და უნუგეშოდ. მაშინ ღმერთმა შეიბრალა იგინი და ნუგეშად მისცა მესამე შვილი სეთით, რომელიც იყო ღვთის მოყვარე, მორჩილი და წესარი.

გამრავლება ადამიანებისა და მაცხოვრის მოღვაწეობა.

მაშინდელს დროში ადამიანები ერთი ათად მეტს სცოცხლობდნენ, ვიდრე ესლა. ამიტომ კაინისა და სეთის შთამომავალნი მალე განმრავლდნენ და მოეფინენ ღელამიწის ზირზედ. ეველას დაბადებიდანვე ჰყვებოდა ადამის ცოდვა. ამის გამო ადამიანები ბევრს ცუდს საქმეს სჩადიდნენ, ბევრს სცოდავდნენ. საქმე ბოლოს იქამდინ მივიდა, რომ ეველა ხალხმა დაივიწა ღმერთი და დაუწყო თავგანის-ცემა სხვა-და-სხვა უსუფოსა და სუფიერს საგანსა. მხოლოდ ურიათა ერს ახსოვდა ჭეშმარიტი ღმერთი და ემსახურებოდა

მას. ღმერთმაც ამ ერს მისცა ძველი სჯული და აღუთქვა, . შენგან დავბადე მაცხოვარსაო.

რადგანაც ადამის ცოდვა უგელა იმის შთაშობადალხედ გად-
მოდიოდა, ამიტომ უგელანი ჯოჯოხეთში ჩადიდნენ. მინამ ამ ცო-
დვისაგან არ იქმნებოდნენ გამოსხნილნი, ჯოჯოხეთის ვერ ასცილ-
დებოდნენ. ამიტომ მოწმუნე ადამიანები მოუთმენლად ელოდნენ
მაცხოვრის მოსვლას, მაგრამ ეს მოლდინი მალე არ აუსრულდათ.
ბევრმა, ძლიერ ბევრმა წელმა გაიარა, მინამ მაცხოვარი დაბადებო-
და და გამოიხსნიდა ადამიანთა ცოდვისა და ჯოჯოხეთისაგან.

იოანე ნათლის-მცემლის დაბადება.

ურიათა ქვეყანაში სცხოვრებდა ერთი მღვდელი, სახელად ზა-
ქარია. მას ჰყავდა მეუღლე, რომელსაც ერქვა ელისაბედი. ორნივე
იუენენ ძლიერ ღვთის მოყვარულნი და მადლიანნი. ტარნა ღრმა მო-
ხუცებულებაში მათ შვილი არა ჰყავდათ და მეტად სწუხდნენ.
მხურვალედ შესთხოვდნენ უფალსა, შვილი მიეცა მათთვის. დიდხანს
მათი ხეწნა რჩებოდა უუურადღებოდ. ბოლოს უფალმა გადმოხელა
წყალობის თვალთ და აუსრულა ნატვრა.

ერთხელ ზაქარია წირვაზედ იდგა და უკმევდა საკურთხეველში.
შცეპ ამ ღრეს გამოცხდა ანგელოზი. ზაქარია შეერთა და შეშინდა.
ანგელოზმა უთხრა: „ნუ გეშინიან, ზაქარია? უფალმა ისმინა გედრება
შენი და შენ მოგცემს შვილი, რომელსაც დაარქმევ იოანესა. იგი იქმნე-
ბა სახელთგანი მქალაქებელი, წინამორბედი მაცხოვრისა და მოამზა-
დებს ხალხს იმის მისაღებად.“ განცვიფრებულმა ზაქარიამ არ დაი-
ჯერა ესა და უთხრა: „რად ღრეს ჩვენი შვილია, მე და ჩემი მეუღლე
ახლა ღრმად მოხუცებულნი ვართ?“ მაშინ ანგელოზმა უპასუხა:
„მე ვარ მთავარ-ანგელოზი გაბრიელი, მდგომარე წინაშე ღვთისა;
უფლისაგან ვიქმენ გამოგზავნილი, რომ გახარო შენ ეს ამბავი, და
რადგანაც არ დაიჯერე ჩემი სიტუვა, შენ იქმნები მუნჯი იმ ღრმდინ,
ვიდრე შვილი არ დაგებადება.“ სიტუვა ეს ანგელოზმა და უშინარ
იქმნა. ზაქარიას მაშინვე ენა ჩაუვარდა, გამოვიდა საკურთხეველიდგან
და ხალხს ანიშნა, დაუმუნჯდი და წირვა აღარ შეიმძლიანო.

მთავარ-ანგელოზის სიტყვა მალე აღსრულდა. მეცხრე თვეს ზაქარიას დაებადა ვაჟიშვილი. მეჩუე დღეს სახელი უნდა დაერქვათ ახლად დაბადებულისათვის. დედამ და ნათესავებმა არ იცოდნენ, რა დაერქვათ. ჰკითხეს მუნჯს მამას. იმან შოთხთხვა ფიცარი და ზედ დასწკა: იოანე. ამასთანავე უცებ ახსნა ენა, იწყო დიდება ღვთისა და წინასწარ-მეტყველებდა. ყველა ამისი მნახველი გაკვირვებული იყო და ამბობდა: „ახლად დაბადებული ბავშვი სოცარი კაცი უნდა გამოვიდესო.“

იოანე, ვიდრე ზატარა იყო, დედ-მამასთან სცხოვრებდა; როცა მოიზარდა, გავიდა უდაბნოში, მარხულობდა, ღოცულობდა და ემზადებოდა საქადაგებლად.

შობა და ტაძრად მიყვანება ღვთის-მშობლის მარიაშისა.

ამავე დროს ერთს ზატარა ქალაქს ნაზარეთში სცხოვრებდა ქალწული მარიაში, დეიდაშვილი ელისაბედისა. მარიაშის დაბადება აღზრდა ისეთივე სასწაულებრივი იყო, როგორც იოანესი.

მარიაშის მამას ერქვა სახელად იოაკიმე და დედას ანნა. ესენიც იმისთანავე ღვთის მოსაყნი იყვნენ, როგორც ზაქარია და ელისაბედი, ამათც მოხუცებულებმდინ შვილი არა ჰქუვდათ. ღმერთს აღუთქვეს, ოდონდ შვილი გვადინსე და შენვე შემოგწირავთო. ღმერთმა ამათი გვადრებაც შეისმინა და მისცა ქალი, რომელსაც დარქვეს მარიაში.

მარიაში რო მოიზარდა, დედ-მამამ მიიყვანა ქალაქი იერუსალიმს და იქ ტაძარში მიაბარა აღსაზრდელად მოძღვრებსა, რომელთაც სხვა ზატარა ქალებიც ბევრი ებარათ. ტაძარში მუოფობის დროს მარიაშს დაესოცა დედ-მამა და დაობლდა.

მარიაში ყველა სხვა ქალებზედ უფრო ბევრს ღოცულობდა, უფრო ბეჭითად კითხულობდა საღმრთო წერილს და მშვენივრად ისწავლა ხელ-საქმეცა. მან ისე ძლიერ შეიყვარა ღმერთი, რომ უნდოდა სულ ღმერთზედ ეფოქრნა, სულ იმის გვადრებაში უოფილიყო. ამიტომ უთაღს დაუდო აღთქმა: არ გავთხოვდები, ქალწულად დავრჩები და ჩემს თავს შენ შემოგწირავო. როცა მარიაშის ტოლ-ამხანაგი ქალები სრულ-წლოვანნი შეიქმნენ, მოძღვრებმა ყველანი გაათხოვეს

მხოლოდ ერთმა მარამმა განუცხადა უარი გათხოვებაზე და უთხრა: ღმერთს აღთქმა ღაფუდე, საშუალოდ ქალწულად დაგჩვენო. მოძღვრებს ეს ძლიერ გაუგონდათ, რადგანაც მაშინდელს დროში ქალწულად და მონახნად დარჩენა ჩვეულებად არა ჰქონდათ. მაგრამ ძალას მაინც ვერ დაატანდნენ და ვერ დაარღვევინებდნენ აღთქმასა.

ეკლესიაში სრულ-წილთვის ქაღის დარჩენა არ შეიძლებოდა; მონასტრები მაშინ არ არსებობდნენ. მღვდელთა ან იტოდნენ, როგორც ვთქვით. ამიტომ ნათესავი ვინმე უნდა ეშოვნათ მარამისთვის და ჩაებადნენ. მის სამშობლო ქალაქ ნაზარეთში სტხოვრობდა ღურგალი იოსები, რომელიც შორეულ ნათესავად მოხვდებოდა მარამსა. ეს იოსები იყო დიდი ხნის ქვრივი, შვილების ჰატრანი, ღრმად მოხუცებული და ღვთის მოყვარე ზღამანი. მან სიხარულით მიიღო მარამი თავის სახლში და ზრუნავდა მასზე, როგორც საკუთარ შვილზე. მარამი ნაზარეთშიც სულ გართული იყო საღმრთო წერილის კითხვასა და ღოცვაში და ხელ-საქმეში. თანაც იოსების შვილებს უფლიდა დედობრივი სიყვარულითა.

ხარება ღვთის-მშობლის მარამისა

ერთხელ მარამი საღმრთო წერილს გულმოდგინედ კითხულობდა. ამ დროს უცებ გამოეცხადა მას იგივე მთავარ-ანგელოზი გაბრიელი, გამოგზავნილი ღვთისაგან, და უთხრა: „გიხარადენ, მიმადლებულ მარამ, უფალი შენთანა, კურთხეულ-ხარ შენ დედათა შორის“. თავ-მდაბალი მარამი ამისთანა უცნაურმა ხარებამ ძლიერ შეაძრწუნა და არ იცოდა, რა ეთქმნა. მაშინ ანგელოზმა ხელ-შეოხრედ უთხრა: „ნუ გეშინიან, მარამ! შენ ჰმარავი მადლი წინაშე ღვთისა, და აი ჩაკესახება ძე, შობავ მას და დარჩემე სახელად იესოს. იგი იქმნება დიდი და ეწოდება ძე მადლისა“. მარამმა უპასუხა: „როგორ მოხდება ეგა, როდესაც მე შეუღლე არა შეავსო?“ ანგელოზმა მიუგო: „სული წმიდა გადმოვა შენზედა და ძალი მადლისა დაგიფარავს; ამიტომაც შენგან შობილი იქმნება წმიდა და ძე ღვთისა დაერქმევა. აკერ შენი ნათესავი მოხუცი ელისაბედიც რომ აქამდინ უშვილო იყო; მაგრამ ეხლა-კი ექვსი თვეც არის, რაც შვილი ჩაე-

სახს. ღმერთისათვის შეუძლებელი არაფერია. ამ სიტყვების შემდეგ მარიამმა ირწმუნა სარება მთავარ-ანგელოზისა და თავ-მდაბლად უთხრა: „აჰა მსევალი უფლისა, მეუფს მე სიტყვისაჲს შემისა,“ და განშორდა მას ანგელოზი.

შობა იესო ქრისტესი.

ამ დროს ურიათა ქვეყანა ცალკე სამეფოს აღარ შეადგენდა და ემორჩილებოდა რომის იმპერატორს ანუ კეისარს. მაშინდელმა კეისარმა მობინდომს შეეტყო, რამდენი სული მცხოვრები იყო მისსა-ბრძანებელში. ამისთვის გასცა ბრძანება: უოველი ჩემი ქვეშევრდომი გამოცხადდეს იმ ქალაქში, რომელსაც ეკუთვნოდნენ მისნი წინაპრ-ნი, და იქ ჩაეწერათ. იოსები და მარიამი მეფის დაგითის შთა-შამოყდნით იუვნენ. ხოლო ამ მეფის სამშობლო ქალაქი იყო ბეთ-ლემი. ამიტომ იოსები და მარიამი უნდა წასულიყვნენ ნაზარეთ-დგან ბეთლემს და იქ ჩაწერილიყვნენ. მოემზადნენ და წავიდნენ. გზაზედ დაუგვიანდათ და მხოლოდ ბინდიასს მივიდნენ ბეთლემში.

ქალაქი დასვდათ მთლად გავსებული მოსული ხალხით და ბინა ვე-
ღარ იშოვნეს. ადგნენ, ქალაქის ნაპირას გავიდნენ და შეეფარნენ გამო-
ქვაბულს, სადაც მწევრებს საჭინელი შეუდიოდათ აგდრის დროს. სწო-
რედ ამ დამეს დაუდგა მარიამს დრო მშობიარობისა, — შვა ძე, შესხვა
არტახებში და ჩაწვინა ბაგაში. ამ სახით აღსრულდა წინასწარ-მეტყვე-
ლის სიტყვა, რომელიც ამობდა, ქრისტე ბეთლემში დაიბადებო.

ვევლახედ ადრე ქრისტეს შობა შეიტყვეს ბეთლემის მწევრე-
ბმა. ეს მწევრები საჭინელს უდგნენ ღამით და აძიებდნენ ქალაქს
ახლო. უცებ ცაში რაღამაც გაანათა და მათ დაინახეს ჭარში ალა-
მიანის მსგავსი ფრთიანი სულიერი — ბრწყინვალე ანგელოზი. მწევრ-
ები ძლიერ შეშინდნენ. ანგელოზმა მადლიდგან ჩამოსძახა: „ნუ გე-
შინიანთ, მე გახარებთ თქვენ დიდსა სიხარულსა, — ეს არის ესლა
დაიბადა დავითის ქალაქში მაცხოვარი, ქრისტე ღმერთი, და აი,
ამის ნიშანიცა: თქვენ იბოვნით ახლად შობილს არტახებში გახვე-
ულსა და ბაგაში მწოლარეს.“ რა წამს ეს სიტყვები სთქვა ანგე-
ლოზმა, მის გვერდით გაჩნდა მთელი გუნდი ანგელოზებისა და
მათ ერთად იწვეს გალობა: „დიდება მადლთა შინა ღმერთისა,

ქვეყანასა ზედა მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება“. ამ კალბით ანგელოზები წავიდნენ მადლა-მადლა და გაქრნენ ცაში.

მწყემსები რა გონზედ მოვიდნენ, გამოსწიეს საჩქაროდ ბეთლემში, იზოვნეს გამოქვაბული, შევიდნენ შიგა, ნახეს ბაგაში მწყლარე პატარა იესო და თაყვანი-სცეს, როგორც ღმერთსა.

შემდეგ იოსები და მარიამი დაბრუნდნენ ნაზარეთში. აქ იესო იზრდებოდა დედ-მამის მორჩილებაში, იცნებოდა სიბრძნითა და მადლო უფლისა იყო მასზედა. თანაც თავისს მამობილს შეელოდა ღურგლობაში, რომელიც მშვენივრად შეისწავლა.

ნათლის-ღება იესო ქრისტესი.

იოანე ნათლის-მცემელს გამოეცხდა ღმერთი უდაბნოში და უბრძანა: „ჩადი მდინარის იორდანას ნაპირას, უქადაგე ერს ცოდვის მოწანება ნათელ-ეცა მას წყლათა და მოამზადე იგი მაცხოვ-

რის მიღებისათვისა“. იოანე მაშინვე გამოცხადდა იორდანას ნაპირას და იწყო ქადაგება: „მოინანეთ, რამეთუ მოახლებულ არს

სასუფიველი ცათა“. დაიძრა მრავალი ხალხი იერუსალიმიდან და სხვა ქალაქებიდან და სიფილებიდან, მოდოდნენ ირანესთან; ადამაკებდნენ თავისი ცოდვებისა და ბნულუბოძნენ მის მიერ იორდანეში.

ამ დროს ეესო ქრისტე ოც-დაათის წლისა შესრულდა და იგივე მოვიდა ირანესთან ნათლის-ღებისათვის. ირანეს სრულიად სხდუნება ქრისტე, მაგრამ იცნო კი და უარზედ დაუდგა: „მე უნდა ვინათლებოდე შენგან და შენ მოდიხარ ძოსნათლავად ჩემთანაო? ქრისტემ უპასუხა: „დამნებო, რამეთუ ჩვენ უნდა ადვასრულდეთ (უფ-ველი ის, რასაც სიმატლე და კანონი მოითხოვსო“. მაშინ ირანე დაჰყვა ნებას, ჩაუენა იესო იორდანეში და მონათლა.

რა წამს იესო წუდიდან ამოვიდა, მაშინვე ზეციდან სული-წმიდა გადმოვიდა მისზედ მტკედის სახით, და, გარდა ამისა, ზეცი-დანვე მოისმა ხმა მამა ღმერთისა: „ესე არს მე ჩემი საყვარელი.“

ნათლის ღების შემდეგ იესო განვიდა უდაბნოდ, ორმოცო დღე ემზადებოდა მარხვითა და ღოგვითა და ბოლოს გამოვიდა საქვეუ-ნოდ სახარების საქადგებლად. მაცხოვარმა მადე შეიძინა თორმეტი-ნი მოწაფენი, რომელნიც მას შეელოდნენ ქადაგებაში და ხალხის მოქცევაში.

ქ ა დ ა გ ე ბ ა ი ე ს ო ქ რ ი ს ტ ე ს ი

იესო ქრისტე უქადგებდა ხალხს ჭეშმარიტს სწავლას ღმერთ-ზედ. იგი ეუბნებოდა: „ღმერთი არის არსებით ერთი, მაგრამ სამ-ზარფანი: მამა, ძე და სული წმიდა. ძე ვარ მე ღვთისა, მამა-ჩემ-მა გამოგზავნა ქვეყნად, რომ გასწავლოთ გზა ცნობისა, შევს-წირო ჩემი თავი მას მისგერბლად და ამით გამოგვისნათ უგულანი ცოდვისა და ჯოჯოხეთისაგან. ჩემს მოსვლამდინ უგულა ჯოჯოხეთ-ში მიდიოდა, ხოლო ჩემს შემდეგ უგულა სამოთხეში წავა, ვინც მე მიწმუნებს და ადვასრულებს შემდეგთა ჩემთა მცნებათა:

გსმენიათ, რომ ძველი სჯული ამბობდა: „არა კაც ქალა; რა-შეღმან მოქცელას, ღირსია სასჯელისა“. ხოლო მე გატუვი თქვენ: რამელი განურისხდეს ძმისა, ანუ მოყვასისა თვისისა ცუდ-უბრადოდ, ისიც ღირსია სასჯელისა. რამელმან უწოდოს ზომეს მახინჯი,

ღირსია საზოგადოებისაგან გაგდებისა; და თუ ვინმე თავისს ძმას, ანუ მოუვასს დაარქმევს გიჟსა, ღირსია ცეცხლში იტანჯებოდეს.

„გსმენიათ კიდეგ: „შეიუფარე მოუვასი შენი და შეიძულე მტერი შენი.“ სოლო მე გეტყვი თქვენ: გიუფარდეთ მტერნი თქვენნი და აკურთხევდეთ მაწუვართა თქვენთა, კეთილს უზამდეთ მოძულეთა თქვენთა და ილოცავდეთ მათთვის, რომელნიც გდევნიან თქვენ.“

„როდესაც იქმ კეთილს საქმესა, ნუ გაიკებს მარცხენა შენი, რასაც აკეთებს მარჯვენა. კეთილი საქმე უნდა ჰქმნას თუარულად და მამა შენი ზეციერი, რომელიც ხედავს დათარულსა, მოგაკებს შენ ცხადად.“

„უკეთუ მიუტევებთ თქვენ კაცთა შეცოდებათა მათთა, მოგიტევებს თქვენცა მამა თქვენი ზეციერი შეცოდებათა თქვენთა; უკეთუ არ მიუტევებთ, არცა თქვენ მოგიტევებთ იგი.“

„ნუ განჰკიცხავთ ღმრთისაგან, რათა არა იქმნათ განკიცხულნი და დაძრახულნი, რამეთუ რომელითა განკიცხვიითა განკიცხავთ, იმავე განკიცხვიით განიკიცხებიან, რომელითა სწავუღიით მიუწავთ სხვასა, იმავე სწავუღიით მოგიწუვენ თქვენცა.“

„რად ჰხედავ შენის შობის თვალში ბეწვსა და საკუთარში კი ვერ ამხნევ მორგვსა? ანუ როგორ ეუბნები მოძმესა შენსა: „მაცადე და ამოგიდო ბეწვი თვალიდან?“ როდესაც საკუთარი თვალიდან ვერ მოგიშორებია დიდი ხე. ორგულა! ჯერ შენი თვალიდან გამოიდე ხე და მერმე სხვებს ამოცადალე ხიჭვი.“

„რა სიკეთეც გინდათ, რომ თქვენ გაუონ მოძმეთა, თქვენც მათ იგივე სიკეთე უუავით.“

„მცნებასა ახლსა მოგცემთ თქვენ, რათა გიუფარდეთ ერთმანეთი. როგორც მე შეგიუფარეთ თქვენ, ისევე უნდა გიუფარდეთ ერთმანეთი. მხოლოდ მაშინ აღვიარებენ თქვენ ჩემ მოწაფეებად, თუ ერთმანეთის სიუფარული გექნებათ.“

ჟგარცმა იესო ქრისტესი.

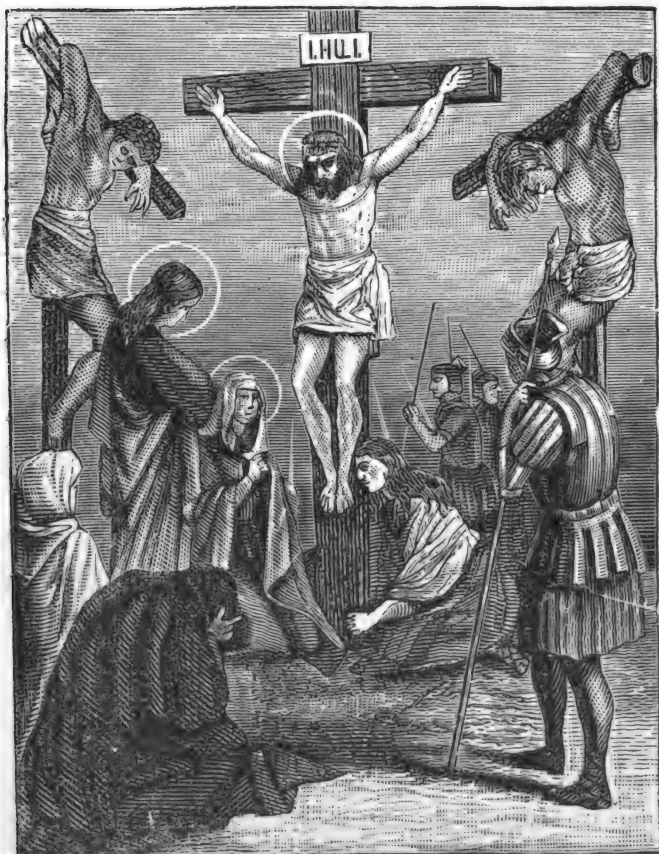
იესო ქრისტე ირწმუნა და მისი სწავლა მიიღო მხოლოდ ზოგიერთმა ურიაშა. ხალხის უმეტესმა ნაწილმა კი უარ-ჰყო იგი. ეს უფრო იმიტომ მოხდა, რომ მღვდელ-მთავარნი და მწიგნობარნი

ემტრებოდნენ მაცხოვრებს. რად? იმიტომ-რომ ქრისტე იმათს ცუდს უოთა. ქრესტის ამხილებდა და უწოდებდა ბრმა მწვემსებსა. მღვდელ-მთავარი და მწიგნობარნი ხალხს ეუბნებოდნენ: „ჩვენ კარგად ვიცით, რომ აქსო ღურგელის აოსების შვილია ღ თვითონ კი ძედ ღვთისად უწოდებს თავისს თავსაც; ეს ღვთის გამბაა.“ რომის იმპერატორის მთავარ-მართებელთან სხვა გზით აბეზდებდნენ აქსოსს: „თავისი თავი მეუფის ღვთის მემკვიდრედ მიაჩნია, უნდა ხალხი ააჯანუხოს იმპერატორის წინააღმდეგ, რომელიც კარგეს და თავისი თავი გამაცხადოს ურიათა მეუფლად.“

გასჭრა ამ ორკაცა დაბეზდებმა. მაშინ მღვდელ-მთავართა გაბედექს დაეჭინათ ქრისტე და სამართალში მიეცათ. მაცხოვრის დაჭერა გაუადვილა ერთმა მისმა მოწყალები, იუდასი. მან გაჭედიდა თავისი მოძღვარი და ღმერთი ოცდაათ ვერცხლად, ასწავლა მისი ბინა, ღმერთს თავს დაასხა მღვდელ-მთავრები ჭარის კაცებით და დააჭერინა ქრისტე. დღისით დაჭერა ვერ გაბედეს, რადგანაც ხალხის აჯანუხების ეშინოდათ. მისცეს მაცხოვარი სამართალში. განსჯის დროს ქრისტემ თავისი თავი ძედ ღვთისად აღიარა; მაგრამ ქვეყნიურობის მეუფის ძებნა კი უარ-ჭყო და სთქვა: „მეუფება ჩემი არა ამის სოფლისაგანი არს.“ თვითონ მთავარ-მართებელმა პილატემ აქსოში ვერა ჭეზავა ვერც ერთი დანაშაული და აღიარა იგი მართლად. ხოლო რადგან ხალხი, აღელვებული მღვდელ-მთავრებისაგან, ხმა-მადლა და ღაჟინებით ითხოვდა აქსოსს სიკვდილით დასჯას, იმიტომ სულ მოკლე პილატემ მისცა ნება ეწვალებინათ და ჭვარს ეცნათ ქრისტე. მაგრამ თანაც წყალი მოითხოვა, ხალხის წინ ხელი დაიბანა და სთქვა: „უბრალო ვარ მე სისხლისაგან მაგისისა.“ ამაზედ ხალხმა უპასუხა: „სისხლი მაგისი ჩვენზედა და ჩვენთა შვილთა ზედა.“

მაცხოვარი წაიყვანეს და აიყვანეს გოლგოთას მთაზედ. აქსოვდნენ უგულა და მნაშვესა. აქვე აღმართეს დიდი ჭვარი, აიყვანეს ქრისტე და გააკრეს ზედა. მასთანავე ჭვარს აცვეს ორი აფაზაკი, ერთი მარჯვენით აქსოსს ღ მუკრე მარცხენით. როცა ჭვარს აცვამდნენ აქსოსს, იგი არავინ თუ არა სწუკვდიდა თავისს მწვალებლებს, კიდევ ეგვდებოდა უფალს მათთვის ღ ამოხდებდა: „მამო, მიუტევე მათ, რამეთუ არ იცინან, რას იქმან.“

შეუბრალებელი მტრები მოსვენებას არ აძლევდნენ მაცხოვარს ჟვარზედაც კი. ისინი დაცინვით შესძახებდნენ ზეგით: „თუ შენ ხარ ძე ღვთისა, ჩამოდი ჟვარიდან და მაშინ გირწმუნებთ“. თვითონ ერთმა ჟვარცმულმა ავაზაკმა დაცინვით უთხრა იესოს: „თუ შენ ხარ ქრისტე, იხსენ შენი თავი და ჩვენცა.“ სამაგიეროდ, მეორე ავაზაკმა უპასუხა თავისს ამხანაგს: „განა შენ ღმერთი არა გწამს, რომ მაგას ეუბნები? ჩვენ სამართლიანად ვისჯებით, ეს კი სრულიად უბრალოა.“ ეს რომ

სთქვა, ზირი იესოსაკენ მიიბრუნა და მოწიწებით უთხრა: „მომიხსენე მე, უფალო, ოდეს მოხვდება სუფევითა შენითა“. მაცხოვარმა უპასუხა: „ამინ გეტყვი შენ, დღესვე ჩემთან იქნები სამოთხეში“.

ჯვარის ახლა იდგა საშინლად მწუხარე ღვთის-მშობელი მარიამი და მღუღარე ცრემლსა ჭდებოდა. მის გვერდით იუვნენ: სუფარული მონაღუ იესოსი იოანე და რამდენიმე კალიფეული ქალი. მაცხოვრება კადმოჭებდა თავისს ღედას, ანიშნა იოანე და უთხრა: „ატერ შეიღო შენი.“ მეჩვე იოანეს ანიშნა მარიამი და უთხრა: „ატერ ღედა შენი.“ ამ დღიდან იოანე ზრუნავდა ღვთის-მშობელზედ, როგორც საკუთარს ღედაზედ, და ჭეზავდა თავისს სახლში, ვიდრე მარიამი მიიცვლებოდა.

სამხრობის დრო იქნებოდა, როდესაც იესომ, საშინელის ტანჯვის შემდეგ, მიაბარა თავისი ღვთაებრივი სული უთაფლსა. მაშინ მზე დაბნეულა, აერუსლიმის ტაძრის საკურთხეველის ფარდა გაიხსნა შესაყად და მიწა იძრა საშინელი ძალით, ბევრი სათლავიდან ჭეზა გადაგორდა, აღსდგნენ სხეულის მრავალთა წმიდათა და გამოცხადნენ თავისს ნათესაუბსა.

ზარასკვეს საღამოზედ გვამი იესოსი ჩამოხსნა ჯვარიდან რამა მისმა საიდუმლო მონაღუმ და მონაწილთა დმარსა ახლა გაჰქაბულში. მღვდელ-მთავრებს ეშინოდათ, ვაი თუ მონაწილეებსა მოაპარონ გვამი იესოსი და ხალხი დაარწმუნონ, მკვდრითი აღსდგომ. ამიტომ იესოს სათლავზედ ღოდო მიაგორეს, დაბეჭდეს და დარაჯები დაუყენეს.

როდესაც გვამი იესოსი სათლავში განისვენებდა, იგი სულით ჩავიდა ჯოჯოხეთში, გამოიხსნა იქიდან უკვლანი, ვინც კი მის მოსვლას სასოებით მოელოდა, აიუვანა სამოთხეში და იქ დაამკვიდრა საუკუნოდ.

ადდგომა ქრისტესი

იესოს ჯვარდმის შემდეგ გაიარა რამა დღე და მოატანა მესამე. უნდა აღსრულებულიყო წინასწარმეტყველება ქრისტესი, რომელიც ამბობდა, რომ მესამე დღეს მკვდრითი აღვსდგებოდა. და აღსრულდა კიდევ. კვირის რიჟრჟმა რო მოატანა, უცებ სათლავის დარაჯებსა იკრძეს მიწის ძვრას; მეჩვე დაინახეს ფრთიანი სულიერი-ანგელოზი, რომელმაც კადმოგორა სათლავიდან ღოდო, და

ბოლოს იხილეს მაცხოვრის აღდგომა საფლავიდან. დარჩენილებს ში-
შით თავზარი დაეცათ და მიწაზედ მკვდრებივით დაემსხენენ, მერმე
კი მოსულიერდნენ, გონს მოვიდნენ და გაქცნენ.

ჰერ არ გათენებულიყო, როცა საფლავთან მოვიდა მარიამ
მაგდალინელი, თავიანთ-მცემელი იესოსი და მკვლავიარე მისზედ.
აქ მან ნახა, რომ ღოღი საფლავიდან გადაკოვებული იყო. მიუ-
ახლოვდა საფლავსა, ჩახედა შიგ და ცდიერი დახვდა. დაიხრქა სა-
ფლავის წინ და სტიროდა. საფლავის გვერდით იდგა ორი ანგე-

ლოზი, თეთრი ტანისმოსით შემოსილი. ჰკითხეს მარიამს ანგე-
ლოზებმა: „აღუდაკაცო, რასა სტირი? გის ეძებ?“ მარიამმა მიუგო:
„აუღიათ ჟუღი ჩემი და არ ვიცი, სად დაუდგიათ.“ ეს რა სთქვა,
უკან მიიხედა და დაინახა იქვე მდგომარე აღმდგომი მშენებლის შეხე-
დულობისა და მეტად ნათელის სახისა; ეს იყო თვითონ იესო, ამდგარი
მკვდრეთით. მაგრამ ვერ იცნო მარიამმა, რადგანაც მაცხოვარი თავისი
აღდგომის შემდეგ ძლიერ გამოცვლილიყო. ჰკითხა იესომ: „აღუდა-
კაცო, რასა სტირი? გის ეძებ?“ მარიამს ეკონა შეზადეო და უთხრა:

„უთულო, თუ შენ აიღე იგი, მითხარ, სად დასდევო, და მე წამოვიღებ მას.“ მაშინ აესრმე დაუძახა უწინდელი ხმით: „მარიამ!“ მარიამმა ზმაზუდ იმ წამსვე იცნო აესრ და შესძახა: „მოძღვარო!“ პერმე გაუქნა და უნდოდა მოჭხეოდ მუხლებზედ, მაგრამ მაცხოვარმა უთხრა: „ნუ შემომეხები მე, რადგან ჭერ არ ავსუფვარ მაშისა ჩემისათნა; წადი ჩემს მოძმეებთან და უთხარ მათ: აღვალ მაშისა ჩემისა და ძამისა თქვენისა, ღვთისა ჩემისა და ღვთისა თქვენისათნა.“

მარიამ მაგდალინელმა საჩქაროდ ახარა აესრს აღდგომა მოწათუთა და მორწმუნეთა ქალთა. ესენი უგეჯანი აივსნენ დიდი სიხარულთ, გაეჩქარნენ სათუფავისკენ, ნახეს იგი ცალაერი, ირწმუნეს ქრისტეს აღდგომა და ადიდებდნენ ღმერთსა.

შემდეგ აესრ ორმოცის დღის განმავლობაში არა ერთხელ გაშოცნებდა მოწათუთა თვისთა, არა ერთხელ სჭამა მათთან პური, აჩვენა თავისი სხეულის წულულებანი, ჭვარცმისკან დარჩენილი, და ჭქმნა რამდენიმე სასწაული მათ წინაშე. ამის გამო სრულიად ირწმუნეს ქრისტეს აღდგომა იმათც კი, რომელთაც ეს წინად არა სჯეროდათ.

ამაღლება ქრისტესი და სულის წმიდის მოფენა.

აღდგომის შემდეგ მაცხოვარი უნდა მეორმოცე დღეს ამაღლე-ბულიყო ზეცას. გამოსაღმების წინად თავის მოწათუებს მისცა შემდეგი დარჩებუა: „მომეცა მე უოგელი უფლება ცათა შინა და ქვეყანასა ზედა; წადით უგელა ქვეყანაში, იქადაგეთ სხარება და ნათელ-ეცით სახელთა მამისთა და მისთა და სულისა წმიდისთა; ასწავლეთ ერთა უოგელი მცნება, რომელიც მე თქვენ მოგეცით: ვინც თქვენს ქადაგებას მიიღებს, მიიწმუნებს მე, მოინათლება და ჩემს მცნებაზედ ივლის, იგი ცხონდება; ხოლო ვინც უარს ჰყოფს, წაწმდება.“

სულ ბოლოს დროს აესრმე შეჭკრიბა მოწათუნი აერუსლიმში და უთხრა: „ფხეს ნუ მოიცვლით აერუსლიმიდან, ვიდრე თქვენზედ არ გადმოვიდეს სული წმიდა. იოანე წულთა სტემდა ნათელსა, რამდენისმე დღის შემდეგ თქვენ მოინათლებით სულთა წმიდითა. მაშინ თქვენ მოგენიჭებათ განსაკუთრებული ნიჭი სხარების ქადაგებისა, სხვა-და სხვა ენის ცოდნა, მოგეცემათ ძალა ავად-

მეოფთა კურნებისა და სსწაუფთ-მოქმედებისა. თქვენ იწუებთ ჭა-
ტებას იერუსალიმში, ურასტანსა და სამარიაში და მთელს დედამი-
წის ზურგზედ.“ ეს აღთქმა რა მისცა იესომ, გაიფანა მოწაფენი
იერუსალიმიდან, აიფანა მასჯობელს ზეთის-ხილის მთაზედ და აქ
აკურთხა, დალოცა ისინი. ამ კურთხევის დროს მადლა-მადლა წაფი-
და ჭაერში, ამადლდა ზეცას და დაჟდა ზეციურს ტახტზედ მარ-
ჯვენით მამისა.

განცვიფრებულნი მოწაფენი იდგნენ მთაზედ და კარგა ხანს
იტქიარებოდნენ მადლა ზეცაში, სდაც მიეუთარა მაცხოვარი. ამ დროს
გამოეცხადნენ მათ ანგელოზნი და უთხრეს: „კანონ გალილეელნი!
რასა სდგესართ და იტქიარებით ზევით? იესო, რომელიც ეხლა-
თქვენგან ამადლდა, იმ სახითვე მოვა, როგორც იხილეთ ამადლე-
ბული ზეცასა“. მასინ მოწაფენი აივსნენ დიდი სიხარულით, დაბრუნ-
დნენ იერუსალიმს, ადიდებდნენ უფალსა და ელოდნენ სულის წმი-
დის გადმოსვლასა.

მოლოდინი მაღე აუსრულდათ. ამადღების შემდეგ მათე დღე იყო, როცა ერთს სსხლში შეკრებილს მოციქულებზედ გადმოვიდა სული წმიდა ცეცხლის ენების სსხით. მოციქულებმა აქამდინ ებრაელის ენის მეტი არა ენა არ იტოდნენ და ესლჳ კი დანწევს უცაბ ჯამარაკი სსხვა-და-სსხვა ენაზედ, და, ამას გარდა, აივსნენ სულიერი ძალით, ძლიერებით. იწუეს მაშინვე ქადაგება სსხარებისა იერუსალიმში, ურასტანსა და ახლო-მასლო ადგილებში, წავიდნენ შორეულს ქვეყნებშიაც. უეულა ხალხს მის ენაზედ ასწავლადნენ და მთელს დღამიწის ზურგზედ მოჰყენეს სწავლა სსხარებისა. ბევრი წავლება და ტანჯვა გამოიარეს, სიკვდილითაც ბევრი მათგანი დაისჯა; მაგრამ არ შეუშინდნენ არაფერსა, მსნედ ემსახურებოდნენ თავისს წმიდა საქმეს და მრავალი ერა მოაქციეს ქრისტეს სჯულზედ.

წმიდა ნინო, ქართველთ განმანათლებელი.

სულის წმიდას მოფენის შემდეგ მოციქულებმა და ღვთის. მშობელმა მარიამმა წილი ჰქარეს, ვინ რომელს ქვეყანაში უნდა წასულიყო სსხარებას საქადაგებლად. ჩვენა საქართველო წილად ჰხვდა თვითონ ღვთის-მშობელსა. იგი მოემზადა ჩვენს ქვეყანაში წამოსსვლელად; მაგრამ ღამით მაცხოვარი გამოეცხადა და ურჩია: შენ თვითონ იერუსალიმში დარჩი, რადგან მოხუცი ხარ, და შენს მაგივრად საქართველოში საქადაგებლად გაგზავნე ანდრია მოციქული, პირველ-წოდებულიო. ასეც მოიქცა უოფლად-წმიდა მარიამი.

მოციქული ანდრია პირველ-წოდებული მოვიდა შავის ზღვის პირად, უქადაგა სსხარება გურულებისა, იმერლებისა, მეგრელებისა და აფხაზებს და მოაქცია ქრისტეს სჯულზედ. მაგრამ იმდენი ადარდასცადა, რომ ქართლ-კახეთშიაც გადმოსულიყო და აქაც გაეგრძელებინა ქრისტიანობა.

ქართლ-კახეთის მოქცევა ქრისტიანობაზედ შემდეგში მოხდა წმიდა ნინოს მიერ, რომელსაც ამის გამო დაერქვა ქართველთ განმანათლებელი. ვინ იყო ნინო და როგორ მოაქცია ქრისტეს სჯულზედ ქართველები?

წმიდა ნინო იყო კაბადოკიელი ქალი. კაბადოკია იდო სამხრეთით
ჩვენი ქვეყნიდან და დასასვლელი იყო ქართუელთა მონათესავე ხალ-

ხით. ნინოს დედ-მამის იმის მეტი შეიღო
არა ჰყავდა, ამის გამო ძლიერ უყვარდათ
და სტდილობდნენ კარგად გაეზარდათ.
რადგანაც თვითონ დედა და მამა ნინო-
სი იყვნენ ღვთის მოყვარე ადამიანები,
ამიტომ შეიღიც აღზარდეს საღმრთო
წერილის კითხვას და ღოცვაში, ხელ-
საქმის კეთებაში და გლახკათა შეწენ-
ებაში. ჯერ თორმეტის წლისა არ იქ-
ნებოდა ნინო, რომ დედ-მამა დაეხრ-
ცა და დაობდა. მაშინ იგი თავისთან
წაიყვანა იერუსალიმის პატრიარქმა, ნი-
ნოს ბიძამ. ბიძა-პატრიარქმა სწავლის
დასასრულებლად თავისი დისწული მი-
აბარა ერთს განათლებულსა და ფრიად
ღვთის-მოყვარე ქალსა. ამ ახლის ოს-
ტატისაგან ნინომ უგელაფერი მშეენი-
რად ისწავლა, რაც კი განათლებულმა
ქრისტიანმა უნდა იცოდეს. ამასთან
იმდენად შეიყვარა ქრისტე ღმერთი,
რომ გადასწევიტა არ გათხოვბულიყო
და მთელი თავისი სიცოცხლე მისთვის
შეეწირა. ამავ დროს გაიგო, საკარ-

თუელთ, წილად ხდომილი ღვთის-მშობლისა, ჯერ კერპებს ემსა-
ხურება და ქრისტესი სრულიად არაფერი იცისო. მაშინვე გადას-
წევიტა წამოსულიყო ჩვენს ქვეყანაში და მოექცია იგი ქრისტიანო-
ბაზედ. ბიძა-პატრიარქმა ძლიერ მოუწონა ამისთანა წმიდა წადილი,
დალოცა, აკურთხა და გამოისტუმრა ჩვენსკენ.

II

გზაზედ ბევრი დაბრკოლება ხას ნინომ, ბევრი ტანჯვა და წვა-

ღება გამოიარა; მაგრამ უგულის ადგილად იტანდა, რადგანაც ღვთის-
იმედი ჰქონდა. ერთხელ, როდესაც ძლიერ შეწუხდა ნინო, სიზმარ-
ში გამოეცნადა ღვთის-მშობელი ანგელოზებით, ადუთქვა თავისი
შემწიობა, გაამხნევა და მისცა ხელში ჭვარი ვაზისა. ნინომ რა

გამოიღობა, ნახ, ხელში ჭვარი ეჭირა, და სისხრულით ადიფსო.
გამხნელებული ამისთანა მოწულებით, ნინო ხელ-ახლად დაადგა
გზას გაბედვით და ჩამოვიდა მცხეთასა. მცხეთა მაშინ იყო ღრუ-
ჭაღაჟი ჩვენის ქვეყნის და იქ იჯდა მეფე მთელის საქართველოსი.

იმ ჟამად მეუობდა ძირიანი. დაბინავდა ნინო აქა და იწეო ქადაგება სსხარებისა ჭერ ქალთა შორის. ორმოცამდე ქალი მოაქცია ქრისტეს სჯულზედ. ამ დროს საქართველოს დედოფალი მძიმე ავადმყოფი შეიქმნა და სიკვდილის პირზე იყო. ბევრი ექიმები მოდიდეს, მაგრამ ვერა უშველეს რა. მაშინ ერთმა გაქრისტიანებულმა ქალმა ურჩია დედოფალსა მოეწვია ნინო და მოეჩინა ეთხოვნა. დედოფალმა შეიწინაა რჩევა და მოიწვია ნინო. იგი მოვიდა, იღვრცა დედოფლის მოეჩინისთვის და მაშინვე გაჰკურნა. მოეჩინილმა დედოფალმა უარჰყო კერებში და ირწმუნა ქრისტე.

პატარა ხანს უკან მეფე ძირიანი სხანდიროდ წავიდა. ერთს მთაზედ მზე სრულად დაუბნელდა და იღუპებოდა. სთხარა შემწეობა თავის კერებში და გერათური უშველეს. შემდეგ შეეგდრა ქრისტეს და გამობრწყინდა მზე. მაშინ მეფე დარწმუნდა, რომ ქრისტე ჭეშმარიტი ღმერთიაო. ფიცხლავ დაბრუნდა ნადირბიდეგან, თავიანთ-სცა ნინოსა და უამბო უველას თავისი სოცარი თავ-გადასაყალი. მერვე დაბარა თავად-აზნაურობა, გლეხობა, აცნობა მოეჩინა დედოფლისა, თავისი გადარჩენა ქრისტეს შემწეობით და ურჩია იმათც მიეღოთ ქრისტიანობა. უველამ თანხმობა გამოაცხადა. მაშინვე საბერძნეთიდეგან დაბარეს ეპისკოპოსი, მღვდლები, მთავრები და მათ მთელი ქართლი მონათლეს მტკვარსა და აზავში.

ქართლი რომ მოაქცია ქრისტიანობაზედ, ნინო გაემგზავრა კახეთში. აქადაცა სსხარება და მიაღებინა კახელებს ქრისტიანობა. შემდეგ სამუდამო ბინად ამოიჩნია ქიზიუში ბოდბის-ხევი, სადაც დროს ატარებდა ღვთის მსახურებაში და დაუდალავად სოესდა ხალხში ჭეშმარიტს სწავლასა და წმინდა ზნეობასა. ბოლოს გარდაიცვალა და დასაფლავებული იქნა იქვე ბოდბის-ხევიში, სადაც შემდეგ მონასტერი აშენდა. ჯვარი ნინოსი ბოდბის-ხევიდეგან ჭერ მცხეთაში აიტანეს და ბოლოს ჩამოიტანეს თბილისში; ახლაც იგი ასვენია სიონის ტაძარში და უველას ქართველი დიდ თავიანთ-სცემს. ნინო შეირაცხა წმიდათა შორის და დაურქვა თანასწორი მოციქულთა.

წმიდა ნინოს და მეფე ძირიანს შემდეგ ქრისტიანობა გააძლიერეს და აუვავეს საქართველო შემდგომში მეფეებმა, რომელთა შორის უველას ღიღებულნი იყვნენ: ვახტანგ გორგასლანი, დავით აღმაშენებელი, თამარ მეფე, გიორგი ბრწყინვალე და ერეკლე მეორე. ბოლოს საქართველო ნება-უფოფლობით შეუერთდა ერთ-მორწმუნე რუსეთსა.

რ უ ს ე თ ი.

უგელა ქართველი, დიდიც და პატარაც, კარგად უნდა იცნობდეს რუსეთსა. რად? იმიტომ, რომ ჩვენი საქართველო არის ნაწილი რუსეთის სახელმწიფოსი; ქართველები და რუსები ძმანი არიან სარწმუნოებით, არიან ქვეშევრდომნი ერთისა და იმავე ხელმწიფოსა, რომელსაც ერთ-ნაირი მტკიცე ერთგულებით უნდა ემსახურონ და კიდევ ემსახურებოდნენ. ამიტომ მე მსურს თქვენ, პატარა ქართველებს, ზოგიერთი ამბავი რუსეთზედ გადმოგცეთ. სხვა ამბებს რუსეთისას შეიტუბობთ სხვა წიგნებიდან.

რუსეთი ძლიერ დიდი სახელმწიფოა. ამოდენა სახელმწიფო არც წინედ უფოთლა და არც ახლა არის. თითქმის ასი საქართველოს ოდენა იქმნება სივრცით და მცხოვრებთა რიცხვით.

უწინ რუსები ქართველებივით კერპთ თაყვანის-მცემელნი იუვნენ. შემდეგ ქრისტიანობა მიიღეს ბერძნებისაგან, როგორც ქართველებმა. ეს მოხდა ძველს დროში. მაშინ რუსეთის დედა-ქალაქი იყო კიევი. კიევი სძევს რუსეთის დასავლეთის ნაწილში, მდინარის დნებრის ნაპირზედ. იმ დროს რუსეთში ხელმწიფედ იჯდა დიდი ვლადიმირი. ჯერ ვლადიმირი მოიქცა ქრისტიანობაზედ და მერმე მთელი მისი ხალხი მოინათლა დნებრში, როგორც წინედ ქართველები მოინათლნენ მტკვარში მეფის მიხაილის დროსა.

კიევის შემდეგ რუსეთის დედა-ქალაქად გახდა მოსკოვი, რომელიც სძევს შუაგულს რუსეთში. ბოლოს, დედა-ქალაქობა მოსკოვის ჩამოართვა პეტერბურგმა. პეტერბურგი სძევს ჩრდილოეთით მოსკოვისა, ზღვის პირად. პეტერბურგი დააარსა და სტასტო ქალაქად დანიშნა პეტრე დიდმა, უგელა სხვა რუსეთის ხელმწიფეებზედ დიდებულმა. მან მიიღო სახელი იმპერატორისა, ანუ დიდებულის მბრძანებლისა. პეტრე დიდმა რუსეთში ბევრი ახალი წესი შემოიღო, კარგი და ჩინებული; დააარსა მრავალი სასწავლებელი, ჯარო მშვენიერად განაწყო, ახალი ქალაქები ააშენა, მტრები დაამარცხა, ქვეყნები წაართვა და შეუერთა რუსეთსა.

პეტრეს შემდეგ შესანიშნავნი არიან ხელმწიფენი: ეკატერინე დიდი, ალექსანდრე პირველი, რომელის მეფობის დროს საქართვე-

და რუსეთს შეუერთდა, ნიკოლოზ ჰერცოგი, ალექსანდრე მეორე, რომელმაც ბატონ-უმობა გააუქმა და ბევრი სხვა წინებული ცვლილება მოახდინა, და ალექსანდრე მესამე, რომლის მეფობის დროს რუსეთს აზიისთან რამი არა ჰქონია, რის გამოც მას დაერქვა

„მშვიდობის-მოთხოვნა“ მეფე. ამ ჟამად რუსეთის ხელმწიფე იმპერატორად ბრძანდება ნიკოლოზ მეორე, ძე ალექსანდრე მესამის, რომლის სახეს ქმედებთ აქა.

რუსეთისა და საქართველოს ეკლესიას მართავს უწმიდესი სინოდი, რომელიც იმუთუბა სტასტო ქალაქ პეტერბურგში. უმაღლესნი წევრნი სინოდისა არიან მიტროპოლიტნი: პეტერბურგისა, მოსკოვისა ღვინისა. საქართველოს ეპისკოპოსიც აგრეთვე არის წევრი უწმიდესი სინოდისა.

ლოცვები.

სუღა წმიდის ღოცვა.

მეუფეო ზეცათაო, ნუგეშინის მცემელო, სულო ჭეშმარიტებისაო, რომელი ყოველგან ხარ და ყოველსავე აღავსებ მადლითა. შენითა, საუნჯეო კეთილთაო, მომნიჭებელო ცხოვრებისაო, მოვედ ჩვენ შორის და წმიდა მყვენ ჩვენ ყოვლისაგან ბიწისა და აცხოვნენ, სახიერო, სულნი ჩვენნი.

სამების ღოცვა.

წმიდაო ღმერთო, წმიდაო ძლიერო, წმიდაო უკვდავო, შეგვიწყალენ ჩვენ (სამჯერ).

ღიდება მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა აჲ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

შოვლად წმიდაო სამებაო, შეგვიწყალენ ჩვენ; შთალო, გვიხსენ და გვილხინე ცოდვათა ჩვენთაგან; მეუფეო, შეგვიდევ უსჯულოებანი ჩვენნი; წმიდაო, მოიხილე და განჰკურნენ უძლურებანი ჩვენნი სახელისა შენისათვის.

ღოცვა უფლისა.

მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა, წმიდა იყავნ სახელი შენი, მოვედინ სუფევა შენი, იყავნ ნება შენი, ვითარცა ცათა შინა, ეგრეთცა ჭეყანასა ზედა, პური ჩვენი არსობისა მომეც ჩვენ ღდეს, და მომიტევენ ჩვენ თანანადებნი ჩვენნი, ვითარცა ჩვენ მიუვტევებთ თანამდებთა მათ ჩვენთა, და ნუ შემოყვანებ ჩვენ განსაცდელსა, არამედ მიხსნენ ჩვენ ბოროტისაგან.

ღოცვა ღვთის-მშობლისა.

ღვთის-მშობელო ქალწულო, გიხაროდენ მიმადლებულო მარიამ, შთალი შენთანა, კურთხეულხარ შენ ღედათა შორის, და კურთხეულ არს ნაყოფი მუცლისა შენისა, რამეთუ მაცხოვარი გვიშევ სულთა ჩვენთა.

ღირს არს კეშმარიტად, რათა გადიდებდეთ შენ, ლეთის-
მშობელო, რომელი მარადის ხანატრელ იქმენ, ყოვლად უბი-
წოდ და დედად ლეთისა ჩვენისა, უპატიოსნესსა ქერაბიმთასა
და აღმატებით უზესათესსა სერაბიმთასა, განუზრუნელოდ მშო-
ბელსა სიტყვისა ლეთისასა, მხოლოსა ლეთის-მშობელსა გალო-
ბით ვადიდებდეთ.

ლოცვა სადიდის წინ.

თვალნი ყოველთანი შენდამი ესვენ, უფალო, და შენ
მოსცი მათ საზრდელი ყოველსა ჟამსა, აღადგებ შენ ხელსა
შენსა და განაძლებ ყოველსა ცხოველსა, ნებისაებრ შენისა.

ლოცვა შემდეგ სადიდისა.

ზმადლობ შენ, ძრისტე, ლმერთო ჩემო, რამეთუ განმაძღე
მე ქვეყნიერთა კეთილთა შენთაგან, ნუ დამაკლებ მე ზეცი-
სასა შენსა სასუფეველსა.

ლოცვა სწავლის დაწყების წინ.

შოვლად სახიერო უფალო, გარდამოგვივლინენ ჩვენ მად-
ლი სულისა წმიდისა შენისა, მომნიჭებელი გულის-ხმის ყოფი-
სა და განმაძლიერებელი ძალთა სულთა ჩვენთასა, რათა ჩვენ,
ყურად-მღებელნი გარდმოცემულისა ჩვენდა სწავლისა, აღვი-
ზარდნეთ შენ, შემოქმედისა ჩვენისა, სადიდებელად, მშობელოთა
ჩვენთა სანუგეშოდ, ეკკლესიისა და მამულისა სასარგებლოდ.

ლოცვა შემდგომ სწავლისა.

ზმადლობ შენ, შემოქმედო, რამეთუ ღირს გვყავ ჩვენ
მადლსა შენსა ყურადღებისა სწავლისა, აკუროთხენ ჩვენნი მთა-
ვარნი, მშობელნი და მასწავლებელნი, მიმყვანელნი ჩვენნი
ცნობად კეთილისა, და მოგვეც ჩვენ ძალი და სიმხნე, რათა
ახლად შევეუდგეთ სწავლასა ამას. ამინ.

ღოცგა პიღად მისგდისა.

ღმერთო, ყოვლისა მპყრობელო, რომელმან განზრახვითა შენითა ღირს მყავ მოწვევად ქამსა ამას . ღამისასა, ყოვლისა მისთვის მოწყალებისა შენისა, რომელიცა დღესა ამას მივიღე მე უხვისაგან ხელისა შენისა, მადლობელსა და შეცოდებისათვის ჩემისა მონანულსა გულსა ჩემსა შეგწირავ შენ და გვევდრები ძილად მიმავალსა ამას მფარავდე მე წმიდითა საფარველითა შენითა და მომანიჭე მე, რათა ვისხენებდე საუკუნოსა მას განსვენებასა, რომელიცა განუმზადე შენ მოყვარეთა შენთა, რომელთავე რიცხვსა შინა დამაწესე ზეცა, შუალო.

ღოცგა შემდეგ პიღასა.

ბმადლობ შენ, შუალო, ყოვლითა გულითა ჩემითა, რამეთუ სიმრთელით და უვნებელად აღმადგინე მე ძილისაგან, და, განმდევნელმან ღამისა სიბნელისამან, განაბრწყინვე დღე ესე მხიარულებისა ნათლითა. ზვედრები შენ შეუორგულებელითა შენდამი სარწმუნოებითა ჩემითა: განჰსდევნე სიბნელეცა უმეცრებისა ჩემისა და ვნებათა მათ ჩემთა, და განანათლე გონება და ნება ჩემი ნათლითა ყოვლისა შემძლებელისა მადლისა შენისათა, მომანიჭე მე, რათა საქმეთა მათ შენ მიერ ჩემდამო რწმუნებულთა სრულითა სურვილითა ჩემითა ვისწრაფიდე აღსრულებად და გულს-მოდგინებით გამოვიძიებდე საიდუმლოსა, წმიდასა სჯულსა შინა შენსა დამარხულსა, და კადნიერებით ვჰხადოდე სახელსა შენსა წმიდასა.

ზაარების ღოცგა.

მრწამს, შუალო, და აღვიარებ, რამეთუ შენ ხარ ჭეშმარიტად ჰრისტე, ძე ღვთისა ცხოველისა, მოსრული სოფლად ცოდვითა ცხოვრებად, რომელთაგან პირველი მე ვარ.

ძვალად მრწამს, რამეთუ ესე არს თვით უხრწნელი ხორცი შენი, და ესე არს თვით პატოქსანი სისხლი შენი, შენ

უკვე გვევდრები შემოწყალე მე და შემინდევ მე შეცოდებანი ჩემნი, ნებსითნი და უნებლიეთნი, სიტყვით და საქმით, ცნობით და უმეცრებით, და ღირს მყავ მე დაუსჯელად ზიარებად უხრწნელთა საიდუმლოთა შენთა, მოსატყვევებლად ცოდვათა და ცხოვრებად საუკუნოდ. ამინ.

ლოცვა მეუფისა და მამულისათვის.

ბცხოვნე, უფალო, ერი შენი და აკურთხე სამკვიდრებელი შენი, ძლევა ჯვართა ბარბაროზთა ზედა კეთილ-მორწმუნესა ხელმწიფესა ჩვენსა ნიკოლოზ ალექსანდრის ძმისა მოანიჭე და ერი შენი საფარველსა ქვეშე მისსა დაიციე, რათა ვიტყოდეთ: უფალო, დიდება შენდა.

ა თ ი მ ც ნ ე ბ ა .

1) მე ვარ უფალი ღმერთი შენი და არა იყვნენ შენდა ღმერთნი უცხონი ჩემსა გარეშე.

2) არა ჰქმნე თავისა შენისა კერპი, არცა ყოვლადვე მსგავსნი, რაოდენი არს ცათა შინა ზე, და რაოდენი არს ქვეყანასა ზედა ქვე და რაოდენი არს წყალთა შინა და ქვეშე ქვეყანისა; არა თაყვანი-სცე მათ და არცა მსახურებდე მათ.

3) არა მოიღო სახელი უფლისა ღვთისა შენისა ამოლსა ზედა.

4) მოიხსენე დღე იგი შაბათი და წმიდა ჰყავ იგი, — ექვსსა დღესა იქმოდე და ჰქმენ მათ შინა ყოველივე საქმე შენი, ხოლო დღე იგი მეშვიდე შაბათი არს უფლისა ღვთისა შენისა.

5) პატივი ეც მამასა შენსა და დედასა შენსა, რათა კეთილი გეყოს შენ და დღეგრძელ იყო ქვეყანასა ზედა.

6) არა კაც ჰკლა.

7) არა იმრუშო.

8) არა იპარო.

9) არა ცილი სწამო მოყვასსა შენსა წამებითა ცრუთათა.

10) არა გული გითქმიდეს ცოლისათვის მოყვასისა შენისა.

არა გული გითქმიდეს სახლისათვის მოყვასისა შენისა, არცა
ყანისა მისისა, არცა მონისა მისისა, არცა მხევლისა მისისა,
არცა ხარისა მისისა, არცა კარაულისა მისისა, არცა ყოვლისა
საცხოვარისა მისისა, არცა ყოვლისა მისთვის, რაიცა იყოს
მოყვასისა შენისა.

სამეფლო საწმუნოებასა.

მრწამს ერთი ღმერთი, მამა ყოვლისა მპყრობელი, შემო-
ქმედი ცათა და ქვეყანისა, ხილულთა ყოველთა და არა ხი-
ლულთა, და ერთი უფალი იესო ქრისტე, ძე ღვთისა, მხო-
ლოდ შობილი, მამისაგან შობილი უწინარეს ყოველთა საუ-
კუნეთა, — ნათელი ნათლისაგან, ღმერთი ქეშმარიტი ღვთისა-
გან ქეშმარიტისა, შობილი და არა ქმნილი, თანაარსი მამისა,
რომლისაგან ყოველი შეიქმნა, — რომელი ჩვენთვის, კაცთათვის,
და ჩვენისა ცხოვრებისათვის გარდამოხდა ზეცით და ხორცი
შეისხნა სულისაგან წმიდისა და მარიამისაგან ქალწულისა
განკაცნა, — და ჯვარს ეცვა ჩვენთვის პონტოელისა პილატეს-
ზე, და ივნო, და დაეფლა, და აღსდგა მესამესა დღესა მსგავ-
სად წერილისა, — და ამაღლდა ზეცად, და მჯდომარე არს მარ-
ჯვენით მამისა, — და კვალად მომავალ არს დიდებით განჰსჯად
ცხოველთა და მკვდართა, რომლისა სუფევისა არა არს დასა-
სრულ, — და სული წმიდა, უფალი, და ცხოველს-მყოფელი,
რომელი მამისაგან გამოვალს, მამისათანა და ძისათანა თაყვა-
ნის-იცემების და იდიდების, რომელი იტყოდა წინასწარმეტ-
ყველთა მიერ, — ერთი წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკ-
ლესია, აღვიარებ ერთსა ნათლის-ღებასა მოსატევებელად
ცოდვათა, — მოველი აღდგომასა მკვდრეთით და ცხოვრებასა
მერმისსა მის საუკუნესასა. ამინ.

ᄒ ᄃ ᄆ ᄇ ᄉ ᄊ ᄋ ᄌ ᄍ ᄎ ᄏ.

	ኢ	ሂ	ሢ	ፄ	ፑ	፹	ኔ	ዩ	፫	ነ
ሄ	ኤ	ዕ	ዩ	ኃ	ዐ	ህ	ሄ	ሐ	ፍ	ደ
ዐ	ሂ	ዋ	ቀ	በ	ሃ	ዘ	ኮ	ፍ	ሐ	ዩ
፩	ደ	ዛ	ሐ	ኤ	ደ					

ၵ ဃ ဣ ဧ ၶ ၷ ၸ ၹ ၺ ၻ ၼ ၽ ၾ ၿ
 ၰ ၱ ၲ ၳ ၴ ၵ ၶ ၷ ၸ ၹ ၺ ၻ ၼ ၽ ၾ ၿ
 ၠ ၡ ၢ ၣ ၤ ၥ ၦ ၧ ၨ ၩ ၪ ၫ ၬ ၭ ၮ ၯ

სიტყვები სრულად და ქანკბით

სრული	ქარაგმით	სრული	ქარაგმით
ნიუთისე	ნიხე	ურთუხილე	ურე
წვთისა	წისა	ვითარცა	ვა
ჭიხიხლე	ჭიჭი	ცუყუჭიხილეჭ	ცუჭ
ძრისტე	ძე	ქეშმარიტად	ქად
ყაურთუჭ	ყაშ	დხიუჭიჭ	დუჭ
ყოვლად	ყოდ	არამედ	ად
ჩხუჭყა	ჩაშ	იხუჭეთაყ	მა
წმიდაო	წო	რამეთუ	რ
დუჭი	დუჭი	ოაფიხიხე	ოაფიხე
აწლა	ადა	შფალსა	შფა
ხაყიხთუყაყი	ხაყყი	ჭიჭიყყე	ჭიყყე
კუტხეულ	კუხლ	დიდება	დიბა
ყაურეთი	ყაიხე	ყაურეთი	ყაიხი
ყოველთა	ყთა	ყოველი	ყოლი
ჭუჭიჭიჭიჭი	ჭუჭყი	იჭიხთაყ	იმა
გვედრები	გები	ღმერთო	ღო

ძიხუჯ	ძი	ჭიყაყიყა	ჭი
ფრიად	ფდ	მეუფეო	მო
ჯუღუქიანჭი	ჯიჭი	ჯუღუქიოთუ	ჯი
გიხაროდენ	გიდნ	ჯვარიოთა	ჯთა
ყითუქი	ყი	იხუთუ	იხი
ვითარი	ვრი	რათა	რთა
იხაბუთი	იხი	ყითუქი	ყი
რომელმან	რმნ	ვითარ	ვითრ
ქათა	ქ	ქიხუყი	ქი
ხოლო	ხ	წინაშე	წი
ხიუქი	ხი	ხიხიყი	ხი
კვალად	კდ	პირველ	პილ
ყიჭიხიჭი	ყი		
ვიდრემდე	ვი		

შაქიუქი ხიხუქი.

ჭიყიყიუქი ჰი, იჭიქი, ჰიჭიუქი ქიყიუქიუქი ყი-
ჩიუქი ჰი ჰიხიყიუქიუქი ჰი-
ქიყიუქიუქი ყიჩიუქი ჰი-
ქაქიუქი აქიქიუქიუქი ჰიქი.
ოქიქი ჰიქიუქიუქი ჰი აქი-
ქიუქიუქიუქი ჰიქიუქიუქი
ჰი ქაქიუქიუქი ჰიქიუქიუქი
ჰიქიქიქიქი ჰი. ჰიქიუქიუქი
აქიქიუქიუქი ჰიქი ჰი
ყიქიქი ჰი ქაქიუქი ჰიქი
ქიქიუქი ჰიქიუქი ჰიქი
ჰი. ჰიქი ქაქიუქიუქი ყიქი-
ქაქი ჰი ქაქიუქი ყიქი ქი-
ქიუქი ჰიქიუქი, იხუთუ

ლოცვა სინაწულისა.

მიწყალე მე, ლმერთო, დიდი-
თა წყალობითა შენითა და მრავ-
ლითა მოწყალებითა შენითა აღ-
ხოცენ უსჯულოება ჩემი. შე-
როს განმბანე მე უსჯულოები-
სა ჩემისაგან და ცოდვათა ჩემ-
თაგან განმწმიდე მე. ჩამეთუ
უსჯულოება ჩემი მე ვუწყი და
ცოდვა ჩემი წინაშე ჩემსა არს
მარადის. შენ მხოლოსა შეგცო-
დე და ბოროტი შენ წინაშე
ვჰყავ, რათა განვმართლდე სი-
ტყუათაგან შენთა და ჰსძლო
სჯასა შენსა. ჩამეთუ ესერა
უსჯულოებათა შინა მიუდგა

Ժողովուն ցանկողններն հը-
տիւն ծածուկէ, լառաւ մոյ
պաշտպանիւ ծրարութիւց
ճողովիւ.

Բայ ծրագրոյ պաշտարան-
ընթացք պաշտօնակազմակերպութեան ծ-
ծրագրի միջոցով, իրագործելու համար
հիմնովին մեղմեցնելու ծրագրով:

Օսկերտայ ցրաճիկ ծելոհեւ
 ցղինեւ, ռապուր դըր ծեւ, ճե
 աղկոտայ կոպալոհաճիկ, հեւայ
 ծեւ, լաւոտ Օսկերտայ ծա-
 ճեւհեւ ցղին կոտորուր.

Ժամդուր կրկնապատկեր
շուրջակայք, հարակից
ՈՒՅՈՒՄԻՆ, բառա ծրված-
կերպի ծնունդ ծրված ծն.

ՃափժղԾԻ տարւելուէ փորդ-
վելուէ շահմոտիկ շաղիւ-
տէ, քառա տաժդուր կճղդ-
նիճղն պճղցղլիւ զուրդ-
կան կռղղուէլիտէ.

Ժամդժեճի կողման զա-
ւար, զաւարիւրէ ծարձկան.

[illegible]

Միրում, հապ ցածուդ կեղ-
տե ցանալու, հապուր
շկապուրս պապի՞ճ ծեռուհի:

ზონიერი შვილი მამას ახარებს, უგუნური-კი დედის მწუხარებაა.

ნუ უპასუხებ შეუგნებელსა
მისი უგუნურებისამებრ, რომ
არ გახდე შენცა მისი მსგავსი.

თუ შიოდეს მტერსა შენსა,
პური შიეცი მას, და თუ სწყუ-
როდეს, ასეი მას, და შუალმა
სიკეთე გადაგიხადოს.

ზინც გლახაკს მოწყალებას
აძლევს, სესხად აძლევს უფალ-
სა, ღა იგი გადაუხდის მას სი-
კეთესა.

მზენელ-მთესველი თავისი მიწისა პურით გაძლება, ხოლო ვინც ჰბაძავს უსაქმოთა, ის აივსება სილატაკითა.

შინც ბოროტი სთესოს, ბო-
როტივე მოიძკოს.

სასახელოა კაცისათვის, რო-
დესაც ის ერიდება ლანძღვასა;
უგონური-კი ეტანება მას.

შვილო, ნუ მიბაძავ ბოროტ
ადამიანებსა და ნურც ისურვებ
მათთან ყოფნასა.

ჩაყ აყაჲდრაჲ რაყაჲ ჰყდ-
ნჲ სოყოიჲსჲ ყონჲ შისჲ,
იჲჲჲოთაჲ ყოწილჲ თჲროთ ჳჲ-
რაყოიჲჲ.

ჩაყ ჳჲრადჲოჲოჲ ჰოჲყაყჲ-
იჲსჲ ძოჲოთიჲ, იჲჲჲოთაჲ
ჲიჲ ჲიჲს ჲჲჲოთი შისჲ-
ჲიჲ შისჲ.

სიშითოჲოჲ ჳჲ ძოთოჲიჲ-
ყჲ აჲჲჲაყჲს ჲიჲს ყაოჲო-
თიჲ აჲიჲსაჲ ჳჲ ყაიჲს
შოთოთი ჲოიჲიჲ სოჲჲიჲიჲ-
სჲ აჲიჲსჲ.

ჰოჲჲიჲსჲ საყოთიჲ თჲო-
სიჲ შიჲიჲიჲოთი ჳჲ სჲჲჲ
თაჲსჲ ჲჲაოიჲიჲს ჲიჲს,
შაიჲაოჲიჲაოთი Პჲჲიჲს.

ოჲჲაჲიჲიჲს-თჲსჲ ჩაყ
ჲჲიჲჲიჲოჲოჲ სოჲოჲ-
სჲ ჳჲ აჲჲიჲსიჲ შიჲიჲიჲ
ჩაყ ჲოჲოთ.

ჩაყ რაყაჲ ყაიჲსიჲ ჳჲ
ჲიჲს ჲოჲოთიჲ ყოწი ყაიჲსიჲ.

სიჲიჲიჲ ჳჲ სოჲოჲოთი Პ-
ჲოჲ-ოჲ ჰიჲსიჲ ყოწიჲ ჳჲ
ჳჲჲიჲ, იჲოთჲ ჲიჲიჲიჲ-
ოჲიჲს ყოწიჲ ჳჲ ჩაჲიჲიჲ-
ოჲიჲ ჰიჲოჲს, იჲჲჲოთაჲ
ჩაჲიჲიჲოჲიჲ ჰიჲიჲ ჳჲჲ-
ჲიჲიჲს სოჲოთიჲ ყოოთ-
თიჲიჲ, ჲაოთა Პჲოჲიჲ
ჳჲჲიჲ ჲიჲაჲიჲიჲს სი-
ჲაჲიჲოჲოთიჲჳჲ.

ნუ გააჲბატიჲრებ კაცსა მის
სიბერის ჲოოსა, რადგან ჳენც
თვითონ დაბერდები.

ძველს მეგობარს ნუ დასტო-
ვებ, რადგან ახალი არ იქნება
მსგავსი მისი.

სიმრთელე და ჲონე ბევრს
ოჲროზედ უმჯობესია და სა-
ლი სხელთი ჲოიციჲ სიმღიღრე-
ზელა.

აბიწიერებს თავისს სულსა
მაბეზღებელი, და სადაც უნდა
იციზოვროს, ყველგან ჳეძულე-
ბული იქნება.

ჳგუნჲოთან ჲაბარაკს ნუ
გამართავ და უმეცართან ნუ
ივლი.

ნუ იქმ ბოროტსა და ჳენც
არ გეწევა ბოროტი.

საქმით და სიტყვით პატივი
ეცი მამასა ჳენსა და ჲელასა,
რათა მათი კუროთხევა ჳენზედ
გაღმოვიდეს, რადგან მამის კურ-
თხევა ჳვილგების Პჲახებს სიმ-
კვიღრეს მისციჲს, ჲელის-წყე-
ვლა-კი დააქცივს მათ საძირ-
კვლამდე.

თაღი აქმბენ შისბენ ჯუღნი-
საიჭრე ღაოთიუ შისიუ
ბუ ყურიოთუ შისთუ, ბუ
თიუღუ აქამწიბუ ბუღი, ბუ
ჯუღიბუღაბუბუ იჯუ: ბუბრე-
თიბუ აქაყი შანიუ იჯუ, თუ-
ყამწიღი-რისიღუბუ ბუღი ბუ
ყდყაბუ: ასაყოჟიბიყო-იქი-
ბიქი იქიბიბუ, აქამ, ბუ
ყაყოყოყო ბიჯღუ ყიქი.
ყოყოყოყო აქმბუ შისიუ
შანიუ იჯუ, ბუ ჯუღიბუღუ-
ბუ იჯუ, ბუ თიუღიბუბუ-
ყიღუ იჯუ ბიბუღუბუ ბუღი.

ბუ რიოთიბიღუ ჯუღიბუბუ-
ბუ ბიბი შანიუ იჯუ, რიო-
ბუ რიოთი ბისთიბუ შანიუ,
ბიბიბიბუ თიუღუ ბიბიუ ბი-
სი ბუ ბიბიბიბუ, ყი-
ბიბი იჯუ, ყიბუბუბუბუ
ბუღი ბუ ჯდყაბუ: ბიბიღუ,
ბიბიუ იჯუ თიუღუ ჯუღი.

ყოყობიბუ ბუღი ბიბიბიბუ
იჯუ ბისი, ბუ ბიბიბიბუ-
ბუ ბუღი, ბუ ჯდყაბუ: სყო-
ბიბიბი ბიბიქი იქიბიბუ
ბუ ბიბიბიბუ ბიჯღუ ყიქი.

ბიბი ბუღი ბიბი ბიბიბი
ბისი, ბიბიბიბუ ბიბიბიბუ
ბუ ბიბიბუბუ იჯუ ბიბიბი-
ბიბიბუ, ბიბიბიბუ ბიბი-
ბიბი ბუღი ბიბიბიბუბუ იჯუ.

ყიღათ ცოლი მისი, შვილები
მისნი და გადაეხადნა ვალი.
მაშინ მონა იგი დაეცა მეფის
წინ, მუხლს უყრიდა და ვე-
დრებოდა: ბატონო! დამაცალე
და ვალს მთლად გადავიხდიო-
შეგებოდა ბატონსა მონა, გაუ-
შვა და ვალიც აბატოვა.

ბოდესაც გამოვიდა იქიდგან
ეს მონა, შეხვდა გზაზედ ერთს
თავისთანავე მონას, რომელსაც
ემართა მისი ასი ღრაჰკანი (აბა-
ზი), სტაცა ხელი, წაუჭირა
ყელში და ეუბნებოდა: მომეცი,
რაც ჩემი გმართებსო.

ჩაუვარდა მაშინ ამხანაგი ფეხ-
ქვეშ, ეხვეწებოდა მას და ეუ-
ბნებოდა: დამაცადე და შენს
ვალს მთლად გადაგიხდიო.

მაგრამ იმან არა შეესმინა-რა,
წაიყვანა და ჩაადგო საპრობი-
ლეში, მანამდინ არ გადიხდიდა
ვალსა.

წათა უღრუის იხე პისთ-
ნის შანდთუ ჰეთ სეჰიშო
ჟის, ყურსთაქნის ფიხიშ
შე პირიშის, შე წაყრუის
აქმის ჰეთისე ყაყრუო-
რე იჯი იხელე სიქნის.

ბრეყინ შაყრთაშე ჰეს
აქმინ პისიშენი შე რახიჟრე
ჰეს: შანდთა კახიადა!
ყაყრუორე თენიწიშე-
ყი ყინი პირიშორე ყინ,
იხეშთაჟ პირიშორეჟაშ
შე. წიხე ჯიჟიყა ყინიშ-
ელე, იხეთელე ყირიყრუო
ყინ თენიშე შანის იჯი, რი-
თიხელე შე ყინ ყურსთაქ-
ნის? შე ჯენიყიხისენი
აქმი იჯი პისი, შე პი-
სელე იჯი ყრუთიშე ჰესი-
ყრუოთიხისე, რიშორეშის
ჯენიშორეშის ყაყრუო
იჯი თენიწიშეჟი პისი.

ყიჟიელე ბრეშენი სიქ-
ნის ჯილდთაშენი ჯიყის
თიქმინ, აქიჟთაჟ წიხე პი-
სიშორეჟიჟი ხელეშ-ხელეშ-
ნისი იხელე თიხისე ყაყ-
რუთიშე ჯაყრუთიშე თიქმინ-
თიშე ღთაშენი ჰეთნი.

მისმა ამხანაგებმა რა ეს ნა-
ხეს, შესწუხდენ, მივიდნენ მე-
ფესთან და მოახსენეს ყველა-
ფერი, რაც მოხდა.

მაშინ დაუძახა მონას ხელ-
მწიფემა და უთხრა: „ბოროტო
მონავ! შენი ვალი მე სრულიად
გაპატივე, რადგანაც მევედრე-
ბოდი; განა შენც არ გმართებ-
და გეპატივებინა ვალი შენის
ამხანაგისათვის, როგორც მე
გაპატივე შენ? ბაურისხდა მას
ხელმწიფე და მისცა იგი მტან-
ჯველებსა მინამ არ გადიხდი-
და მთელს ვალსა.

აგრეთვე მოგეჟცევა თქვენ
მამა ჩემი ზეციერი, თუ თვითე-
ული თქვენგანი გულით არ
აპატივებს თავისს მოძმეს მის
დანაშაულობათა.

წიხეშორეჟიშე ბრეყრუთისნი.

ოქიშ იხეშ ჯენიშორეჟიშე ჰესიშორეჟიშე სიქ-
ნი, შე პირიშორეჟიშე ჯენიშორეჟიშე სიქ-
ნი. ბრეყრუო-

— Օսթա, հապ շապտուկ-թոյնածուրք պղնձուր ծեծը-
տոյց ծղ, հալըն փոխըրուրք պղնձուր ծոսկուրդուր ծղ.
Ճարպեւոր ծղ, Օսթա, մի ալիտալիս դուռն; շընծիկալի-
նոյ ծղ, Օսթա, մի պղծիտիտալնծղի ժուրեւոնի իղծնի.
Ծը հալուր իղծի պղտնիտիտալնծղ քուրքծ, Ծը պղն,
Օսթա, դրծիղծծնի? Ժարիղը, Օսթա, իւնղն հալուր
իղծի Ծը ծըլըադնիղ ծղ թպեւտալուրք պղնիւրք տալի.
Ժ քուրք քուռ, դրն հիղղծնիւրք քրնք ծաշընղիւնս
պղն, քնալ քաքալղտն քրնք, դրն քուշընիւնս պղն.
Ծըդրպղղիւր ծղ հալտալիտուրք իղծուրք: Ծըդրալընս
ծընիւրք ռըծղ ըղղծընի իղծի, ընղծուրք իղծուրք
նընղղղուր իղծի Ծըդրեւոլա.
Քընիւնիւրք շապտուկ-
թոյնածուրք տըրեւուր իղծի, շընղուրսիղծի ծղ վարղու-
տուր իղծը ծըղղիտուր իղծուրք. Քընծղլըալիղնիւր իղծըն
վարղուրն ծալիղծնի ալիքալտալընիւր, իղծղալ
պղղնիւր Օսթիւրք քծը ընիւրուրք իղծիւրք. Նննիւրք
Օսթընի դղծիղղընիւր իղծիւրք; Օսթընի տալըրքս իղծի
պղրղղնիւրք. Ննըղղղղնսղծղծ Ծը պղտնիտիտալնծղծ
վարղուրն ծըղղնի իղծնի: Ծընիտուր-ալիկալն-իղղղն, Ծը
տալըղղղնսղծղն քուրքծ Ծը ծնուրղքծ.

— Օսթա Ուն իղծա, պղն շղնիւր, ծըլըադնիղ ծղ
վարղուրք ծղղղղնիւրք իղծուրքըն, Ծը ծընղն ծղ.
Հալնքըն թընիւրընս դրուրընըն տալծըն հալուր
իղծի; քուրք դրն իկալն ծընղղղ իղծըն, քուրք ծը-
լըադըն. Օսթա Ուն իղծա, ալղղալ դրալըն դնղ,
քնալ քուռ ալտնքալտալըն քղղուրք իղծուրք; Ընալալ
ծընքըն դընղ, իսղղղուրք ծալընղղն ծղ քալալը;
շըննիւրք-ալղղղ-դրղղնիւրք ծըղղիտուրք իղծուրքըն ըղ-
ծի. Նղղղղնս իղծղ ծըղղնիւրք հալուր իղծի, Ծը դրուրք,
Ծը Ծընիտուրքալնս քղղղղընք ըղղղղղղքս իղծի;
Ծը Ծըղղըն իղծի ծըղղնք քրնք Ծընիղղղնիւրք.

[illegible]

მე ჟღერებოდა რა მიძაღა,
მთურვე იდგა მბრუნვით, კლ-
მახი და ქერის პური ხინ
მეყარა ბრუნვით. — მეცხერვე
მგლის მიძითა ურე გაგებ-
ღოქს ნადიმს, თუ გაგებღოქს,
ინანოქს, მგელს გაუგებოქს
ხადიდოქს. — თხილის ძაძა ღმერ-
თია. — ათახდ გუარი და-
თახდა, ათიათახად ბრდი-
ლოხა, თუ უცე თუთონა ზე
ზოდ, ცუდია გუარიძელოხა.

შაქს კლდეშ შაქი ყორანი ჩაუ და-
ჩაქქანება, ჩაუ და ლეძით გაძღება,
ამოსულს დაებარება. — მბოლ, ამო-
დი, ამოდი, ნუ ყოქრები გორას,
სიციურს უაცი მოუღლავს, სწყალი
აგურ გორავს. — შენი ჭირიძე,
გუთახო, გათლილო წმინდის
ხისო, შენ აჭმევ პურს ცოცხალს,
დამძარხელი ხარ მკედრისო.
ნეტამც არ დაუძინებოდა, ჩიგო ნიბლიაუ, ნარ-
ბედა, გამოგებროლეს ალალი, ნაგაყენს
მალს მობედა. — არემო, მოს მყეროლო,
რად ჩამოაწრდი ბრათა? მჟღელე ნემი
მომოღლავს, დაექსეცები ცალათ. — ჩიგი სდაც
გაიზრდება, მისი ბაღდადი ის არის. — სეფოსს
სიტყვლავს ნამრახს სიყდილი სხელოვანი.

ხნადა სოფლიდმე შინა მუდამ შინთანა მყოფი. მას
გუცოდების ურავნ, არ არის განსაზღვრული, სხვა უყვანს
მანე უგია თაფის განსაზღვრული, თუ ჯერ ცოდნა არა აქვს,
განსაზღვრის ნოთისათვის. ცოდნა თანა სდევს მცოდნელს,
დაბოძეს დაუცვარების, აქვს უხილავი სურათი, ხელი არ
მიიწვრების, არც ცხადის ძალით წაერთმის, არც მადვით
მოიპყრების, ჯერ უხილავი არს ბრძოლათვის, ჯერ
ცოდნით მოიპყრების.—

რა არის ჩვენი სიცოცხლე, თუ არა სქმე უფიქრო? თუ არ-
აღუდგენთ დაცემულს, არ ვუქმნეთ ნუგეშ-მცემელი? თუ
არა ვსდევნით ბოძებს, მართლის არა ვართ მოყვრები?
სხვის უფრეს თუ არ ვაწახიქს, სხვს არ ვუქმნის ცუ-
დი?— ამ აზრის გულს დანერგეთ ვსდევნიდეთ სულ-მო-
ყვრებას, ვსდევნიდეთ ძაღს დამოუკიდებელს და მისს უსმართლბას;
ვსდევნიდეთ ჯერის წამოღებულს უმძინავროს ანგარებებს,
ვსდევნიდეთ უსულს, რაც უმძის ჯერის სულის მადლბას.—
მოუცოთ ნიჭს გზა თქონ, თუკანისცემა ღირსებას,
ნიჭს აძევს ბინა მხოლდ ჯერს და არა ვერა-შერდება.
ჯერის არის, უნც არის ბეჭადმად მადლით ცხიზლი, მის
მხოლდ ღაფნი არს უფიქრო, მით მხარე დამუქნებული.—

სარჩევი.

ა ნ ბ ა ნ ი

1—29

პატარა ლოცვები	30
საწერი დედანი	31
საწერი სურათები.	34

პირველი საკითხავი წიგნი

რიგი პირველი.

ხალხური სიმღერა	41
ნუკას სკოლა	42
მოსიყვარულე ამხანაგი, ხალ. ლექ. 43	
პატარა ქალის ნატერა, ხალ. ლექ. —	
ვარდი და ბუღბუღი, ხალ. ლექ. —	
ყაყაჩო და ყმაწვილი, ხალ. ლექ. —	
სწავლაზედ ზარმაცი, ლექურზედ მამაცი	—
მოწვევა სწავლაზედ, ხალ. ლექ. 44	
სასაუბრო (სასწ. და სათამაშ. ნივთ.) —	

რიგი მეორე.

მკვებარა ქოთანნი, ხალ. ლექ.	45
ამომავალი მზე, ხალ ლექ.	—
ვანო და ქვევრი, მოთხრობა	—
კურდღელი და ყანა, ხალ. ლექ.	—
მძინარე ნიბლია, ხალ. ლექ.	46
კოკა და ლიტრა	—
სასაუბრო (დგამი და ჭურჭელი). —	

რიგი მესამე.

ღორ-მუცელა და ბეჯითი, რუს. 48	
ღვინო და სიტყვა, ხალ. ლექ.	—
სიბოროტე.	—
პური, ღვინო და მჭადი, ხალ. ლექ. 49	
კეთილი სანდალა	—
პური, ხალხური ლექსი	—
სასაუბრო (საქმელები და სასმელ.) 50	
რწყილი და ჭიანჭველა, ხალხ.	51

რიგი მეოთხე.

ჭურდი, ტოლსტოისა.	55
ირემი, სახალ. ლექ.	—
ნაპოვნი სავარცხელი, მოთხრ.	—

ტოროლა, ხალხური ლექსი.	56
ღირსეული კაცი, ხალ. ლექსი	—
მუქთა მჭამელა, მოთხრობა.	—
სასაუბრო (საძმელი და ლოგინი.) —	
ვანო და ფრინველები, მოთხრობა. 57	

რიგი მეხუთე.

ქარი და საბძელი.	59
ხარი და გუთანნი, ხალ. ლექსი	—
გუთანნი, აგრეთვე	60
ჩხუბი სულ არაფერზედ, მოთხ. —	
გუთნის დედა, ხალ. ლექ.	—
ყოჩალი კაცი, ხალ. ლექ.	—
ორი სახნისი, რუსულ. ლექსი. —	
ჩიტნი და ფეტვი, ხალ. ლექსი. 61	
მენავეები, ტოლსტოისა	—
სასაუბრო (იარაღი და შენობანი). —	
გვრიტი, ხალ. ზღაპ. ლექსი.	63

რიგი მეექვსე.

ძალი და კატა, ხალხური	65
მეცხვარე, ხალხური ლექსი	—
თავისი თავის წყევლა, მოთხრ. —	
კამეჩი, ხალხ. ლექ.	—
ცალი ხარი, ხალხური	—
ხარი, ხალ. ლექ.	66
ალექსი და აქლემი	—
თხა, ლექსი, აკაკის რედაქციით. —	
სასაუბრო (შინაური ცხოველები). 67	
ჩიტნი და მელია, ხალხური არაკი. 69	

რიგი მეშვიდე.

ორი ირემი, ეზოპოსისა	71
სამი მგელი, ხალ. ლექ.	—
საპასუხი	72
ღორი, ხალ. ლექ.	—
მჩხავანა კატა, მოთხრობა	—
საწყალი მელა, ხალხ. ლექ.	—
თხა და გიგო, რუსულით	73
სასაუბრო (ნადირნი).	74

რიგი მერვე.

ღედაბერი და ქათამი, ეზოპოს. 75	

კურდღლის სიზმარი, ხალ. ლექ.	76	მინდორში გასვლა, ლექსი . . .	—
კურდი და მამალი, ხალხური . . .	77	მოუფიქრებელი კითხვა, რუსულ.	—
მკვებარა, ხალხური ლექსი . . .	—	სასაუბრო (ბალახი და ყვავილები)	98
საპასუხო	—		
მელია და მამალი, ხალ. ლექ.	78	რიგი მეცამეტე.	
სასაუბრო (შინური ფრინველები).	—	ბებერი და გოგოები, ნემენც.	100
		შავარდენი და მტრედი, ლექსი.	—
რიგი მეცხრე.		ჩხუბს თავლაფიანობა მოსდევს . . .	—
კატო და კატა, მოთხრობა . . .	80	ჯეჯილი, ლექსი რ. ერისთავისა	101
ქორი და იხეი, საბა ორბელიანისა.	—	ცხვირს მალლა ვინ იწვეს? რუსულ.	—
ქორი, ხალ. ლექსი	—	საპასუხო	—
მერცხალი და მეცხვარე, მოთხრ.	—	ყანა, ლექსი რ. ერისთავისა.	—
მწყერი და მწყემსი, ლექსი . . .	81	ცული მეზობელი, მოთხრობა . . .	102
მწყერი და ღამურა, ნემენცური.	—	საბრალო დედაბერი, ხალ. ლექ.	—
ქორი და წიწილა, ვაჟა-ფშაველასი	82	სასაუბრო (კინახული და ბოსტ.)	103
გვრიტი და მტრედი, კრილოვ.	—		
სასაუბრო (გარეული ფრინ.) . . .	83	რიგი მეთოთხმეტე.	
რიგი მეათე.		ირემი და ვენახი, ტოლსტოისა.	105
მეთევზე და თევზი, ხალხური . . .	85	ეკალი და მოხუცი, ხალ. ლექ.	—
ლოკოკინა და ხელიკი	—	ბერი კაცი და ნამყენი, ნემენც.	—
მოჯამაგირის ლექსი, ხალხური.	—	ბალი და ჩიტები, ლექსი . . .	106
საპასუხო	—	ძალ-ყურძენა, რუსულით.	—
თევზი, მოთხრობა	86	საპასუხო	—
მგელი და მეცხვარე, ხალ. ლექ.	—	ვაშლი, ლექსი	107
ბაყაყი და თავგი, მოთხრობა . . .	87	ხეების ბაასი, ნემენცურით . . .	—
სასაუბრო (თევზნი და ქვეწარ.).	—	მარწ. და კიტ. ქება, მეფე თეიმ.	—
		სასაუბრო (ხეხილები და ხეები).	108
რიგი მეთერთმეტე.		რიგი მეთხუთმეტე.	
ბუზი და ეტლი, ეზოპოსისა . . .	89	ლომი და თავგი, ბერძნული მოთ.	110
პეპელა და ფუტკარი	—	კატა და ძეხვები, მოთხრობა . . .	111
შესაძლებელია? სახალხო ლექსი.	90	მევენახის სიმღერა, რ. ერისთავისა.	—
ბავშვი და კრიკინა	—	საპასუხო	112
კულა-ხარი და ბუზები, მოთხრ.	—	მარგალიტი, მოთხრობა რუსულით.	—
კიანჭველა და ფუტკარი, რუსულ.	91	სასაუბრო (ლითონები და ქვები)	113
სასაუბრო (მწყერები)	92		
მელია და მწყერ-ჩიტა, ხალ. არაკი	93	რიგი მეთექვსმეტე.	
რიგი მეთორმეტე.		ირემი, ეზოპოსისა	114
ცალ-თვალა ირემი, ეზოპოსისა.	95	მუქარა, მოთხრობა	—
კატა, ლექსი, აკაკის რედაქციით.	—	გაზაფხული, ლექ. აკაკის რედაქ-	
ძალლი და ძროხა, ეზოპოსისა . . .	96	ციით	115
საპასუხო	—	ვირის კეჟა, რუსულით	—
კრუ, ტოლსტოისა	—	მზე და მთვარე, ხალხური ლექ.	116
მთის წყარო, ჭალადიდელ. ცვლ.	97	მეცხვარე და მარტი, მოთხრობა . . .	—
უსუნო ყვავილი, მოთხრობა . . .	—	სასაუბრო (დროს ნაწილები) . . .	117

რიგი მეჩვიდმეტე.

ღარიბი გლეხი, ხალ. ზღაპ.	118
გუთანი, ლექ. რ. ერისთავისა	119
ოთხი სურვილი, უშინსკისა.	—
გაშვებული ჩიტი, ლექ. რუს.	121
საპასუხო	—
კოლო და ლომი, ეზოპოსისა	—
მარტი და აპრილი, ხალ. ლექ.	122
სასაუბრო (თვეები)	—

რიგი მეთვრამეტე.

ერთგული პატარა ქალი, ნემენც.	123
მერცხალი, ლექ. რუსულით.	—
კეთილი ძმა, რუსულით.	124
კარგი კაცი, ხალ. ლექ.	—
საპასუხო	—
ცრუპენტელა, მოთხრობა	125
რძლების სიყვარული, ხალ. ლექ.	—
დაკარგული ბავშვი, მოთხრობა.	—
ორგულის ლექსი, ხალხური.	126
მოსამართლის ლექსი, აგრეთვე.	—
მეფე და მხატვარი, საბა ორბელ.	—
სასაუბრო (ხელოსნები ჭ მოხელეები)	—
მოთმინება კაი საქონელია, რუსულ.	128

რიგი მეცხრამეტე.

მორიელი და კუ, ორბელიანისა.	129
მელიას კუდი მოწმად, მოთხრობა	—
პატარა მდინარე, ხალ. ლექ.	130
უფროსი და უმც. ძმა, ტოლსტ.	—
საპასუხო	—
სასაცილო ჩხუბი	—
მაისის დილა, ლექსი.	131
ჩხუბი ადამ. ასოებ, ეზოპოსისა	—
სასაუბრო (ადამ. სხეულ. ნაწ.).	232

რიგი მეოცე.

თავ-ნება თავი, მოთხრობა.	134
დათვის სიზმარი, ხალ. ლექ.	—
კოჭლი და ბრმა, ნემენცური.	135
ერთი და ორი, ნემენცური	—
საპასუხო	—
მხეშვი გაბმული ჩიტი, აკაკის	—
რედაქციით.	—
ბრმა, კოჭლი და ლატაკი, ორბელ.	136
სასაუბრო (ხუთი გრძნობა).	137

რიგი ოც-და-პირველი.

ფუტკარი და მტრედი, ეზოპოსისა	138
ყმაწ. და პეპელა, ლექ. აკაკისა	139
თაგვები და კატა, მოთხრობა	—
თოვლი, ლექსი	140
ბოროტისათვის სიკეთე, მოთხრ.	—
სასაუბრო (ბუნ. მოვლენანი)	141

რიგი ოც-და-მეორე.

წერო და შამფური, მოთხრობა.	142
ქალების მეშობა, ხალ. ლექ.	143
ყვავი და სურა, მოთხრობა.	144
მონადირის ლექსი, ხალხური.	—
ვანო და ქალაქი, მოთხრობა.	145
ქართველები, ხალ. ლექ.	146
სასაუბრო (საქარ. ნაწ. და მთები).	—

რიგი ოც-და-მესამე.

არწივი და ღორი, ტოლსტოისა	147
გუთნის ლექსი, ხალხური	148
მშიშარა ვანო, უშინსკისა	149
პატარა მდინარე, ლექსი	150
სამი მგზავრი, მოთხრობა მიჩაინა-	—
შვილისა	—
მეუღაბნოე და დათვი, კრილ.	151
ლიახვი, ხალ. ლექსი	—
სასაუბრო (მდინარე და ქალაქები)	152
მებაღურის შვალი, ხალ. არაკი.	154

რიგი ოც-და-მეოთხე.

სამნი ძმანი, საბა ორბელიანისა.	161
ავთანდილი, სახალ. ლექ.	162
მორჯულებული ზარბაცი, მოთ.	—
ორმოში ჩაგდებ. მეფე, ორბელ.	164
თამარ დედოფლის ლექ., ხალ.	—
მეფე და მისი ვაჟები, ბერძნულით	—
სასაუბრო	165

სასულიერო განყოფილება.

საყდარი და მისი მნიშვნელობა,	166
შაბათ საღამო, აკაკის რედაქციით	167
საყდრის აგებულება	—
ილოცე ბავშვო, ლექსი აკაკისა	168
ორი ღვთისნიერი ძმა	166

მოზუკის ნატერა, ხალ. ლექსი. —	
დედა და მისი ქალი, ტოლსტ. —	
უმთავრესი სათნოება	170
ლექსი არამს კაცზედ, ხალ. ლექ. —	
ღვთის ქმნილების მკილავე მთიული —	
ლექსი მადლიანსა და ცოდვილზედ	171
შენანებული ვაჭარი.	—
სამი გლახა და ქრისტე ღმერთი, ხალხური.	172
ლამე მლოცველი, ლექსი აკაკისა	174
სიზარმაცეს მათხოვრობა მოსდევს —	
შრომა, ლექსი აკაკისა	174
დარიგება ვაშლის მიერ, მოთხ. —	
მორჯულებული მდიდარი, მოთხ. —	176
გულკეთილობა, ხალ. ლექ.	177
ძალა საყდრის ზარის ხმისა.	—
იესო ქრისტე და ბავშვები	178
ეფერებოდეთ ობლებსა, ლექსი აკაკისა	179
ძმური სიყვარული, მოთხრობა. —	
მოწყალე ბერი, მოთხრობა.	180
ღვთისნიერი ქვრივი, მოთხრობა. —	
მოწყალე გვირგვინოსანი, მოთხ. —	181
მფარველი ანგელოზი, მოთხრობა, —	182
ედემი, ხალხური ლექსი	184

სალმართო მოთხრობანი

შექმნა ქვეყნისა	185
შექმნა ადამიანისა	—
სამოთხე	186
ეშმაკის შური	187
შეცოდება ადამ და ევასი	188
დასჯა ცოდვისათვის	—
კაინი და აბელი	190
კაინის დასჯა და სეითის შობა. —	191
გამრავლება ადამიანებისა და მაც- ხოვრის მოღვლინი	—
იოანე ნათლისმცემლის დაბადება. —	192
შობა და ტაძრად მიყვანება ღვთის- მშობლის მარიამისა	193
ხარება ღვთის-მშობლისა	193
შობა იესო ქრისტესი	195

ნათლისღება იესო ქრისტესი	197
ქადაგება იესო ქრისტესი	198
ჯვარცმა იესო ქრისტესი	199
აღდგომა იესო ქრისტესი	202
ამაღლება იესო ქრისტესი და სუ- ლის წმინდის მოფენა	204
წმ. ნინო, ქართ. განმანათლებელი —	206

რუსეთი.	210

ლოცვები	212

ხუტური ანბანი და საკითხავი	217

გამოცანების ახსნა	240

რომლის ნაწარმოების ავტორი სარ-
ჩევში არ არის დასახელებული, ის
ჩვენ გვეკუთვნის. სხვა-და-სხვა წყარო-
ებიდან ამოღებული ნაწარმოებიც
ჩვენი საკუთარი რედაქციით არის შე-
ტანილი წიგნში. ამიტომ უმორჩილე-
სად ვთხოვ სახელმძღვანელოების შემ-
დგენელთ ჩვენ დაუკითხავად ნუ ინე-
ბებენ ჩვენი წიგნიდან სესხსა. რაც
შეეხება სახალხო ლექსებს, სამოცადა-
ათს ცალში ათი ნასესხებია ბ-ნ პეტ-
რე უმიკაშვილის კრებულიდან, ექვ-
სი ბ-ნ სამსონ ღონდაძის კრებულიდ-
გან, ექვსიც სხვა წყაროებიდან არის
გადმოღებული და ორმოც-და-ათამდე
ჩვენი შეკრებილია. დასურათება ამ
გამოცემაში მოთხრობებისა და ლექ-
სების ჩვენ დაგვიჯდა ორმოც თუ-
ნამდე. სურათები სრულს ჩვენს საკუ-
თრებას შეადგენს, და ამიტომ მათს
გადაღებას ნურავინ იკადრებს ჩვენს
დაუკითხავად.

ლექსნი, დაბეჭდილნი „დადა-ენა-
ში“ აკაკის რედაქციით, ჩვენ გვეკუ-
თნიან და იგინი შეცდომით მოუქცე-
ვიათ გამომცემლებს ჩვენი სახელოვანი
პოეტის თხზულებათა კრებაში. —

გვერდი წიგ.

ზ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი ს ა ხ ს ნ ა

44, 48, 50	წერილი.—სტოლი. სამოვარი.—წყალი. ქვევრი.
55, —	ცეცხლი. ქუდი. ნაცეცხლარი.—გზა.
57	ქალამანი. ქოშები. ხალიჩა. ფეხი და ქალამანი.—
61, 63	ნავი.—ნეშტი და ძაფი. ქარქაში და ხმალი. მრეკავი და ზარი. წისკვილი.
75, 76	მელა.—კვერცხი.
79, 86, 87, 88	ქათამი. კვერცხი.—თევზი.—ბაყაყი.—თევზი.
91, 93	ფუტკარი.—ციცინათელა. რწყილი.
96, 97, 100	თივა.—ურმის სოლები და ფერსოები.—თითის-ტარი. ჯარა.
104, 105	კიტრი. მკა.—ვაზი. ვაზი. მსხალი.
110	კაკალი. სიჰინდი. მაყვალი. თხილი.—
117, 121	დღე და ღამე. მთვარე. საათი. ყინული.—წელიწადი და თორმეტი თვე.
133	კანკი. პირი და კბილები. თავი და თმა. ცხვირი. ენა. თვალი. ადამიანის სხეული. კბილები, ენა და მუცელი. წამწამები.
138	ენა, თვალები, ყურები და თავი. სათვალეები. ბრმასა.
142, 143	წვიმა. სეტყვა. თოვლი. ყინული.—ნაცარი.
153	მდინარე. მდინარე და თევზები. ზღვა და ხომალდი.

გეგდვის შეცდომანი.

გვერდი	სტრიქონი	დაბეჭდილია	უნდა იყოს
82	9 ქვემ.	და მწყერი	და მტრელი
129	14 ქვემ.	მოყვარეს	მოყვარეს
131	4 ზემ.	არც რეთს	არც ერთს
150	10 ქვემ.	საკუნოდ	საუკუნოდ

შეცდომითვე გამოტოვებულია გამოცანები 69 გვერდზე და 87 გვერდზე თევზები ზოგს ცალში გულ-აღმა დაბეჭდილი.

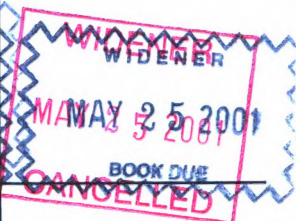
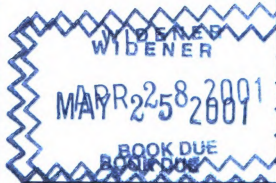
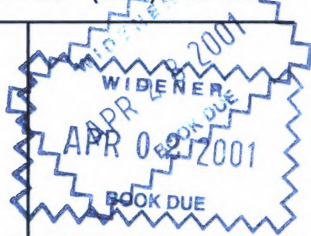
THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
ART AND
ARCHITECTURE
OF THE
UNIVERSITY OF
CHICAGO

3 2044 020 048 575

The borrower will be charged an overdue fee if this book is not returned to the library on or before the last date stamped below. Non-receipt of overdue notices does not exempt the borrower from overdue fees.

Harvard College Widener Library
Cambridge, MA 02138 (617) 495-2413

სახელმძღვანელონი და სხვა წიგნები,

დაწერილნი იაკობ გოგებაშვილის-მიერ.

დედა-მნა, მეოთხემეტე გამოცემა, ორას მეოთხამეტე ათასი (218,000). წიგნი სახელ-გაკეთებულია (рекомендована) სამინისტროსაგან და მოწონებულია სინოდისაგან. შასი ყდით ორი აბაზი. შინც ოც ლა-ათს ან მეტს იყიდის, წიგნი დაეთმობა 32 კაპ.

გუნების პარი, მეორე გამოცემა, ორმოც-ღამეათე ათასი (50,000). სახელ-გაკეთებულია (рекомендована) სამინისტროსაგან, როგორც „მშვენიერი სახელმძღვანელო“, და მოწონებულია სინოდისაგან. შასი ყდით 80 კაპ.

შინც ოც ლა-ათს ან მეტს იყიდის, წიგნი დაეთმობა 70 კაპ.

კოპორი, გამოცემა მეცხრე, მესამოცე ათასი. შასი ორი შაური. შინც ოც ლა-ათს ან მეტს იყიდის, დაეთმობა 8 კაპეკად.

კდი, მეოთხე გამოცემა, სურათებით, მეექვსე ათასი. მოწონებულია სამინისტროსა და სინოდისაგან. შასი ათი შაური. შინც ოც წიგნი იყიდის, წიგნი დაეთმობა ორ ზე-ად.

ხო, მეორე გამოცემა, მესამე ათასი. მოწონებულია ორისავე უწყებისაგან. შასი ექვსი შაური. შინც იყიდის ოცს ან მეტს, დაეთმობა 24 კაპ.

კუნე, პირველი ათასი, მოწონებულია სამინისტროსა და სინოდისაგან. შასი ორი აბაზი. შინც ოცს იყიდის, დაეთმობა 32 კაპ.

ქარბა საპარტოველონი, მეორე გამოცემა. შასი ათი შაური.

იავნანამ რა შამანა? მოთხრობა, მეორე გამოცემა, დასურათებული, მეორე ათასი. შასი ორი შაური.

ხატის მიზეზი, მოთხრობა, პირველი ათასი. შასი ერთი შაური.

ახპინდის ომი, ისტორიული მოთხრობა, მეორე გამოცემა, მეოთხე ათასი. შასი ორი შაური.

თავდადებულნი ქართველნი, სურათებიანი გამოცემა, მეექვსე ათასი. შასი ორი შაური.

მოსავლი მცხელნი, სურათებიანი გამოცემა, მესამე ათასი. შასი ერთი აბაზი.

გეგმა ერეკლე და ივანელო ძალი, მეექვსე ათასი. შასი ერთი შაური.

ქირითადი უაუღმართობა, ანუ დედა-ენის მნიშვნელობა კერძო ადამიანისა და ერისათვის, პირველი ათასი. შასი ერთი აბაზი.

სხივი წარსულისა, ისტორიული ამბავი, ფასი ერთი შაური.

დარკივება მსწავლეებელათვის. შასი ერთი შაური.

НОРМАЛЬНОЕ ПИСЬМО. Цѣна 20 копеекъ.

РУССКОЕ СЛОВО, или учеб. руководство къ рус. языку, часть первая, изданіе 7-ое, 80-ая тысяча. Цѣна въ перепл. 40 коп. При покупкѣ 30-и и болѣе экземпляровъ, книга уступается по 32 коп.

РУССКОЕ СЛОВО, часть вторая, изданіе пятое, 31-ая тысяча. Цѣна въ переплетѣ 50 коп. При покупкѣ 30 экземпляровъ, книга уступается по 40 коп.

МЕТОДИКА къ Русскому Слову для учащихся. изданіе второе, исправленное и дополненное. Цѣна 60 копеекъ въ переплетѣ.

Обѣ части Русскаго Слова съ методикою одобрены начальствомъ обоихъ вѣдомствъ въ качествѣ учебнаго руководства.

РАЗБОРЪ учебныхъ руководствъ по русскому языку. Цѣна 50 коп.

ПРАВДА о Тифлисѣ. Цѣна 20 коп.

КЪ ВОПРОСУ о поднятій уровня образованія среди грузинскаго